

LUCIAN NASTASĂ
(editor)

ARMENII DIN NORD-VESTUL TRANSILVANIEI
ÎN ANII INSTAURĂRII COMUNISMULUI (1945-1953)
MĂRTURII DOCUMENTARE

Colecția
DIVERSITATE
ETNOCULTURALĂ
ÎN ROMÂNIA

**ARMENII DIN NORD-VESTUL TRANSILVANIEI
ÎN ANII INSTAURĂRII COMUNISMULUI (1945-1953).
MĂRTURII DOCUMENTARE**

Cluj-Napoca: Fundația CRDE, 2008

320 p.; 16x23,5 cm

ISBN: 978-973-7670-08-3

I. Nastasă, Lucian (editor)

94(498)''1945/1953''

© CENTRUL DE RESURSE PENTRU DIVERSITATE ETNOCULTURALĂ
Cluj-Napoca, 2008

Cartea a apărut cu sprijinul
ADMINISTRAȚIEI FONDULUI CULTURAL NAȚIONAL

Seria: „Diversitate Etnoculturală în România”

Coordonatori: Gábor Ádám și Levente Salat

**Volumul 16: Armenii din nord-vestul Transilvaniei
în anii instaurării comunismului (1945-1953). Mărturii documentare**

Traduceri din limba maghiară: Annamária Nastasă-Kovács

Tehnoredactare: AMM Design SRL

Coperta și grafica seriei: Elemér Könczey

**ARMENII DIN NORD-VESTUL
TRANSILVANIEI
ÎN ANII INSTAURĂRII
COMUNISMULUI
(1945–1953)**

MĂRTURII DOCUMENTARE

Volum editat
de
Lucian Nastașă

CENTRUL DE
RESURSE PENTRU
DIVERSITATE
ETNOCULTURALĂ

ETHNOCULTURAL
DIVERSITY
RESOURCE
CENTER

CUPRINS

Studiu introductiv	7
Notă asupra ediției	23
Lista documentelor	25
DOCUMENTE	33
ILUSTRAȚII	
Facsimile	269
Fotografii	297
Indice	315

STUDIU INTRODUCȚIV

Deși cu o identitate etno-culturală puternic conturată, armenii din spațiul românesc nu s-au bucurat până acum de abordări istoriografice cât de cât notabile. Mereu și mereu s-au aflat parcă la limita dintre întocmirile cu profil de sinteză și cele care, din perspectivă empirică și precis circumscrise unor fapte ale trecutului, au purtat o încărcătură oarecum misterioasă, îndeosebi studiile referitoare la prezența lor în istoria noastră pre-modernă.

Pe de altă parte, tot armenii – într-un context cu totul diferit, dar nu lipsit de similarități cu ceea ce-au pățit evreii – au impus și ei, prin propriul destin, discutarea și analiza unor evenimente și concepte nu doar cu conotații istorice, care au marcat profund omenirea încă de la finele veacului XIX: „masacru”, „genocid”, „holocaust”¹.

Însă nu aceste două direcții ne-au interesat în mod deosebit atunci când am conceput volumul de față, deși sub raport analitic au rămas extrem de deficitare în istoriografia românească, îndeosebi din perspectiva abordărilor coerente și profund documentate, deși – ca întotdeauna – sunt și excepții de-a dreptul remarcabile.

Ceea ce oferim acum ar putea părea mai puțin spectaculos, dar mai ales mult prea restrâns atât cronologic, cât mai ales geografic și demografic. În fond este restituirea unui fragment limitat de istorie, o istorie „prin cei mici”, trăitori într-o epocă de fundamentale schimbări de ordin politic, social și economic, a căror reședință nu doar simbolică este un loc parcă uitat de lume, încărcat de un soi de magie și vegheat de o celebră icoană a lui Rubens, „Coborârea lui Isus de pe Cruce”². Iar acest modest centru urban de acum nu este altul decât prosperul, bogatul și chiar celebrul centru de odinioară

---

1 *Genocide. Conceptual and Historical Dimensions*, ed. George J. Andreopolous, Philadelphia, University of Pennsylvania Press, 1994; *Is the Holocaust Unique? Perspectives on Comparative Genocide*, ed. Alan S. Rosenbaum, Boulder, Colorado, Westview Press, 1996; Jacques Semelin, *Toward a Vocabulary of Massacre and Genocide*, în „Journal of Genocide Research”, 5, 2003, no.2, p.193-210; Doris L. Bergen, *War and Genocide. A Concise History of the Holocaust*, Rowman & Littlefield Publishers, Inc., 2003; Martin Shaw, *What is Genocide?*, London, Polity, 2007; *The Historiography of Genocide*, ed. Dan Stone, Houndmills, Palgrave MacMillan, 2007.

2 Tabloul provine din Galeriile Imperiale de la Viena, fiind un dar din partea lui Francisc I pentru proaspăt finalizata Catedrală armeano-catolică din Gherla, în 1804.

Armeneopolis, devenit în fond oraș tocmai datorită prezenței aici a acestui important grup etnic, ce a adus imense servicii nu numai regiunii, ci și Imperiului Habsburgic, de vreme ce Carol al VI-lea acordă o diplomă de privilegii, consfințind pentru multă vreme o largă autonomie localității și locuitorilor ei armeni. Astfel, mai vechea *Gherla* de la finele de secol XIII, menționată apoi ca *Szamosújvár* (Cetatea nouă de pe Someș) în 1721, devine *Armeneopolis* sau *Örményváros* în 1726, ulterior purtând în documente și denumiri precum *Hayakaghak* (în armeană), *Armenierstadt* sau *Neuschloss* (în germană).

De ce ne-am oprit doar asupra acestei comunități care, dacă în 1945 număra aproape 500 de suflete, în 1953 abia dacă mai avea jumătate? În vreme ce în România acelor timpuri existau grupuri oarecum compacte de armeni cu ponderi mult mai mari, cu un imens capital simbolic și poziții mult mai vizibile în chiar capitala țării! În principiu, analizele socio-istorice agreează fără o minimă desconsiderație tot felul de „mase”, dimensiunea constituind doar latura „vulgară” a sociologiei. Fundamentale apar acum în cercetarea istorică mecanismele, resorturile intime ce au acționat asupra faptelor istorice, efectul de laborator al descifrării la scară micro-istorică a unor evoluții care nu trebuie neapărat să le explice pe cele macro-istorice sau sociale.

Este tocmai ceea ce am încercat noi prin volumul de față: descifrarea mecanismelor de funcționare ale unei organizații cu caracter etno-cultural, dar și cu perfide funcții politico-ideologice, produs al unui regim totalitar în curs de consolidare, cu o subtilă și eficientă rețea de racordare atât la Partidul Comunist din România, cât mai ales la cel din U.R.S.S. și, în special, la cel al R.S.S. Armenia, în intervalul de timp invocat în titlu. În plus, „efectul de laborator” rezidă în principal din specificul regional al acestor armeni, din nord-vestul Transilvaniei, care chiar dacă au fost relativ puțini ca număr, din punct de vedere cultural și economic s-au bucurat în mod evident de o supra-reprezentare, cu rosturi istorice îndeajuns de bine conturate³.

Fără a intra în detalii în ceea ce privește trecutul armenilor din România, o extrem de sumară privire se impune de la sine, îndeosebi pentru cei mai puțin inițiați în această problemă, tocmai pentru a evidenția specificitățile acestui grup etnic, de la o regiune la alta, de la un timp istoric la altul.

Nu dintr-o pornire de conveniență am sugerat deja faptul că istoria armenilor din România este un fenomen deosebit de complex, ce presupune abordarea mai multor direcții de investigare și îndeosebi din varii perspective interdisciplinare. Simplist prezentând faptele, armenii de la noi pot fi atribuiți în cel puțin două categorii distincte, pe temeiul perioadei când s-au

---

3 Vezi îndeosebi excelenta sinteză a lui Judit Pál, *Armeni în Transilvania. Contribuții la procesul de urbanizare și dezvoltare economică a provinciei*, Cluj, Centrul pentru Studii Transilvane, 2005 (cu o versiune și în limba engleză datorată lui Bogdan Aldea).

așezat în acest spațiu, nu lipsite de interes fiind și filierele pe care au sosit. „Vechii” armeni au venit aici cât de cât compact încă din veacul al XIV-lea, de vreme ce biserica armeană din Iași, cu hramul Sfânta Maria, se pare că datează de pe la 1395⁴. Motivele emigrării lor în perioada evului mediu au fost multiple, de la prăbușirea regatului lor (1045) și ocuparea capitalei Ani de către selgiucizi în 1064, până la persecuțiile religioase de mai apoi, fără a fi lipsite de importanță nici calamitățile naturale, de genul cutremurului devastator din 1319⁵.

Cum de la sine se înțelege, este aproape imposibil de a avea și evaluări statistice ale acestora, stabiliți îndeosebi în Moldova, deși după „urmele” lăsate numărul lor n-a fost de neglijat⁶, iar în timp o parte s-au și asimilat. Cu certitudine însă, au avut un loc însemnat în evoluția principalelor centre urbane, prin aplecarea lor pentru comerț și mica manufactură, iar de prin veacul al XVII-lea s-au dovedit clar a fi purtători ai modernității în acest spațiu, cu aproape două veacuri înaintea evreilor. Din această categorie a armenilor prea puțini au ajuns și în Muntenia, pentru că în principal filiera lor de pătrundere în teritoriile românești a fost prin Crimeea, Galiția, Polonia și Bucovina, o pondere mică a acestora stabilindu-se și în Transilvania.

Într-o măsură semnificativă, armenii din Valahia s-au stabilit însă aici ceva mai târziu, de prin secolul al XV-lea, venind îndeosebi prin Bulgaria, ca efect al căderii Constantinopolului în 1453 și al cuceririi Crimeii în 1475. Preponderent s-au stabilit în București, dar comunități semnificative s-au conturat și la Pitești, Craiova, Târgoviște ori Giurgiu.

În cazul tuturor celor de mai sus trebuie menționat faptul că erau de confesiune armeano-gregoriană, sau mai exact aparțineau – și aparțin – de Biserica Apostolică Armeană, deși în mod regulat îi mai aflăm menționați ca fiind de religie gregoriană ori supuși ai Bisericii Luminatorului (ambe

---

4 Cf. N. Stoicescu, *Repertoriul bibliografic al localităților și monumentelor medievale din Moldova*, București, Direcția Patrimoniului Cultural Național, 1974, p.433, Marius Chelcu, *O biserică și o comunitate: armenii din Iași*, în vol. *Monumentul. Istorie. Arheologie. Restaurare. Conservare*, coord. Silviu Văcaru, Aurica Ichim și Cătălin Hriban, Iași, Edit. Junimea, 2001, p.57-63. Este însă de reținut și discuțiile asupra acestei inscripții provenită din temelia bisericii, ce are înscris anul 1395 (cf. Dan Bădăraș și Ioan Caproșu, *Iașii vechilor zidiri*, Iași, Edit. Junimea, 1974, p.47).

5 Vezi lucrarea de referință a lui René Grousset, *Histoire de l'Arménie des origines à 1071*, Paris, Payot, 2008 (ed. I: 1947); Richard H. Hovannisian, *The Armenian People from Ancient to Modern Times*, London, MacMillan, 1996.

6 D. Ciurea, *Noi considerații privind orașele și târgurile din Moldova în secolele XIV-XIX*, în „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie A.D. Xenopol”, Iași, VII, 1970, p.21-58. Vezi și Nistor Ciocan, *Negoț și neguțatori în Moldova veacului XVII*, în „Anuarul Institutului de Istorie și Arheologie A.D. Xenopol”, Iași, XXV/1, 1988, p.293-305 (dar îndeosebi p.299-300).

făcând trimitere la Sfântul Grigore Luminatorul)⁷, în vreme ce în documentele din acest volum îi mai găsim și sub termenul de „ortodocși, armeanogregorieni”, sintagmă ce nu poate nici ea satisface înaltele exigențe teologice.

Cealaltă categorie ar fi a armenilor din Transilvania. Deși sporadic pot fi întâlniți încă din veacul al XIV-lea, de o prezență semnificativă și mai ales cu „efecte” în plan economic și social se poate vorbi doar din secolul al XVII-lea, îndeosebi din a doua lui jumătate. Principalele cauze, momente și căi de pătrundere a lor în spațiul intracarpatic după 1671 au fost suficient conturate până acum de istoriografie, pentru a nu insista prea mult⁸. Cu toate acestea, fără a intra în detalii, este de reținut faptul că printre cauzele principale ale strămutării lor din Moldova în Ardeal se poate invoca tot mai acuta coliziune și animozitate dintre armeni și grecii care-și fac puternic simțită prezența în principatele române de pe la finele veacului XVI, dar mai ales în decursul celui de-al XVII-lea. Că poate fi vorba de dezvoltarea și a unei anumite intoleranțe religioase, așa cum s-a pretextat uneori în epocă, n-ar fi de neglijat!

Însă nu trebuie nicidecum omise transformările tot mai vizibile din câmpul economic, în pragul epocii moderne, și mai ales a mijlocitorilor activi, a schimbărilor de ordin politic prin expansiunea Imperiului Otoman, prin retrasarea, „confesionalizarea” și chiar „naționalizarea” rutelor comerciale, prin instituirea mai apoi a domniilor fanariote în țările române etc. Toate acestea au generat un soi de cursă, de competiție pentru acapararea rețelelor comerciale, în care n-au lipsit tot felul de instrumente, printre care și acuzațiile de „erezie” aduse armenilor de către „veritabili” creștini, grecii din Principate, susținuți de conaționalii lor în mantie domnească. Iar această rivalitate, temerile în fața unor posibile persecuții religioase, venalitatea unor domnitori au dus chiar la confruntări în forță, „răscoale”, ca să utilizez un termen mai încetățenit⁹.

Așa se face că de prin 1672 – conform tradiției armene transilvane – acest grup etnocultural se conturează pregnant în Ardeal prin câteva comunități

---

7 Termenul de „Biserică gregoriană” a fost introdus abia în 1836 de către țarul Nicolae I, tocmai pentru a contesta Bisericii Apostolice Armene autocefalia, ușurând astfel încorporarea acesteia sub tutela Bisericii Ruse. Vezi *Les Arméniens. Histoire d'une chrétienté*, sous la direction de Gérard Dédéyan, Toulouse, Privat, 1990.

8 Vezi mai nou Marius Chelcu, *Cauze ale părăsirii Moldovei de către armeni la sfârșitul secolului XVII*, în vol. *Istorie și societate în spațiul est-carpatic (secolele XIII–XX)*, volum editat de Dumitru Ivănescu și Marius Chelcu, Iași, Edit. Junimea, 2005, p.73–81.

9 C.A. Stoide, *Un episod din domnia lui Gheorghe Duca. Răscoala lui Hâncu și Durac din 1671-2*, în „Arhiva”, Iași, 43, 1936, nr. 1-2, p.56-80; N. Grigoraș, *Marea răscoală populară din Moldova dintre 1671 și 1672*, în „Studii și cercetări științifice”, istorie, XIII, 1962, fasc. 2, p.209-239.

compacte și deosebit de dinamice economic în unele localități inițial la periferia spațiului intracarpatic: Bistrița, Gheorghieni, Gurghiu, Frumoasa, iar imediat mai apoi la Dumbrăveni ori Gherla. În fapt, la origine, armenii din acest din urmă centru urban provin chiar din Bistrița, fiind îndepărtați de aici prin 1712 de către sași, care își vedeau astfel periclitare afacerile comerciale datorită noilor competitori în acest domeniu, pretextul izgonirii fiind tocmai epidemia de ciumă din anul menționat¹⁰. Este de altfel orașul și comunitatea armenilor care ne-a reținut nouă atenția prin lucrarea de față și asupra căruia vom insista acum tocmai pentru a evidenția câteva particularități ce-i deosebește de conaționalii lor extracarpatici.

Asemenea tuturor armenilor stabiliți în această epocă în Transilvania, și cei din Gherla au devenit de confesiune „armeano-catolică” încă de la finele secolului al XVII-lea, deși detaliile asupra acestui proces ce a dus la uniunea Bisericii Armene cu cea Catolică ne sunt încă necunoscute, dar mai ales a fost un fenomen de durată, de vreme ce până spre 1735 au mai existat preoți armeni în Ardeal care utilizau vechiul rit gregorian, iar nașterea oficială a armeano-catolicismului (uniune ce s-a realizat nu doar în Ardeal, ci și în cadrul unor numeroase comunități armenesti din Orientul Apropiat) a avut loc abia în 1742, în timpul papei Benedict al XIV-lea.

Cu mare semnificație este însă faptul că la aproape un veac de la stabilirea lor masivă în Ardeal, două localități unde prezența armenilor era net majoritară au căpătat statutul de orașe libere regești (în 1791), și anume Gherla și Dumbrăveni, după ce și anterior dobândiseră privilegiile după privilegiu. În fapt, Gherla – pentru că acest centru ne interesează în acest volum – încă din 1714 va căpăta mereu beneficii și diverse trepte de autonomie, iar datorită imenselor contribuții ale armenilor la tezaurul Imperiului, de prin deceniul trei al veacului XVIII localitatea se înconjoară cu ziduri și trei porți, se sistematizează ulițele, se parcelează terenurile (toate fiind cumpărate de comunitatea armeană în vremea Mariei Tereza), se ridică impozante edificii¹¹, se instituie autorități proprii în diversele funcții administrative, mergându-se până la dreptul sfatului orășenesc – de componență armeană – de a interzice stabilirea aici a oricărui „străin” neagreat etc. Și astfel, străvechea Gherla devine pentru multă vreme Armeneopolis.

În timp se mai produce aici un fenomen, specific însă nu doar armenilor, ci și altor grupuri etno-culturale, îndeosebi evreilor: *asimilarea*, în ritmuri modeste până la Compromisul austro-ungar din 1867 și mult mai activ după

---

10 Teodor Ghițan, *Expulzarea populației armenesti din Bistrița cu ocazia epidemiei de ciumă din 1712*, în „Ani. Anuar de cultură armeană”, I, 1994, nr. 1, p.109-118.

11 Vezi Virgil I. Pop, *Armenopolis, eine barocke Gründungsstadt*, în „Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde”, 21, 1998, Heft 2, p.168-191; *Cultură și artă armeană la Gherla*, coord. N. Sabău, Livia Drăgoi, Azaduhi Varduca-Horenian, București, Edit. Ararat, 2002.

această dată. Este acesta un subiect cu totul neglijat în istoriografia română de până acum – poate ca o reminiscență a discursurilor naționaliste de odinioară –, ceea ce ne pune în situația incomodă de a nu avea încă analize oneste și temeinice asupra unui fenomen de o asemenea complexitate.

Cu toate acestea, trebuie constatat faptul evident că îndeosebi după realizarea Dualismului asistăm la o intensificare fără precedent a politicii maghiare de asimilare, una extrem de operațională și de succes (chiar dacă în anumite momente provoca și ambiguități), care a contribuit la edificarea națiunii simbolice. Numai că în cazul armenilor transilvăneni, acest proces de aculturație a fost oarecum devansat, încă din epoca *Vormärz*-ului, prin diversele proiecte ale națiunii politice moderne ungare, unele nu lipsite de reflexe jacobiniste, dar care vizau în fond atât drepturile fundamentale, cât și obligațiile. Fenomenul a avut în schimb rostul de a genera loialitatea acelor „minoritari” care s-au bucurat de extinderea calității de „cetățean”, iar pentru acceptarea autorității statului maghiar, elitele acestor grupuri etno-culturale au fost primite în cercurile conducătoare politice, cu alte cuvinte li s-a oferit o integrare socială completă și șanse egale în ceea ce privește mobilitatea spre vârful piramidei. În fond, acest „proiect” a corespuns așteptărilor multor minoritari, care au cedat în cele din urmă ispitei maghiarizării (măcar simbolice), atrași tocmai de beneficiile liberalismului de după 1867. În acest context, nu trebuie să ne mire însemnarea jurnalieră a contelui Lajos Gyulay, din 27 iunie 1867, în care spunea despre armenii din Cluj, bunăoară, că: „Sunt unul și unul atașați ungurilor. Ei sunt practic asimilați ungurilor, marea majoritate a femeilor nici nu înțelegea limba armeană; armeanul și armeanca vorbesc totdeauna între ei ungurește. Ei sunt ca și ungurii adevărați, se roagă lui Dumnezeu, gândesc și socotesc ungurește”¹².

Însă ca revers al acestei acțiuni, asistăm la un fenomen de „fetișizare” a limbii oficiale, care a devenit un soi de ingredient ideologic al naționalismului maghiar, maghiarizarea lingvistică dovedindu-se până spre prima conflagrație mondială tot mai agresivă și mai ales autoritară. Iar în cadrul acestui proces extrem de complex, s-a mai petrecut ceva în direcția edificării națiunii ungare: maghiarizarea înțelesului străin al numelor de familie. A fost un fenomen specific naționalismului liberal din Ungaria, un fel de „naționalizare simbolică” atât a spațiului public, cât și a celui intim, personal. Miza a fost mult mai profundă decât ne-am putea imagina la prima vedere, întrucât maghiarizarea trebuia să confirme – pe de o parte – ideea de altfel înșelătoare a creșterii numerice a unei comunități ce purta pregnant pecetea maghiarismului, iar pe de alta era un soi de probă la care erau supuși non-maghiarii pentru a-și dovedi loialitatea „națională” prin repudierea vestigiilor

---

12 Apud Judit Pál, *Armeni în Transilvania. Contribuții la procesul de urbanizare și dezvoltare economică a provinciei*, Cluj, Centrul pentru Studii Transilvane, 2005, p.75.

fondului lor străin. În acest context, nu întâmplător, s-a estimat că între 1850 și 1910 aproximativ 140.000 de persoane și-au maghiarizat numele¹³.

Dezvoltarea de mai sus ar constitui a doua trăsătură majoră a armenilor din Transilvania și îndeosebi a celor din zona Gherla. Așadar, o populație care de la finele veacului XVII s-a rupt de vechea „gazdă” Moldova, care a devenit armeano-catolică încă de pe la începutul secolului XVIII, dar care peste numai un veac se autodeclara frecvent romano-catolică. Apoi, acest grup etno-cultural a făcut pași semnificativi pe calea asimilării și aculturației, maghiarizându-se în multe din structurile profunde ale ființei, de la adoptarea curentă și definitivă a limbii oficiale până la schimbarea numelui de familie și participarea totală la ceea ce ținea de viața politică, economică și socială a maghiarității.

Însă populație de confesiune armeano-catolică exista nu numai în Transilvania – aproximativ 5000 de persoane, în 1950 –, majoritatea încadrată politic în Uniunea Populară Maghiară, ci și în București. Aceștia alcătuiau o comunitate de vreo 40 de familii, cu toții vorbitori de armeană, având chiar și o biserică pe Șoseaua Mihai Bravu, paroh fiind Clemens Khoren, membru al Congregației Mehitaristilor din Viena. Khoren a fost însă arestat de comuniști, pe motivul că ar fi eliberat niște adevăruri false unor armeni, pe baza cărora au putut ieși („fugi”) din țară. Așa se face că o vreme armeano-catolicii din capitală n-au avut preot, iar prin aprilie 1951 s-a pus chiar la cale un plan de readucere a lor la vechea biserică armeano-gregoriană, mult mai bine controlată de stat și de P.C.R.¹⁴, dintre acești catolici doar 4-5 persoane fiind membri de partid și numai 11 figurând a fi încadrate în Comitetul Democrat Armenesc (de altfel, toți aceștia nici nu frecventau Biserica din Mihai Bravu).

Este totuși de reținut faptul că, din punct de vedere confesional, Biserica armeano-catolică de la noi funcționa în această perioadă (1945-1953) sub denumirea de „Administrația Apostolică a Armenilor Catolici”, având

---

13 Vezi László Katus, în vol. *Magyarok a Karpát-Medenceben*, ed. F. Glatz, Budapest, Pallas Lap- és Könyvkiadó Vallalat, 1988 p.171-174; Victor Karady, *Symbolic Nation-Building in a Multi-Ethnic Society. The Case of Surname Nationalization in Hungary*, în vol. *Ethnizität, Moderne und Enttraditionalisierung*, herausgegeben von Moshe Zuckermann, Tel Aviv, Wallstein Verlag, 2002, p.99.

14 *Arhivele Naționale București, Organizația „Frontul Armeniei”, Fondul 43, dos.15/1951, f.39-40. Planul consta în aducerea la Biserica din Mihai Bravu a preotului catolic Bodurian Măgărdici din Frumoasa, cunoscut cărturar ce contribuise la o Enciclopedie armenescă, care în 1946 voise să se repatrieze în Armenia Sovietică.*

centrul la Gherla¹⁵, unde se află scaunul episcopal, în legătură directă cu Vaticanul și fără vreo dependență față de nunțiul Papal.

Și pentru a reveni la caracterul oarecum general al studiului de față, în afara acestor două categorii distincte prezentate mai sus trebuie adăugată și cohorta armenilor de dată recentă, stabiliți în spațiul românesc ca rezultat al persecuțiilor și masacrelor din Turcia în urma evenimentelor sângeroase din 1895, 1915 și 1922¹⁶. Au fost momente tragice, care marchează încă pe armenii de pretutindeni, dar și multe din cancelariile lumii contemporane în ceea ce privește recunoașterea „genocidului” armean¹⁷.

Însă dincolo de aceste repere istorice, trebuie spus că îndeosebi acțiunile violente din 1915-1916, în urma cărora au fost asasinați aproximativ 1,5 milioane de armeni din Turcia, la care s-ar cuveni amintite și alte câteva sute de mii de asasinate de până la 1918 (fără a uita însă islamizarea și munca forțată), dar și atmosfera de teroare din vremea războiului turco-elen din 1922-1923, când au pierit alți aproape o sută de mii de armeni – au constituit momente tragice în destinul acestui popor, ceea ce a făcut ca puțin peste 20.000 de reprezentanți ai acestuia să-și afle refugiul în România, stabilindu-se preponderent la București (cca. 12.000), Constanța (cca. 3000), dar și la Galați, Brăila, Tulcea, Pitești, Craiova, Focșani, Ploiești, Bacău, Roman și Iași.

Inițial apatrizi, tot de confesiune armeano-gregoriană, printre acești armeni s-au aflat și numeroși intelectuali, „înnobițați” cu statutul de emigranți politici, din care prea puțini au plecat în anii interbelici spre apusul Europei, unii s-au naturalizat în România, iar după al doilea război mondial aproximativ 3000 s-au „repatriat” în Armenia Sovietică, astfel încât

---

15 În perioada de care ne ocupăm în acest volum, episcop era Lengyel Zoltán, vorbitor atât a limbii maghiare, cât și a celei armenesti. Conform unei situații statistice întocmite de Poliția din Gherla, în 1947, la o populație totală de 34.554, repartitia era următoarea: 24.029 români, 9141 maghiari, 683 țigani, 458 armeni, 178 evrei și doar 25 germani (cf. *Arh.St.Cluj, Poliția Dej*, dos. 22/1947, f.339).

16 Asupra acestor evenimente vezi: *The Armenian genocide. History, politics, ethics*, edited by Richard G. Hovannisian, foreword George Deukmejian, Basingstoke, Macmillan, 1992; Guenter Lewy, *The Armenian massacres in Ottoman Turkey. A disputed genocide*, Salt Lake City, The University of Utah Press, 2005; Gerard Chaliand, Yves Ternon, 1915. *Le Genocide des Armeniens*, n.ed., Bruxelles, Complexe, 2006. De asemenea: Nikolay Hovhannisyan, *Arab historiography on the Armenian genocide*, translated from armenian by Svetlana Mardanyan, Erevan, National Academy of Sciences, 2005.

17 Vezi, de pildă, Mustafa Öztürk, *Le pouvoir du lobbie. Les massacres perpétrés par les Arméniens en Asie Mineure, Chypre et en Azerbaïdjan*, Istambul, Fondation de Recherches Historiques, 2005; Taner Akcam, *A shameful act. The Armenian genocide and the question of Turkish responsibility*, translated by Paul Bessemer, London, Constable, 2007.

în 1948 numărul armenilor de la noi din această categorie nu depășea 16.000 de persoane. Acestor emigranți trebuie să adăugăm și grupul oarecum restrâns de foști miniștri și deputați dașnakiști¹⁸ fugiți după 29 noiembrie 1920, când în Armenia s-a instaurat regimul sovietic¹⁹.

Acesta ar fi *grosso modo* cadrul pe care se grefează tematica volumului de față. Deși la prima vedere documentele nu par senzaționale, ele ilustrează totuși o parte de istorie, nu din orice epocă, ci din una de transformări majore în cadrul societății românești, și nu numai. Anii imediat următori celui de-al doilea război mondial au marcat poate perioada cea mai dramatică din istoria noastră, nu numai de pierdere temporară a suveranității de stat, ci mai ales de instaurare a unui regim totalitar, de așa-zisă „dictatură a proletariatului”, ce a dus la desființarea partidelor politice în profitul unui control unicefal, al Partidului Comunist Român, condus mai mult sau mai puțin vizibil de protectorul de la răsărit (P.C.U.S.).

Iar schimbările politice au avut ca rezultat direct profunda transformare a întregii societăți, în toate laturile ei (economic, social și cultural), dominată de ideologia marxist-leninist-stalinistă, în care cuvântul de ordine părea a fi „lupta de clasă”. Totodată, aranjamentele postbelice au confirmat pierderea Basarabiei și Bucovinei în favoarea marelui învingător de la răsărit, dar au readus – nu fără emoții – partea de nord-vest a Transilvaniei, ajungându-se astfel ca în granițele ei să includă o mare masă de populație neromânească, îndeosebi maghiari, germani și evrei, fără ca alte grupuri etno-culturale să fie de neglijat, mai ales dacă acopereau în mod compact anumite localități sau sub-regiuni, ca în cazul armenilor ardeleni.

Lecția istorică a perioadei interbelice – în ceea ce privește tratamentul aplicat minorităților – trebuia să nu se mai repete, iar în noile împrejurări geo-politice, U.R.S.S. părea să fie garantul aplanării mai vechilor rivalități și resentimente interetnice. Iar liantul era în primul rând forța și dominația pe care o exercita Rusia Sovietică asupra acestui spațiu și – nu în ultimul rând – ideologia comunistă, de sorginte marxist-leninistă, dar mereu adusă „la zi” prin corecțiile promovate de-a lungul timpului de V.I. Lenin și I.V. Stalin, inclusiv în „chestiunea națională”. În virtutea acestei ideologii nu se mai puneau problema „protecției minorităților”, ca în anii interbelici, ci totul se subsuma unor concepte transfrontaliere, fără determinante etnice, în care

---

18 Membri ai Partidului Dașnak. Această formațiune politică a fost creată în 1890 de către armenii din Tbilisi, Georgia și Rusia, având semnificația de Federația Revoluționară Armeană, cu o puternică componentă naționalistă. În perioada de independență a Republicii Armenia, între 1918-1920, a fost principalul partid politic din țară, aflat de altfel la guvernare. După sovietizarea Armeniei, Dașnakul și-a mutat activitatea în Iran și Lebanon (Beirut), de unde a reorganizat diaspora.

19 Mai apoi, din 12 martie 1922, împreună cu R.S.S. Georgia și R.S.S. Azerbaidjan, Armenia a fost parte a R.S.F.S. Transcaucazia, până la 5 decembrie 1936, când a revenit republică sovietică separată.

„internaționalismul proletar” aducea diversele popoare la un numitor comun. În acest context, de plămădire a unui ansamblu politico-militar al țărilor socialiste sub tutela Uniunii Sovietice, îndeosebi după 1948, conflictele interetnice erau de neadmis, ele nu mai puteau reprezenta doar o problemă internă, ci una a întregului sistem, a „lagărului” socialist. Totodată, de la 13 noiembrie 1944 în România a început să funcționeze și un Minister al Naționalităților Minoritare, al cărui titular – Gh. Vlădescu-Răcoasa – era membru al Partidului Comunist²⁰. Iar ca un prim rezultat semnificativ al acestui departament a fost publicarea Statutului Naționalităților Minoritare, la 7 februarie 1945, care prevedea abrogarea legilor discriminatorii pe criterii etnice și confesionale, precum și sancționarea celor care manifestau „ură de rasă și șovinism”²¹.

Pe de altă parte, noua construcție politică, noua ideologie nu s-a impus tocmai ușor și fără brutalitățile inerente regimurilor totalitare, majoritarii purtând parcă genetic încă multă vreme tarele unei atitudini circumspecte față de „alogeni” și de maghiari, la fel cum aceștia din urmă nu s-au putut împăca nicidecum, deși la ei acasă, trebuiau să suporte o triplă alienare: politică, economică și, mai ales, culturală. Și totuși, noua ideologie egalitaristă și cooperatistă trebuia să estompeze interesele contrare ale majorității și ale minorității²², pentru o utilitate generală, de construire a societății comuniste, a „egalilor”, în care „minoritarii” nu mai erau cei puțini, ci parte din masa enormă de „proletari” conștiincioși încolonați sub drapelul roșu, identificabili de-a lungul epocii prin sintagme precum „minoritate națională”, „naționalitate” sau, mai nuanțat, „naționalitate conlocuitoare” ș.a.

În ce măsură această ideologie a funcționat este lesne de constatat îndeosebi după moartea lui Stalin, în 1953, când – chiar dacă cu timiditate – sentimentele „specificului național” au reînviat, iar diversele formațiuni politice, de „masă” sau culturale ale celorlalte naționalități neromâne, și-au încheiat menirea, „autodizolvându-se”, așa cum evenimentul a fost surprins și în acest volum, în cazul Comitetului Democrat Armean.

De fapt, armenii nord-transilvăneni înrolați în această secțiune (filială) a marii organizații de la București au făcut oarecum figură aparte, pentru că mulți din membrii din Gherla, dar și dintre conaționalii de la Cluj, au fost înrolați politic în Uniunea Populară Maghiară (U.P.M.), tocmai în lumina considerațiilor ce le-am dezvoltat mai sus în ce privește maghiarizarea armenilor din Transilvania de-a lungul vremii. Evident, dintre armenii veniți

---

20 Prin Legea nr. 188 din 24 martie 1945, acest minister a fost transformat în Subsecretariat de stat, Vlădescu-Răcoasa ocupând postul până la 19 noiembrie 1946. Din 4 noiembrie 1947, el va fi ambasadorul României la Moscova.

21 Călin Morar-Vulcu, *Regimul minorităților naționale în România (23 august 1944-1945)*, în „Acra Musei Napocensis”, XXXIV, 1997, nr. 2, p.145-161.

22 Vezi Ovidiu Buruiană, *Antifascism și naționalism ca pretexte în strategia de comunitizare a României (1944-1948)*, în „Xenopoliana”, Iași, VII, 1999, nr. 1-2, p.1-16.

din Vechiul Regat și stabiliți aici în anii interbelici au fost și membri ai Partidului Comunist Român, care în fond deținea controlul indiscutabil și asupra U.P.M.-ului. Totodată, nu trebuie să ne imaginăm că adeziunea armenilor din Gherla la politica P.C.R. s-a făcut fără rațiuni de moment, măcar în speranța dobândirii unei serii de revendicări alături de ale „minorității” maghiare, cu care se identificau în mare parte²³.

De altfel, totul se hotăra la nivelul Secretariatului C.C. al P.C.R., iar în cadrul unei ședințe a acestuia, din 6 decembrie 1948, Vasile Luca pleda cât se poate de convingător inclusiv pentru un sprijin material substanțial alocat „fidelilor” U.P.M.-iști, care „joacă un rol destul de important, că spărgând unitatea absolută a maghiarilor, pe baza luptei de clasă, ne vor ajuta în problema țărănească (...) și în lupta contra influenței popilor catolici”²⁴. Totodată, a fost în strategia P.C.R. de a crea fel de fel de organizații satelit, de „masă” sau „obștești”, sindicale, culturale sau de propagandă, în care erau înregimentați toți aceia care pe criterii de etnie, sex, vârstă, origine socială, pregătire profesională etc nu-și găseau încă locul în rândurile partidului de „avangardă”.

Așadar, în cadrul noilor circumstanțe politice dintre 1945-1953, armenii din nord-vestul Transilvaniei au trebuit să se adapteze din mers realităților vremii, fie intrând în rândurile Partidului Comunist Român, fie în recent creată Uniune Populară Maghiară, transformată în scurtă vreme într-o anexă a P.C.R.-ului, asemenea Comitetului Democratic Evreiesc, la fel cum puteau fi membri în ambele formațiuni.

Pe de altă parte, noul organism creat la București în 1945 avea o titulatură sugestivă, „Frontul Armeniei. Organizație Patriotică Culturală din România”²⁵, care în iunie 1949 își va schimba denumirea în „Organizația Frontul Armeniei. Organizație patriotică progresistă”²⁶. Cu nesemnificative retușuri față de cel anterior, statutul adoptat de către Comitetul Central al formațiunii încă din 1 octombrie 1948, în baza împuternicirii acordate de Congresul

---

23 Vezi și Rezoluția Congresului UPM din 28-29 iunie 1946, în vol. *România. Viața politică în documente. 1946*, coord. Ioan Scurtu, București, Arhivele Statului din România, 1996, p.269-276.

24 *Stenogramele ședințelor Biroului Politic al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român*, I, 1948, București, Arhivele Naționale ale României, 2002, p.396.

25 Ca persoană juridică sub forma unei „asociații” a fost recunoscută abia prin sentința nr. 32 din 11 aprilie 1946 a Tribunalului Ilfov, Secția I. C.C. (*Arhivele Naționale București, Organizația „Frontul Armeniei”, Fondul 43, dos.2/1946, f.2-4*). Sediul era în București, str. Armenească 11, iar printre semnatarii actului constitutiv al Frontului Armeniei se aflau: Vahan Danielian (președinte), dr. Ardașes Tirațian (vicepreședinte), Sarchis Gabelian, Ervant Seropian, Ardases Hassargian, Tacvov Șișmanian, Melcon Horasangian, Vahram Erețian, Suren Kavanian, dr. Zeron Furungian, Sarchis Arabagian, Siemon Horen, Ervant Garabedian ș.a.

26 Cf. sentința nr.10 din 11 iunie 1949 a Tribunalului Ilfov, secț.III Civil-comercial.

General al Frontului Armeniei din 1-3 august 1948²⁷, prevedea ca obiective principale: cultivarea dragostei fără rezerve față de Republica Sovietică Armeană și față de Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice, ca și stabilirea unei legături strânse între armenii din R.P.R. și „patria mamă”; va organiza repatrierea Armenilor din R.P.R. în Armenia Sovietică; va sprijini prin toate mijloacele sale orice acțiune care tinde la realizarea la Armenia Sovietică a tuturor teritoriilor istorice armene, aflate încă sub ocupație străină. Totodată își propunea să „dezvolte concepțiile progresiste în sânul membrilor săi”, colaborând cu organizațiile române și ale naționalităților conlocuitoare de la noi. Astfel, Frontul Armeniei va sprijini toate acțiunile guvernului român, participând la reconstrucția și redresarea economică a țării.

Inițial, organizația avea filiale în București, Constanța, Galați, Brăila, Craiova și Pitești, înregistrând aproximativ 3.000 membri, iar activitatea vizibilă consta în conferințe, organizarea de spectacole, piese de teatru, proiecții cinematografice, concerte, întreceri sportive, dar și mitinguri cu diverse ocazii (1 Mai, alegerile, votarea Constituției R.P.R., solidarizarea cu luptătorii comuniști din Grecia, contra persecuțiilor armenilor de către guvernul iranian etc).

Așadar, această organizație își propunea chiar din primele prevederi statutare în principal obiective legate de relația cu U.R.S.S. și abia în loc secund făcea mențiuni și la rosturile ce reveneau armenilor în raport cu statul român. Explicația rezidă nu atât într-o „modă” a timpului, de exagerată plecăciune și obediență față de colosul de la răsărit, cât mai ales în contextul în care din Front făceau parte numeroși armeni apatrizi, care aveau ca țel o eventuală repatriere în R.S.S. Armeană. În plus, aceste obiective erau și rezultatul activității politice „obscure” pentru autoritățile române a armenilor de la noi încă din anii interbelici, care după 23 august 1944 au putut ieși la suprafață.

În România interbelică, din punct de vedere politic o parte a populației armene s-a încadrat în partide specific-naționale, ale căror centre de comandă însă se aflau în străinătate. Am menționat deja Partidul Dașnak, care în acea epocă își avea sediile principale la Cairo (Egipt) și la Boston (S.U.A.), la noi fiind oarecum tolerat de autorități, în principal datorită atitudinii deschis antisovietice și contra Organizației pentru Ajutorarea Armeniei Sovietice (H.O.G.), cu un organ propriu de presă, ziarul „Araz”. Această – să-i zicem – formațiune era activă îndeosebi prin strădaniile unor lideri dașnakiști, precum Drastamar (Dro) Kanaian (1883-1956), stabilit la noi între 1924-1944, acționar în domeniul petrolului, dar fost general în anii primului război mondial, cu merite contra turcilor, rămas celebru pentru cruzimea față de musulmani, dar care s-a distins deopotrivă în conflictul dintre armeni și georgieni pentru stăpânirea unor teritorii, în 1918 el

---

27 Cf. *Arhivele Naționale București, Organizația „Frontul Armeniei”, Fondul 43, dos.8/1948, f.1-2.*

ocupând zona Loru-Pambak, recent eliberată de sub stăpânirea otomană, fiind unul din principalii artizani ai primei Republici Armene. De altfel, acesta a organizat în România și câteva detașamente de voluntari armeni, dașnakistii activând în umbra unei organizații culturale RAFFI, ce avea subfiliale la București, Constanța și Ploiești, iar cercuri la Galați, Silistra sau Bazarcic (astăzi orașul Tolbuhin, în Bulgaria) etc.

În afara formațiunii menționate, tot în România mai activau cel puțin alte două grupări politice armenesti: Hâncean, cu preocupări mai ales în plan cultural, îndeosebi între 1924 și 1931, cu sedii la București și Constanța, de orientare social-democrată; Ramgavar, de esență liberală, însă extrem de slab reprezentat aici, având doar câțiva membri. Însă ambele formațiuni colaborau îndeaproape cu H.O.G.-ul și aveau vădite atitudini anti-dașnakiste, cu implicații evidente mai ales din 1945.

Încă din 1928-1929 în România a existat și o mișcare armeană pro-sovietică, la care am făcut deja referință, sub forma Asociației pentru Ajutorarea Armeniei Sovietice (H.O.G.), cu centrul la Erevan. Aceasta avea sedii la București (din 1930), Constanța (din 1932), Silistra, Galați, Brăila, Pitești, Craiova, Bacău sau Iași, precum și un ziar propriu, „Nor Arsaluis” (Zorile noi), ce a apărut între 1932-1935, oprit însă de cenzură, datorită liniei pro-sovietice; în acest context a fost editat un nou organ de presă, „Bahag” (Straja)²⁸, ce a apărut până la 22 iunie 1941, chiar dacă H.O.G.-ul din România s-a autodesființat în 1939, unii membri intrând în ilegalitate în cadrul Frontului Antifascist sau în Ajutorul Roșu.

După 23 august 1944, la inițiativa unor foști hogiști, după exemplul Uniunii Patrioților, s-a fondat „Uniunea Patrioților Armeni”, cu un periodic săptămânal, „Nor Ughi” (Drum Nou). Însă pe baza „directivelor” P.M.R. și cu asistența unui „consilier” sovietic de pe lângă Ambasada U.R.S.S., în ianuarie 1945 această Uniune este înlocuită de „Frontul Armeniei”, care pe lângă „cultivarea dragostei față de U.R.S.S. și R.S.S. Armenia”, își propunea ca scop și „demascarea elementelor dașnakiste”. Asta explică cum din primul Comitet Central al organizației făceau parte și trei mari industriași, care împreună cu alți „indezirabili” au fost excluși mai apoi, prin complicitatea „oamenilor de încredere”²⁹.

Este un aspect încă insuficient elucidat în ceea ce privește relațiile dintre armeni în fața interlocutorilor comuniști și de represiune de la noi. Asemenea oricărei alte mase de oameni, și printre armeni au existat personaje care s-au pus mai mult sau mai puțin în slujba noului regim comunist. Pentru mulți

---

28 În afara presei amintite deja, în anii interbelici au mai apărut: „Ararat”, în românește; „Hai Mamul” (Presa Armeană) și „Geagad” (Frontul), toate cu caracter evident antisovietic, care după 23 august 1944 n-au mai văzut lumina tiparului.

29 În cadrul Frontului Armeniei a activat, „în mod discret”, și o celulă P.M.R., cu vreo 60-70 membri (cf. *Arhivele Naționale București, Organizația „Frontul Armeniei”, Fondul 43, dos.7/1948, f.2*).

din cei apatrizi – și nu numai – aspectul ar putea chiar avea niște justificări, oricât ni s-ar părea nouă astăzi nelalocul lor: existența unei R.S.S. Armene, după 5 decembrie 1936, a asigurat populației de acolo un soi de stabilitate și prosperitate, în cadrul politicii unionale de întraajutorare. Or, toți apatrizii din România erau în fapt victimele persecuțiilor și masacrelor din Turcia, despre care am menționat deja, mulți de condiție socială foarte modestă și cu aspirația de a avea o patrie, o țară a lor, prea puțini știind pe atunci ce însemna „comunismul”, în afara promisiunilor pe care acesta le făcea.

Așa se explică că după al doilea război mondial au avut loc două repatrieri din România către R.S.S. Armeană, prima la 2 august 1946, când au plecat 1737 armeni, iar cealaltă la 21 iunie 1948, când s-au repatriat alți 1022. Ambele acțiuni au fost organizate de Frontul Armeniei, până în cele mai mici amănunte, de la împachetarea și transportul lucrurilor până la „mitingul fulger” din portul Constanța, convocat cu câteva momente înainte de plecarea vaporului³⁰. Odată cu fiecare din cele două transporturi s-au trimis în R.S.S. Armenia și mari încărcături de chereștea (7.500 metri³ în total), pentru casele ce urmau să se ridice acolo repatriaților. Totodată, sub formă de „cadouri”, s-a mai trimis întreaga aparatură necesară pentru înzestrarea unui spital, precum și o mare cantitate de calapoade pentru o fabrică de încălțăminte, dar și piese muzeale, cărți etc. Au fost de altfel aceste plecări pretextul de a se face masive colecte de bani de la mai toți armenii din România.

Pentru alți armeni, instaurarea noului regim n-a însemnat altceva decât momente de persecuție și tensiune, de depozitare a bunurilor, de umilințe și chiar de încarcerări. Și în cadrul acestei comunități turnătorie abjectă și-a aflat promotorii, existând cel puțin două valuri de arestări, între 1944-1945 și 1947-1948, pe temeiul unor liste întocmite de armenii hogaști, delațiunea făcându-se de obicei direct la Ambasada U.R.S.S.-ului din București, unde consul era chiar un conațional, Sahak Dongulian (cu numele rus de Sava Dongulov). Așa se face că mulți din arestați fie au rămas în temnițe, fie au fost deportați în Siberia. Uneori turnătorie pe motive fictive, generate de răutate și invidie personală, a fost atât de flagrantă încât până și ambasadorul sovietic de atunci a fost iritat de această practică a „listelor” de armeni indezirabili.

Așadar, Frontul Armeniei din România n-a fost altceva decât un organism politic camuflat al P.M.R. (P.C.R.) prin care trebuia să fie ținută sub control populația armeană de la noi, creat la „indicațiile” P.C.U.S.-ului și promotor la suprafață al unor interese de ordin cultural, ce vizau conservarea și promovarea tradițiilor acestui grup etnic. În realitate, după cum indică și

---

30 *Ibidem*, f.1v.

documentele arhivistice, organizația avea în principal scopuri ideologice, de îndoctrinare și supraveghere a populației armenene. Iar obiectivele acestea din urmă erau îndeplinite și de oficiosul Frontului, mai vechiul ziar „Bahag”, care și-a reluat apariția aproape imediat după 23 august 1944, inițial ca publicație privată (până la 1 mai 1945), pentru ca din 21 iunie 1946 să se intituleze „Haiasdanian Geagad” (Frontul Armeniei)³¹. Avea un tiraj de cam 900 exemplare, iar din ianuarie 1950 a utilizat noua ortografie a limbii armenene, stabilită de Academia R.S.S. Armeană, introducerea acesteia fiind pregătită de o broșură de popularizare tipărită de Frontul Armeniei în 1949. Însă la numai puțin peste un an de zile și acest organ de expresie și-a încetat apariția³², fiind înlocuit cu un altul, nou, „Nor Ghiank”, momentul aproape suprapunându-se cu transformarea Frontului Armeniei într-un Comitet Democratic Armean (al populației armenene din România, în cadrul unei sedințe din 7 mai 1950, la care au participat 39 delegați din țară, fiind însă prezent și un numeros public, de aproximativ 180-200 de oameni.

Cât privește rosturile acestei organizații invocate mai sus, dovadă stau permanentele schimbări de titulatură și de componență a conducerii într-un interval relativ scurt de timp, precum și desființarea formațiunii în primăvara lui 1953, într-un context în care nu erau vizați doar armenii, ci absolut toate asociațiile cultural-politice ale minorităților etnice din România, pornindu-se de la considerentul propagandistic că problemele acestora fuseseră „rezolvate”. Ar fi totuși de adăugat, printre obiectivele urmărite, o formulare din chiar momentul deciziei dizolvării acestei organizații armenesti: „Care a fost situația C.D.A., pentru ce a luat ființă, ce sarcini a avut? În primul rând, a trebuit să restructureze din punct de vedere profesional populația armeană, formată în majoritate de o masă mic burgheză. Apoi lămurirea armenilor apatrizi pentru îndeplinirea formalităților de dobândire a cetățeniei Republicii Populare Române. Sarcinile cu caracter cultural veneau să completeze aceste sarcini cu caracter politic ale C.D.A.”³³

---

31 Până pe la mijlocul anului 1950 ziarul „Haiasdanian Geagad” a apărut în 4 pagini, apoi în 6. Avea o pagină întreagă rezervată U.R.S.S.-ului, publica articole primite din R.S.S. Armenia, știri de la Radio Erevan, găzduia și o rubrică „Poșta redacției”, în rest reproducea articole din „Scânțea”, despre realizările din România.

32 Desființarea lui „Haiasdanian Geagad” s-a datorat, se pare, unei „greșeli politice”, și anume faptului că s-a dat o știre despre armenii din California, vorbindu-se de „bunăstarea” acestora (nr.194 din 23 martie 1950). Asupra acestui incident vezi *Arhivele Naționale București, Organizația „Frontul Armeniei”, Fondul 43, dos.11/1950, f.99-100.*

33 *Arhivele Naționale București, Organizația „Frontul Armeniei”, Fondul 43, dos.21/1953, f.28.*

Acestea ar fi oarecum sintetic câteva direcții ce prefațează volumul de față. Ele invită de fapt la o muncă sistematică de cercetare arhivistică și de reflecție profundă asupra trecutului populației armene din România, acum redusă simțitor ca pondere, dar cu rădăcini istorice deloc de neglijat tocmai prin imensele beneficii economice, politice și culturale ce a adus acestei țări de-a lungul vremii³⁴.

---

34 Vezi Bogdan Căuș, *Figuri de armeni din România. Dicționar*, București, Edit. Ararat, 1998.

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Volumul de față continuă seria inițiată acum câțiva ani de către Centrul de Resurse pentru Diversitate Etnoculturală din Cluj, referitoare la istoria diverselor grupuri etnoculturale din România, proiect susținut în tot acest timp de intelectuali ce se cuvine a li se menționa numele încă din capul locului: Gábor Ádám, Gabriel Andreescu, Smaranda Enache, Andor Horváth, Marius Lazăr, Ovidiu Pecican, Levente Salat, Mircea Toma – pentru a-i aminti doar pe cei direct și extrem de activ implicați.

Pe lângă mai vechile restituții documentare, ce au vizat pe romi (țigani), maghiari și evrei, oferim acum o sumă de mărturii relative la armenii din nord-vestul Transilvaniei în perioada instaurării și consolidării regimului comunist de la noi. Corpul principal de documente se află în custodia filialei județene Cluj a Arhivelor Naționale, într-un fond numit „Comitetul Democratic Armenesc”, ca parte a Arhivei P.C.R. locale. Pentru o mai exactă înțelegere a materialului am recurs și la includerea unor documente de la sediul central al organizației, aflate la Arhivele Naționale din București, instituție care sub conducerea actualului director general, Dorin Dobrințu, abia de acum își împlinește reala menire nu doar de depozitare și conservare a mărturiilor trecutului, ci și de facilitare a cercetării acestora.

Evident, mărturiile de față nu pot acoperi întreaga arie de probleme specific armenesci, pentru o asemenea exigență fiind nevoie de mai multe tomuri și de munca susținută a unui colectiv de istorici familiarizați inclusiv cu limba armeană. Cu toate acestea, am încercat să cuprindem un segment bine delimitat de aspecte, care să dezvăluie mecanismele de funcționare din interior ale unui astfel de organism, situându-ne departe de orice idee preconcepută și în afara deontologiei profesionale. Poate de aceea unora li se va părea că nu toate materialele tipărite acum au un conținut „fabulos”, în sensul că nu fac dezvăluiri șocante în legătură cu o persoană sau alta, dar mai ales nu pot fi materiale pentru un eventual rechizitoriu. De pildă, pentru scopurile urmărite de acest tom, nu am găsit util pentru moment de a tipări fișele tip ale membrilor Frontului Armeniei din Gherla, atât din lipsă de spațiu, cât mai ales pentru a lăsa altora „plăcerea” de a le decifra din singura perspectivă care merită: a unei veritabile analize socio-istorice și nu în scopuri de vendetă.

Documentele au fost rânduite cronologic, astfel încât lectura lor să conducă la imagini cât mai coerente și contextualizate. Materialul arhivistic a fost reprodus aidoma cu originalul, în conformitate cu normele actuale ale textologiei, respectând cât mai fidel faptele de limbă și actualizând ortografia. Erorile provenite din *lapsus calami* și punctuația au fost îndreptate tacit. Abrevierile folosite inițial în documente au rămas neschimbate, dacă coincid cu cele de azi, iar atunci când ele ies din tipicul nostru, le-am întregit doar când au apărut întâia dată. Completările noastre au fost marcate prin paranteze drepte.

Câteva facsimile și ilustrații au menirea să întregască volumul, iar un indice de nume vine să ușureze utilizarea lui, dorind astfel să se constituie într-un instrument de lucru cât mai eficient și atractiv.

Un gând de recunoștință îl îndreptăm spre toți aceia care au contribuit sub o formă sau alta la apariția acestui volum, evidențiind îndeosebi deschiderea și interesul manifestat de „Centrul pentru Resurse și Diversitate Etnoculturală” față de asemenea inițiative și travaliul aferent, prin Levente Salat (președinte executiv) și Gábor Ádám (coordonatorul de program).

În mod deosebit, gratitudinea se îndreaptă spre Paula Ivan și Andrei Muraru, nu doar prieteni agreabili, ci mai ales atenți investigatori în câmpul istoriografic, care mi-au semnalat materiale arhivistice importante în nenumărate rânduri, ba chiar m-au ajutat în colectarea lor. Totodată, recunoștință datorăm lui Monica Călușer, Amelia Gorcea, Olimpia Moșteanu și Ágnes Veres pentru contribuția lor la finalizarea acestui volum. Și nu în ultimul rând, un gând de pioasă solidaritate și atașament sufletesc cu bunul și vechiul meu prieten Attila Kiss, care trece acum prin grele încercări.

LISTA DOCUMENTELOR

---

1. **1946 aprilie 11. București:** Sentința Tribunalului Ilfov prin care se acordă personalitate juridică Frontului Armeniei
2. **1948 iulie 19. București:** Scurtă prezentare istoriei armenilor din România și a Frontului Armeniei
3. **1948 octombrie 1. București:** Statutul „Frontului Armeniei. Organizație patriotică progresistă”, sub autoritatea căruia s-a aflat și comunitatea armenilor din nord-vestul Transilvaniei, cu sediul filialei la Gherla.
4. **1949 ianuarie 25. Gherla:** Adresă către Securitatea din Gherla, prin care se solicită aprobarea pentru organizarea inaugurării festive a sediului Frontului Armeniei din localitate.
5. **1949 februarie 9. București:** Convocarea secretarului filialei Gherla a Frontului Armeniei, H. Martaian, la sediul central din capitală.
6. **1949 februarie 12. Gherla:** Scrisoare de răspuns adresată filialei locale a Uniunii Populare Maghiare, prin care Frontul Armeniei anunță că nu va putea participa cu un program specific la sărbătorirea zilei de 15 Martie.
7. **1949 martie 25. Gherla:** Adresă către Asociația Română pentru Strângerea Legăturilor cu U.R.S.S., prin care sunt nominalizați 16 membri armeni care deopotrivă se înscriu în A.R.L.U.S.
8. **1949 aprilie 21. Gherla:** Frontul Armenesc din localitate se adresează parohiei armeano-catolică pentru a i se împrumuta mobilierul necesar funcționării sediului. În Anexă se află răspunsul preotului Alexa Francisc, care arată că se află în imposibilitatea de a face acest lucru, deoarece printr-un ordin al ministrului Cultelor se interzice orice formă de înstrăinare a bunurilor bisericești.
9. **1949 aprilie. Gherla:** Invitație adresată altor organizații din localitate pentru a participa la comemorarea masacrelor din 1915.
10. **1949 iunie 3. Gherla:** Cerere adresată “Siguranței” din localitate pentru a se permite organizarea unei serate la Casina Populară.
11. **1949 iunie 11. București:** Sentința Tribunalului Ilfov prin care se decide schimbarea titulaturii Frontului Armeniei
12. **1949 iunie 30. Gherla:** Raport al Frontului Armeniei pe luna iunie, în care sunt indicate temele conferințelor ținute, precum și alte activități curente (serbări, muncă patriotică etc).

13. **1949 iulie 15. Gherla:** Anunț în legătură cu prezentarea unui film din R.S.S. Armenia la cinematograful din localitate.
14. **1949 iulie 16. Gherla:** Adresa prin care H. Martaian este numit din partea Frontului Armeniei în cadrul Comisiei de verificare a membrilor P.M.R.
15. **1949 iulie. Gherla:** Solicitare adresată secției de învățământ și cultură a Comitetului Provizoriu al jud. Someș în ce privește organizarea și ținerea unor cursuri de limba armeană.
16. **1949 iulie. Gherla:** Comemorarea unui secol de la moartea scriitorului Haceatur Abovian, prilej cu care va rula un film documentar din Armenia Sovietică.
17. **1949 iulie 25. Gherla:** Raportul de activitate al filialei Frontului Armeniei pe luna în curs, cu informații asupra conferințelor, a funcționării cursurilor de limba armeană, participarea la diverse activități patriotice, sporirea numărului de membri etc.
18. **1949 iulie 27. Dej:** Aprobarea din partea secției de învățământ și cultură a Comitetului Provizoriu din jud. Someș în ce privește organizarea și ținerea unor cursuri de limba armeană.
19. **1949 august 3. Gherla:** Solicitarea Frontului Armenesc, adresată Comitetului Provizoriu al orașului Gherla, de a i se repartiza un alt sediu, mai spațios.
20. **1949 august 5. Gherla:** Solicitare în limba maghiară adresată ziarului „Igazság” din Cluj în privința abonamentului.
21. **1949 august 10. București:** Directivele venite de la Comitetul Central al Frontului Armeniei în ceea ce privește activitățile ce trebuie desfășurate în filială cu ocazia aniversării zilei de 23 august.
22. **1949 august 10. București:** Convocarea celei de-a IV-a Conferințe Naționale a Frontului Armeniei pentru luna septembrie, precizându-se contextul intern și internațional, precum și stabilirea activităților premergătoare în teritoriu.
23. **1949 august 24. Gherla:** Raportul de activitate al Frontului Armeniei pe luna în curs, cu înregistrarea conferințelor, a publicului ce a participat, activitățile obștești desfășurate etc.
24. **1949 septembrie 27. Gherla:** Raportul de activitate al Frontului Armeniei pe luna în curs, cu menționarea conferințelor și a publicului ce a participat, primirea de noi membri, activitățile obștești desfășurate, sărbătorirea zilei de 23 august etc. În Anexă, textul materialului referitor la “De ziua Scânteii”, în limba maghiară.
25. **1949 noiembrie. Gherla:** Material propagandistic referitor la a 30-a aniversare a R.S.S. Armenia.
26. **1949 decembrie 12. Gherla:** Directive adresate Frontului Armeniei de către Comitetul Provizoriu al orașului în ceea ce privește pregătirea aniversării zilei de naștere a lui V.I. Stalin.

27. **1949 decembrie 29. Gherla:** Directive adresate Frontului Armeniei de către Comitetul Provizoriu al oraşului în ceea ce priveşte detaliile pregătirii aniversării zilei de 30 decembrie, proclamarea R.P.R.
28. **1949 decembrie. Gherla:** Raportul de activitate al Frontului Armeniei pe luna în curs, insistându-se pe evenimentele sărbătorite şi pe numărul de participanţi.
29. **1950 ianuarie 2. Dej:** Fişa lui Teodor Kosutan, trecut prin Comisia judeţeană de verificare a membrilor P.R.M., ce propune excluderea acestuia din partid, în principal datorită “şovinismului” maghiar manifestat în anii 1940-1944, precum şi a spiritului “afacerist” de după 23 august 1944.
30. **1950 ianuarie 25. Gherla:** Adresă către Comitetul Central al Comitetului Democrat Armean (*infra* C.D.A.) prin care se anunţă reorganizarea filialei locale, an unţându-se totodată componenţa noului Comitet de la Gherla.
31. **1950 ianuarie-februarie. Bucureşti:** Planul de muncă al Frontului Armeniei în vederea transformării acestuia în Comitet Democrat Armean.
32. **1950 ianuarie 30. Gherla:** Aprobare solicitată Securităţii din Gherla pentru a se permite C.D.A.-ului organizarea unei petreceri cu ocazia aniversării a cinci ani de la înfiinţarea Frontului Armeniei la nivel central.
33. **1950 februarie 2. Gherla:** Solicitare adresată Miliţiei din Gherla pentru a se permite C.D.A.-ului organizarea unei petreceri cu ocazia aniversării a cinci ani de la înfiinţarea Frontului Armeniei. În Anexă se află un material informativ cu ocazia aniversării unui an de existenţă a filialei din Gherla.
34. **1950 februarie 25. Bucureşti:** Material referitor la istoricul Frontului Armeniei şi necesitatea de transformare a acestuia într-un Comitet Democrat Armean. Conţine o statistică cu numărul de membri, pe filiale, precum şi apartenenţa socială şi politică.
35. **1950 februarie 31:** Material propagandistic destinat Frontului Armeniei referitor la aniversarea a 32 de ani de la “naşterea” Armatei Sovietice.
36. **1950 aprilie 14. Bucureşti:** Raport al C.C. al Frontului Armeniei referitor la “greutăţile” pe care le întâmpină în munca sa, îndeosebi în problema organului de presă, a şcolilor armenesti, a formaţiunilor artistice şi în chestiunea obţinerii cetăţeniei române de către apatrizi.
37. **1950 aprilie. Bucureşti:** Material elaborat de C.C. al Frontului Armeniei privind greutăţile şi lipsurile cu care se confruntă organizaţia, prin care se propune transformarea acesteia într-un Comitet Democrat Armean.
38. **1950 aprilie 20. Gherla:** Angajamente ale Frontului din localitate în ceea ce priveşte aniversarea zilei de 1 Mai.

39. **1950 mai 6. Gherla:** Adresă prin care Miran Iazigian este delegat a participa la Congresul Frontului Armeniei din capitală, care va hotărî transformarea organizației într-un Comitet Democrat al populației armenesti.
40. **1950 mai 7. București:** Scrisoare adresată C.C. al P.M.R., prin care se aduce la cunoștință transformarea Frontului Armeniei în Comitet Democrat al Populației Armene din R.P.R.
41. **1950 iunie 11. Gherla:** Proces-verbal al ședinței C.D.A. din localitate, în cadrul căreia au fost prezentate rațiunile transformării Frontului Armeniei, totodată alegându-se un nou comitet de conducere a filialei Gherla.
42. **1950 iunie 20. Gherla:** Material informativ în legătură cu noile obiective ce stau în fața C.D.A.
43. **1950 iunie 29. Gherla:** Proces-verbal al ședinței plenare a C.D.A. din localitate, în care se face cunoscut membrilor noile sarcini, precum și noua organigramă.
44. **1950 iulie 1. Gherla:** Planul de muncă pe luna în curs, ce cuprinde multe acțiuni specifice transformării organizației.
45. **1950 iulie 13. Gherla:** Proces-verbal al ședinței comitetului local C.D.A., în care este prelucrat noul Cod al Muncii și se fac informări politice.
46. **1950 iulie 16. Gherla:** Proces-verbal al ședinței comitetului local C.D.A., în care se stabilește întocmirea unui plan de muncă pe următoarele trei luni și se discută problema desemnării unui activist al organizației.
47. **1950 iulie 19. București:** Directive de la sediul central în ceea ce privește operațiunile de natură financiară.
48. **1950 iulie 20. Gherla:** Scrisoare adresată C.C. al C.D.A., prin care se arată că filiala locală nu are posibilitatea desemnării unui activist, în acest context solicitând unul de la centru, propunându-se și soluții financiare.
49. **1950 iulie 27. Gherla:** Material informativ și de propagandă în legătură cu războiul din Coreea de Nord.
50. **1950 august 10. Gherla:** Proces-verbal al ședinței comitetului local C. D.A., în care s-a conferențiat despre războiul din Coreea, discutându-se totodată în legătură cu pregătirea aniversării zilei de 23 August.
51. **1950 august 10. București:** Înștiințare de la centru în ce privește trimiterea unei sume de bani, ca subvenție pentru funcționarea C.D.A.
52. **1950 august 18. București:** Planul de lucru al C.D.A. pentru ajutorarea armenilor în direcția obținerii cetățeniei române.
53. **1950 august 20. Gherla:** Proces-verbal al ședinței comitetului local C. D.A., dedicată aniversării zilei de 23 August.
54. **1950 septembrie 7. Gherla:** Proces-verbal al ședinței comitetului local C.D.A., în care se discută în principal pe marginea războiului din Coreea.

55. **1950 septembrie 21. Gherla:** Proces-verbal al ședinței comitetului local C.D.A., în care se discută despre noua împărțire administrativ-teritorială din România. În Anexă textul prezentat de E. Kozanlian.
56. **1950 octombrie 2. Gherla:** Planul de muncă pe luna în curs, cuprinzând problemele organizatorice, culturale, administrative.
57. **1950 octombrie 4. Gherla:** Material în limba maghiară referitor la beneficiile noii legi asupra raionării.
58. **1950 octombrie 5. Gherla:** Proces-verbal al ședinței comitetului local C.D.A., în care s-a prezentat un material despre S. Spantarian.
59. **1950 octombrie 13. Gherla:** Planul de muncă până la finele anului, sistematizat pe probleme organizatorice, culturale și administrative.
60. **1950 octombrie 14. Gherla:** Proces-verbal al ședinței comitetului local C.D.A., în care s-au discutat deciziile ședinței lărgite organizației centrale, problema unui activist și despre reorganizarea comitetului local.
61. **1950 octombrie 14. Gherla:** Informare adresată C.C. al C.D.A. în ceea ce privește reorganizarea filialei din Gherla.
62. **1950 octombrie 14. Gherla:** Scrisoare de confirmare în legătură cu primirea de broșuri și materiale informative în limba armeană.
63. **1950 octombrie 29. București:** Planul de muncă pentru ultimul trimestru din an, în care sunt abordate problemele organizatorice, culturale și de presă.
64. **1950 noiembrie 2. Gherla:** Proces-verbal al ședinței comitetului local C.D.A., în care s-a discutat despre alegerile pentru Sfaturile Populare, precum și despre sarcinile cu ocazia zilei de 7 noiembrie.
65. **1950 noiembrie 3. Gherla:** Scrisoare adresată C.C. al C.D.A. în legătură cu hotărârea comitetului local de a fi propus ca secretar al filialei Miran Iazigian, cu succinte date biografice.
66. **1950 noiembrie 5. Gherla:** Proces-verbal al ședinței comitetului local C.D.A., organizată în cinstea zilei de 7 noiembrie.
67. **1950 noiembrie 7. București:** Raport adresat C.C. al C.D.A. în legătură cu pregătirile comitetului local în ce privește campania electorală pentru alegerile Sfatului Popular.
68. **1950 noiembrie 23. București:** Atribuirea de fonduri suplimentare pentru aniversarea a 30 ani de la crearea R.S.S. Armenia.
69. **1950 decembrie 20. Gherla:** Proces-verbal al ședinței comitetului local C.D.A., cu ocazia aniversării zilei de naștere a lui I.V. Stalin.
70. **1950 decembrie. Gherla:** Proces-verbal al ședinței festive prilejuită de aniversarea zilei de 30 decembrie, proclamarea R.P.R.
71. **1950 decembrie 23. Gherla:** Adresă către C.C. al C.D.A. în care filiala locală transmite bugetul defalcat propus pentru anul următor.

72. **1950 decembrie 23. Gherla:** Planul de muncă pentru primul trimestru al anului următor, în care sunt abordate problemele organizatorice, culturale și de presă.
73. **1950 decembrie 23. Gherla:** Dare de seamă în legătură cu modul în care C.D.A. din localitate a aniversat ziua de naștere a lui V.I. Stalin.
74. **1950 decembrie. Gherla:** Raportul de activitate al C.D.A. din localitate pe ultimul trimestru al anului, din perspectivă organizatorică, culturală și administrativă, cuprinzând totodată și lipsurile existente.
75. **1951 ianuarie 11. București:** Scrisoare adresată ministrului de Interne, prin care se arată faptul că aproape 100 de muncitori armeni au fost disponibilizați din diferite întreprinderi datorită faptului că nu sunt cetățeni ai R.P.R.
76. **1951 ianuarie 19. Gherla:** Componența noului Comitet de conducere al C.D.A. din localitate.
77. **1951 ianuarie 19. Gherla:** Delegarea lui Miran Iazigian de a participa la ședința C.C. a C.D.A. din 21 ianuarie.
78. **1951 ianuarie 25. Gherla:** Proces-verbal al ședinței comitetului local C.D.A., în care se discută probleme de reorganizare, îndeosebi a comitetului de conducere, precum și diverse activități viitoare.
79. **1951 ianuarie 31. București:** Adresă prin care se aprobă numirea lui M. Iazigian ca secretar general al Comitetului local.
80. **1951 ianuarie. Gherla:** Planul de muncă pentru primul trimestru al anului, în care sunt abordate problemele organizatorice, culturale și administrative.
81. **1951 ianuarie. Gherla:** Planul de muncă pe luna în curs, în care sunt abordate problemele organizatorice, culturale și administrative.
82. **1951 februarie 17. București:** Material informativ în ceea ce privește organizarea și activitatea organizației după transformarea Frontului Armeniei în C.D.A., precum și legăturile cu filialele din teritoriu. În Anexă, schema de organizare a Comitetului Central al C.D.A.
83. **1951 martie 4. Gherla:** Adresa C.D.A. din localitate prin care se solicită aprobarea pentru angajarea unui îngrijitor vorbitor de armeană.
84. **1951 martie 4. Gherla:** Adresă către Opera din Cluj prin care se solicită participarea lui D. Ohanesian la un program artistic organizat de C.D.A.
85. **1951 martie 10. Gherla:** Proces-verbal al ședinței comitetului local C. D.A., organizată cu ocazia aniversării unui mileniu și jumătate de la lupta de la Avarair.
86. **1951 martie 27. Gherla:** Raportul de activitate al organizației pe trimestrul întâi, cuprinzând atmosfera politică, chestiuni de organizare, culturale, administrativ-financiare etc.
87. **1951 aprilie 8. Gherla:** Proces-verbal al ședinței comitetului local C. D.A., în care s-au ținut două conferințe.

88. **1951 martie 28. Gherla:** Planul de muncă pe trimestrul doi al anului în curs, în care sunt abordate problemele organizatorice, culturale și administrative.
89. **1951 aprilie 22. Gherla:** Raport asupra desfășurării ședinței festive cu ocazia comemorării masacrelor din Turcia. În Anexă telegrama adresată Comitetului Permanent pentru Apărarea Păcii din R.P.R.
90. **1951 aprilie 29. Gherla:** Proces-verbal al ședinței comitetului local C.D.A., în care s-a discutat despre importanța zilei de 1 Mai.
91. **1951 mai 4. Gherla:** Adresă către comitetul local al C.D.A., prin care se cere discutarea în cadrul organizației despre obligativitatea serviciului militar în România.
92. **1951 mai 6. Gherla:** Proces-verbal al ședinței comitetului local C.D.A., în care s-a discutat aniversarea fondării P.M.R.
93. **1951 mai 12. Gherla:** Proces-verbal al ședinței comitetului local C. D.A., în care se discută problema îngrijitorului, arestat sub acuzația de speculă, propunându-se îndepărtarea acestuia din organizație.
94. **1951 iunie 1. București:** Raport asupra situației populației armenilor din R.P.R. și a activității C.D.A.
95. **1951 iunie 10. Gherla:** Proces-verbal al ședinței comitetului local C. D.A., în care se discută despre U.R.S.S. și R.S.S. Armeană.
96. **1951 iulie 3. Gherla:** Planul de muncă pe trimestrul trei al anului în curs, în care sunt abordate problemele organizatorice, culturale și administrative.
97. **1951 august 17. Gherla:** Proces-verbal al ședinței comitetului local C. D.A., în care se discută Apelul pentru Pace.
98. **1951 august 20. Gherla:** Proces-verbal al ședinței comitetului local C. D.A., în care se conferențiază despre însemnătatea zilei de 23 August.
99. **1951 august 24. Gherla:** Raport adresat C.C. al C.D.A., în care se vorbește despre manifestările organizate la Gherla cu ocazia zilei de 23 August.
100. **1951 septembrie 20. Gherla:** Propunerea de către C.D.A. din localitate pentru a fi trimisă o persoană să studieze în Armenia Sovietică. Scurtă prezentare a celui nominalizat.
101. **1951 septembrie 23. Gherla:** Proces-verbal al ședinței comitetului local C.D.A., cu ocazia aniversării revoluționarilor armeni Spandarian și Sahumian.
102. **1951 septembrie 25. București:** Planul de muncă al C.C. al C.D.A. pentru a participa la "Luna prieteniei româno-sovietice".
103. **1951 septembrie 28. Gherla:** Raport de activitate pe trimestrul trei al C.D.A. din localitate, cuprinzând situația politică, chestiuni de organizare, culturale, administrativ-financiare etc.
104. **1951 octombrie 1. Gherla:** Planul de muncă pe trimestrul patru al anului în curs, în care sunt abordate problemele culturale și de propagandă.
105. **1951 octombrie 5. Gherla:** Planul de muncă al C.D.A. din localitate privitor la organizarea aniversării a 50 ani de viață ai lui Gh. Gheorghiu-Dej.

106. **1952 ianuarie 24. București:** Adresă referitoare la reducerea cheltuielilor bugetare ale C.D.A. din localitate.
107. **1952 ianuarie 31. București:** Solicitarea de a se comunica la centru diverse chestiuni financiare ale filialei locale.
108. **1952 februarie 20. București:** Indicații în ce privește repartitia unor sume de bani atribuite C.D.A. din localitate.
109. **1952 martie 31. Gherla:** Planul de muncă pe trimestrul doi al anului în curs, în care sunt abordate problemele culturale și de propagandă.
110. **1952 martie 31. Gherla:** Raport de activitate pe trimestrul întâi al C. D.A. din localitate, cuprinzând situația politică, chestiuni de organizare, culturale, administrativ-financiare etc.
111. **1952 aprilie 11. București:** Proiect de plan al C.D.A. în vederea comemorării victimelor masacrelor din 1915.
112. **1952 aprilie 12. București:** Înștiințare în legătură cu expedierea expoziției fotografice "Armenia Sovietică".
113. **1952 aprilie 24. Gherla:** Angajament al C.D.A. din localitate în ce privește lupta pentru pace, cu ocazia aniversării masacrelor din Turcia.
114. **1952 iulie 21. Gherla:** Planul de muncă în etapa următoare, cu enumerarea subiectelor ce vor fi dezbătute în cadrul C.D.A. din localitate.
115. **1952 iulie-august. Gherla:** Apel către Consiliul de Securitate al Națiunilor Unite, prin care se cere oprirea războiului din Coreea.
116. **1952 august 1. Gherla:** Notă explicativă a lui M. Iasigian în ce privește contextul în care n-a mai participat la București la o ședință a C.C. al C.D.A.
117. **1952 august. Gherla:** Telegramă adresată Conferinței din Erevan a Partizanilor Păcii din Armenia Sovietică.
118. **1952 august 12. București:** Explicații pentru suma redusă trimisă ca subvenție de la București.
119. **1952 octombrie 16. București:** Proces-verbal al ședinței C.C. al C.D.A., în care s-a discutat despre campania electorală, dar și despre dificultățile economice ale organizației.
120. **1952 octombrie 22, București:** Referat asupra situației populației armene din R.P.R.
121. **1952 noiembrie 17. Gherla:** Propuneri de persoane pentru secțiile de votare din localitate.
122. **1952 noiembrie 26. București:** Adresă prin care se cere confirmarea primirii unei sume de bani pentru organizarea aniversării Armeniei Sovietice.
123. **1953 martie 29. București:** Stenograma ședinței C.C. al C.D.A., la care se decide autodizolvarea organizației. În Anexă, expunerea de motive în ce privește încetarea activității C.D.A. și Hotărârea de autodizolvare.
124. **1953 mai 12. București:** Raportul adresat C.C. al P.M.R. cu privire la autodizolvarea Comitetului Democrat al Armenilor din România.

DOCUMENTE

**NOI, MIHAI I
PRIN GRAȚIA LUI DUMNEZEU ȘI VOINȚA NAȚIONALĂ
REGE AL ROMÂNIEI
LA TOȚI CEI DE FAȚĂ ȘI VIITORI SĂNĂTATE**

Asociația se află înscrisă în registrul de persoane juridice sub nr. 20/946

Prim grefier

Alex. Șerbănescu

Tribunalul Ilfov Secția I-a C.C.

Sentința nr. 32 Persoană Juridică

Audiența de la 11 aprilie 1946

Tribunalul compus din domnii:

Radu Opran, judecător

Dumitru Lică, judecător

Salviu Ionescu, procuror

Alex. Șerbănescu, prim grefier

În ziua de 10 aprilie a. crt., fiind pe rol cererea de acordare a personalității juridice făcută de Asociația “FRONTUL ARMENIEI”, cu petiția înreg. la nr. 10849/946.

La apelul făcut în camera de consiliu, au răspuns petiționara prin procurator dl. av. E. Sirabionian, cum și Ministerul de Interne prin dl. av. Popescu, lipsind intimatul Ministerul de Externe prin reprez. său.

Procedura completă, s-au citit actele aflate în dosar.

Petiționara prin reprez. său, susține că toate condițiunile cerute de legea și regulamentul legii persoanelor juridice sunt îndeplinite, și cere a se acord personalitatea juridică.

Reprezentanții intimaților prezenți arată că aceste Ministere au dat avize favorabile acordării personalității juridice și că nu au de făcut nici o obiecțiune la admiterea cererii, cu rezerva făcută de Ministerul Educației Naționale în avizul dat de a se șterge cuvintele “în limita forțelor sale”.

Dl. procuror a pus concluziuni pentru acordarea personalității juridice.

Tribunalul, pentru verificarea actelor în camera de consiliu, a amânat pronunțarea pentru astăzi, când în ședință publică a dat următoarea sentință:

TRIBUNALUL

Asupra cererii făcută de Asociația FRONTUL ARMENIEI, Organizație patriotică și culturală din România, cu sediul în București, str. Armenească nr. 11, cu petiția înreg. la nr. 10849/946 prin care solicită a i se acorda personalitatea juridică.

Având în vedere susținerile reprezentanților membrilor fondatori și asociației ale reprezentanților intimaților prezenți și concluziunile domnului procuror.

Considerând că în conformitate cu art. 3 din lege și art. 7 din regulamentul legii persoanelor juridice, personalitatea juridică se acordă asociațiunilor și așezămintelor fără scop lucrativ sau patrimonial de către Tribunalul civil în circumscripția căruia acestea s-au constituit, urmându-se procedura arătată de art. 3, 31, 32, 33, 85, 87 și 89 din lege, 8, 9, 10 din regulament.

Având în vedere că prin scopul astfel cum este propus prin statute asociația nu urmărește interese patrimoniale.

Având în vedere că scopul asociației este în esență cultivarea dragostei față de Republica Armeană, de U.R.S.S., în sânul membrilor săi, stabilirea unor legături între armenii din România, etc.

Că Tribunalul examinând în camera de consiliu actul constitutiv și statutele aut. de Trib. Ilfov Secția Notariat la nr. 11173/946 a constatat că ele nu conțin nici o dispoziție contrară ordinei publice sau bunelor moravuri, și că asociația s-a constituit cu numărul legal de membri, are fixate organe de conducere și patrimoniu inițial constituit în sumă de 500.000 lei a fost consemnat la Casa de Depuneri sub recipisa nr. 64479/946 depusă în conservarea acestui Tribunal.

Având în vedere că în conformitate cu art. 3 din lege și art. 11 din regulament s-au cerut și avizele Ministerelor Educației Naționale, Afacerilor Străine și de Interne în competența cărora cade scopul asociației.

Având în vedere că prin adresele nr. 10772/946 și nr. 17846/946 Ministerele Afacerilor Externe și de Interne au dat avize favorabile acordării personalității juridice.

Că și avizul dat de Ministerul Educației Naționale este favorabil, însă cu condițiunea de a se modifica art. 4 prin suprimarea cuvintelor “în limita forțelor sale”, modificare pe care Tribunalul nu o găsește necesară întrucât scopul propus de asociație nu atinge cu nimic ordinea publică și nu este contrariu legii persoanelor juridice.

Că față de constatările de mai sus, Tribunalul urmează să admită cererea și să acorde personalitatea juridică.

Văzând și dispoz. art. 15 din legea nr. 74/944 pentru controlul persoanelor juridice, fără scop lucrativ,

Pentru aceste motive

În unire cu concluziunile domnului procuror

În numele legii

HOTĂRĂȘTE

Admite cererea făcută se Asociația “FRONTUL ARMENIET”, Organizație Patriotică, Culturală din România, cu sediul în București, str. Armenească

nr. 11, prin reprezentanții săi legali, cu petiția înreg. la nr. 10849/946 și în consecință:

Acordă personalitate juridică asociației petiționare.

Asociația va fi conform art. 15 din legea 74/944 sub controlul Ministerelor Educației Naționale și de Interne.

Grefa va aduce la îndeplinire dispoz. art. 92 din lege, 16 și urm. din regulamentul legii persoanelor juridice.

Cu apel.

Data și citită în ședință publică astăzi 11 aprilie 1946.

ss. Radu Opran, ss. D. Lică

Prim grefier

ss. Alex. Șerbănescu

=====

Grefa Tribunalului Ilfov, Secția I-a C.C.

Prezenta copie fiind conformă cu originalul aflat în dosarul acestui Tribunal cu nr. 1318/946 se legalizează de noi.

Prim grefier

Alex. Șerbănescu

Dăm putere și poruncim tuturor agenților administrativi să execute prezenta sentință; Procurorilor să stăruiască pentru a ei aducere la îndeplinire.

Spre credință s-a semnat de noi.

[semnături indescifrabile]

Prim grefier

ss. Alex. Șerbănescu

Atestă că prezenta expediție s-a eliberat astăzi 30 aprilie 1946, trecându-se în registrul de formule executorii sub nr. 387/946 în primirea d-lui avocat E. Sirabionian.

Prim grefier

ss. Alex. Șerbănescu

(Arhivele Naționale București, Organizația „Frontul Armeniei”, Fondul 43, dos.2/1946, f.2-3)

CÂTEVA DATE DESPRE:

1) Armenii din R.P.R.

2) „Frontul Armeniei”

Armenii din R.P.R. se împart în două categorii: cei “vechi”, așezați în România acum 600-700 ani, aproape asimilați în masa poporului român; numărul lor este destul de mare, dar nu există o statistică exactă. Locuiesc mai mult în Moldova, sunt și în Muntenia. De religie sunt ortodocși, armeano-grigoriani.

Vreo 5.000 locuiesc în Transilvania, în orașul Gherla, aproape maghiarizați, de religie catolică. Dintre aceștia o mică parte locuiește și la Cluj, Dumbrăveni, Frumoasa.

Armenii refugiați, așezați în România după masacrele turcești din 1895 și în anul 1922, numărul cărora a fost circa 20.000, locuiesc în București (12.000), Constanța (2-3.000), Galați, Brăila, Tulcea, Pitești, Craiova, Focșani, Ploiești, Bacău, Roman, Iași. Acești armeni sunt de religie ortodoxă, armeano-grigoriană, și apatrizi, sunt și un număr de cetățeni români.

După două repatrieri în Armenia Sovietică și plecări în străinătate, numărul acestora se cifrează 16-17.000.

În țară există circa 20 biserici armenesti, au existat școli în Suceava, Iași, Bacău, Roman, Galați, iar acum funcționează numai în București și Constanța.

Un consiliu eparhial conduce comunitățile din țară, iar în fiecare oraș, unde există biserici armene, există epitropii.

Până în anul curent existau circa 30-40 fabricanți mari și mici, textiliști armeni. În prezent au rămas numai negustori și meseriași, funcționari și muncitori.

În anul 1946 s-au repatriat în Armenia Sovietică 1.737 armeni, iar în 1948, iunie, s-au repatriat 1.022.

“Frontul Armeniei”

Organizația de masă “Frontul Armeniei” a luat ființă în anul 1945. Scopul ei este:

1) De a întări legăturile culturale și patriotice cu Armenia Sovietică și U.R.S.S.

2) De a contribui la întărirea legăturilor de prietenie între R.P.R. și U.R.S.S.

3) De a colabora cu organizațiile democratice românești în lupta împotriva rămășițelor fasciste.

4) De a colabora cu naționalitățile conlocuitoare din R.P.R.

5) De a organiza repatrierea refugiaților armeni în Armenia Sovietică.

Frontul Armeniei are filiale în: București, Constanța, Galați, Brăila, Craiova, Pitești, Focșani.

Înainte de cele două repatrieri aveam 3.000 membri, iar acum 2.200, cifră care va fi sporită după Congresul anual, convocat pe data de 1 august a.c.

Afară de conferințe, reprezentații teatrale, cinematografice, concerte, olimpiade sportive, Frontul Armeniei a organizat mai multe meeting-uri de ziua Victoriei, 1 Mai, cu prilejul alegerilor, votarea constituției R.P.R., meeting de solidarizare cu lupta Greciei Libere, altul de protest contra persecuțiilor guvernului Iranian împotriva armenilor. A participat în mod activ la manifestațiile și parăzile de 1 Mai etc. A organizat întâlniri, festivaluri și întruniri publice cu U.F.A.R.-ul și organizațiile democratice ale tineretului bulgar, albanez, polonez etc. A organizat colecte pentru ajutorarea copiilor moldoveni.

În cadrul organizației noastre, dar în mod discret, a activat o celulă de P.M.R., cu 60-70 membri, ținând legătura cu C.C. al P.M.R. S-au recrutat mulți membri pentru partid; o parte din ei s-au repatriat în Armenia Sovietică.

La 1 august a.c. va avea [loc], în București, Congresul anual al "Fr. Arm." unde afară de rapoartele C.C. și a filialelor, și alegerea noului C.C., se va discuta acomodarea statutului și orientării organizației noastre în mod mai accentuat, în sprijinul noilor condițiuni sociale-politice create în R.P.R., precum și o mai strânsă colaborare cu naționalitățile conlocuitoare.

Pentru a promova și realiza aceste scopuri, este necesară o mai activă participare a membrilor de partid, armeni, care activează în diferite sectoare al P.M.R. din capitală și provincie.

Aci, alăturat, lista Comitetelor de Conducere ale "Frontului Armeniei".

Secretar General al C.C. al Fr. Armeniei
Artin Baboian

București, 19 iulie 1948

(Arhivele Naționale București, Organizația „Frontul Armeniei”, Fondul 43, dos.7/1948, f.1-3)

**STATUT
AL FRONTULUI ARMENIEI
ORGANIZAȚIE PROGRESISTĂ PATRIOTICĂ^[1]**

Cap. I.

Înființare – scop

Art. 1. Se înființează Organizația Patriotică Progresistă, armeană, „Frontul Armeniei”, cu sediul social în București, str. Armeană nr. 11.

Art. 2. Frontul Armeniei are următoarele scopuri:

a) Cultivarea dragostei, fără rezerve, față de Republica Sovietică Armeană și față de Uniunea Republicilor Socialiste Sovietice, în sânul membrilor săi, ca și stabilirea unei legături strânse între Armenii din Republica Populară Română și Patria Mamă.

b) Frontul Armeniei, fiind o organizație progresistă, va dezvolta concepțiile progresiste în sânul membrilor săi și va colabora cu organizațiile române și ale naționalităților conlocuitoare din Republica Populară Română, cum și cu organizațiile similare armene din alte țări. Organizația noastră va sprijini toate acțiunile guvernului Republicii Populare Române care tind la întărirea democrației populare și va susține ideea de libertate a popoarelor și menținerea păcii în lume, va participa de asemenea la munca de reconstrucție și redresare economică a Republicii Populare Române.

c) Frontul Armeniei va duce o luptă ideologică împotriva tendințelor și concepțiilor fasciste.

d) Frontul Armeniei va organiza repatrierea Armenilor din R.P.R. în Armenia Sovietică.

e) Frontul Armeniei va sprijini prin toate mijloacele sale orice acțiune care tinde la realipirea la Armenia Sovietică a tuturor teritoriilor istorice armene, aflate încă sub jug străin.

Cap. II.

Mijloacele

Art. 3. Pentru a realiza scopurile propuse, Frontul Armeniei va stabili legături cu Armenia Sovietică, aducând de acolo sau din Uniunea Sovietică ziare, cărți, material sportiv, filme, coruri, ansambluri teatrale în limita posibilităților sale materiale.

Art. 4. Frontul Armeniei, pentru a difuza în popor scopurile susmenționate, va avea organul său de presă, condus de un comitet de redacție, ales de Comitetul Central.

Art. 5. Ca mijloace de propagandă, Frontul Armeniei va tipări cărți, broșuri, reviste și va organiza meetinguri, întruniri politice, șezători culturale

sau artistice, festivaluri, reprezentații teatrale și cinematografice, concerte, conferințe sau alte manifestări culturale și sportive. Va avea de asemenea un serviciu de presă, cu scopul de a informa publicul românesc de scopurile și activitatea organizației.

Art. 6. Se vor stabili legături culturale și sportive cu Armenia Sovietică și Uniunea Sovietică, organizând excursii în aceste țări.

Art. 7. Frontul Armeniei va înființa următoarele Secții: S. Muncitorească, S. Tineret și S. Feminină.

Art. 8. Comitetul Central, Comitetele locale, ca și subcomitetele, vor fi alese din elemente verificate progresiste, dând prioritate oamenilor din câmpul muncii manuale și intelectuale.

Art. 9. Ca metodă de lucru, întreaga organizație se va conduce după principiul muncii planificate.

Cap. III. Fonduri

Art. 10. Asociațiunea nu va urmări nici un câștig material, dar va putea dobândi orice bunuri mobiliare sau imobiliare, destinate a servi obiectul ei.

Art. 11. Frontul Armeniei își realizează veniturile din următoarele surse:

- a. Taxe de înscriere
- b. Cotizații
- c. Colecte publice
- d. Donații
- e. Reprezentații teatrale și cinematografice, serbări etc.

Cap. IV. Membrii

Art. 12. Membru al Frontului Armeniei poate fi orice armean, fără deosebire de sex, care și-a însușit sau dorește să-și însușească scopurile și principiile călăuzitoare ale organizației noastre și care nu a avut în trecut manifestări dușmănoase împotriva Armeniei Sovietice sau Uniunii Sovietice, sau care nu au activat în favoarea ideologiei fasciste.

Art. 13. Pot fi membri activi, cu drept de vot, numai cei ce au împlinit vârsta de 18 ani. Cei între 12 și 18 ani pot face parte din Secțiile sportive și culturale ale Frontului Armeniei. Membrii cu vârsta sub 18 ani capătă carnet de membru de o culoare diferită, eliberate de către Comitetul Local. Acești membri nu plătesc cotizații.

Art. 14. Cei care doresc să se înscrie trebuie să semneze o adeziune la care vor da referințe doi membri verificați cu vechime. Astfel va rămâne în poziție de candidat timp de 3 luni după care C.C. va aproba eliberarea

carnetului de membru. Membrul candidat poate participa la orice activitate a organizației. Un membru admis va trebui să se încadreze imediat în una din secțiile organizației, neavând dreptul de a ocupa funcțiuni de răspundere timp de 6 luni.

Art. 15. Fiecare membru trebuie să plătească la înscriere o taxă de înscriere, pentru o singură dată, cuantumul taxei se stabilește în mod benevol, iar cel al cotizației se fixează de către Comitetul Local, după situația materială a membrului.

Art. 16. Pentru a participa la adunările generale și a avea drept de vot, orice membru trebuie să fie cu plata cotizației la zi.

Art. 17. Membrii care întârzie cu 6 luni plata cotizației, fără a avea un motiv plauzibil, se consideră demisi din oficiu.

Art. 18. Toți membrii sunt obligați să se supună dispozițiilor statutelor organizației și să îndeplinească în mod conștiincios sarcinile ce li se dau. Ei trebuie să fie sinceri unii față de alții și să nutrească un spirit de sacrificiu și de ajutor reciproc, evitând manifestări ce ar da loc la certuri și discuțiuni.

Art. 19. Acei membri care nu îndeplinesc însărcinările ce li se dau și care nu se supun dispozițiilor organizației, dovedind o atitudine rebelă și provocatoare, sunt sancționați de către Comitetele Locale, Comitetul Central și Congresul Organizației printr-un avertisment ca o pedeapsă minimă și apoi, a doua oră, suspendarea de la 1-2 luni, după caz.

Art. 20. Membrii acuzați în mod grav de activitate împotriva organizației noastre, cum și împotriva oricărei organizații similare din R.P.R., vor fi sancționați prin eliminarea lor definitivă. Dreptul de a elimina este rezervat Comitetului Central, a cărui hotărâre va fi publicată în Organul Oficial.

Art. 21. a) Membrii care se fac vinovați de delapidarea banilor și bunurilor organizației vor suferi afară de eliminarea lor definitivă din organizație și publicarea numelui în presă și darea în judecată.

b) Membrii care duc o activitate continuă și răspund la toate chemările organizației, fără a călca linia organizației, vor fi recompensați prin citări, avansând la muncă de încredere etc.

Cap. V.

Organele de Conducere ale Asociației

A. Congresul

Art. 22. Organul suprem al organizației îl constituie Congresul.

Art. 23. Congresul va fi convocat în mod legal o dată pe an. Totuși, în cazuri urgente, el poate fi convocat de către Comitetul Central dacă 2/3 ale Comitetele Locale existente adresează o cerere cu acest scop Comitetului Central. Se mai pune condiția ca majoritatea de 2/3 susmenționată să cuprindă fie filialele din București, fie cea din Constanța. În acest caz, inițiatorii Congresului extraordinar vor prezenta în prealabil Comitetului Central chestiunile care fac obiectul convocării. Dacă solicită convocarea

congresului organizațiile locale Constanța și București la un loc, nu mai este nevoie de 2/3 din comitete.

Art. 24. Comitetul Central participă la Congres din oficiu, în corpore și cu drept de un singur vot. Fiecare filială are dreptul la un delegat pentru 100 membri (numerele care depășesc cifra de 50, capătă dreptul la un delegat). Astfel pentru 151 de membri doi delegați, pentru 251 membri 3 delegați și a.m.d.

Art. 25. Congresul alege biroul său, cercetează raportul Comitetului Central și al Comitetelor Locale, dând rezoluțiile cuvenite, și dezbată întreaga ordine de zi.

Art. 26. În caz de paritate a voturilor, decide partea la care aderă președintele Congresului.

Art. 27. Congresul alege prin vot secret și prin majoritatea simplă noul Comitet Central și Comisia de Cenzori. Candidații pentru Comitetul Central trebuie să aibă 20 de ani împliniți.

Art. 28. Congresul alcătuiește bugetul anual al Comitetului Central și trasează linia de conduită a activității sale, ca și metodele de lucru.

Art. 29. Congresul este singurul organ competent în măsură să modifice statutele organizației.

Art. 30. Modificările fundamentale sunt posibile numai dacă sunt hotărâte cu majoritate de 2/3.

B. Comitetul Central

Art. 31. Comitetul Central este ales de către Congres, el reprezintă după Congres organul suprem căruia îi sunt subordonate Comitetele Locale și Subcomitetele.

Art. 32. Comitetul Central se compune din 9 membri, care aleg biroul lor. Compoziția Comitetului este următoarea: 1 președinte, 2 vicepreședinți, 1 secretar general, 1 casier, 1 secretar organizator, 1 secretar cu cadrele, 1 responsabil de resort muncitoresc, 1 responsabil de resort tineret și 1 responsabil financiar.

Art. 33. Împreună cu Comitetul Central se aleg 3 cenzori, această Comisie de Cenzori va verifica periodic registrele contabile ale Comitetului Central.

Art. 34. Comitetul Central va numi o Comisie de Control care va cerceta cele prevăzute în articolele 17, 18, 19, 20 și 21 din prezentul statut. Hotărârile Comisiei de Control pot fi apelate de către membrii nemulțumiți la Comitetul Central, iar Comitetul Central are dreptul de revizuire.

Art. 35. Comitetul Central ține ședințe în mod obligatoriu cel puțin o dată în 15 zile la invitația președinților și secretarului general sau la cererea a 3 membri din comitet (în afara ședințelor obligatorii).

Art. 36. Toate hotărârile Comitetului Central se iau cu majoritate simplă, minoritatea se supune hotărârilor majorității conform principiului centralismului democratic.

Biroul Comitetului Central are puteri depline de a rezolva și hotărî singur, în cazuri urgente, după care va cere aprobarea comitetului, în prima sa ședință.

Toate hotărârile Comitetului Central sunt obligatorii pentru toate comitetele locale.

Art. 37. Orice chestiune rămasă nerezolvată în ședințele Comitetului Central va fi deferită Congresului.

Art. 38. Orice membru al Comitetului care lipsește nemotivat de la 4 ședințe consecutive se consideră demis din oficiu.

Art. 39. În cazul când unul din membri își dă demisia, Comitetul poate opta dintre supleanți.

Art. 40. Comitetul Central poate angaja funcționari cu salariu, după nevoie, dacă mijloacele materiale o permit.

Art. 41. Comitetul Central, ca și toate organele Frontului Armeniei, trebuie să țină contabilitatea sa legală, registre, matricele și arhiva.

Art. 42. Comitetul Central poate să controleze și să verifice oricând activitatea morală și materială a Comitetelelor subalterne.

Art. 43. Bugetul anual al Comitetului Central se formează din 50% din venitul net al Comitetelelor locale, precum și din alte venituri ocazionale. Comitetele locale supun spre aprobare bugetele lor, anual, Comitetului Central.

Art. 44. a) Comitetul Central are sarcina să stabilească legătură și să colaboreze cu toate organizațiile progresiste și autoritățile din R.P.R.

b) Comitetul Central are dreptul de a stabili legături cu C.C. ale altor organizații similare frățești din alte țări.

Art. 45. Comitetul Central va îndruma munca Filialelelor prin circulări periodice sau delegați instructori.

Art. 46. În cazul când unul din membrii Comitetului Central nu corespunde menirii sale, pentru fapte întemeiate și dovedite ca dăunătoare principiilor organizației, va putea fi exclus din cadrul Comitetului. Hotărârea de excludere trebuie să fie luată cu majoritate absolută.

C. Comitetele locale

Art. 47. Comitetele locale se compun din 5 sau 11 persoane, după numărul membrilor filialei. O filială cu un număr mic de membri va avea un comitet de 5, într-o filială numeroasă ca Bucureștiul poate avea maximum un comitet de 11 membri.

Art. 48. Comitetele locale se aleg de către Adunările Generale ale membrilor filialei prin vot secret. În caz de controversă cu privire la

procedura de vot (vot secret sau vot deschis), se pune la vot această chestiune, și dacă majoritatea absolută se pronunță pentru vot deschis se procedează pe această cale la alegerea Comitetului.

Art. 49. Pot fi aleși în Comitetul local membrii care au împlinit vârsta de 20 ani.

Art. 50. Comitetele locale întocmesc bugetele lor anuale, pe care trebuie să le supună Comitetului Central spre cercetare și aprobare.

Art. 51. Comitetul local poate admite supleanți în locul membrilor săi demisi, înștiințând Comitetul Central.

Art. 52. Comitetele locale sunt obligate să prezinte Comitetului Central rapoartele generale trimestriale.

Art. 53. Comitetele locale se formează în toate orașele Republicii Populare Române locuite de armeni. În localitățile în care există un număr de cel mult 10 membri se alcătuiește un grup subordonat celui mai apropiat Comitet Local. În caz că această posibilitate nu există, se va stabili legătura directă cu Comitetul Central, care va lua măsurile necesare.

Art. 54. Comitetele locale duc activitatea în regiunile respective, înregistrând membrii și încasând taxele de înscriere și cotizațiile.

Art. 55. Comitetele locale înaintează toate cererile de înscriere la Comitetul Central, care va comunica rezultatul în cel mai mult 15 zile de la primire.

Comitetele locale vor semna și elibera carnetele de membru.

Art. 56. C.L. organizează conferințe, serate, reprezentații teatrale și alte manifestări culturale, precum și cursuri folositoare. Ele întrebuințează toate mijloacele adecvate pentru propagandă, pentru răspândirea Frontului Armeniei. Aceste Comitete pot folosi aceste mijloace cu titlu gratis sau cu bani pentru a asigura venitul.

Art. 57. C.L. sunt obligate să facă cel puțin la 3 luni o plenară cu scop instructiv progresist, dezvoltând în fiecare membru spiritul de critică și autocritică în sens constructiv.

Art. 58. Filialele locale se compun din secțiile: Muncitoresc, Tineret și Feminin [și de sector].

Art. 59. C.L. sunt obligate să prezinte dările lor de seamă asupra activității morale și materiale atât la Comitetul Central, cât și la Adunarea Generală a membrilor, unde se aleg noile comitete.

Art. 60. C.L. vor avea în secțiile subordonate delegați care vor îndruma activitatea lor.

Art. 61. Pentru a crea activiști, C.L. vor înființa școli de cadre sub directă supraveghere a Comitetului Central, prin responsabilul său de cadre.

Art. 62. Toate secțiile: Muncitorești, Tineret și Feminin, vor activa după normele primite de la Comitetele Locale.

Cap. VI

Art. 63. Organizația Frontului Armeniei va exista atâta vreme cât în Republica Populară Română vor exista armeni.

[1 octombrie 1948]

(Arhivele Naționale București, Organizația „Frontul Armeniei”, Fondul 43, dos.8/1948, f.3-9; Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos.3/1949-1952, f.112-118, la f. 119-124 se află versiunea în limba maghiară).

- [1] Este vorba de „noul” Statut al acestei organizații, care își va extinde autoritatea și asupra comunității armenilor din nord-vestul Transilvaniei, cu centrul la Gherla. Vechiul statut – care în esența lui este aidoma cu cel de față – fusese elaborat încă de la finele anului 1945 și recunoscut juridic la 11 aprilie 1946, ca document fondator al „Frontului Armeniei. Organizație Patriotică Culturală din România” (cf. *Arhivele Naționale București, Organizația „Frontul Armeniei”, Fondul 43, dos.2/1946, f.2*; textul Statutului la f.6-8), pe când acesta, publicat acum, prevedea în principal schimbarea unor nuanțe în titulatură: „Frontul Armeniei, organizație patriotică progresistă”, fapt decis în cadrul Congresului General al formațiunii din 1-3 august 1948 și sancționat juridic prin sentința nr.10 din 11 iunie 1949 a Tribunalului Ilfov secț. III Civil-comercial (cf. *Arhivele Naționale București, Organizația „Frontul Armeniei”, Fondul 43, dos.8/1948, f.1-2*).

„Frontul Armeniei”

Gherla, 25 ianuarie 1949

Organizație Progresistă-Patriotică

Persoană Juridică

Comitetul Local

No. 5

Titl.

Biroul Securității Poporului

Gherla

Rugăm binevoiți a aproba organizarea unei serate în vederea deschiderii festive a sediului organizației noastre, care va avea loc în ziua de 30 ianuarie a.c., orele 16, la sediul organizației noastre din Gherla, str. Gh. Gheorghiu-Dej no. 3^[1].

Trăiască Republica Populară Română.

Președinte

[indescifrabil]

Secretar

[indescifrabil]

[Rezoluție, dreapta sus: „27. I. 1949: Se aprobă sub rezerva formelor legale”. Semnătură indescifrabilă]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos. 1/1949, f.4)

[1] Imobilul era compus din două camere, fiind închiriat de la Ernest Nasch, pentru o chirie anuală de 6000 lei.

„Frontul Armeniei”

Organizație Progresistă-Patriotică
Persoană Juridică
Comitetul Central
No. 723

București, 9 februarie 1949
Str. Armenească 9
Telefon 3.49.96

CONVOCARE

Tovarășul Martaian H., secretar al Filialei Gherla, se va prezenta duminică, 20 februarie a.c., orele 8 dimineața, la sediul Comitetului Central din București, strada Armenească, nr. 9.

Prezenta convocare ține loc de delegație și este netransmisibilă.

Trăiască Republica Populară Română!

Președinte
[indescifrabil]

Secretar General
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos.3/1949-1952, f.2)

Titl.
UNIUNEA POPULARĂ MAGHIARĂ
Organizația Gherla

12 februarie 1949

Răspunzând la chemarea dvs. din ziua de 10 februarie a.c., prin care ați solicitat concursul organizației noastre pentru a ne prezenta cu puncte la serbările din ziua de 15 martie^[1], vă facem cunoscut că din cauza numărului redus de membri nu putem să contribuim în modul cerut de dvs., dar suntem gata a vă da tot sprijinul nostru moral și patriotic pentru o cât mai strălucită reușită a serbării dvs., și astfel credem că vom servi cauzei comune a popoarelor din R.P.R.

Cu salutări prietenești

Gherla, 12 febr. 1949

Președinte
[indescifrabil]

Secretar
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos. 1/1949, f.6)

[1] Sărbătoare națională maghiară, ce evocă data de 15 martie 1848, când Dieta ungară de la Bratislava a proclamat independența statului maghiar și o serie de reforme sociale.

Titl.
 A.R.L.U.S.
 Asociația Română pt. Strângerea Leg. cu U.R.S.S.
 Subfiliala
Loco

25 martie [1949]

Anexat vă înaintăm 16 adeziuni de înscriere pentru membrii organizației noastre cu rugămintea să binevoiți a proceda la înscrierea acestora ca membri ai subfilialei dvs.

Trăiască Republica Populară Română.

Președinte
 [indescifrabil]

Secretar
 [indescifrabil]

Anexe 16.

1. Kozanlian Armenag
2. Kozanlian Haigazuli
3. Karniol Dionisie
4. Merza Grigore
5. Merza Grigore jun.
6. Florian Anton
7. Kurnaian Maria
8. Horenian Ohanik
9. Kurnaian Bedros
10. Osztian Teodor
11. Kurnaian Vartuhi
12. Martaian Harutian
13. Martaian Elmone
14. Iazigian Haig
15. Iazigian Parseh
16. Dease Araksi

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos. 1/1949, f.7)

„Frontul Armeniei”

Organizație Progresistă-Patriotică

Persoană Juridică

Comitetul Local

Gherla, 21 aprilie 1949

Nr.19

Către Parohia Armeano-Catolică

Gherla

Din partea organizației Frontului Armeniei, vă rugăm, dacă aveți posibilitatea, să binevoiți a ne împrumuta, pentru folosință în sediul nostru local, următoarele: 12 scaune simple, 2 mese simple mici, 1 dulap pentru bibliotecă.

Rugăm și sperăm rezolvarea cererii noastre în mod favorabil, într-un timp cât mai scurt.

Cu profund respect.

[indescifrabil]

ANEXĂ

OFICIUL PAROHIAL ARMEANO-CATOLIC

GHERLA (SOMEȘ)

Nr. 111/1949

Către On.

„Frontul Armeniei” Org[anizație] Progr[esistă] Patr[iotică]

Comitetul local Gherla

Referindu-ne la Onor. Dv. adresa nr. 19 din 21 aprilie 1949, cu onoare Vă comunicăm:

Comitetul bisericesc, în ședința ținută la 24 aprilie a.c., s-a ocupat cu cererea d-voastră, referitoare la împrumutarea unor obiecte-mobilier, însă cu regret a constatat că nu este în stare de a putea împrumuta noi obiecte din cauza faptului că în urma dispozițiilor riguroase ale ordinanței ministeriale bunurile aflătoare în imobilele eclesiei nu se pot împrumuta,

dar nici măcar nu este permis de a muta pe un timp mai îndelungat dintr-o încăpere în alta.

Rugăm binevoiți a lua act și semnăm,

Cu deosebită stimă
paroh arm. Alexa Francisc
Gherla, la 11 mai 1949

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos. 1/1949, f.8, 10)

„Frontul Armeniei din R.P.R.”

[Aprilie 1949]

Organizație Progresistă Patriotică
Comitetul local

Titl.

Loco,

Comitetul local al Frontului Armeniei vă invită la comemorarea închinată
masacrelor săvârșite de turci în anul 1915, ce se va ține în ziua de luni 25
aprilie 1949 orele 11 la sediul organizației locale, din str. Gh. Gheorghiu-Dej
no.3^[1].

Comitetul

*(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul
Democratic Armenesc”, dos. 1/1949, f.9)*

- [1] La 24 aprilie 1915, guvernul „Junilor Turci” a executat câteva sute de armeni dintre liderii religioși și laici, moment ce a marcat începutul unei politici de distrugere sistematică a acestei populații stabilite de secole pe teritoriul Imperiului Otoman. Numeroase studii apreciază că până în 1923 au fost asasinați mai bine de jumătate din armenii din Turcia, iar mai multe sute de mii din aceștia au fost strămutați.

**Către Siguranță,
Loco**

Subsemnata „Frontul Armeniei”, Filiala Gherla, cu onoare vă rugăm să binevoiți a ne aproba aranjarea unei serate cu fleică urmată de dans pe seara zilei de 11 iulie 1949, începând la orele 20, la Casina Populară Gherla.

Trăiască R.P.R.

Gherla, la 3 iunie 1949

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.11)

Dosar nr. 5924/1948

NOI, PREZIDIUMUL REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

TRIBUNALUL ILFOV SECȚIA a III-a Civ. Com.

Sentința persoană juridică nr. 10

Audiența de la 11 iunie 1949

Tribunalul compus din domnii:

Ioan Popa	Judecător
Nic. Vidrașcu	Asesor Popular
Iosif Modi	Asesor Popular
Ion Badea	Procuror
Al. Șerbănescu	Grefier Șef

La apelul nominal s-a prezentat petiționara Organizația Patriotică Progresistă Armenească „Frontul Armeniei” prin dl. avocat Ervant Sirabionian și intimatul Ministerul Afacerilor Interne, lipsind intimații Ministerul Afacerilor Externe și Ministerul Învățământului Public, prin reprezentanții lor.

Procedura completă.

Se depune în instanță avizul Ministerului de Interne, după care s-au citit actele aflate la dosar.

Petiționara, prin avocatul său, arată că toate formalitățile cerute de legea și regulamentul legii persoanelor juridice cu privire la modificările statutelor au fost îndeplinite, obținându-se în cauză avize favorabile; conchide la admiterea cererii, luându-se act că denumirea asociației s-a schimbat în aceea de Organizația Patriotică Progresistă Armenească „Frontul Armeniei”

Intimatul prezent prin reprezentantul său față de avizul favorabil dat în cauză nu se opune la aprobarea modificărilor statutelor.

Dl. procuror pune concluziuni pentru admiterea cererii și aprobarea modificărilor aduse statutelor.

TRIBUNALUL,

Asupra cererii făcută de Asociația „Frontul Armeniei”, Organizația Patriotică Culturală din România, azi denumită Organizația „Frontul Armeniei”, organizație patriotică progresistă, prin reprezentanții ei legali cu sediul în București, str. Armenească nr. 11, prin petiția înreg. la nr. 942/1949, prin care solicită a se aproba modificările aduse statutelor asociației prin actul autentic la nr. 18.580 din 13 decembrie 1948, de Trib. Ilfov, Secția I-a Civ. Com.

Având în vedere susținerile părților și actele aflate în dosar.

Considerând că în conformitate cu disp. art. 8 comb. cu art. 3 din legea persoanelor juridice, nici o modificare de statute nu se va putea face decât conform acestei legi, iar aceste modificări sunt supuse verificării și aprobării puterii judecătorești, în condițiunile cerute de aceste texte.

Având în vedere că modificările aduse statutelor asociației petiționarei au fost făcute de comitetul central al asociației în ziua de 1 octombrie 1948, pe baza împuternicirii ce i s-a dat de Congresul General care a avut loc în zilele de 1-3 august 1948, astfel cum sunt prevăzute în actul autentic la nr. 18.580 din 13 decembrie 1948 de Trib. Ilfov secția I-a civ.com., aflat la dosar, și că ele îndeplinesc condițiunile cerute de legea și regulamentul legii persoanelor juridice. Că între acele modificări este și schimbarea denumirii asociației.

Că Tribunalul, constatând că formele și cerințele art. 3, 8 și 9 din regulamentul legii persoanelor juridice sunt îndeplinite, a cerut și avizele ministerelor Învățământului Public, Afacerilor Interne și Afacerilor Externe în competența cărora cade scopul asociației.

Că aceste ministere, respectiv prin adresele nr. 13.934/326/949, dosar nr. 22/1949, nr. 2666/1949 și nr. 26886/C.S./244 din 12.IV.1949, au dat avize favorabile aprobării modificărilor.

Că astfel fiind și cum statutele modificate nu conțin nici o dispoziție contrară ordinii publice sau bunelor moravuri, iar condițiunile de formă și de fond cerute de legea și regulamentul legii persoanelor juridice sunt îndeplinite, cererea de aprobarea modificărilor statutelor urmează să fie admisă.

Pentru aceste motive

În unire cu concluziunile d-lui procuror

ÎN NUMELE LEGII

HOTĂRĂȘTE:

Admite cererea introdusă de Asociația „Frontul Armeniei” Organizația Patriotică Culturală din România prin reprez. săi legali, cu sediul în București, str. Armenească nr. 11, prin petiția înreg. la nr. 942/1949 și în consecință:

Aprobă modificările aduse statutelor asociației astfel cum sunt prevăzute în actul autenticat la nr. 18.580 din 13 decembrie 1948, Tribunalul Ilfov, Secția I-a civ.com., depus la dosar.

Ia act că asociația și-a schimbat titulatura în aceea de Organizația „Frontul Armeniei”, organizație patriotică progresistă armeană.

Grefa va aduce la îndeplinire dispoz. art. 92.93 din legea persoanelor juridice și 16 și urm. din regulamentul acestei legi.

Cu apel.

Data și citită în ședință publică azi, la 13 iunie 1949.

I. Popa

N. Vidrașcu

I. Modi

Grefier șef
Al. Șerbănescu
GREFA TRIBUNALULUI ILFOV SECȚIA A III-A CIV. COM.

Prezenta copie fiind conformă cu originalul aflat în dosarul acestui Tribunalul, nr. 5924/1948, se legalizează de noi pe timbrul legal.

Grefier șef
Al. Șerbănescu

Dăm putere și poruncim tuturor agenților administrativi să execute prezenta sentință, procurorilor să stăruiască pentru a aduce la îndeplinire și spre credință s-a semnat de noi,

Grefier șef
Al. Șerbănescu

GREFA TRIBUNALULUI ILFOV SECȚIA A III-A CIV. COM.

Atestă că prezenta sentință s-a investit cu formulă executorie sub nr. 5924/1948 astăzi, 20 iulie 1949, liberându-se în primirea d-lui avocat Minas Tichran, mandatarul asociației.

Grefier șef
Al. Șerbănescu

[ANEXĂ]

Nr. 5924/18
20 iulie 1949

GREFA TRIBUNALULUI ILFOV SECȚIA a III-a Civ. Com.
Extras

Conform art. 93 din legea persoanelor juridice se publică:
Prin sentința persoană juridică nr. 10/1949, a acestui Tribunal, rămasă definitivă, s-au aprobat modificările aduse statutelor Organizației “Frontul Armeniei”, organizație patriotică progresistă armeană, cu sediul în București,

str. Armenească nr. 11, astfel cum sunt prevăzute în actul autenticat la nr. 18.580 din 13 decembrie 1948 de Trib. Ilfov Secția I-a civ. com.

S-a făcut mențiune despre aceasta în registrul de persoane juridice la nr. 20/1946 sub care se află înscrisă asociația.

Prezentul extras se va publica prin Slova în ziarul .....

Grefier Șef

Al. Șerbănescu

Nr. 5924

1949 Iulie 20

(Arhivele Naționale București, Organizația „Frontul Armeniei”, Fondul 43, dos.8/1948, f.1-3)

Raport de activitate al „Frontului Armeniei“ pe luna iunie 1949

În cursul lunii am ținut trei ședințe plenare, numărul prezențelor variind de la 15-16, iar numărul membrilor total fiind 24, din care trei sunt cu serviciul în alte localități.

a) S-au prelucrat în ziua de 2 iunie „Planurile cincinale din U.R.S.S.” de către tov. Martaian Harutium în prezența a 16 membri. După terminarea conferinței s-a discutat despre organizarea unei serate de fleică pe ziua de 11 iunie.

b) În ziua de 16 iunie s-a prelucrat „Războiul de apărare al U.R.S.S.” de către tov. Karniol Dionisie în prezența a 16 membri. După terminarea conferinței s-au înscris la cuvânt tovarășul Martaian H. și tov. Florian Anton, care au explicat conținutul conferinței în limba armeană și maghiară.

c) În ziua de 30 iunie s-a prelucrat „Sistemul Economic Socialist al U.R.S.S.-ului” de către tov. Florian Anton în prezența a 15 membri. După terminarea conferinței tov. Martaian Harutium a expus-o pe scurt în limba armeană.

În cursul acestei luni am organizat o serată în favoarea organizației noastre și din beneficiul realizat ne-am abonat la ziarul „Scânteia” și am reușit să ornamentăm sediul nostru cu diferite tablouri noi.

Ne-am luat angajamentul ca să dăm tot concursul nostru moral și material la serbarea ce se va aranja pentru luptătorii greci^[1] de către organizațiile de mase. Serbarea care era proiectată pentru luna curentă s-a amânat din cauza timpului nefavorabil.

Am făcut muncă voluntară în ziua de 30 iunie pe str. Maior Stratanovici, curățind un șanț lung de 30 m cu participarea a 8 membri, depunând o muncă de 20 ore.

S-au făcut noi înscrieri în organizație, astfel că numărul membrilor ridicându-se de la 24 la 26.

În luna aceasta am realizat în întregime planul de muncă, afară de frecvența membrilor, care în loc de 90% proiectată am putut realiza numai 70%.

Trăiască Republica Populară Română.

Gherla, la 30 iunie 1949

Președinte
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.14)

[1] Este vorba de războiul civil din Grecia, dintre 1946-1949, România găzduind apoi numeroși refugiați politici comuniști.

„Frontul Armeniei”

Organizație Progresistă-Patriotică

Comitetul Local

Gherla

Loco^[1]

Vă aducem la cunoștință că în ziua de 19 iulie a.c. la orele 20 fix va rula un film documentar din Armenia Sovietică la cinematograful Victoria din localitate.

Rugăm a comunica membrilor organizației Dvs. pentru vizionarea acestui film. Intrarea benevolă.

Trăiască Republica Populară Română

Gherla la 15 iulie 1949

Comitetul

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.16)

[1] Invitația a fost adresată mai multor organizații politice și obștești locale: P.M.R., Sindicatul Unit Mixt al Muncitorilor, Uniunea Populară Maghiară, Comitetul Democratic Evreiesc, A.R.L.U.S., Uniunea Femeilor Democate din România (UFDR), Uniunea Tineretului Muncitor (UTM).

„Frontul Armeniei”

Organizație Progresistă-Patriotică

Gherla

Nr.36

Comisia de Verificare Gherla

Loco

Vă facem cunoscut că am delegat din partea organizației noastre pe tov. Martaian Harutiun pentru a lua parte la Comisia de Verificare a membrilor Partidului Muncitoresc Român^[1].

Gherla, 16 iulie 1949

Președinte
[indescifrabil]

Secretar
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.17)

- [1] Aceste comisii au fost create în urma hotărârii Biroului Politic al C.C. al P.M.R. din 21 noiembrie 1948, privind începerea acțiunii de verificare a membrilor de partid. Acesta a fost începutul unui cortegiu de „demascări” pentru reale sau imaginare vini ale multor activiști, acțiune soldată cu excluderi din partid, arestări sau deportări în colonii de muncă.

35/1949

[Iulie 1949]

Onor,
 Comitetul Provizoriu al județului Someș
 Secțiunea învățământ și cultură
 Dej

Vă rugăm să binevoiți a aproba organizarea și ținerea de cursuri de limba armeană în intervalul 15 iulie la 30 sep. a.c., ținându-se săptămânal de două ori cu o durată de două ore.

Aceste cursuri vor fi predate în cadrul organizației noastre de către secretar Martaian Harutiun, având ca scop răspândirea cunoștințelor de limba armeană^[1].

Trăiască Republica Populară Română.

Președinte
 [indescifrabil]

Secretar
 [indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.18)

- [1] Este vorba de dialectul oriental al limbii armene, vorbit în R.S.S. Armeană, pentru că la noi se vorbea varianta occidentală. Se cuvine însă a menționa faptul că din sumedenia de școli armenesti existente în spațiul extracarpatic, în primii ani de după al doilea război mondial nu mai funcționau decât două școli cu predare în limba armeană: la București (de 7 clase și o grădiniță, iar pentru scurtă vreme, prin 1952-1953, chiar două grădinițe) și una la Constanța (de 4 clase). Manualele veneau fără excepție din Armenia Sovietică. Vezi și „Raportul cu privire la situația școlii elementare mixte cu limba de predare armeană din București”, în *Arhivele Naționale București, Organizația „Frontul Armeniei”, Fondul 43, dos.11/1950, f.96-98.*

Nr.34

Onor,
Direcțiunea I.C.D. Gherla
Loco

Vă aducem la cunoștință că filmul documentar din Armenia Sovietică, cuprinzând:

1. Aniversarea a 100 ani de la [moartea] scriitorului Haceatur Abovian^[1].
2. Eroina.

Va rula numai cu o singură reprezentatie pentru I.C.D. și astfel va rula în ziua de 17 iul. a.c., duminica, la ora 9 fix la cinematograful Victoria. Intrarea benevolă.

Președinte
[indescifrabil]

Secretar
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.19)

[1] Haceatur Abovian (1809-1848) a fost un savant și scriitor iluminist, apreciat drept fondator al literaturii armenice moderne, autor al unui roman celebru, *Verk Hayastani (Rănilor Armeniei)*, inspirat din lupta poporului său pentru eliberare de sub tutela Imperiului Țarist în vremea războiului ruso-persan din 1826-1828. Deși romanul a fost scris în 1841, acesta a apărut postum, în 1858, fiind prima tipăritură în limba armeană modernă (ce are ca fundament dialectul ținutului Ararat). Vezi Zh.I. Ganin, *Khachatur Abovian (1809-1848)*, Moskva, Naukm 1986. Omagierea unui secol de la dispariția ilustrului cărturar armean a fost vizibilă în epocă, apărând chiar un volum la Erevan, realizat de Aram. Babain, *Khachatur Abovian, 1848-1948. S 100-letiiu so dnu smerti*, Erevan, 1948.

Raport de activitate al „Frontului Armeniei” pe luna iulie 1949

În această lună pe baza planului de muncă am realizat următoarele:

La ședința plenară din patrusprezece (14) iulie, la care au participat 22 membri (90% din membrii locuiți în oraș), s-a prelucrat de către tov. Miran Iazgian „Trecerea de la socialism la comunism”. După terminarea conferinței s-au înscris la cuvânt 6 tovarăși, care au pus întrebări în legătură cu conferința ținută, la care le-a răspuns tov. Miran.

În cursul lunii acesteia, la 28 iulie, se va ține încă o ședință plenară după planul de muncă, când se va prelucra „Pозиția U.R.S.S. în domeniul apărării păcii” de către tov. Mureșan Vincențiu.

La 15 iulie am realizat deschiderea unui curs de limbă armeană predat de către tov. Martaian Harutiun. Numărul participanților la acest curs, care se ține săptămânal de două ori, de câte două ore durată, este de 20 de copii armeni.

Am organizat rularea filmului documentar despre Armenia Sovietică primit de la C.C. al organizației noastre. Având o reprezentatie în ziua de 19 iulie pentru public, numărul participanților fiind peste două sute, și în ziua de 24 iulie s-a dat o reprezentatie pentru I.C.D. Înainte de a rula filmul s-a ținut o conferință în legătură cu conținutul filmului.

În ziua de 23 iulie am făcut muncă voluntară după indicațiile date de tov. Crișan, astfel curățind un șanț lung de 40 m. pe strada Horea, cu participarea a 8 membri, depunând 24 ore de muncă.

În cursul lunii am înscris 5 noi membri, numărul membrilor ridicându-se la 31. Afară de planul de muncă am dat ajutor la balul aranjat de către Crucea Roșie, prin tov. Karniol, care a condus bufetul până în zori.

În această lună am realizat toate angajamentele luate în planul de muncă, în afară de punctul 3, care prevedea ca să dăm concursul la serbarea aranjată de organizațiile de masă pentru ajutorarea poporului grec, fiind amânată.

Trăiască Republica Populară Română.

Gherla la 25 iulie 1949

Președinte
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.23)

Comitetul provizoriu al județului Someș
Secțiunea de Învățământ și Cultură
Nr. 10752/949

Dej la 27 iulie 1949

Către
Frontul Armeniei
Organizație Progresistă Patriotică
Comitetul local Gherla

La cererea Dvstră cu nr.35/949, vă facem cunoscut că aprobăm organizarea și ținerea unui curs de limba armeană pe lângă Org. Dvstră, cu durata de la 15 iulie 1949–30 septembrie 1949.

Secretarul Comitetului Provizoriu
Gh. Radu

Șeful Secțiunii Înv. și Cult.
V. Chezan

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1924, f.24)

39/49

Domnule Președinte,

Subsemnatul „Frontul Armeniei”, filiala Gherla, cu onoare Vă rugăm a ne aproba un local corespunzător pentru sediul organizației noastre.

Solicităm aceasta deoarece sediul actual, având numai o singură încăpere, este necorespunzător.

În acest sens am mai înaintat o cerere la Dv. în luna iunie, de la care n-am primit nici un rezultat. Vă rugăm să binevoiți a ne rezolva această chestiune și a ne comunica rezultatul.

Gherla la 3 august 1949

Trăiască Republica Populară Română

Secretar
[indescifrabil]

Către Comitetul Provizoriu al orașului Gherla

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.26)

No. 40
T. „Igazság” szerkesztőségének
Cluj

Gherla, 5 augusztus 1949

Kérem az „Igazság” napilapot augusztus 1-től a Gherla Örmény Front részére egy példányban megküldeni.

A mai postával elküldünk B. címükre 300 Leit, három havi előfizetésre.
Kérem minden más megrendelést figyelmen kívül hagyni.
Éljen a Román Népköztársaság

Elnök
[indescifrabil]

Titkár
[indescifrabil]

Cím
„Frontul Armeniei”
Str. Bobâlna nr. 3.

[Traducere]

No. 40
Cu respect, Redacției „Igazság”
Cluj

Gherla, 5 august 1949

Vă rog să trimiteți un exemplar din cotidianul „Igazság”, începând cu 1 august, pentru Frontul Armenesc Gherla.

Astăzi trimitem prin poștă 300 lei, la adresa redacției, pentru un abonament pe trei luni.

Vă rugăm să nu luați în considerare nici o altă comandă.
Trăiască Republica Populară Română!

Președinte
[indescifrabil]

Secretar
[indescifrabil]

Adresa
„Frontul Armeniei”
Str. Bobâlna nr. 3.

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos. 1/1949, f.27)

„Frontul Armeniei”

Organizație Progresistă-Patriotică
 Persoană Juridică
 Comitetul Central
 No. 1212

București, 10 august 1949
 Str. Armenească 9
 Telefon 3.49.96

Frontul Armeniei
 Organizație Progresistă-Patriotică de Mase
 Filiala Gherla

Peste câteva zile se împlinesc 5 ani de când victorioasele Armate Sovietice au adus eliberarea poporului muncitor român.

23 August 1949 se va sărbători anul acesta cu un fast deosebit, cu o mobilizare totală a forțelor progresiste, dat fiind că se sărbătoresc 5 ani de la eliberarea în condițiuni de continuă ascuțire a luptei dintre lagărul democratic, antiimperialist – forțe apărătoare ale păcii care au crescut în ultimul an – și lagărul imperialist, ațâțător la noi războaie, care își vede pozițiile pierzându-se una câte una.

Pentru sărbătorirea zilei de 23 August, vi se transmit următoarele directive, de executat:

a) Comitetul local trebuie să ia contact imediat cu colectivul de organizare al festivităților, de unde va primi directive și materialul necesar sărbătoririi.

b) Sediul va fi pavoazat încă din ziua de 21 august și până la terminarea festivităților.

c) Filiala își va convoca membrii într-o ședință festivă, care va avea loc între 15-21 august a.c., unde vor lua cuvântul doi vorbitori, unul în limba armeană și unul în l. română. Ședința se va deschide cu imnurile R.P.R. și U.R.S.S. iar închiderea se va face cu Internaționala.

d) La materialul obținut pentru conferință se va adăuga contribuția pe care a adus-o naționalitatea conlocuitoare armeană atât în lupta de eliberare a poporului român de sub cotoșirea fascistă, cât și după 23 August, în toate realizările democratice.

Președinte
 [indescifrabil]

Secretar General
 [indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.28)

„Frontul Armeniei”

Organizație Progresistă-Patriotică
 Persoană Juridică
 Comitetul Central
 No. 1216

București, 10 august 1949
 Str. Armenească 9
 Telefon 3.49.96

Frontul Armeniei
 Organizație Progresistă-Patriotică de Mase
 Filiala Gherla

Întrucât Statutul organizației noastre prevede că Comitetul Central activează timp de un an de zile, în momentul de față pentru organizația noastră se pune problema convocării unui nou congres anual.

Situația politică internațională a făcut ca în ultimul an pozițiile celor două lagăre să se schimbe, în sensul că lagărul democratic, antiimperialist, apărător al unei păci juste, și-a mărit considerabil forțele de luptă – prin creșterea elanului de luptă al popoarelor subjugate, prin victoriile armatelor populare chineze –, în timp ce lagărul imperialist, ațâțător la noi războaie, primește lovitură după lovitură.

În fața mașinațiunilor imperialiștilor hrăpăreți se ridică tot mai dârză voința popoarelor de a întrona o pace dreaptă și trainică. Rând pe rând am asistat la organizarea unor congrese de importanță mondială, cum au fost: Congresul Femeilor Antifasciste, Congresul Federației Mondiale a Sindicatelor, Congresul Partizanilor Păcii, iar în momentul de față Congresul Mondial al Tineretului și al Studenților.

Fără îndoială că organizația noastră progresistă patriotică se încadrează în lupta pentru pace, pentru libertatea popoarelor, condusă de glorioasa U.R.S.S., în frunte cu Marele Stalin.

Dacă adunării reprezentanților tuturor oamenilor progresiști de pe lume i s-a dat numele de congres, ședința delegaților filialelor noastre trebuie să poarte un nume mai modest.

C.C., luând în discuție toate aceste situațiuni, a hotărât ca adunării delegaților din anul acesta să i se dea numele de *A 4-a Conferință anuală a Frontului Armeniei*.

În legătură cu a 4-a Conferință a Frontului Armeniei vi se transmit următoarele:

- a) Conferința va avea loc în cursul lunii septembrie a.c.
- b) Pentru alegerea delegaților ce se vor prezenta la conferință, se va face prima convocare a membrilor pentru data de duminică 28 august a.c.,

această ședință amânându-se automat pentru data de duminică 4 septembrie a.c., când va fi prezent și un delegat al Comitetului Central. Delegații vor fi aleși numai dintre membrii filialei Dvs.

c) Delegații care vor fi aleși pentru a veni la Conferință vor trebui să fie membrii cei mai buni ai organizației noastre, membri ridicați politicește care, judecând toate problemele în mod critic și autocritic, să vină cu propuneri juste care să dea posibilitate organizației noastre să facă pași noi înspre înainte. Delegații vor trebui să fie pregătiți de către Comitetul local în așa fel încât în timpul conferinței ei să fie exemplu de disciplină organizatorică și să participe în mod activ la discuții.

d) Veți lua măsuri pentru a se prelucra în fața masei darea de seamă asupra activității făcute de C.C. în luna mai a.c., urmărind să accentuați discuțiunile în special asupra părților slabe, pentru ca trăgând învățăminte să nu le mai repetăm în viitor.

e) Cu prilejul adunării generale a membrilor pentru alegerea delegaților la Conferință, Comitetul local își va depune raportul de activitate până la zi, arătând cu tot curajul și părțile bune, și părțile slabe din timpul activității.

f) Ne veți înainta un raport de activitate începând de la alegerea comitetului și până la zi, până cel mai târziu la data de 5 septembrie a.c.

Data fiind importanța celei de a 4-a Conferință Anuală a organizației noastre, dat fiind faptul că această conferință va constitui pentru noi un nou prilej de a ne lua noi și noi angajamente față de U.R.S.S., față de Armenia Sovietică, față de R.P.R., vă rugăm ca toate aceste directive să fie realizate în termenele fixate, pentru a nu cădea în situațiunea de a amâna data fixată pentru cea de a 4-a Conferință Anuală.

Președinte
[indescifrabil]

Secretar General
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.31)

Raport de activitate al Frontului Armeniei pe luna august 1949

În această lună, în baza planului de muncă, am realizat următoarele:

În ședința plenară din 11 august 1949, la care au participat 21 membri (80% din membrii care locuiesc în oraș), s-a prelucrat de către tov. Ervant Kozanlian „Prietenia Româno-Sovietică”. La cuvânt s-au mai înscris 2 tovarăși care au făcut completări.

În cursul acestei luni, la 25 august, se va ține încă o ședință plenară, când se va prelucra „Despre planul economic al R.P.R.” sau un alt subiect.

Tot în cursul acestei luni am aranjat colțul A.R.L.U.S., la sediul organizației. În curs de aranjare este și gazeta de perete, care urmează a se completa în cursul lunii.

La 13 august am efectuat muncă voluntară cu participarea a 10 membri, prestând 30 de ore de muncă. În baza directivelor primite din partea Com. Prov. al orașului Gherla am scos și am cărat în bărcul^[1] Someșului 5 m de nisip pentru refacerea iazului.

Trei membre ale organizației noastre în cadrul U.F.D.R.-ului au depus muncă voluntară ajutând la croirea și cusutul cămeșilor pentru copiii săraci, precum și la gătitul mâncărurilor la azilul de bătrâni din localitate. Afară de program, ne-am abonat la ziarul „Igazság”, pentru a oferi membrilor noștri care cunosc numai limba maghiară posibilitatea de a se ridica politicește.

În cursul lunii am înscris 4 noi membri. Astfel numărul membrilor s-a ridicat la 35.

Planul de lucru pentru luna în curs a fost realizat în întregime, afară de punctul 2, care prevedea înscrierea a 5 membri, or realizarea în cadrul acestui punct este înscrierea numai a 4 membri.

Gherla, 24 august 1949

Președinte
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.32)

[1] Regionalism cu sensul de loc cu tufișuri, rediu.

„Frontul Armeniei”**Organizație progresist-patriotică****Gherla****Raport de activitate**

pe luna septembrie 1949

În această lună, în baza planului de muncă, am realizat următoarele:

La ședința plenară din 8 septembrie 1949, la care au participat 24 de membri, 80% din membrii care locuiesc în oraș, s-a prelucrat de către tov. Pop, delegatul organizației de partid din localitate, „Discursul tov. Gh. Gheorghiu-Dej cu prilejul aniversării de 23 August”.

La ședința plenară din 22 septembrie, la care au participat 25 membri, s-a prelucrat tot de către tov. Pop articolul despre „Ziua Scânteii”. Tot atunci s-a făcut o dare de seamă asupra activității filialei noastre pentru intervalul 1 la 15 septembrie a.c. Munca voluntară proiectată după planul de muncă pentru această lună s-a amânat pentru o altă dată, când se va comunica de către Comitetul Provizoriu al orașului, în prezent nefiind lucru convenabil pentru noi. În cursul lunii curente am înscris 1 membru în locul celor 3 proiectați, astfel numărul membrilor s-a ridicat la 36.

Am făcut încasarea cotizațiilor după plan, atingând 80%. De asemenea, am realizat frecvențiunea de 80% și aceasta pe lângă anularea sistemului de convocare prin convocator, la dorința membrilor organizațiunii.

Afară de plan au participat la serbarea zilei de 23 August aproape toți membrii. În seara zilei de 22 august am aranjat și am împodobit sediul organizației noastre cu tablouri și lozinci în cinstea zilei de 23 August. Acest lucru îl menționăm aici, deoarece nu a fost inclus în raportul de activitate al lunii trecute.

De asemenea, am luat parte la acțiunea de difuzare a ziarului „Scânteia”, dar din nefericire am primit numai 30 de bucăți în locul celor 150 de bucăți câte cerusem.

Gherla, 27 septembrie 1949

Președinte
[indescifrabil]

Secretar
[indescifrabil]

SCÂNTEIA Nap

1949 szeptember 25-én lesz megünnepezve a Scânteia-nak, a román munkáspárt lapjának 5-ik legális megjelenésének évfordulója.

Mindnyájan jól tudjuk, H.O.G.y milyen nagyarányú munkát fejtett ki ezen sajtó orgánumban, még a múlt rezsimok alatt, amikor csak nagy nehézségek árán jelenhetett meg. De a Scânteia szerkesztősége és támogatói minden veszélyt félre téve, a valódi kommunista magatartás jegyében véghez vitték a nagy feladatot, azaz a volt rendszer ellen a megingathatatlan harcot. Ez bizonyára nem volt könnyű feladat. A harc szelleme napról napra növekedvén, növekedett a presszió is, de az elszánt akarat felülkerekedett.

Bekövetkezett augusztus 23 1944, amikor a Scânteia megjelenési formája is változhatott. Ettől a dátumtól kezdve a Scânteia nyíltan felvehette a harcot a kapitalisták és kulákok ellen és egy széles körű felvilágosító munkát fejtethetett ki.

Miután ezen feladatokat sikeresen befejezte, megmutatván azt, H.O.G.y a párt által megadott feladatokat készségesen teljesítette, újabb és nagyobb feladatokat bízta rá. Ezúttal elő kellett, H.O.G.y készítse a munkásságot a nagy szociális és gazdasági reformokra. Miután a volt zsarnok királyt a nép eltávolította és bekövetkeztek a nagy reform sorozatok, és így aztán hozzáfoghattunk a demokrácia megszilárdítására, a Scânteia-ra egy még nagyobb feladat várt, az a nagy felvilágosító munka, amit a nagy harcban, a szociális társadalom megvalósításáért kell folytatni.

Miután régi feladatait hűségesen és készségesen véghezvitte, minden reményünk meg van, H.O.G.y ezt a feladatot is a legnagyobb sikerrel végre fogja hajtani.

A SCÂNTEIA-nak, aki a múltban a mi útmutatónk volt, teljes sikerességét kívánjuk.

Éljen a SCÂNTEIA 5-ik évfordulója.

Éljen a SCÂNTEIA a R.M.P. lapja.

[Traducere]

De ziua „Scânteii”

În 25 septembrie 1949 se va sărbători a 5-a aniversare de apariție legală a ziarului „Scânteia”, organul Partidului Muncitoresc Român.

Pe când în trecut, sub regimurile burghezo-moșierești, „Scânteia”, care apărea în ilegalitate, îndruma muncitorimea țării noastre pentru a lupta împotriva elementelor dușmănoase și împotriva regimurilor burghezo-

moșierești, știm cu toții greutățile și momentele grele prin care au trecut colaboratorii și colectivele de muncă în aceste vremuri, ne sunt cunoscute suferințele lor. Știu bine că nu a fost ușor a duce o astfel de muncă și în atare condițiuni, dar acești adevărați comuniști, care nu s-au oprit măcar o clipă în fața greutăților, au dus această muncă și și-au îndeplinit sarcina dată lor de Partid.

Prin presă, prin „Scânteia”, se dădea alarma, se arătau fărâdelegile și planurile criminale ale Antonescienilor și acoliților lor, fasciști germani.

Această luptă a fost zi de zi intensificată, fiind astfel factorul esențial care a făcut posibilă întorsătura de la 23 August 1944.

De atunci, ziarul „Scânteia” a putut să apară legal, ducând lupta deschisă împotriva dușmanilor clasei muncitoare. Lupta aceasta a fost intensificată prin lămurirea opiniei publice și a muncitorimii noastre și prin demascarea clichei de trădători și spioni, a bandeii manisto-brătieniste.

După îndeplinirea acestei misiuni, sarcinile ce urmau erau de o importanță și mai mare. Ziarul „Scânteia” s-a dovedit a fi la înălțimea încrederii acordate, îndeplinindu-și sarcinile acordate, îndrumând muncitorimea și pregătind-o pentru marile transformări economice și sociale.

După îndeplinirea acestor sarcini vitale și după alungarea dinastiei corupte de Hohenzollern au urmat marile înfăptuiri ale regimului nostru. După ce s-a consolidat democrația, am pornit pe un drum și mai deschis, și mai luminos, pe drumul făuririi socialismului, acesta fiind drumul de urmat al tuturor oamenilor muncii din lumea întreagă și din țara noastră.

Acestui organ, care în trecut a fost farul călăuzitor al nostru, îi dorim și pentru viitor spor la muncă.

Trăiască a 5-a aniversare a SCÂNTEII!

Trăiască SCÂNTEIA, organul P.M.R.

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.36-38)

A 30-A ANIVERSARE A R.S.S. ARMENIA

Poporul armean întâmpină cu o bucurie neobișnuită sărbătorirea eliberării și independenței sale naționale, ziua de 29 noiembrie, aniversarea de 30 de ani de la înființarea R.S.S. Armenia. În această măreață zi, sărbătorește victoriile uriașe cucerite în cursul celor 30 de ani sub regimul sovietic condus de Partidul Comunist Bolșevic în frunte cu genialul învățător al omenirii muncitoare, conducător de popoare, marele Stalin.

Și patrioții armeni de peste hotare întâmpinăm și sărbătorim ziua de 29 noiembrie cu admirație, avântul cuceririlor victorioase a scumpei noastre patrii, Republica Socialistă Sovietică Armeană.

Astăzi, când imperialiștii anglo-americani pregătesc un nou măcel mondial, însemnătatea acestei aniversări a libertății, independenței și bunăstării poporului nostru muncitor devine și mai scumpă în inima poporului armean și impune ca să luptăm și mai dârz contra tuturor uneltirilor lor criminale.

Trăiască ziua de 29 noiembrie!

Trăiască și înflorească R.S.S. Armenia!

Trăiască geniul omenirii muncitoare, marele Stalin!

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.45)

R.P.R.

**Comitetul Provizoriu al Oraşului Gherla
Secretariat**

Nr. 2369/1949

Către Frontul Armeniei
Loco

Având în vedere apropierea zilei de 21 decembrie, una dintre zilele cele mai măreţe pentru clasa muncitoare, ziua aniversării a 70 de ani de viaţă a genialului nostru conducător Generalissimul I. V. Stalin, vă invităm ca să procedaţi încă de acum la lucrările premergătoare de pavoazare, în aşa fel încât în seara zilei de 18 decembrie pavoazarea să fie pe deplin terminată.

Portretul Tov. I. V. Stalin să fie de dimensiune cât mai mare.

Gherla, la 12 decembrie 1949

Preşedinte
[indescifrabil]

Secretar
[indescifrabil]

(Direcţia Judeţeană a Arhivelor Naţionale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.50)

R.P.R.

Comitetul Provizoriu al Oraşului Gherla

Către Frontul Armeniei

Loco

În vederea celei de-a doua aniversări a Republicii Populare Române, 30 decembrie 1949, încă în cursul zilei de azi veţi orna Institutia Dvs. cu drapelele Tricolor şi Roşu, şi tabloul tovarăşilor: Stalin, Gh. Gheorghiu-Dej, Ana Pauker, Vasile Luka, Teohari Georgescu, Lothar Rădăceanu, Chişinevschi, Mogyoros, I.C. Parhon şi dr. Petru Groza, în ordinea enumerată mai sus.

Veţi afişa lozincile anexate şi împodobi instituţia cu verde.

Gherla, la 29 decembrie 1949

Preşedinte

[indescifrabil]

Secretar

[indescifrabil]

(Direcţia Judeţeană a Arhivelor Naţionale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.54)

Raport de activitate al Frontului Armeniei

pe luna decembrie [1949]

În această perioadă, organizația noastră a desfășurat următoarea activitate:

În ziua de 1 decembrie s-a ținut o ședință festivă pentru comemorarea celei de-a 29-a aniversări a Republicii Socialiste Sovietice Armene cu prezența a 30 de membri. În această ședință s-au ținut conferințe în limba armeană, română și maghiară, cu scopul de a arăta importanța acelei zile.

În ziua de 14 decembrie s-a ținut o ședință plenară la care au participat 22 de membri, unde s-a ținut o conferință care trata despre viața Tovarășului Stalin. Cu ocazia aniversării a 70 de ani de la nașterea tov. Stalin, localul sediului a fost pavoazat atât în interior, cât și în exterior după dispozițiunile primite.

În ziua de 29 decembrie s-a ținut încă o ședință plenară cu prezența a 20 de membri, când s-a ținut o conferință de către tov. Dobrosi despre importanța zilei de 30 decembrie. De asemenea, și de această dată, localul sediului a fost pavoazat.

Secretar
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.46)

PARTIDUL MUNCITORESC ROMÂN

Comisia Jud. de Verificare
Someș-Dej

Plasa Gherla
Org. de Bază Gherla 2

KOSUTAN TEODOR de 40 ani.

Domiciliul actual: Gherla.
Originea socială: muncitorească.
Studii: 4 clase primare.
Profesia de bază: tâmplar.
Lucrează la Restaurant.
Deține funcția de chelner.
Starea materială: fără avere.
Stagiul în Partid: 1945.
A avut sarcină ca membru.

A fost exclus din Partid în ziua de 15 iunie 1949, de subcomisia de verificare nr.3, din Plasa Gherla, pentru următoarele fapte:

1. În anul 1942 se înscrie în organizația „Turani Vadász” și „Lövész Egyesület” și în Organizația Niloșistă.

Din anul 1944 se ocupă cu comerțul la negru și specula, folosindu-se de seceta care bântuie. Pentru comerțul negru a fost pedepsit de către instanțele de sabotaj cu 5500 lei. Este un afacerist, trăind în anturajul negriștilor. În urma recercetării cazului s-au putut constata următoarele fapte.

2. În anul 1940 este la Casinoul Armean, un centru de șoviniști, unde lucrează pe procente și se înscrie la „Turani Vadász” (asociație de vânători turani).

După eliberare se ocupă cu comerț și își crează posibilități de a trăi ușor și fără muncă, face comerț negru pentru care fapt este judecat de către instanța de sabotaj și condamnat la 5500 lei.

Cu toate că se încadrează în Partid în anul 1945, nu depune nici o activitate, s-a încadrat în Partid numai din interes, de a putea face speculă, cu toate că este muncitor, totdeauna caută să trăiască fără muncă.

Nu are nimic comun cu Partidul clasei muncitoare, totdeauna este în anturajul afaceriștilor, speculanților, nu este om sincer. Partidul nu poate avea încredere în el.

În baza celor de mai sus, Comisia Jud. de Verificare hotărăște menținerea excluderii lui Kosutan Teodor din Partid.

Dej, la 2 ianuarie 1950

Comisia Jud. de Verificare Someș
Mărginean Gheorghe

Ciubancan Vasile
Roth Zoltán

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, PCR. Fond 9. Comisia Județeană de Verificare Someș-Dej, dos. 39, f.92)

25 ianuarie [1950]

**Către
Comitetul Central al Comitetului Democrat Armean
București**

Vă remitem un exemplar din procesul verbal dresat în ședința extraordinară a comitetului nostru, unde în baza directivelor dvs. s-a procedat la reorganizarea Comitetului local. În urma hotărârii comitetului nostru adusă cu unanimitate de voturi, noul comitet se prezintă astfel:

Secretar: tov. Miran Iazigian
Resp. organizatoric: tov. Florian Anton
Resp. cu educația politică: tov. Demirgian Ana
Resp. Adm. Financiar: tov. Harutiun Martaian
Membru: tov. Ervant Kozanlian

Tot în această ședință, în unanimitate, s-a hotărât ca funcționar tehnic al comitetului local să fie desemnat tov. Haig Iazigian, fiind salarizat cu Lei 3.000 lunar/jumătate salariu.

Trăiască lupta pentru pace!

Anexa: 1
Recomandat

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos.3/1949-1952, f.1)

[28 ianuarie-18 februarie 1950]

PLANUL DE MUNCĂ AL ORGANIZAȚIEI

FRONTUL ARMENIEI

În vederea transformării sale în Comitetul Democrat Armean

Sarcinile de cea mai mare importanță care se pun în fața noastră provin pe de o parte din executarea problemelor ce ne sunt trasate de P.M.R., iar pe de altă parte din caracterul specific al organizației noastre.

Întreaga activitate a organizației noastre de masă trebuie să se desfășoare având în vedere realizarea următoarelor sarcini mari:

- Agitația în rândul poporului muncitor armean și organizarea de secțiuni de lămurire, pentru ca toți armenii muncitori să participe în mod activ la lupta pentru o pace justă și trainică, alături de poporul muncitor român și celelalte națiuni conlocuitoare din R.P.R.

- Agitația organizată în rândurile armenilor muncitori în scopul de a participa efectiv – fiecare la locul ce îl ocupă în producție – la efortul comun, pentru realizarea planului de stat al R.P.R.

- Popularizarea mărețelor realizări ale U.R.S.S. și, în cadrul ei, ale R.S.S. Armene, pe drumul de construire a comunismului.

- Popularizarea succeselor obținute de oamenii muncii din R.P.R. și din celelalte țări de democrație populară, pe drumul de construire a socialismului.

- Adâncirea legăturilor cu A.O.K.S. – Erevan (Asociația pentru strângerea legăturilor culturale cu armenii din străinătate – Erevan) și cu organizațiile progresiste ale armenilor din întreaga lume.

- Lupta împotriva deșnaghiștilor (naționaliști – fasciști – armeni) prin demascarea imediată a elementelor deșnaghiste și a manifestărilor lor care au loc atât în țara noastră cât și în alte țări.

- Lupta activă împotriva manifestărilor naționaliste, șovine din sânul naționalității conlocuitoare armene.

- Acțiuni de lămurire și de prelucrare a unor categorii de mici burghezi din sânul naționalității armene din R.P.R., în sensul restructurării lor profesionale, prin îndrumarea acestor elemente către câmpul muncii.

- Transformarea Frontului Armeniei în Comitetul Democrat Armean până la 1 mai a.c.

Pentru realizarea acestor sarcini, propunem următorul plan de muncă, cu o primă etapă la 1 mai a.c.

I. Pe plan organizatoric

1. Desființarea secțiilor și înființarea colectivelor de muncă.

Se vor organiza următoarele colective:

A) Colectivul organizatoric

B) Colectivul cultural

C) Colectivul artistic

D) Colectivul sportiv

E) Colectivul financiar-administrativ etc., fiecare colectiv fiind format dintr-un număr de membri propuși de comitetele locale și aprobați de comitetul central.

Comitetele vor cuprinde membri de toate vârstele și de ambele sexe, avându-se în vedere ca să predominie elementele muncitorești.

Fiecare colectiv va fi condus de câte un responsabil.

2. Organizarea grupelor de străzi

Folosindu-se materialul pe care îl avem de la recensământ, se vor organiza grupe de străzi, fiecare grupă fiind formată dintr-un număr de 10-20 membri, care locuiesc pe aceeași stradă sau în imediata apropiere.

Responsabilii de grupă vor fi numiți de către Comitetul local.

Pentru a se introduce un sistem cât mai centralizat, la fiecare 20 de responsabili de grupă, se vor numi responsabili de cartier.

Responsabilii de cartier și cu responsabilii de grupă formează la un loc colectivul organizatoric folosit în orice acțiune care necesită mobilizarea poporului muncitor armean (meeting, manifestație, conferință etc.).

3. Organizarea de ședințe plenare cu activiștii o dată pe lună.

II Evidență

1. Întocmirea unor evidențe ale locuitorilor armeni din orașele respective, folosindu-se materialul obținut de la recensământ.

2. Întocmirea la fiecare sfârșit de lună a unor tabele de evidențiați și recompensarea lor prin citarea în ședințele plenare cu activiștii, gazetele de perete sau în organul Comitetului Central, după aprecierile făcute de fiecare Comitet local în parte.

III. Cultural

1. Înființarea – după directivele Partidului – a unei școli de cadre, curs seral, cu un număr de 40-50 cursanți, folosindu-se materialul de Partid. Se

va urmări ca 25% din aceste lecții să fie predate în limba armeană, iar ca probleme specifice se vor adăuga câteva chestiuni, cum sunt: cunoașterea R.S.S. Armeană, problema coloniilor armenesti din lumea întreagă, fascismul la armeni, mișcări democratice-progresiste la armeni.

2. Înființarea unor cercuri de studii, astfel:

a) Membrii Comitetului Central și ai Comitetelor locale, un cerc de studii înaintat: problema statului, problema țărănească, chestiunea națională.

b) Cercuri în care să se studieze Cursul Scurt de Istorie a PC (b) al U.R.S.S.

c) Două-trei cercuri care să studieze: biografiile clasicilor marxismului:

Fiecare cerc va realiza lucrări scrise și unele dintre ele se vor expune în conferințe publice.

De asemeni, fiecare cerc de studiu va cuprinde și o serie de probleme specifice RSS Armene și organizației noastre.

Prin aceste cercuri de studii se vor asigura, pe de o parte, un număr apreciabil de activiști (pentru București și Constanța circa 150-200 de fiecare oraș), în afară de faptul că se va da participanților un ajutor mare pentru ridicarea nivelului lor politic și ideologic.

3. Sărbătorirea tuturor aniversărilor, conformându-ne directivelor primite:

11 aprilie – Ziua foștilor deportați politici.

25 aprilie – comemorarea masacrării poporului armean de către turci[1].

1 mai etc.

4. Organizarea de conferințe săptămânale, cu caracter politic, social sau economic, privind: U.R.S.S., țările de democrație populară, R.S.S. Armeană, lupta pentru pace etc., fiecare conferință fiind urmată pe cât posibil de către un film sovietic.

5. Ansamblul artistic va organiza două manifestări și va face pregătiri în vederea vizitării unor stațiuni climaterice, unde muncitorii își vor petrece concediile.

6. Prezentarea unei piese de teatru în limba armeană.

7. Intensificarea activității sportive, organizându-se concursuri sportive de ping-pong, șah, wolley, basket etc. În cadrul organizației.

8. Organizarea unui club.

IV. Administrativ

– Întocmirea unor inventare de către fiecare Comitet Local în parte, făcându-se o centralizare pe întreaga organizație, la Comitetul Central.

– Ținerea la punct a scriptelor de casă și raportarea o dată pe lună a intrărilor, ieșirilor și soldurilor existente.

– Punerea la punct a arhivei, după un sistem unificat la toate filialele.

Punerea în practică a prezentului plan de muncă va începe imediat după aprobarea lui.

Prin realizarea acestui plan de muncă se urmărește, pe de o parte, continuarea și intensificarea activității organizației noastre sub forma ei de organizație de masă, iar pe de altă parte se urmărește angrenarea unui număr cât mai mare de activiști, pe lângă viitoarele comitete democratice, în așa fel încât momentul transformării organizației în comitet democrat să aducă o apropiere a membrilor față de comitet.

V. Organizarea conferinței de țară în vederea transformării organizației în comitet democrat.

1. Conferința pe țară să se țină în zilele de 15-16 aprilie a.c. în sala culturală a Frontului Armeniei din Bulevardul Republicii. Participanți: circa 40.

2. Ordinea de zi propunem să fi următoarea:

- a) Cuvântul de deschidere.
- b) Propunerea prezidiului de onoare.
- c) Alegerea biroului de prezidare.
- d) Alegerea comisiilor de validare, de propuneri și de redactarea rezoluțiilor.
- e) Expunerea rapoartelor de activitate.
  - rapoartele de activitate ale filialelor.
  - raportul de activitate al Comitetului Central al org.
- f) Discuțiuni asupra rapoartelor de activitate.
- g) Concluziuni și propunerea de reorganizare, arătarea sarcinilor de viitor imediate.
- h) Expunerea referatului: Lupta pentru pace și sarcinile ce revin poporului armean din R.P.R.
  - i) Prezentarea regulamentului de funcționare al C.D.A.
  - j) Anunțarea Comitetului Central al C.D.A.
  - k) Expunerea și votarea rezoluției.
  - l) Prezentarea și aprobarea telegramelor.

3. Expunerile din ordinea de zi vor consta din:

- Cuvânt de deschidere: tov. H. Baboian
- Raport de activitate al C.C.: tov. D. Marcarian
- Propunerea de reorganizare: tov.
- Lupta pentru pace și sarcinile ce revin poporului muncitor armean: tov. J. Bezerian (Constanța)

– Prezentarea regulamentului de funcționare al C.D.A.: tov. T. Sismanian

4. Forma organizatorică a comitetului:

- comitetul Central: 17-19 tovarăși.
- biroul executiv permanent: 7 tovarăși.
- comitetele locale: 7-11 tovarăși, după mărimea filialei.
- biroul comitetului local: 5 tovarăși.

5. Denumirea:

COMITETUL DEMOCRAT ARMEAN – C.D.A.

6. Programul de desfășurare și activități de la 17 aprilie la 1 mai:

- 23 aprilie: numirea comitetelor locale ale filialelor, prin deplasarea la fața locului a delegaților C.D.A. (Constanța, Galați, Brăila, Focșani, Ploiești, Pitești, Craiova și Gherla).
- 23-30 aprilie a.c.: pregătiri în vederea sărbătoririi zilei de 1 Mai, după directivele ce le vom primi.
- 2-31 mai a.c.: organizarea colectivelor de muncă.

(Arhivele Naționale București, Organizația „Frontul Armeniei”, Fondul 43, dos. 11/1950, f.1-6)

- [1] Regulatele comemorări ale masacrelor din Turcia aveau ca scop și menținerea unui soi de tensiune și antipatie față de această țară, care în anii 1948-1952 declanșase o campanie de atragere a armenilor refugiați în urma evenimentelor din 1915 și 1922, acordându-li-se nu doar amnistie, ci și o serie de „recompense”, cum ar fi împrumutarea. În acest context, îndeosebi de acum, din 1950, încep să se organizeze prin țară diverse comemorări, în cadrul cărora unii armeni cetățeni turci renunțau în public la această calitate, criticând „politica perfidă”, pro-americană, a Turciei și proslăvind R.P.R., R.S.S. Armeană și U.R.S.S.

„Frontul Armeniei”
Organizație progresistă-patriotică
Comitetul Local
Gherla, Jud. Someș
 No. 50 din 30 ian. 1950

Către Biroul Securității Gherla,
 Loco

Cu onoare vă rugăm să binevoiți a aproba ținerea unei petreceri cu ceai pentru ziua de 5 februarie a.c., duminică după masa la orele 17, în localul propriu din strada Gh. Gheorghiu Dej no. 3. Această petrecere se va ține cu ocazia împlinirii a 5 ani de la înființarea Frontului Armeniei în România^[1].

Gherla, 30 ian. 1950

Președinte
 [indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos. 3/1949-1952, f.5)

Însemnare marginală: „30 ian. 1950. Avizul nostru este favorabil”. Semnat indescifrabil.

[1] După crearea Frontului Armeniei la București, în ianuarie 1945, în teritoriu filialele au apărut ceva mai târziu: la Gherla a fost organizată în noiembrie 1948, la Ploiești în decembrie 1949, la Bacău-Roman în iunie 1949, aceasta din urmă legată de filiala din Focșani. În cele din urmă, la data menționată în document existau opt filiale: București, Constanța, Galați, Brăila, Focșani, Pitești, Craiova și Gherla, dar și cinci subfiliale: Bacău, Medgidia, Cernavodă, Babadag și Tulcea.

„Frontul Armeniei”
Organizație progresistă-patriotică
Comitetul Local
Gherla, Jud. Someș
 No. 51/2 febr. 1950

Către Circumscripția de Miliție Gherla
 Loco

Cu onoare vă rugăm să binevoiți a aproba ținerea unei petreceri cu ceai pentru ziua de 5 februarie a.c., duminică după masă, la orele 17, în localul propriu din strada Gh. Gheorghiu-Dej no. 3. Această petrecere se va ține cu ocazia împlinirii a 5 ani de la înființarea Frontului Armeniei în România.

Gherla, 2 febr. 1950

Președinte
 [indescifrabil]

[ANEXĂ]

Despre activitatea de un an a activității filialei noastre

Cu ocazia aniversării a cinci ani de la înființarea organizației progresiste-patriotice „Frontul Armeniei” e bine să aruncăm și noi o privire asupra activității de un an a filialei noastre, pentru a se putea vedea lipsurile și greșelile săvârșite până în prezent și a le îndrepta în viitor.

În primul rând comitetul de conducere a făcut totdeauna planuri de muncă lunare, dar nu a luat destule măsuri pentru îndeplinirea celor prevăzute în el. De aceea, câte o dată nu se realiza 100%. Unii membri din comitet au arătat un dezinteres față de muncă și nu-și îndeplineau sarcina ce le-a fost încredințată.

Membrii nu participau regulat la ședințe decât 60%-80%. În primul rând fiecare membru trebuie să aibă conștiința că are o datorie față de organizație. Nu e suficient să plătești cotizațiile și să vii la ședințe, ci trebuie să iei parte la toate acțiunile care ajută la realizarea scopului organizației. Aceasta a lipsit de la unii membrii. Când se făcea vreo acțiune, ori tăceau, ori spuneau: „Sunt destui! Ce, toate să le fac eu?. Autoliniștirea trebuie să dispară din rândurile noastre și în locul ei să apară autoinițiativa. Numai în felul acesta organizația va putea progresa și să-și realizeze scopul.

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos.3/1949-1952, f.6, 93)

Însemnare marginală: „Se vizează favorabil. Secția artă și cultură, Gherla 3.II.1950. Ref. cultural [indescifrabil]”

„Frontul Armeniei”

Organizație Progresistă-Patriotică
 Persoană Juridică
 Comitetul Central

București, 25 februarie 1950
 Str. Armenească 13
 Telefon 3.49.96

Frontul Armeniei, organizația progresistă-patriotică de masă a naționalității conlocuitoare armene din R.P.R., a luat ființă la 28 ianuarie 1945, ca rezultat al unei conferințe constituante, unde au participat reprezentanții organizațiilor culturale, sportive, precum și reprezentanții comunităților din întreaga țară și reprezentanții diferitelor grupări democratice din provincie și capitală.

La început ca organizație culturală-patriotică, ca rezultat al celui de al 3-lea congres, s-a transformat în organizație progresistă-patriotică. Frontul Armeniei este considerat ca o continuare a vechii organizații pro-sovietice H.O.G. (Asociația pentru Ajutorarea Armeniei Sovietice), care a funcționat deschis din 1928-1939 (când a fost dizolvată).

Ca probleme specifice, organizația și-a fixat:

– Adâncirea legăturilor cu R.S.S. Armenia prin A.O.K.S. (Asociația Armeană pentru Legături Culturale) cu sediul în Erevan – R.S.S. Armenia[1].

– Organizarea de repatrieri.

– Campania de solidarizare cu armenii patrioți-progresiști din lumea întreagă pentru eliberarea teritoriilor armenești subjugate încă de către regimul reacționar turc.

– Adâncirea legăturilor de prietenie față de poporul muncitor român, celelalte naționalități conlocuitoare din R.P.R. și față de marea familie a popoarelor sovietice.

– Organizarea unei lupte continue împotriva rămășițelor fostului partid naționalist-fascist armean (dașnag).

Organizația noastră are filiale la: București, Constanța, Galați, Brăila, Focșani, Ploiești, Pitești, Craiova, Gherla (Someș), și subfiliale la: Tulcea, Babadag, Cernavodă și Medgidia, legate de filiala Constanța.

La început (1945-1946-1947), atât comitetele filialelor, cât și Comitetul Central, au fost formate din membri luați din toate categoriile sociale, iar astăzi sunt formate din: muncitori, salariați, mici meseriași, liber profesioniști.

Masa cu care se vine în contact este formată în general din muncitori, salariați, din care o bună parte provin din foști mici comercianți care au intrat în câmpul muncii în ultimii ani, mici meseriași (în mare parte cizmari),

liber profesioniști, învățători, studenți și încă un număr – de câteva zeci în toată țara – de comercianți, organizația cuprinzând și femeile armene.

Din perioada 1945-1947, comitetele centrale care s-au succedat au avut în compoziția lor, pe lângă muncitori, salariați, mici meseriași, liber profesioniști, și un procent de 15% la început și 10% mai târziu, în raport cu numărul membrilor C.C., de fabricanți și mari comercianți.

Din august 1948 fost înlăturat și singurul element mare-comerciant care mai exista în C.C., astfel că de la acea dată până în prezent C.C. se compune din:

Harutiun Baboian – Președinte, orig. soc. țărănească săracă, de profesiune fost profesor, în prezent ziarist, membru al P.M.R., vechi activist al H.O.G.-ului.

Agasi Jamgocian – Vicepreședinte, orig. soc. mic burgheză, de profesiune fost comerciant, a lichidat comerțul în 1940 sub presiunea legionarilor, trăind până în prezent din veniturile unui imobil, vechi activist al H.O.G.-ului și președinte al C.C. al H.O.G.-ului, în prezent fără de partid.

Zeron Furungian – Vicepreședinte, orig. soc. burgheză, de profesiune doctor-medic, în prezent salariat, fost membru al C.C. al H.O.G.-ului, în prezent nu este înscris în nici un partid.

Dinar Marcarian – Maior M.A.I., secretar general, orig. soc. muncitorească, de profesiune fost contabil, după 23 August 1944 salariat M.A.I., activist H.O.G., înainte de 23 Aug. 1944 membru al U.T.C., după 23 Aug. membru P.C.R. – P.M.R. (în prezent în verificare).

Tacvor Sismanian – Resp. organizatoric, orig. soc. mic burgheză, profesiunea salariat la Min. Comerț. Exterior, membru P.M.R. (în prezent în verificare).

Cricor Pambucgian – Resp. Cadre, orig. soc. burgheză, de profesiune doctor-medic, membru al P.M.R. (în prezent în verificare).

Tichran Minas – Resp. cultural, orig. soc. mic burgheză, de profesiune avocat, membru P.M.R. (în prezent în verificare).

Garabet Aslanian – Resp. secția muncitorească, orig. soc. mic burgheză, profesiunea muncitor țesător calificat (maistru), în prezent resp. cu asigurările sociale în comitetul sindical al întreprinderii Filatura Filcom.

Cricor Kalustian – Casier, orig. soc. muncitorească săracă, profesiunea fost inginer chimist pentru textile, în prezent șef contabil la „Sovromconstrucție”, nu este înscris în nici un partid.

Ervant Sirabonian – Resp. cu protocolul, orig. soc. nu i-o cunoaștem, fiind orfan din timpul masacrelor din Turcia, profesiunea avocat, în prezent nu este înscris în nici un partid.

Tigran Ter Grigorian – Membru supleant, orig. soc. mic burgheză, de profesiune șef protocol la Min. Comerț. Exterior, membru al P.M.R.

Situația comitetelor locale.

Numele Filialei	Nr. membrilor	Membrii P.M.R.	Profesiune					
			fără profes.	muncitori	salariați	mici meser.	lib. profes.	mic. com.
BUCUREȘTI	11	3	1	-	6	3	1	-
CONSTANȚA	5	5	-	-	5	-	-	-
GALAȚI	7	1	1	2	2	2	-	-
BRĂILA	7	2	1	1	2	3	-	-
FOCȘANI	6	1	-	-	3	3	-	-
PLOIEȘTI	7	2	1	-	4	2	-	-
PITEȘTI	4	1	-	-	1	3	-	-
CRAIOVA	6	2	1	-	5	-	-	-
GHERLA	7	3	1	-	5	-	-	1

Pentru îmbunătățirea muncii și pentru a merge în pas cu dezvoltarea politică, economică și socială a R.P.R., pe drumul de construire a socialismului, am făcut în ședință cu responsabilii organizațiilor naționalităților conlocuitoare următoarele propuneri:

- Transformarea organizației în Comitet Democrat.

- Reorganizarea întregii conduceri în sensul completării comitetelor cu numărul de membri necesar, înlăturarea elementelor care astăzi nu mai corespund din punct de vedere politic și înlocuirea lor cu elemente muncitorești.

În prezent suntem în curs de reorganizare și în așteptarea directivelor Partidului, după care va urma convocarea unei conferințe pe țară, care va aproba transformarea Frontului Armeniei în „Comitetul Armean Democrat”.

Trăiască Partidul Muncitoresc Român

(Arhivele Naționale București, Organizația „Frontul Armeniei”, Fondul 43, dos. 11/1950, f.7-10)

[1] Trebuie adăugate aici și legăturile strânse cu V.O.K.S. (Societatea pentru Relații Culturale cu Țările Străine).

31 feb. 1950

Aniversarea a 32 ani de la nașterea glorioasei Armate Sovietice

Azi se împlinesc 32 de ani de la nașterea Armatei Sovietice, cea mai puternică armată din lume, forța de nebiruit pusă în slujba apărării păcii și libertății popoarelor.

Victoria istorică a Forțelor Armatei Sovietice în Marele Război pentru apărarea Patriei constituie o dovadă practică a forței și vitalității științei militare sovietice.

Încă în anii războiului civil, tovarășul Stalin a pus bazele științei militare sovietice, datorită căruia a devenit o forță invincibilă în slujba întregii omeniri muncitoare.

Armata sovietică este glorioasa eliberatoare a țării noastre, aceea căreia îi datorăm libertatea și independența Patriei noastre, posibilitatea de a fi pornit la construirea socialismului.

Iată de ce poporul nostru va purta o veșnică recunoștință eroicei Armate Sovietice și genialului ei conducător I.V. Stalin.

[indescifrabil]

[ANEXĂ]

23 februarie, Ziua Armatei Roșii

La 23 februarie 1950 se împlinesc 32 ani de când a luat ființă Armata Roșie.

Ea a luat ființă în cele mai grele împrejurări. După înființarea sa, la hotare se îngrămădiseră norul contrarevoluționar care a și pătruns în țară. 14 state capitaliste, intervenționiste veniseră să înăbușe tânăra Republică Sovietică.

Armata Roșie prost echipată, prost instruită, cu muniții puține a bătut armatele statelor intervenționiste, înarmate până la dinți. Fiindcă Armata Roșie știa că acum se decide soarta poporului muncitor, soarta libertății, de aceea cu convingere și cu vitejie a învins adversarele sale.

După atâta războaie Republica Sovietică era distrusă economicște. Soldații schimbă armele cu uneltele și porniră să-și refacă țara, după planurile cincinale conduse de tov. Lenin și Stalin.

În iunie 1941 U.R.S.S. a fost atacată de trupele fasciste germane. „Mașina de război” germană, în urma unor îndelungate lupte, fu zdrobită de către Armata Roșie.

Armata Roșie a mai eliberat o mulțime de țări, cărora le-a deschis drumul spre construirea socialismului, a ajutat țările distruse de război să se refacă. Datorită vitejiei Ostașului Roșu popoarele din țările eliberate au luat conducerea în mâna lor, apărând interesul numai al clasei muncitoare și distrugând exploatarea clasei muncitoare.

Armata Roșie constituie o forță de neînvinc. Ea este apărătoarea păcii. Datorită Armatei Roșii azi lagărul păcii cuprinde peste 800 milioane oameni al căror glas se aude mai puternic ca tunurile imperialiștilor anglo-americiani. „Vrem pace, vrem pace”!!!

Trăiască Armata Roșie invincibilă și apărătoare consecventă a păcii.

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.3/1949-1952, f.8-9)

„Frontul Armeniei”

Organizație Progresistă-Patriotică

Persoană Juridică

Comitetul Central

București, 14 aprilie 1950

Str. Armenească nr. 9

Telefon 3.49.96

RAPORT

ASUPRA GREUTĂȚILOR PE CARE LE ÎNTÂMPINĂM ÎN MUNCA NOASTRĂ

1) Ziarul „Frontul Armeniei”, organ al Comitetului Central al Frontului Armeniei.

a) În momentul de față singura publicație în limba armeană este ziarul „Frontul Armeniei” (Haiasdanian Geagad), care apare în șase pagini, săptămânal și cu un tiraj de circa 900 numere, ceea ce este destul de puțin față de cei 11.000 armeni câți se găsesc în prezent în R.P.R. Pentru ca ziarul să apară regulat, organizația trebuie să-i pună la dispoziție circa 80.000 lei pe lună, ceea ce reprezintă jumătate din subvenția lunară pe care o primește organizația.

Ziarul se mai bazează pe abonamente, de altfel apare în atâtea exemplare câți abonați sunt.

Or, problema care se pune este de a se mări tirajul ziarului, până la 2000-2500 de exemplare. Pentru aceasta ar fi necesară o subvenție de circa 150.000 lei pe lună numai pentru ziar, la care, adăugându-se veniturile din abonamente, se acoperă complet cheltuielile pe care le necesită.

b) O altă problemă care se pune în legătură cu ziarul este aceea a literelor (caracterelor) armenesti.

Literele care se folosesc în prezent mai pot fi întrebuințate aproximativ șase-șapte luni, pentru că s-au tocit. S-au făcut o serie de demersuri pentru a se procura litere armenesti din Sofia – R.P. Bulgaria.

În acest sens, organizația noastră a luat contact cu organizația progresistă armeană „Erevan” din Bulgaria, care a găsit toate posibilitățile să ne procure cele 300 kgr. de litere cerute, dar nu s-a putut realiza din diferite motive.

c) Pentru tipărirea ziarului va fi necesar să ni se repartizeze o mică tipografie, pentru a pune capăt transporturilor zațului paginilor de la redacția ziarului nostru până la diferite tipografii.

2) Problema școlii elementare mixte, cu limba de predare armeană.

a) Școala din București trebuie să creeze un internat, deoarece funcționând numai două școli în limba armeană, și anume una la București și alta la

Constanța, mulți copii din provincie și din cartierele îndepărtate ale Bucureștiului ar fi urmat cursurile școlii armene dacă ar fi existat acest internat.

Prin intervențiile făcute de tov. Czíkó – consilier la Min. Învățământului – și la tov. Bedő – din secția învățământ de pe lângă Comitetul Provizoriu al Capitalei – s-au efectuat o serie de lucrări. Organizația „Frontul Armeniei” a procurat clădirea, o parte din mobilier etc. În prezent au mai rămas de efectuat câteva lucrări de reparare a instalațiilor de apă, a W.C.-urilor, a unui spălător etc., care în total ar necesita sub 100.000 lei. Lucrările au fost oprite din cauză că Comitetul Provizoriu al Capitalei nu mai are prevedere bugetară.

Ultimele intervenții au fost făcute la tov. Czíkó, care și-a luat note, urmând a face intervențiile necesare.

b) În urma intervențiilor făcute, s-a aprobat principial ca să se înființeze o a doua grădina de copii, pentru copilașii armeni care locuiesc în cartierul Colentina.

Organizația a pus la dispoziție clădirea și mobilierul necesar, rămânând numai să se facă numirea îngrijitoarei. Pentru aceasta, s-au făcut intervenții atât la tov. Czíkó, cât și la Comitetul Provizoriu prin tov. inspectoare școlară Bedő. Chestiunea nu a fost soluționată pentru că – așa cum ni s-a spus din partea Comitetului Provizoriu – nu există prevedere bugetară.

3) Problema ansamblului.

Organizația noastră dispune de două ansambluri mari, fiecare numărând 120-150 membri, formate din: cor, orchestră și echipă de dansuri naționale, unul funcționând în capitală și unul în Constanța.

Până în prezent aceste ansambluri și-au dus cu destulă greutate activitatea.

Peste câteva săptămâni, ambele ansambluri vor pleca în localitățile balneo-climaterice, unde vor organiza concerte, festivaluri, manifestațiuni artistice pentru muncitorii veniți în concediu.

În afară de aceasta, trebuie o serie de materiale cum sunt: costume pentru dansatori, diferite piese pentru instrumentele muzicale, hârtii speciale pentru multiplicarea textelor pe note pentru coriști etc.

Pentru acoperirea tuturor acestor cheltuieli, ar fi necesară o subvenție de circa 150.000 pe lună, pentru ambele ansambluri.

În acest sens s-au făcut intervenții la tov. ministru Ed. Mezincescu, care a aprobat principial, însă probabil că această aprobare nu a fost transmisă până în prezent organelor competente (respective) ale Ministerului Artelor.

4) Problema obținerii cetățeniei.

Se știe că majoritatea populației muncitoare armene din R.P.R. sunt apatrizi și fără nici un fel de cetățenie. Or, chiar în această situație, apatrizii sunt considerați străini.

Pentru dobândirea titlului de cetățean al R.P.R., există legea nr. 162/946, în care majoritatea armenilor nu pot intra, și legea 125/947, care dă multe ușurări, însă se cer acte prea multe și necesită cheltuieli mari, care ating uneori 15.000 lei, iar mulți armeni nu sunt în stare să suporte cheltuieli așa de mari.

Pentru ușurarea acestor situațiuni am făcut intervenții la „Direcțiunea Pașapoartelor și Controlului Străinilor”, apoi la tov. Ludovic Takács – ministrul Naționalităților Conlocuitoare –, cu propunerea ca pentru populația muncitoare armeană care dorește să obțină cetățenia română și posedă adeverințe eliberate de Frontul Armeniei să se facă unele reduceri de taxe și unele ușurări în încheierea formalităților și eliberarea actelor necesare.

Problema este în curs de rezolvare.

Pentru greutățile financiare prin care trece organizația Frontul Armeniei, vom depune un raport separat.

(Arhivele Naționale București, Organizația „Frontul Armeniei”, Fondul 43, dos. 11/1950, f.18-20)

ANALIZĂ CRITICĂ A LIPSURILOR ȘI GREUTĂȚILOR DIN ACTIVITATEA C.C. AL FRONTULUI ARMENIEI

Analizând situația Organizației Frontului Armeniei am ajuns la concluzia că în executarea sarcinilor ce ne-au fost trasate ne-am lovit de o serie de lipsuri și greutăți, pentru remedierea cărora nu am reușit să ne orientăm suficient și de aceea nu au fost descoperite din timp, sau atunci când au fost sesizate, măsurile luate au fost incomplete. Printre aceste lipsuri și greutăți menționăm:

1. Pe primul plan stă compoziția socială a masei armenice din R.P.R. Or, trebuie să ținem seama de faptul că marea majoritate a armenilor din R.P.R. au venit în țară fiind refugiați din cauza masacrelor organizate de guvernele turcești, între anii 1895–96 și 1915. De origine socială, între aceștia se găseau: țărani săraci, mici meseriași – îndeosebi cizmari – și burghezi.

Din cauza condițiilor economice, politice și sociale pe care le-au găsit în România, cu o mare parte a armenilor s-a produs o restructurare, în sensul că au apucat-o pe drumul comerțului (la început ambulant și apoi stabil) și al meseriei, creându-se astfel o pătură mic burgheză majoritară (raportat la numărul armenilor din România). Aceasta s-a întâmplat din cauză că legile existente în România nu permiteau locuitorilor de altă naționalitate să intre ca muncitori în fabrici sau ca salariați în instituții, astfel că elementele muncitorești propriu-zise erau prea puține la număr, putând cita din acest punct de vedere doar muncitorii de port din Constanța, Galați, Brăila, Giurgiu și muncitorii din diferite fabrici din București și alte orașe, în număr total de 500–600.

Consecințele acestor situațiuni au fost că s-a produs o nouă împărțire pe clase sociale a armenilor, care se prezenta astfel:

Un număr restrâns de muncitori, o pătură majoritară mic-burgheză (meseriași și mici comercianți) și un număr mai restrâns de mari comercianți și fabricanți.

Pe de altă parte, din punct de vedere politic, o parte din populația armeană era grupată în partidele armenesti (care deși nu erau legalizate, totuși erau aprobate de guvernele reacționare și aveau sediile lor proprii), o infimă parte se încadraseră în partidele românești, iar o mare parte se abțineau de la manifestările politice.

Partidele armenesti existente erau: partidul dașnaghist (naționalist anti-sovietic), partidul ramgavar (liberal-democrat), partidul hânceanhist (social-democrat).

Din 1929 a luat ființă organizația de masă pro-sovietică H.O.G. (Comitetul de ajutorare al Armeniei Sovietice) ca o filială a centralei H.O.G. din Erevan (R.S.S. Armeană).

În jurul acestei organizații s-au grupat un număr mare de simpatizanți atât dintre armenii care nu-și manifestau părerile politice, cât și dintre hânceaghiști și ramgavari.

Astfel s-a format un bloc de armeni pro-sovietici care au dus o luptă intensă împotriva dașnagilor, au lămurit masele de armeni în legătură cu realizările din Armenia Sovietică și regimul sovietic în general.

După dizolvarea H.O.G.-ului în 1938, curentul progresist a continuat să existe, iar după 23 august 1944 a căpătat o formă organizatorică, la început sub denumirea Uniunea Patrioților Armeni, iar în ianuarie 1945 s-a înjghebat organizația de mase patriotică-culturală „Frontul Armeniei”.

Originea socială a armenilor; restructurarea (îmburghezirea) a unui mare număr dintre ei a avut influențe negative atât asupra comitetelor Frontului Armeniei, cât și asupra întregii organizații la înființare.

2. Între scopurile pentru care a luat ființă organizația „Frontul Armeniei” în ianuarie 1945 stătea pe primul plan: unirea tuturor armenilor – în afară de dașnaghiști – într-o organizație în scopul de a înlătura încă din fașă orice acțiune a dașnaghiștilor – sarcină care a fost realizată într-o mare măsură.

Pentru aceasta, trebuiau strânse laolaltă tot felul de elemente – fără să se țină seama de originea lor socială –, făcându-se o mobilizare a lor pe baza unor acțiuni cu caracter patriotic, față de R.S.S. Armeană. Astfel au fost organizate două repatrieri, s-au trimis în Armenia Sovietică cantități însemnate de chereștea pentru casele repatriaților de acolo etc, acțiuni care au necesitat strângeri de fonduri mari, întrucât toate cheltuielile de transport al chereștelei, al repatriaților, aprovizionarea cu hrană a repatriaților etc până pe bordul vaporului, au fost acoperite prin acțiunile organizației noastre.

Toate acestea însă au dus la o compoziție eterogenă, neunitară a comitetelor, în sensul că membrii acestor comitete făceau parte din diferitele grupări existente până la 23 august 1944 și din diferite categorii sociale, la început din Comitetul Central făcând parte chiar trei mari industriși.

Scopurile patriotice ale organizației au făcut ca pentru un timp – până în 1948 – să nu se pună în mod deschis problema luptei de clasă, ci în mod treptat au fost promovați membrii de partid și elemente din câmpul muncii în conducerea organizației, în locul elementelor burgheze eliminate.

3. În sânul Comitetului Central al „Frontului Armeniei” au existat o serie de neînțelegeri bazate pe motive personale – între diferiți membri –, fapt care a avut drept urmare lipsa de unitate care trebuia să existe între membri.

La aceasta au contribuit următoarele:

a) Lipsa grupului de partid al membrilor de partid din Comitetul Central al organizației.

În acest sens, tov. Baboian a cerut lămuriri de la tov. Miron Constantinescu, primind directiva că nu se poate crea o organizație de bază în sânul Frontului Armeniei, dar se poate să se constituie un grup al membrilor de partid în scopul coordonării muncii în organizație, și pentru aceasta tov. Drăghici, secretarul organizației P.M.R. de București, va primi directive.

Pe de altă parte tov. Marcarian, neștiind directiva trasată de Comitetul Central al Partidului, a luat legătura cu Organizația de București pentru constituirea unei organizații de bază în Frontul Armeniei, fapt care nu s-a permis.

Organizația P.M.R. București a desemnat ca instructor pe tov. Lambi, care a avut o singură întrevedere de câteva minute cu tovarășii Baboian și Marcarian, promițând că va păstra mai departe legăturile, ceea ce nu a făcut, deși a fost căutat de trei-patru ori de către tovarășii Baboian și Marcarian.

b) Atmosfera de neîncredere reciprocă între membrii de Partid din Comitetul Central – Frontul Armeniei, din cauză că au lipsit relațiunile tovarășești, sinceritatea și colaborarea democratică.

La aceasta a contribuit pe de o parte atitudinea și metodele de lucru ale tov. Baboian, iar pe de altă parte lipsurile și greșelile celorlalți tovarăși.

Astfel, în sânul Comitetului Central al organizației, tov. Baboian a folosit în unele cazuri o metodă de comandă, iar în altele a acționat de unul singur (intervenții pentru numirea unor învățători la școală).

La începutul activității comitetului nostru, tov. Baboian a pornit cu încredere, însă treptat și-a pierdut această încredere în tovarășii Marcarian, Sismanian, Panbuccian și Ter Gregorian, înjghebându-se astfel în jurul său un grup de elemente fără de partid.

Tov. Baboian, mai ales de la mutarea sediului Comitetului Central al Frontului Armeniei în clădirea alăturată, nu a mai luat parte la ședințele comitetului local București și ale secțiilor, pe de o parte din cauza sarcinilor pe care le avea, iar pe de altă parte fiind dezgustat de bârfelile foștilor săi colaboratori din trecut.

În câteva cazuri, tov. Baboian a alunecat pe panta răfuieiilor personale cu anumiți tovarăși din C.C. al Fr. Arm., din comitetul filialei București și din comitetul filialei Constanța, fapt care a dus în unele cazuri la relații netovarășești între comitetele menționate și Comitetul Central.

Tov. Baboian a promovat și susținut în comitete elemente servile, iar în unele situațiuni a avut atitudine de gătuire a criticei.

Tov. Baboian respinge ca neîntemeiate punctele ce îi sunt atribuite de către ceilalți tovarăși, cu privire la răfuielele personale, la promovarea unor elemente servile și la gătuirea criticei.

Față de această situație, tovarășii Marcarian, Sismanian, Panbuccian și Ter Gregorian nu au avut curajul și nu au găsit metodele juste de a arăta în

mod deschis și tovărășește în fața tov. Baboian metodele sale de lucru nepartinice.

Tovarășii Ter Gregorian, Sismanian și Panbuccian nu au avut atitudinea justă de a aduce la cunoștința tov. Baboian anumite zvonuri fondate sau nefondate care circulau între membrii organizației, iar tov. Marcarian a făcut aceasta într-o măsură insuficientă.

Tov. Tigran Ter Gregorian nu a căutat și nu a cerut sprijinul tov. Baboian în muncă, presupunând dinainte rea voință din partea acestuia, și a neglijat să ceară acest sprijin și tov. Marcarian.

Tov. Marcarian nu a reușit să cuprindă în întregime munca organizației. De asemenea, nu a avut suficiente legături cu tov. Baboian, pe de o parte din cauza sarcinilor administrative (în M.A.I.), iar pe de altă parte din lipsă de încredere față de tov. Baboian.

Această situație din sânul conducerii Frontului Armeniei dovedește existența unei puternice influențe mic-burgheze, iar membrii de partid din sânul Comitetului Central nu au reușit să înlăture această influență mic-burgheză.

La aceasta a contribuit într-o mare măsură și faptul că membrii de partid și în special tovarășii Baboian și Marcarian nu s-au adresat din timp Partidului, crezând că este de ajuns să raporteze toate acestea altui for.

4. Legăturile dintre Comitetul Central și Comitetele locale ale filialelor s-au bazat în special pe schimbul de corespondență și trimiteri de circulare, vizitarea filialelor de către delegații Comitetului Central făcându-se destul de rar, în limita bugetului de către membrii Comitetului Central, în zi de sărbătoare când erau liberi. Aceasta a pus Comitetele locale în situația de a nu putea respecta unele dispozițiuni transmise de Comitetul Central, fie din lipsa lor de orientare, fie din delăsare.

5. Lipsa de activiști salariați pentru organizație, atât la Comitetul Central, cât și la Comitetele Locale București și Constanța, unde există filialele cele mai mari.

Astfel, în toată această perioadă numărul activiștilor a fost extrem de restrâns: Comitetul Central avea doi activiști, și anume tov. Baboian, care depunea o muncă deosebită pentru organul Comitetului Central, și tov. Vahe Papazian – secretar tehnic -, în a cărui sarcină cădeau executarea lucrărilor curente.

Întrucât sarcinile în totalitatea lor nu puteau fi rezolvate numai de acești activiști, ceilalți membri ai Comitetului erau puși în situația de a lua și efectua diferite lucrări acasă, în afara orelor prestate de fiecare din ei în câmpul muncii.

PROPUNERI

Pentru remedierea lipsurilor arătate, propunem următoarele:

a) Constituirea grupului membrilor de Partid din cadrul Comitetului Central, fapt care a și fost realizat și pus în aplicare din ziua de 6 martie a.c. (grup care să coordoneze activitatea Comitetului Central Democrat).

b) Sarcina luată de toți tovarășii a fost aplicarea unei munci colective ca un bloc monolit, și ca primă măsură s-a hotărât ținerea unor ședințe premergătoare ședințelor Comitetului Central al Frontului Armeniei, cu cel puțin 24 ore înainte. De asemenea, dacă în cursul vreunei ședințe vor apare chestiuni asupra cărora s-ar putea întâmpla ca părerea să fie diferite, atunci problema va fi amânată imediat și discutată în colectiv și apoi readusă în sânul ședinței Comitetului Central al Frontului Armeniei.

c) Transformarea organizației în Comitet Democrat Armean. Aceasta va aduce atât o rezolvare a tuturor lipsurilor arătate, cât ne va da posibilitatea de a face în rândurile populației muncitoare armenesti prelucrări tehnice pentru apropierea de poporul muncitor român și celelalte naționalități conlocuitoare, în lupta de construire a socialismului. Se va da posibilitatea populației muncitoare armenesti de a se îndruma și încadra către organizațiile de masă, syndicate, U.F.D.R., U.T.M. etc.

Populația armeană muncitoare va avea legături cu Comitetul Democrat Armean în vederea realizării sarcinilor trasate de Partid, la care se adaugă problemele specifice armenesti.

În același timp, anumite categorii ale naționalității armenesti (mici meseriași, mici comercianți, fără calificare profesională etc.) vor fi prelucrați și îndrumați către câmpul muncii, desfășurându-se astfel munca de restructurare a lor, din punct de vedere al activității profesionale.

d) Mărirea numărului activiștilor salariați ai organizației, astfel:

– Pentru Comitetul Central, care va avea și atribuțiunile Comitetului Local al filialei București, propunem un număr de 3 activiști.

– Pentru Constanța un activist permanent.

În felul acesta se vor asigura legături permanente și planificate între Comitetul Central și Comitetele Locale.

În plus se vor crea o serie de activiști nesalariați pe lângă fiecare comitet, din elemente verificate, conștiente, care să depună muncă în afară de orele prestate în câmpul muncii.

e) Pentru activitatea viitoare, ne propunem un plan de muncă, ce îl anexăm la prezentul raport, la a cărui realizare vom trece imediat ce acest plan de muncă va fi supus aprobării Partidului.

f) Pentru o bună desfășurare a activității pe care ne-am propus-o considerăm că subvenția de lei 160.000 pe lună, pe care o avem, va fi insuficientă. Aceasta avându-se în vedere mai ales și faptul că din momentul transformării organizației în Comitet Democrat vom fi lipsiți de cotizațiile membrilor actuali.

(Arhivele Naționale București, Organizația „Frontul Armeniei”, Fondul 43, dos. 11/1950, f.29-34)

Angajamente**în cinstea zilei de 1 Mai 1950**

- 1) Vom duce muncă de lămurire pentru însemnătatea zilei de 1 Mai.
- 2) Vom împodobi și pavoaza sediul organizației noastre cu lozinci.
- 3) Vom afișa un articol festiv la ziarul de perete.
- 4) Vom participa în număr cât mai mare la adunarea ce se va ține la 30 aprilie a.c. în sala Ateneului.
- 5) Vom participa în număr cât mai mare la mitingul de la 1 Mai.
- 6) Vom difuza un număr de 100 de bucăți ale ziarului „Scânteia”, numărul festiv de 1 Mai.
- 7) Vom difuza 30 de bucăți insigne de 1 mai.

Gherla, 20 aprilie 1950

Președinte
[indescifrabil]

Secretar
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos.3/1949-1952, f.14)

Gherla, 6 mai 1950

„FRONTUL ARMENIEI”

Organizație Progresistă–Patriotică

No.58

Către Comitetul Central al Frontului Armeniei
București

Vă facem cunoscut că am delegat din partea noastră pe tov. Miran Iazigian, pentru a lua parte la Congresul „Frontului Armeniei”, care se va ține duminică 7 mai la București^[1].

Luptăm pentru Pace

Președinte
[indescifrabil]

Secretar
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.2)

[1] În cadrul acestui congres s-a decis transformarea Frontului Armeniei într-un Comitet Democratic al Populației Armene din R.P.R.

Comitetul Central al Partidului Muncitoresc Român București

Delegații Populației Muncitoare Armene din R.P.R., întruniți azi 7 mai 1950 în cea de-a 4-a Conferință, vă transmit cele mai sincere sentimente de recunoștință pentru grija adâncă ce ne-a purtat-o Partidul, îndrumându-ne zi cu zi în îndeplinirea sarcinilor ce ne-au stat în față.

Totodată, ne permitem să vă aducem la cunoștință hotărârea Conferinței de a transforma organizația de masă „Frontul Armeniei” în „Comitetul Democrat al Populației Armene din R.P.R.”

Folosind drepturile și libertățile depline ce ni s-au acordat prin aplicarea rezoluției Partidului cu privire la rezolvarea chestiunii naționale în R.P.R., Conferința vă asigură că noul organ ales – aplicând cu totul linia Partidului – va îndruma populația muncitoare armeană în spiritul dragostei sincere față de toți oamenii muncii din R.P.R., în spiritul devotamentului adânc față de R.P.R., U.R.S.S. și R.S.S. Armeană, va îndruma populația armeană către muncile productive, pentru a contribui efectiv la realizarea planului de stat, va îndruma populația armeană din R.P.R. în spiritul solidarității de nezdruccinat cu lupta oamenilor muncii din lumea întreagă pentru instaurarea unei păci trainice, luptă condusă de Marele Stalin.

Trăiască Partidul Muncitoresc Român

În numele Conferinței
Doctor Grigor Pambucian^[1]

(Arhivele Naționale București, Organizația „Frontul Armeniei”, Fondul 43, dos. 11/1950, f.42)

[1] Mesaje asemănătoare au fost trimise lui Sahak Karapetian, președinte al Sovietului Miniștrilor al R.S.S. Armenia, și lui Petru Groza, președintele Consiliului de Miniștri din România *(Arhivele Naționale București, Organizația „Frontul Armeniei”, Fondul 43, dos. 11/1950, f.40-41)*

Comitetul Democrat Armean Județean Someș, Gherla

Proces-Verbal

Astăzi 11 iunie 1950

A. Cuvântul de deschidere a fost ținut de tov. Miran Iazigian, care arată importanța transformării vechiului Front al Armeniei în Comitetul Democrat al Populației Armene din R.P.R. Necesitatea acestei transformări s-a simțit din cauza noilor condiții create în țara noastră și deoarece vechea organizație funcționa într-un cadru restrâns a fost necesară această transformare.

B. Se formează prezidiul activ din următorii: tov. Ervant Kozanlian, Maruțiun Martian și Miran Iazigian.

C. Se pune următorul prezidiu de onoare:

Generalissimul I.V. Stalin, prietenul poporului nostru și educatorul clasei muncitoare din lumea întreagă.

Comitetul Central al P.M.R. în frunte cu tov. G. Gheorghiu Dej.

Tov. Grigor Haruțiunian, secretar al Comitetului Central al Partidului Comunist (b.) al Armeniei Sovietice.

Tov. Matak Babian, președintele Republicii Armene.

Tov. Sahac Garabedian, președintele Consiliului de Miniștri al Republicii Armene.

Pe ordinea de zi figurează:

1) Raportul vechiului Comitet ținut de tov. Martaian în limba armeană și tov. A. Florian în limba maghiară. Tovarășii arată în mod critic și autocritic realizările și lipsurile vechiului Comitet.

2) Raportul tov. Miran Iazigian asupra conferinței ținute la București în ziua de 7 mai a.c., data la care s-a transformat Frontul Armeniei în Comitetul Democrat Armean. Tov. Iazigian arată atmosfera sărbătorească în care a decurs acea conferință, arată necesitatea precum și motivele care au necesitat această transformare, sarcinile și țelurile noii organizații.

3) La discuții s-au înscris tov. Lászlóffy și Ajan.

Tov. Laszlóffy arată că vechiul Comitet a depus o activitate rodnică și că raportul prezentat corespunde realității, așa că nu se simte nevoia întregirii acestuia cu noi discuții.

Tov. Ajan cere să se stabilească denumirea justă a cuvântului Comitet în limba maghiară. În urma discuțiilor se stabilește ca cuvântul Comitet să

rămână și să se zică și în limba maghiară tot Comitet, și nu *Bizottság*, așa cum cereau unii – deoarece expresia de Comitet este cea potrivită.

S-a mai înscris la cuvânt tov. Florian A., care și-a luat angajamentul să sprijine noua organizație, depunând toate eforturile pentru îndeplinirea planului de stat și luptând pentru pace.

4) Se propune și se alege noul Comitet format din:

Ervant Kozanlian

Ana Demirgian

Florian Anton

Haruțiu Martaian și

Haig Iazigian

5) Se fixează sarcini pentru membrii noului Comitet, după cum urmează: tov. Ervant Kozanlian secretar, tov. Haig Iazigian secretar adjunct și responsabil de cadre, Ana Demirgian resp. cultural, Anton Florian resp. organizatoric și H. Martaian resp. administrativ financiar.

6) Diverse

Tov. Miran Iazigian exprimă mulțumiri pentru activitatea depusă de unii membri, activitatea din trecut și până în prezent, citează pe următorii tovarăși: Armenag Kozanlian, Fejerdi Stefan, Haigazuhi Kozanlian și Elmone Martaian.

Tov. Martaian, în limba armeană, și tov. Kozanlian, în limba maghiară, expun sarcinile ce stau în fața noii organizații.

Cuvântul delegatului Comitetului Central din București.

Tov. Hrant Hagopian, delegatul Comitetului Central al Comitetului Democrat Armean din R.P.R., salută Comitetul și apoi arată importanța evenimentelor zilei prin care vechea organizație se transformă în Comitetul Democrat Armean din R.P.R., Județeană Someș cu sediul în Gherla, arată sarcinile ce-i revin, insistând asupra faptului că organizația trebuie să fie o forță activă în lupta pentru făurirea socialismului în R.P.R. și în lupta pentru îndeplinirea și depășirea planului de stat și pentru păstrarea păcii, pentru sfărâmarea planurilor criminale ale ațățătorilor la un nou război.

De asemenea, arată că preocuparea de frunte a noii organizații trebuie să fie ridicarea nivelului politic al populației armenice și adâncirea prieteniei cu marea noastră vecină U.R.S.S. și Armenia Sovietică, precum strângerea legăturilor cu naționalitățile conlocuitoare.

Încheie prin urări sincere și spor la muncă.

În încheiere, tov. Miran Iazigian citește telegrama adresată Comitetului Central al Comitetului Democrat Armean din R.P.R.

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.1)

COMITETUL DEMOCRAT ARMEAN

Organizația populației muncitoare din R.P.R.

Noua organizație a populației armene din R.P.R. a luat ființă prin transformarea fostei organizații „Frontul Armeniei”, deoarece acesta nu mai corespundea situației prezente.

Prin noua organizație s-a dat posibilitatea maselor largi ale populației muncitoare armene de-a lua parte efectivă la marea operă de transformare a țării noastre.

Ca puncte principale de program și-a fixat:

Îndrumarea populației armene spre munci productive și oferind posibilitatea păturii mici burgheze de a se încadra în astfel de munci.

Păstrarea și dezvoltarea culturii poporului armean.

Noua organizație și-a luat angajamentul de a lărgi și dezvolta relațiile cu marea noastră vecină U.R.S.S. și Armenia Sovietică.

Cunoașterea și popularizarea Armeniei Sovietice.

Pentru educarea maselor și-a luat angajamentul de a educa populația în spiritul învățăturilor marxist-leniniste.

Va depune tot efortul pentru ca prin munca de lămurire să contribuie la îndeplinirea și depășirea planului de stat.

Pentru întărirea păcii și-a luat angajamentul de a lupta din puteri și prin toate mijloacele pentru demascarea ațățătorilor la un nou război.

Din cele de mai sus se poate vedea că organizația noastră are o serie de sarcini foarte frumoase. Dată fiind conștiința politică a națiunii conlocuitoare, noua noastră organizație va fi demnă de încrederea acordată și va îndeplini cu succes sarcinile ce-i stau în față.

Gherla, 20 iunie 1950

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos.3/1949-1952, f.22)

**Comitetul Democrat Armean
Gherla, județul Someș**

Proces Verbal

Astăzi, 29 iunie 1950, ședința plenară a Comitetului Democrat Armean din Gherla s-a ținut cu următoarea ordine de zi:

1) Prelucrarea amănunțită a programului de sarcini al Comitetului Democrat Armean din R.P.R.

2) Întrebări și răspunsuri la subiectul de mai sus.

3) Comunicări în legătură cu colectivele de muncă.

Prelucrarea punctului 1 este făcută de tov. secretar E. Kozanlian, care arată amănunțit programul și sarcinile noii organizații.

La punctul 2 se înscriu tov. Ajan Ioachim, Florian Anton.

Tov. Ajan cere lămuriri mai detaliate în legătură cu planul de stat. Lămuririle i se acordă de către tov. secretar E. Kozanlian. Tov. Florian dezvoltă subiectul: cine poate fi membru al organizației noastre.

Punctul 3 este dezvoltat de E. Kozanlian, care comunică numele tovarășilor din cele 3 colective de muncă: organizatoric, cultural și administrativ. Arată îndatoririle și sarcinile tovarășilor din colectiv.

Ca încheiere se cere tovarășilor să se prezinte cu articole la ziarul de perete. Tovarășii Oszian Maria, Martaian Haruțiun și Demirgian Ana își iau angajamentul ca până la data de 7 iulie să pregătească și să publice articole cu subiecte actuale la ziarul de perete.

Secretar, resp. organizatoric
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.3)

COMITETUL DEMOCRAT ARMEAN AL POP. DIN R.P.R.

Gherla, jud. Someș

Plan de muncă

Pe luna iulie 1950

Organizatorice:

Ședințele Comitetului:

În luna iulie Comitetul va ține 2 ședințe în zilele de 2 și 16 iulie 1950.

– Se vor organiza două conferințe în zilele de 15 și 29 iulie 1950. Sunt răspunzători tov. Demirgian Ana și Florian Anton.

La conferința din ziua de 15 iulie se va prelucra „Codul muncii”.

La conferința din 29 iulie se va prelucra „Marxism în lingvistică”.

– Se va confecționa firma organizației, care va purta noua denumire: „Comitetul Democrat Armean al populației armenice din R.P.R. Gherla”.

– Se va forma un grup de agitatori din [2] persoane cel puțin.

– Pentru buna funcționare a bibliotecii se va alege un bibliotecar, care va purta grijă de buna conservare, precum și evidența și difuzarea materialului de bibliotecă.

– Se va studia posibilitatea formării unui curs de politică curentă pentru luna viitoare.

– Se va efectua strângerea carnetelor vechi ale fostei organizații „Frontul Armeniei”. Aceasta va fi executată de tov. Harațiun Martaian.

Gherla, la 1 iulie 1950

Secretar

[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos.3/1949-1952, f.23)

**Comitetul Democrat Armean
Gherla, județul Someș**

Proces-Verbal

Dresat în ședința Comitetului Armean din Gherla, ținută în ziua de 13 iulie 1950.

Ordinea de zi:

- 1) Prelucrarea Codului Muncii
- 2) Întrebări și răspunsuri la subiectul de la punctul 1
- 3) Diverse

Tov. E. Kozanlian, prelucrând Codul Muncii, arată caracterul profund democratic al primei legislații muncitorești din țara noastră. Analizează capitolele și articolele de lege insistând asupra drepturilor și îndatoririlor salariaților.

La punctul 2 se înscriu la cuvânt tov. Ajan Ioachim și Horenian Oh. Tov. Ajan Ioachim completează arătând marea importanță a Codului Muncii. Cu privire la normele de producție și munca în acord arată că aceasta trebuie să fie în concordanță cu calitatea. Tov. Horenian cere relații asupra orelor suplimentare. Răspunsul este dat de tov. Kozanlian E., care arată că orele suplimentare trebuie înlăturate, deoarece dăunează sănătății muncitorimii și urcă prețul de cost și condițiile de trai ale clasei muncitoare.

Ca încheiere se citesc articolele la ziarul de perete scrise de tov. Osztian Maria și Demirgian Ana, „Campania secerișului”.

Drept pentru care s-a dresat prezentul proces-verbal.

Secretar, resp. organizatoric
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.3)

Comitetul Democratic Armean Gherla, județul Someș

Proces-Verbal

Dresat astăzi 16 iulie 1950 în ședința Comitetului organizației Comitetul Democrat Armean din Gherla. Prezenți tovarășii: Ervant Kozanlian, Haig Iazigian, Florian Anton și Haruțium Martaian.

Ordinea de zi:

- 1) Desemnarea unui activist.
- 2) Întocmirea unui plan de muncă pe trei luni, iulie-septembrie.
- 3) Diverse.

a) Luând în dezbateră chestiunea desemnării unui activist al organizației conform instrucțiunilor Comitetului Central (prin scrisoarea no.69 din 6 iulie a.c.), tov. secretar face cunoscut că s-a consultat în această privință și cu Partidul și s-a ajuns la concluzia că organizația noastră nu poate desemna o persoană care să corespundă cerințelor și condițiilor Comitetului Central. Ca atare propune a se răspunde în acest sens, cerând totodată Comitetului Central să facă tot posibilul și să trimită un activist din București.

b) S-a întocmit un plan de muncă pe trei luni, iulie-septembrie, în conformitate cu instrucțiunile Centralei din scrisoarea no.70. În acest plan de muncă s-au prevăzut un număr de 6 conferințe având ca subiect: Codul Muncii, Marxism în lingvistică, Agresiunea Imperialistă din Coreea, Întărirea lagărului păcii, Comemorarea de personalități marcante armene și Constituirea de noi gospodării agricole în țară.

c) La diverse s-a luat în discuție modul de întrebuințare a subvenției Comitetului Central. S-a hotărât să se angajeze un om de serviciu în persoana tovarășului Fejérđi Ștefan, care va deveni salariat cu Lei 1.500 (unamiecincisute lei lunar). De asemenea, s-a hotărât cumpărarea urgentă de cărți în limbile maghiară și română pentru îmbogățirea bibliotecii, precum și efectuarea de alte plăți mai mărunte și cumpărarea de diverse materiale.

Drept pentru care s-a dresat prezentul proces verbal.

D.C.M.S.

Comitetul
[indescifrabil]

Secretar
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.4)

**COMITETUL DEMOCRAT AL POPULAȚIEI ARMENE DIN R.P.R.
COMITETUL CENTRAL**

No.91

București, 19 iulie 1950

Strada Armenească, 13

Telefon 3.49.96

Resp. Organizatoric

Adm.-Financiar

Către Comitetul Democrat Armean

Gherla

Se aduce la cunoștința tuturor tovarășilor din Comitetele regionale sau locale beneficiare de fonduri că, pentru a păstra o strictă disciplină financiară, se vor face înregistrări în registrul de casă pentru toate sumele primite de la noi drept subvenții.

Iar ieșirile vor fi înregistrate pe baza actelor justificative de cheltuieli după natura de cheltuieli, astfel: salarii, impozite, deplasări, imprimate și rechizite, chirii, iluminat, încălzit etc.

Operațiunile astfel efectuate, ne veți înainta la fiecare 5 ale lunii următoare o balanță de verificare însoțită de un raport de activitate.

Veți face economiile cele mai severe cunoscând că eventuale cheltuieli nejustificate sau neeconomice efectuate vor fi imputate celor care le-au efectuat.

Veți ține o evidență a inventarului existent, dând în sarcina unui tovarăș buna lor gospodărire.

Ne veți trimite necesarul de lemne pentru iarna anului 1950-1951.

K. Sagatelian

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.268)

**Către Comitetul Democrat Armean
Comitetul Central
București**

20 iulie [1950]

Confirmăm scrisoarea dvs. no. 70 din 6 iulie a.c. În legătură cu această vă comunicăm următoarele: În problema desemnării unui activist pentru organizația noastră, după ce am studiat toate posibilitățile noastre de comun acord cu organizația locală de partid, am ajuns la concluzia că nu suntem în măsură să desemnăm o persoană care să îndeplinească condițiile cerute pentru a putea fi desemnată, prin urmare vă propunem să trimiteți dvs. un activist, deoarece ne-ar fi de un real folos. Acestuia noi am fi în măsură să îi acordăm o sumă de până la 2000 lei din subvenția trimisă de dvs. Deci, ar urma să fie salariat cu 7000 (5000 + 2000), natural dacă găsiți de bine.

În așteptarea soluției dvs.

Trăiască lupta pentru Pace

Secretar
[indescifrabil]

P.S.: Confirmăm primirea sumei de Lei 10.000, reprezentând subvenția pe luna iulie 1950.

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.279)

Az imperialisták uszítására június 25-én megindították gyalázatos támadásukat a demokratikus Koreai Népköztársaság ellen. Egy hónapja már, H.O.G.y a nép igaz ügyéért harcol. A demokratikus hadsereg hatalmas területeken nyomul előre. A koreai nép nem tűri az amerikai beavatkozást.

A világ békeszerető népeivel mi is tiltakozunk a koreai háború ellen!

Békét akarunk és nem a békés városok lakói ellen intézett orv támadásokat, anyák, gyermekek legyilkolását!

Mi is bízunk a demokratikus román hadseregben, ami a békét szolgálja és harcol a békéért, eltökélt szándékkal a nagy Sztálin győzelmes vezetése alatt.

Gherla, 1950 VII. 27.

Tarisnyás Ödön

[Traducere]

La instigarea imperialiștilor, în data de 25 iunie au pornit atacul lor mișlesc împotriva Republicii Democratice Coreene^[1]. Aceasta luptă deja de o lună pentru cauza dreaptă a poporului. Armata democratică înaintează pe teritorii uriașe. Poporul coreean nu suferă intervenția americană.

Împreună cu celelalte popoare iubitoare de pace, și noi protestăm împotriva războiului din Coreea!

Dorim pace și nu atacuri mișlești împotriva locuitorilor pașnici ai orașelor și uciderea mamelor împreună cu copiii lor!

Și noi ne punem încrederea în armata democratică română, care servește păcii și luptă pentru pace cu atitudine fermă, sub conducerea victorioasă a marelui Stalin!

Gherla, 27 VII 1950

Ödön Tarisnyás

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.3/1949-1952, f.27)

[1] Instigată de Stalin, Coreea de Nord – sub conducerea lui Kim Ir Sen – a încercat să unifice pe cale armată întreaga Peninsulă. În baza unei rezoluții O.N.U., aliații occidentali, sub comanda generalului american Douglas MacArthur, au intervenit pentru a stopa agresiunea. Ulterior lucrurile se vor complica prin intervenția Chinei, în cele din urmă încheindu-se armistițiul de la Pam-Mun-Jom.

Comitetul Democrat Armean Gherla

Proces-Verbal

Dresat în ședința din ziua de 10 august 1950

Ordinea de zi:

- 1) Conferința tov. Fejérđi Stefan, intitulată „Agresiunea Imperialistă în Coreea”.
- 2) Întrebări, răspunsuri.
- 3) Pregătiri pentru 23 August.
- 4) Diverse.

În conferință, tov. Fejérđi Stefan începe prin arătarea motivelor care au determinat agresiunea imperialiștilor în Coreea și arată succesele poporului coreean în lupta sa pentru unificarea țării. Accentuează arătând sprijinul maselor muncitoare din lumea întreagă pentru cauza poporului coreean.

În încheiere se arată situația militară prezentă a operațiunilor din Coreea, arătându-se că teritoriul ocupat de inamic reprezintă un teritoriu foarte redus și a cărui eliberare este în curs.

Cu completări vin tov. Erv. Kozanlian și Ajan Ioachim, care arată justetea cauzei poporului coreean. Tov. Erv. Kozanlian arată importanța marilor întruniri ce se fac în țară și care înfierează agresiunea imperialiștilor.

În vederea ornamentărilor ce se vor face pentru ziua de 23 August se formează un colectiv din tov. Fejérđi Stefan și Polyák Dominic, care vor lucra sub conducerea tov. secretar adjunct Haig Iazigian, având ca sarcină împodobirea și ornamentarea atât în exterior, cât și în interior a sediului organizației.

La diverse se înscrie tov. Florian Anton, care arată marile sarcini ale comitetelor de pace, descrie alegerea delegaților pentru conferința Comitetelor de Pace ce se va ține în septembrie la București. Arată importanța acestui congres și, ca încheiere, descrie felul în care putem să contribuim în modul cel mai activ pentru împiedicarea manevrelor imperialiste.

Secretar
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.5)

**COMITETUL DEMOCRAT AL POPULAȚIEI ARMENE DIN R.P.R.
COMITETUL CENTRAL**

No.227

București, 10 august 1950
Strada Armenească, 13
Telefon 3.49.96

Comitetul Democrat Armean
Gherla

Vă facem cunoscut că astăzi am expediat pe adresa dvs., prin mandat poștal, suma de lei 10.000 (zece mii), reprezentând subvenția pe luna august a.c.

Confirmați primirea sumei.

Vă atragem atențiunea că pe viitor, dacă nu ne veți trimite bilanțul de verificare și soldul casei la timp, nu veți primi subvenția pe luna respectivă.

Luptăm pentru Pace!

Secretar
D. Marcarian

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.267)

PLAN DE LUCRU**Pentru dobândirea cetățeniei române a armenilor**

Conf. D.L. 125/949

1. Anunț în ziarul organizației că C.D.A., spre a veni în ajutorul armenilor din R.P.R. pentru obținerea cetățeniei române conf. C.L. 125/949, a înființat un colectiv juridic la sediul organizației, care va funcționa zilnic între orele 7-8 p.m. Îndemn ca cei interesați să se adreseze de urgență.

2. Se vor da consultații, se va ține evidența consultațiilor și solicitanților cetățeniei române.

3. Solicitanții vor fi îndrumați pentru procurarea de acte și se vor redacta cererile pentru obținerea lor.

4. Se vor redacta și autentifica în asistența unui avocat la Notariatul de Stat declarațiile de renunțare și declarațiile apatrizilor, cerute de lege.

5. Se va forma dosarul individual al fiecărui solicitant, se vor redacta cererile de naturalizare, se vor introduce și se va urmări soluționarea lor.

București, 18 aug. 1950

Av. Tichran Minas

Av. E. Sirabionian

Av. B. Garabetian

(Arhivele Naționale București, Organizația „Frontul Armeniei”, Fondul 43, dos.11/1950, f.120)

**Comitetul Democrat Armean din R.P.R.
Gherla-Someș**

Proces-Verbal

Dresat astăzi 20 august 1950 în ședința plenară

Ordinea de zi:

A șasea aniversare a zilei de 23 August 1944.

Conferința a fost ținută de tov. E. Kozanlian și pregătită de tov. Demirgian Ana, prelucrarea în limba maghiară s-a făcut tot de tov. E. Kozanlian.

Pentru a se putea arăta însemnătatea zilei de 23 August s-au trecut în revistă evenimentele succesive care au determinat actul de la 23 August. S-a arătat rolul hotărâtor jucat de P.C.R., care este autorul acestui act. S-a făcut o descriere a situației care a urmat prin alungarea de la cârma țării a guvernării moșierești, vechii cârdași ai lui Antonescu. Consolidarea regimului a fost posibilă prin alungarea regelui și proclamarea republicii. Iar după făurirea republicii pășim pe drumul socialismului prin noi și noi înfăptuiri. Această luptă a noastră este strâns legată de activitatea de a se demasca ațâțătorii la un nou război și de a duce o luptă activă pentru menținerea păcii în fruntea căreia se află Măreța Uniune Sovietică.

Iar dacă astăzi suntem liberi, această libertate o datorăm invincibilei Armate Sovietice, eliberatoarea noastră, și genialului său conducător și marele prieten al poporului nostru, Iosif Visarionovici Stalin.

Conferința și comemorarea au luat sfârșit cu aclamații furtunoase.

Secretar,
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.6)

Comitetul Democrat Armean

Gherla

Proces-Verbal

Dresat astăzi 7 septembrie 1950

În ședința plenară a Comitetului Democrat Armean din Gherla cu următoarea ordine de zi:

- 1) Conferința tov. director Konya Zoltán, intitulată „Lupta pentru pace și lupta poporului coreean”.
- 2) Întrebări și răspunsuri.
- 3) Diverse.

În conferința sa, tovarășul director Konya Zoltán a arătat importanța luptei pentru pace dusă de popoarele democratice atât în țările noastre, cât și în țările capitaliste. A insistat asupra faptului că această luptă trebuie dusă în mod organizat. Prin îndeplinirea planului și prin îndeplinirea sarcinilor ce ni se trasează vom fi în măsură să contribuim în mod eficace la întărirea luptei și întărirea lagărului democrat. Vigilența este arma clasei muncitoare. Prin demascarea dușmanilor noștri vom contribui de asemenea la lupta pentru pace. Lupta pentru pace este azi mai importantă ca oricând, deoarece imperialiștii anglo-americani doresc subjugarea eroicului popor coreean. Aceștia nu se dau la o parte de la nici o barbarie, dovadă modul banditesc de bombardare a populației coreene civile pașnice.

Conferința a fost întregită de tov. E. Kozanlian, care a arătat că Apelul de la Stockholm este semnat până acum deja de 490 milioane oameni, de asemenea a vorbit despre greva muncitorilor și docherilor din statele capitaliste, care se împotrivesc guvernelor lor care vreau să-i târască într-un nou război, refuzând să descarce armamentele americane.

La întrebări și răspunsuri se înscriu tov. dr. Laszloffy, B. Kurusian, Florian Anton și Ajan Ioachim.

Tov. Laszloffy întreabă ce înseamnă cuvântul „partizanii păcii”. Explicația detaliată este dată de tov. Konya și E. Kozanlian. Tov. B. Kurusian întreabă dacă capitaliștii iau măsuri de represiune contra partizanilor păcii, se referă la greva docherilor. Îi răspunde tov. E. Kozanlian, care arată că acolo unde mulțimea a știut să se împotrivească în mod organizat, capitaliștii nu sunt în măsură să lovească în muncitorime.

Tov. Florian cere să i se spună cum trebuie și putem să luptăm în mod individual pentru apărarea păcii. Îi răspunde tov. Konya, care arată că putem

prin îndeplinirea în mod conștient a sarcinilor ce ni se trasează și prin demascarea cozilor de topor și a dușmanului de clasă.

Tov. Ajan Ioachim întreabă care e motivul pentru care capitaliștii americani vor subjugarea Coreei. Tov. E. Kozanlian arată că imperialiștii americani, în pregătirile lor de război, pe lângă intenții criminale, mai au și aceea de a folosi Coreea ca punct de plecare în agresiunea lor plănuită contra bastionului păcii, U.R.S.S.

La discuții tov. Kozanlian, secretarul organizației, spune tovarășilor să ducă o și mai activă muncă de lămurire pentru ca frecvența la ședințe să se poată menține în condiții satisfăcătoare. Încheie ședința comunicând că viitoarea ședință se va organiza peste două săptămâni.

Secretar,
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.7)

Comitetul Democrat Armean

Gherla

Proces-Verbal

Dresat în ședința plenară din 21 septembrie 1950

La ordinea de zi a figurat:

1) Conferința tov. Secretar al organizației, Erv. Kozanlian: „Raionarea teritoriului Republicii Populare Române”.

2) Diverse

Tov. E. Kozanlian, în conferința sa, arată importanța legii pentru raionarea teritoriului țării noastre, lege votată de Marea Adunare Națională, prin care se vor crea posibilități vaste de progres în domeniul politic și economic în drumul țării noastre spre socialism. Arată de asemenea că vechea împărțire administrativă era opera regimurilor trecute, făcută în interesul moșierimii și statului burghez de odinioară. Noua împărțire administrativă este profund democratică, ea fiind concepută după interesele clasei muncitoare.

La întrebări și răspunsuri se înscrie tov. Horenian Ohanic, care întreabă dacă prin raionarea teritoriului unele chestiuni importante și urgente vor fi rezolvate pe loc, spre deosebire de trecut.

Tov. Horenian îi răspunde tov. Kozanlian, care arată că o serie întreagă de probleme vor fi rezolvate pe loc de organele locale, de reprezentanții poporului.

Tov. Ajan Ioachim întreabă dacă raioanele vor avea bugetele lor de cheltuieli.

Îi răspunde tov. E. Kozanlian, care arată că aceste unități administrative foarte naturale vor avea planuri de bugete de venituri și cheltuieli, dat fiind că vor avea o serie întreagă de întreprinderi de interes local (producătoare de venituri).

La diverse se ridică problema redactării de articole la ziarul de perete. La inițiativa tov. Erv. Kozanlian răspund tov. Martaian Harutiun și Osztian Maria care își iau angajamentul de a redacta câte un articol la ziarul de perete, având ca subiect raionarea R.P.R.-ului.

Secretar

[indescifrabil]

[ANEXĂ]

RAIONAREA TERITORIULUI REPUBLICII POPULARE ROMÂNE

Vechea împărțire teritorial-administrativă a țării noastre era făcută după interesele clasei burghezo-moșierești, această moștenire veche a fost răsturnată prin legea votată de marea Adunare Națională privitoare la raionarea teritoriului țării noastre^[1].

Desființarea vechii împărțiri teritoriale a devenit cu puțință în urma cuceririi puterii politice de către clasa muncitoare și în urma izbânzilor ulterioare prin noile transformări făcute.

În baza noii împărțiri administrative teritoriul țării noastre se împarte în regiuni, raioane și comune.

Regiunea va fi o unitate mare, cu populație numeroasă (mai numeroasă decât vechiul județ). Împărțirea teritoriului în regiuni urmărește crearea unei puternice unități administrative care va cuprinde suprafețe agricole și industriale în așa fel încât să se poată dezvolta multilateral și armonios.

Raionul este o unitate administrativ-teritorială pe care se va sprijini în mod direct regiunea. El va fi alcătuit dintr-un număr de orașe mai mici și comune. Deosebirea între vechile plăși și raioane este mare. Plasa era o unitate de control birocratic, ea nu putea rezolva niciodată nevoile locuitorilor, care trebuiau să meargă pentru fiecare chestiune oricât de mărunță zeci de kilometri până la reședința județului sau chiar la București, unde era centralizată întreaga putere a statului. Plășile erau foarte multe la număr, pentru că moșierimea și burghezia aveau interes să existe cât mai multe centre de asuprire și teroare (preturi, posturi de jandarmi, judecătorii pe lângă moșiile și fabricile lor) și pentru a putea oferi slugilor și clientelei lor politice slujbe cât mai multe și bănoase.

Orașele în trecut erau născute și dezvoltate în mod artificial, fără să se țină seama de anumiți factori economici, politici, culturali, fără de care nu poate fi vorba de o așezare urbană. În baza legii de raionare vom avea trei categorii de orașe: orașe asimilate cu regiunea, orașe îndrumate direct de regiuni și orașe îndrumate de raioane. În urma raionării o viață nouă va însufleți orașele noastre. Vor fi create toate condițiile necesare pentru înjghebarea unei activități intense pe plan economic, politic și cultural.

Concomitent se va face și regrouparea comunelor. Comuna va fi un centru important, având o populație medie de 3.000 locuitori. Această hotărâre izvorăște din grija neconținută pe care o poartă partidul și guvernul pentru ridicarea nivelului de viață al țăranimii muncitoare.

E. Kozanlian

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.8)

- [1] Este vorba de Legea nr. 5 din 6 septembrie 1950 (publicată la 9 septembrie), prin care teritoriul României este împărțit după modelul sovietic în 28 de regiuni, 177 raioane, 148 de orașe și 4.052 de comune. Vezi Teohari Georgescu, *Expunere asupra proiectului de lege privind raionarea teritoriului R.P.R.* (1950).

PLAN DE MUNCĂ

2 octombrie [1950]

pe luna octombrie 1950

ORGANIZATORICE:

În cursul lunii curente vom ține două conferințe:

1) S. Spantarian. Comemorarea a 34 ani de la moartea apropiatului tovarăș de luptă al tov. Stalin. Răspunde tov. Martaian Haruțium și Osztian Maria.

2) Prietenia Româno-Sovietică, conferință ce se va ține în cadrul lunii prieteniei Româno-Sovietice. Răspunde Miran Iazigian.

3) Vom strânge și vom înainta Comitetului Central cele 16 carnete ale foștilor membri ai Frontului Armeniei până la 31 octombrie 1950. Răspunde tov. Martaian.

4) Pentru întărirea și o mai bună funcționare a Comitetului local vom propune reorganizarea Comitetului local și propunem în același timp un activism conform instrucțiunilor C.C.

CULTURALE:

1) Vom populariza prietenia Româno-Sovietică prin: ținerea unei conferințe cu subiectul de mai sus, lozinci și articole la gazeta de perete și muncă de lămurire în sânul populației armenice.

2) Vom schimba articolele la gazeta de perete de 2 ori în cursul lunii cu articole de actualitate.

3) Vom îndruma și antrena populația armeană la manifestările culturale ale organizațiilor de masă.

4) Vom contribui la lupta pentru pace prin muncă de lămurire și prin îndeplinirea și depășirea planului de stat.

ADMINISTRATIVE:

1) Până la 31 octombrie 1950, vom trimite inventarul bunurilor organizației. Răspunde tov. Martaian H., Erv. Kozanlian și Ohanic Horenian.

2) Vom procura până la 31 octombrie 1950 combustibilul necesar sediului. Răspunde H. Martaian și Miran Iazigian.

Secretar

[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos.3/1949-1952, f.28)

A kormány életbe léptette az új rajonálási törvényt, amely egészen eltüntette a régi rezsimből visszamaradt vármegyei rendszert, amely a kiváltságos fasiszta és burzsuá elemek politikai és gazdasági érdekeit volt hivatva támogatni az amúgy is társadalmilag elkülönült felső tízezer érdekeit és szükségletét szolgálta ki.

Népköztársaságban előmozdítja a népi demokratikus rendszer gazdasági politikájának végrehajtását és elősegíti a szocialista ipar tervszerű fejlődését és a mezőgazdaság szocialista átalakítását.

A rajonállás kifejezi a népi demokratikus állam és az erejüket a dolgozó néppel való szoros kapcsolatukból merítő államhatalmi helyi szervek – a néptanácsok – osztály tartalmát. Elősegíti a munkásosztály politikai vezető szerepének betöltését és közel hozza az állami gépezetet a dolgozó néphez, H.O.G.y az minél hívebben valósíthassa meg a munkásosztálynak az ember ember általi kizsákmányolásának felszámolására és a virágzó és boldog élet felépítésére irányuló törekvéseit és célkitűzéseit.

A Román Népköztársaság területének új közigazgatási területi felosztásával népi demokratikus rendszerünk kiküszöböli a burzsoa-földesuri rendszer egyik gyászos örökségét, amely egyidejűleg újabb hozzájárulást jelent a szocialista társadalom alapjainak építésében, amelyet most rakunk le országunkban.

Ezért üdvözljük az új rajonálási törvényt, amely a demokratikus haladás kiépítését országunknak tűzte ki céljául.

Gherla, 1950 okt. 4-én.

[Semnătură indescifrabilă]

[Traducere]

La dispoziția guvernului a intrat în vigoare noua lege a raionării, care a dizolvat în totalitate sistemul comitatelor rămas din vechiul regim și care avea menirea de a susține interesele politice și economice ale elementelor fascisteșiburghezeprivilegiate,aservitintereselorșinevoilor aristocrației deja oricum separate din punct de vedere social. În Republica Socialistă, această lege stimulează realizarea politicii economice a regimului democratic popular și ajută la dezvoltarea planificată a industriei socialiste, precum și la transformarea socialistă a agriculturii.

Raionarea exprimă alcătuirea de clasă a statului popular democratic și a sfaturilor populare, adică a organelor locale ale puterii statului, care își capătă puterea în relația lor strânsă cu poporul muncitor. Totodată, ajută la

împlinirea rolului politic, conducător, al clasei muncitoare și apropiere mecanismul statului de poporul muncitor, ca acesta să poată realiza cât mai bine aspirațiile și obiectivele sale în ceea ce privește lichidarea exploatarei omului de către om și construirea unei vieți înfloritoare și fericite.

Odată cu noua împărțire administrativ-teritorială a Republicii Populare Române, regimul nostru democratic și popular va nimici una dintre moștenirile regretate ale regimului burghezo-moșieresc, ceea ce, concomitent, va fi o nouă contribuție la construirea societății socialiste, ale cărei baze nu demult au fost puse în țara noastră.

De aceea, salutăm noua lege a raionării care și-a propus edificarea progresului democratic în țara noastră.

Gherla, la 4 oct. 1950

[Semnătură indescifrabilă]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.37)

Comitetul Democrat Armean

Gherla

Proces verbal

Dresat astăzi 5 octombrie 1950

În ședința plenară a Comitetului Democrat Armean, având ordinea de zi:

1) Conferința tov. Martaian Harutiun: „S. Spantarian”, conferință în limba armeană.

Aceeași conferință în limba maghiară a fost ținută de tov. Osztian Maria.

În conferința sa tov. Harutiun Martaian descrie pe larg viața plină de abnegație a acestui tovarăș apropiat de luptă (armean) al tovarășului Stalin, care din primele momente se înrolează ca luptător activ pentru cauza bolșevismului, încă din ilegalitate fiind deportat și suferind alături de tov. Stalin, unde și moare.

Conferința cu același conținut s-a ținut în limba maghiară de tov. Osztian Maria.

Drept pentru care s-a dresat prezentul proces verbal.

D.C.M.S.

Secretar

[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.9)

Plan de muncă

13 octombrie [1950]

pe lunile octombrie, noiembrie și decembrie
1950

ORGANIZATORICE:

1. Vom contribui la prietenia Româno-Sovietică printr-o conferință și participând cu cărți și reviste la expoziția cărții în cadrul A.R.L.U.S.-ului.

2. Vom sărbători cu un fast deosebit aniversarea a 30 de ani de la înființarea R.S. Sovietice Armene, în acest sens vom mobiliza toată populația armeană din Gherla și vom invita organizațiile de masă, precum și reprezentanții de partid și de stat.

3. Vom sărbători ziua de 5 decembrie, Ziua Constituției Staliniste.

4. Vom pregăti și vom sărbători ziua de 21 decembrie, ziua nașterii tovarășului Stalin.

5. Vom pregăti și vom sărbători ziua de 30 decembrie, ziua proclamării Republicii Populare Române.

6. Vom strânge și vom înainta Comitetului Central cele 16 carnete ale foștilor membri ai Frontului Armeniei, până la 31 octombrie 1950, răspunzând de aceasta tov. Haruțion Martaian.

7. Pentru mai buna funcționare a organizației locale vom propune Comitetului Central reorganizarea Comitetului de conducere și vom desemna un activist.

CULTURALE:

1. Comitetul Democrat Armean, organizație locală, va antrena și mai departe populația armeană în lupta pentru pace prin:

- a. Muncă de lămurire, popularizând lagărul păcii în frunte cu U.R.S.S.
- b. Lupta popoarelor de eliberare de sub jugul imperialist.
- c. Îndeplinirea planului de stat.

2. Vom populariza alegerile în Sfaturile Populare.

3. Vom întări solidaritatea poporului român și a naționalităților conlocuitoare prin manifestări culturale.

4. Ne vom manifesta solidaritatea cu poporul corean, popularizând lupta de eliberare de sub jugul imperialist.

5. Vom pregăti și vom sărbători Revoluția din Octombrie.

6. Vom ridica numărul abonamentelor la ziarul „Nor Ghiank”, organul C.D.A., cu 40% (încă cu două abonamente).

7. Vom face abonamente la revista ilustrată „Sevan”.

ADMINISTRATIVE:

1. Până la 31 octombrie 1950 vom trimite inventarul bunurilor organizației. Răspunde tov. Martaian, Erv. Kozanlian și Ghanic Ohanik.

2. Vom procura până la 31 oct. 1950 combustibilul necesar sediului. Răspunde tov. Miran Iazigian și Haruțiun Martaian.

Secretar

[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos.3/1949-1952, f.29)

Comitetul Democrat Armean

Gherla

Proces-Verbal

Dresat astăzi 14 octombrie 1950

În ședința Comitetului Democrat Armean organizația Gherla, la care iau parte tovarășii din Comitetul organizației. Sunt prezenți: tov. Ervant Kozanlian, secretar, Iazigian Haig, secretar adj., Florian Anton, resp. organizatoric, Harutiun Martaian, resp. adm. financiar, și tov. Demirgian Ana, resp. cultural. La ședință de asemenea ia parte și tov. Miran Iazigian, membrul Comitetului Central al C.D.A.

Ordinea de zi:

1. Darea de seamă asupra ședinței lărgite a C.D.A. de la București ținută în ziua de 8 octombrie 1950.
2. Propunerea unui activist pentru organizația locală.
3. Propunerile Comitetului Central C.D.A. pentru reorganizarea comitetului organizației locale.
4. Întocmirea unui plan de muncă trimestrial.

1. Tov. Iazigian Miran a ținut o dare de seamă asupra ședinței Comitetului Central C.D.A., în care a arătat instrucțiunile și sarcinile ce revin organizației locale pe trimestrul IV 1950.

2. Tov. Ervant Kozalian, secretarul organizației, luând cuvântul arată că propunerea unui activist pentru organizația locală este foarte actuală, deoarece funcționarea defectuoasă a organizației locale se datorește și acestui fapt. Membrii Comitetului fiind în câmpul muncii și prea ocupați nu sunt în stare să cuprindă în mod serios munca organizației și nu pot face față sarcinilor trasate.

Pentru remedierea acestei situații propune ca desemnarea acestui activist să se facă în conformitate cu instrucțiunile Comitetului Central, activistul urmând să depună o muncă serioasă după terminarea muncii din producție (după cele 8 ore de muncă normală), pentru aceasta primind suma de Lei 3.000, în baza instrucțiunii C. Central. Comitetul în unanimitate propune și aprobă ca activist pe tov. Miran Iazigian. Tovarășul Iazigian, care este membru de partid, are origine muncitorească, cunoaște la perfecție limba română și armeană și are nivel politic. Ca atare însărcinează pe tov. secretar

pentru a înainta propunerea de față Comitetului Central, pentru ca primind aprobarea tov. M. Iazigian să înceapă numaidecât munca.

3. De asemenea, tov. secretar Ervant Kozanlian arată noua situație, precizând că reorganizarea Comitetului organizației este actuală datorită faptului că tov. Iazigian a intrat în producție. Avându-se în vedere munca defectuoasă a Comitetului actual, pentru remedierea muncii și pentru obținerea de rezultate mai bune, propune ca secretar al organizației locale să fie tov. Miran Iazigian, care este un element ridicat, membru de partid, cunoaște le perfecție limbile română și armeană, are origine muncitorească și este membru al Comitetului Central al Com. Democrat Armean. Tov. Secretar accentuează că tov. Miran Iazigian va fi un element mai capabil, mai potrivit, putând să îndeplinească sarcinile trasate organizației noastre. De asemenea, se arată gata de a primi orice însărcinare dată de Comitet. În urma discuțiilor avute, Comitetul organizației locale a C.D.A. hotărăște de a se propune Comitetului Central, urmând ca acesta să aprobe cât mai urgent schimbarea tov. Ervant Kozanlian, actual secretar, cu tov. Miran Iazigian, iar pe mai departe tov. Kozanlian să devină secretar adjunct.

4. Se întocmește un plan de muncă pe trei luni – octombrie, noiembrie și decembrie –, cu sarcini organizatorice culturale și administrativo-financiare, conform instrucțiunilor Comitetului Central.

Drept pentru care am dresat prezentul proces verbal.

Secretar
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.10)

14 octombrie [1950]

Către C.C. al Comit. Democrat Armean**București**

Conform hotărârii din ședința Comitetului Democrat Armean, organizația locală, ținută în ziua de 14 octombrie 1950, vă înaintăm următoarea propunere:

Ca activist pentru organizația noastră propunem pe tov. Iazigian Miran, deoarece dânsul începând cu ziua de 15 octombrie a.c. a intrat în producție, deci dispune de timpul necesar de a se ocupa de organizația noastră. Conform dispozițiilor dvs., va fi salarizat cu jumătate de salariu, adică Lei 3.000.

În această ședință s-a luat hotărârea de a vă propune ca tov. Iazigian Miran să fie secretarul Comitetului local, iar tov. Ervant Kozanlian, actualul secretar, să treacă ca secretar adjunct în locul tov. Haig Iazigian, actualul adjunct, care va primi o altă sarcină din partea noastră (Comitetul local).

Hotărârea de mai sus corespunde cu necesitățile locale și va contribui efectiv la îmbunătățirea muncii organizației noastre.

Pentru a putea face față sarcinilor ce ne stau în față așteptăm urgent aprobarea dvs.

Secretar
[indescifrabil]

Recomandat!

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos.3/1949-1952, f.30)

14 octombrie [1950]

Către C.C. al Comitetului Democrat Armean**București**

Confirmăm primirea a 33 bucăți cărți și broșuri pentru biblioteca organizației noastre. Tabelul nominal îl vom trimite ulterior. De asemenea, am primit pentru difuzare 10 bucăți broșuri în limba armeană „Poetii armeni cântă pacea” a lei 10 per bucată. Cărțile de mai sus au fost aduse prin tov. Miran Iazigian.

Confirmăm telegrama noastră de astăzi cu următorul conținut: „Confirmăm primirea sumei de zece mii lei pentru Comitetul nostru” (în contul subvenției pe octombrie 1950).

Alăturat vă trimitem și planul de muncă întocmit pentru trimestrul IV 1950.

Secretar
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos.3/1949-1952, f.31)

**COMITETUL DEMOCRAT AL POPULAȚIEI ARMENE DIN R.P.R.
COMITETUL CENTRAL**

București, 29 octombrie 1950
Strada Armenească, 13
Telefon 3.49.96

PLAN DE MUNCĂ

Pentru perioada 1 octombrie-31 decembrie 1950

În urma directivelor primite și în vederea realizării sarcinilor ce ne stau în față, ne propunem următorul plan de muncă:

A. Organizatoric:

1) Vom da ajutor școlii cu limba de predare armeană, în ce privește continuarea înlocuirii anumitor elemente din personalul didactic ce nu corespund din punct de vedere politic și social, făcând alte recomandări în locul lor.

Până la terminarea completă a reparațiilor ce se efectuează la școala cu limba de predare armeană, le vom pune la dispoziție sala de festivități și alte trei săli pentru continuarea cursurilor.

2) Vom reorganiza colectivul redacțional al ziarului „Nor Ghiank”, avându-se în vedere că în jurul datei de 20 noiembrie va apărea primul număr al unei reviste de popularizare a realizărilor R.S.S. Armene, fapt care necesită mărirea efectivului existent cu încă 2-3 tovarăși pricepuți în chestiuni tehnice.

Termen de executare: 20 octombrie.

3) Vom avea grijă ca pe lângă fiecare Comitet Democrat să fie numit câte un salariat tehnic pe jumătate de zi, care să asigure funcționarea zilnică a bibliotecii și a clubului, precum și executarea diverselor lucrări de birou.

Numirea acestor funcționari se va face după ce vom primi autobiografiile cu avizul fiecărui Comitet Democrat în parte. Excepție face Constanța, unde există activiști salariați.

Termen de execuție: 31 octombrie.

4) Până la 31 decembrie, executiva C.D.A. va ține un număr de cel puțin 14 ședințe, socotite în mod normal câte una pe săptămână.

Pentru organizarea „Săptămânii R.S.S. Armene” se vor ține oricâte ședințe vor fi necesare.

Până la 31 decembrie vor fi convocate trei ședințe ale Comitetului Central al Comitetului Democrat Armean, și anume:

a) la 8 octombrie, ședință lărgită la care vor participa și secretarii Comitetelor Democratice locale, unde se vor trasa planul de muncă și sarcinile în legătură cu sărbătorirea lui 29 noiembrie.

b) Duminică 17 noiembrie, de asemenea ședință al C.C. a C.D.A., la care vor participa secretarii Comitetelor Democratice locale pentru a se urmări mersul pregătirilor făcute și a se da ultimele dispoziții pentru reușita sărbătorii.

c) Duminică 17 decembrie, ședință în care se va prelucra planul de muncă pe primul trimestru al anului 1951.

5) Până la 31 decembrie vor avea loc un număr de trei ședințe cu colectivele din București, și anume:

9 octombrie – expunerea planului de muncă al sărbătoririi datei de 29 noiembrie și trasarea sarcinilor.

18 noiembrie – trasarea ultimelor dispoziții.

18 decembrie – prelucrarea planului de muncă pe trimestrul I al anului 1951.

B. Cultural

1) Se vor continua conferințele săptămânale urmate de proiecții de filme sau programe artistice; conferințele vor avea loc în fiecare joi după-amiaza: 40% vor fi ținute în limba armeană.

Se vor organiza un număr de 14 conferințe.

2) Participarea Comitetului Democrat Armean la luna prieteniei româno-sovietice se va desfășura astfel:

a) Două conferințe de popularizare a prieteniei româno-sovietice, în care se va face legătura și cu congresul A.R.L.U.S.

b) Câte un articol în fiecare număr al ziarului „Nor Ghiank”.

c) Se vor organiza doua fotomontaje cu material obținut prin A.R.L.U.S. Termen: 15 octombrie.

d) Se vor organiza două expoziții (colecții de fotografii sau planșe înrămate) – una la București și una la Constanța, cu material obținut prin A.R.L.U.S.

e) Popularizarea prieteniei româno-sovietice și a congresului A.R.L.U.S. prin muncă de lămurire din casă în casă.

Până la 25 octombrie.

f) Mobilizarea populației armene la mitingurile ce se vor ține.

3) Se va organiza sărbătorirea zilei Marii Revoluții Socialiste din octombrie – 7 noiembrie - în cadrul populației armene, aplicând directivele ce le vom primi în această privință.

– Doi vorbitori, unul în limba armeană și unul în limba română.

– Program artistic.

– Ziarul în număr festiv.

4) Vom organiza sărbătorirea a 30 ani de la întemeierea R.S.S. Armene și a săptămânii R.S.S. Armene.

Proiectul de organizare al acestei mari sărbători a armenilor cu adevărat patrioți va fi înaintat până la 5 octombrie.

5) Vom organiza sărbătorirea zilei Constituției Staliniste – 5 decembrie – după directivele pe care le vom primi:

- doi vorbitori: în limba armeană și română.
- program artistic.
- articole în ziarul „Nor Ghiank”.

6) Vom organiza sărbătorirea zilei de naștere a tov. Stalin, aplicând directivele ce le vom primi (21 decembrie).

7) Vom organiza sărbătorirea a 3 ani de la proclamarea Republicii Populare Române – 28 decembrie.

8) Popularizarea legii electorale pentru alegerea deputaților în sfaturile populare se va desfășura astfel:

a) Două conferințe de popularizare și prelucrare a legii electorale.

b) În fiecare număr al ziarului „Nor Ghiank” va apărea câte un articol. De asemenea, se vor publica scrisori din partea populației armene cuprinzând felul cum primesc aceste alegeri.

c) Articole în ziarele de perete.

d) Se vor forma echipe a trei persoane fiecare, pentru a duce muncă de lămurire din casă în casă în cadrul populației armene, astfel:

La București și Constanța câte 10 echipe, celelalte comitete democratice locale câte 3 echipe.

Termen de executare: 12-15 octombrie.

Echipele vor primi un instructaj bine pus la punct asupra:

– Prelucrării importanței alegerilor și a sarcinilor populației armene din R.P.R. în legătură cu alegerile.

– Înscrierii în listele electorale.

– Demascarea elementelor nedemne din sânul populației armene care apar pe listele de înscriere.

– Popularizării depunerii candidaturilor și a candidaților.

– Participarea populației armene la votare.

e) Pentru o mai bună popularizare a candidaților se vor expune fotografiile lor în ziarul „Nor Ghiank” și la sediile C.D.A.

f) Vom realiza toate sarcinile ce ni se vor trasa în legătură cu alegerile.

9) Paralel cu popularizarea legii și folosind aceleași mijloace – presa, conferințe, echipe de lămuriri – se va populariza noua împărțire administrativă a R.P.R. În plus, la sediile C.D.A. se vor afișa hărți reprezentând R.P.R. cu noile regionale și raioane.

10) Prin articole publicate în fiecare număr al ziarului „Nor Ghiank” și în cadrul conferințelor săptămânale se va continua popularizarea și prelucrarea rezoluțiilor Congresului Comitetelor de luptă pentru pace.

11) Ansamblurile din București și Constanța își vor desfășura activitatea după cum urmează:

a) Câte 3 repetiții pe săptămână în vederea pregătirii programelor artistice pentru 29 noiembrie – 21 decembrie (aniversarea proclamării R.P.R.).

b) Se vor învăța șapte cântece noi pentru înnoirea programului: două românești, două rusești și trei armenesci.

Termen: 25 noiembrie.

c) Ambele ansambluri vor organiza câte cinci reprezentații în cadrul unor syndicate sau al diferitelor manifestări.

12) Colectivul teatral va termina pregătirea piesei de teatru „Iarbă Rea” (care între timp a fost tradusă în limba armeană).

Între 29 noiembrie și 31 decembrie se vor realiza trei reprezentații ale acestei piese în sala de festivități a sediului C.D.A. București.

13) Se va organiza o școală de cadre, curs seral, pentru activiștii C.D.A. București.

Data deschiderii: 18 octombrie.

Programa analitică, programa calendaristică și planul de muncă vor fi înaintate până în 12 octombrie.

14) PRESA. Până în 13 decembrie vor apărea două numere ale revistei „Sevan”, și anume: la 20 noiembrie (cu prilejul aniversării R.S.S. Armene) și la 20 decembrie (cu prilejul zilei de naștere a tov. Stalin). Aceasta conform propunerilor înaintate și aprobate.

În vederea realizării planului de muncă (partea care privește filialele) ne propunem următorul:

PLAN DE RUTĂ

Luna	Comitetele Dem. Armene care vor fi vizitate	Data	Instructorul C.C. al C.D.A.	Observațiuni
Octombrie	Constanța	1 octombrie	D. Marcarian	
	Ploiești	5 octombrie	A. Nazaretian	
	Galați	15 octombrie	Dr. E. Seropian	
	Brăila	22 octombrie	K. Sagatelian	
Decembrie	Constanța	3 decembrie	D. Marcarian	
	Gherla	10 decembrie	H. Baboian	
	Craiova	17 decembrie	Dr. Gr. Pambuccian	
	Focșani	24 decembrie	H. Agopian	

Rugăm ca planul să fie discutat cu noi înainte de 8 oct. a.c., dată la care se va face prelucrarea planului cu activiștii noștri.

(Arhivele Naționale București, Organizația „Frontul Armeniei”, Fondul 43, dos. 11/1950, f.135-139)

Comitetul Democrat Armean

Gherla

Proces-Verbal

Dresat în ședința ordinară a Comitetului Democrat Armean Gherla din ziua de 2 noiembrie 1950, orele 17:

Ordinea de zi

1. Prelucrarea alegerilor în Sfaturile Populare, ținută de tov. Miran Iazigian, în limba maghiară de tov. E. Kozanlian.
2. Sarcini în cinstea zilei de 7 noiembrie 1950.
3. Diverse.

Tov. Iazigian Miran și Ervant Kozanlian au arătat importanța alegerilor, felul acestora, deosebirea lor față de trecut, caracterul lor profund democratic. De asemenea, au insistat asupra necesității îndatoririi fiecărui cetățean și patriot conștient de a se prezenta și vota pentru deputații Frontului Democrației Populare.

În cinstea zilei de 7 noiembrie se vor înscrie ziarul de perete, articole (de fond) în limba română [de] tov. Demirgian Ana, în limba armeană [de] Haigazuhi Kozanlian și în limba maghiară [de] tov. Osztian Maria.

Se formează colectivul de împodobire care va funcționa sub conducerea tov. Iazigian Haig, având ca sarcină împodobirea exteriorului sediului organizației. Din colectiv mai fac parte și tov. Bedros Kurusian și tov. Osztian Maria.

La diverse se înscrie tov. Laszloffy Ștefan, care cere lămuriri în legătură cu ședința de la București din 8 octombrie a.c. Îi răspunde tov. Iazigian Miran.

Ședința se ridică la ora 9 (21).

Drept pentru care am dresat prezentul proces verbal.

D.C.M.S.

Secretar

[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.11)

3 noiembrie [1950]

**Către Comitetul Central al
Comitetului Democrat Armean
București**

Ne referim la scrisoarea noastră no. 22 din 14 crt., prin care v-am transmis hotărârea Comitetului nostru din ședința din 14 octombrie 1950, prin care v-am propus ca funcția de secretar al Comitetului să fie îndeplinită de Miran Iazigian, membru al C.C. al C.D.A., iar actualul secretar tov. Ervant Kozanlian să treacă ca secretar adjunct în locul tov. Haig Iazigian, căruia Comitetul nostru urmează să îi încredințeze altă sarcină.

Având în vedere că aprobarea d-voastră nu ne-a parvenit până în momentul de față, dat fiind urgența cazului de față, vă rugăm să binevoiți a ne-o remite cât mai grabnic.

În legătură cu cele de mai sus vă arătăm motivele care au stat la baza propunerii noastre. Tov. Miran Iazigian, pe lângă faptul că este actualmente în producție, este membru de partid și membru al C.C. al C.D.A., este un element cu origine socială muncitorească și cunoaște bine limba română și armeană, având nivel politic și ideologic.

De asemenea, nu ne-a parvenit răspunsul dvs. nici la propunerea noastră ca funcționar tehnic. Prin adresa noastră no. 22 din 14 octombrie, în această funcție am propus pe tovarășul bine cunoscut de dvs., tov. Miran Iazigian.

Având în vedere că propunerile de mai sus vor contribui în mod efectiv la îmbunătățirea situației și muncii organizației locale, așteptăm răspunsul dvs.

Secretar
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos.3/1949-1952, f.40)

Comitetul Democrat Armean Gherla

Proces-verbal

Dresat în ziua de 5 noiembrie 1950 la ședința festivă a Comitetului Democrat Armean din Gherla:

În ordinea de zi:

1. Însemnătatea zilei de 7 noiembrie.

Conferința cu titlul de mai sus a fost ținută în limba română și armeană de tov. secretar Erv. Kozanlian, care a arătat însemnătatea zilei de 7 noiembrie, când proletariatul din lumea întreagă serbează aniversarea Marii Revoluții Socialiste din octombrie.

Secretar
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.12)

7 noiembrie [1950]

**Către Comitetul Central al
Comitetului Democrat Armean din R.P.R.
București**

În telegrama dvs. din 7 decembrie a.c., privitor la contribuția noastră în campania electorală din 3 decembrie, raportăm următoarele:

- În cursul lunii noiembrie a.c. am ținut o conferință despre Sfaturile Populare și importanța campaniei electorale pentru alegerile de deputați în Sfaturile Populare.

- Am dus muncă de lămurire în sânul populației armene.

- Am mobilizat populația armeană pentru a-și da votul deputaților oamenilor muncii.

- Am pavoazat sediul organizației noastre cu lozinci potrivite. De asemenea, am făcut pavoazare exterioară.

- Am popularizat această campanie electorală prin 2 articole la gazeta de perete.

- Am contribuit prin faptul că tov. Iazigian Miran din organizația noastră a fost președintele secției de votare no. 167 din raionul Cluj.

Secretar
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos.3/1949-1952, f.47)

**COMITETUL DEMOCRAT AL POPULAȚIEI ARMENE DIN R.P.R.
COMITETUL CENTRAL**

No.600

București, 23 noiembrie 1950
Strada Armenească, 13
Telefon 3.49.96

Comitetul Democrat Armean
Gherla

În vederea organizării celei de-a 30-a aniversări a R.S.S. Armene, vi se trimite un fond special de Lei 15.000 (cinsprezece mii), din care veți acoperi cheltuielile necesitate de această manifestație.

Actele justificative pentru aceste cheltuieli ne vor fi înaintate separat de bugetul obișnuit, cel mai târziu până la 3 decembrie a.c.

Totodată vă facem cunoscut că din partea Comitetului Central va conferința tov. Dr. Hraut Hagopian.

Trăiască a 30-a aniversare a Armeniei Sovietice!

Secretar
D. Marcarian

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos.3/1949-1952, f.57)

Comitetul Democrat Armean Gherla

Proces-Verbal

Dresat în ședința festivă din ziua de 20 decembrie [1950]

Cu ocazia aniversării a 71 de ani a tov. Stalin s-a ținut la sediul organizației noastre ședința festivă la care a participat masa armenilor care fac parte din organizația noastră. Ședința a decurs într-un cadru solemn și într-o sală bogat împodobită.

Ordinea de zi:

1. Aniversarea împlinirii a 71 ani a tov. Stalin, [conferință] în limba română ținută de tov. secretar Ervant Kozanlian.

2. Aceași ca la punctul unu, ținută de tov. Harutium Martaian în limba armeană.

Ședința s-a ridicat la ora 7.40 seara.

Secretar
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.17)

Comitetul Democrat Armean Gherla

Proces-Verbal

Dresat în ședința festivă cu ocazia aniversării a 30 de ani a Republicii Socialiste Sovietice Armene.

Ordinea de zi:

1. Se alege prezidiul activ.
2. Se alege prezidiul de onoare.
3. Cuvântul comitetului local a fost ținut de tov. secretar al organizației, tov. Erv. Kozanlian, care a arătat însemnătatea zilei.
4. Cuvântul delegatului Comitetului Central al Comitetului Democrat al Populației Armene din R.P.R. a fost ținut de tov. Hrant Hagopian, delegatul Comitetului Central, care a arătat însemnătatea zilei și a expus pe larg victoriile cucerite de poporul armean în decursul celor 30 de ani de existență.
5. Cuvântul delegatului P.M.R., Costan Mircea, din partea organizației raionale de partid, a luat cuvântul și a arătat însemnătatea acestei aniversări iar în încheiere a urat pentru binele Armeniei Sovietice.

Ședința festivă a fost urmată de un ceai.

Secretar
[indescifrabil]

[ANEXĂ]

Tovarăși și tovarășe,

Deschid ședința festivă pentru aniversarea a 30 de ani a Republicii Socialiste Sovietice Armene.

Propun următorul prezidiu activ:

1. Tov. Mircea Costan, P.M.R.
2. Tov. Bucea Vasile, Comitet Provizoriu Raion
3. A.R.L.U.S.
4. Tov. Boiti Vilhelm, F.D.P. raion Gherla
5. Tov. Hrant Hagopian, membru în Comitetul Central al Comitetului Democrat al Populației Armene din Republica Populară Armeană.

Propun următorul prezidiu de onoare:

1. Biroul Politic al Comitetului Central al Partidului Comunist (bolșevic) al Uniunii Sovietice în frunte cu genialul conducător al popoarelor sovietice, tovarășul Iosif Visarionovici Stalin.

2. Biroul Politic al Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român în frunte cu tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej.

3. Tovarășul Mațac Papian, președintele Prezidiului Sovietului Suprem al Republicii Socialiste Sovietice Armene.

4. Tovarășul Grigor Harutiunian, secretar general al Comitetului Central al Partidului bolșevic din Armenia Sovietică.

Tovarăși, tovarășe,

Sărbătorim astăzi a 30-a aniversare a Republicii Socialiste Sovietice Armene. Poporul armean sărbătorește această măreață zi cu un entuziasm și cu o hotărâre deosebită.

Sărbătorirea de astăzi înseamnă pentru noi manifestarea solidarității cu lupta hotărâtoare a oamenilor muncii din întreaga lume pentru pace, luptă în fruntea căreia se găsește Marea Uniune Sovietică, condusă de cel mai mare prieten al popoarelor, cel mai dârz apărător al păcii și al fericirii popoarelor, Iosif Visarionovici STALIN.

Această sărbătorire constituie totodată expresia solidarității noastre cu clasa muncitoare din Republica Populară Română, sub conducerea Partidului ei, Partidul Muncitoresc Român, care construiește socialismul. Alegerile care vor avea loc în ziua de 3 decembrie vor deschide noi perspective pe drumul construirii socialismului armenilor din R.P.R., alături de celelalte naționalități conlocuitoare care iau parte activă la aceasta^[1].

Această sărbătorire este însă și o manifestare a solidarității noastre din Armenia Sovietică, care în marea familie a popoarelor sovietice construiește comunismul.

Dau cuvântul tovarășului Hrant Hagopian din Comitetul Central al Comitetului Democrat al Populației Armene din R.P.R., care ne va arăta însemnătatea evenimentului pe care îl sărbătorim și victoriile cucerite de poporul armean în decursul celor 30 ani de existență a Armeniei Sovietice.

Cuvântul Tov. Hrant Hagopian

Cuvântul tov. Mircea Costan din partea P.M.R.

Cuvânt de închidere

Declar ședința festivă închisă. Tovarășii prezenți sunt rugați să rămână și pe mai departe pentru a petrece câteva clipe împreună, când se va servi și un ceai.

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.14-16)

[1] Însemnare marginală: „Bătălia alegerilor pe care o dă clasa muncitoare din R.P.R. în alianță cu țărănimea muncitoare”.

23 decembrie [1950]

**Către C.C. al Comitetului Dem. Armean
București**

Vă comunicăm bugetul organizației locale întocmit pentru anul 1951, defalcăt pe luni.

Luna	Salarii	Chirii	Întreținere	Festivitate	Diverse	Total
Ianuarie	3.000	1.000	3.000	-	1.000	8.000
Februarie	3.000	1.000	3.000	-	1.000	8.000
Martie	3.000	1.000	3.000	-	1.000	8.000
Aprilie	3.000	1.000	2.000	-	1.000	7.000
Mai	3.000	1.000	2.000	1.000	1.000	8.000
Iunie	3.000	1.000	2.000	-	1.000	7.000
Iulie	3.000	1.000	2.000	-	1.000	7.000
August	3.000	1.000	2.000	1.000	1.000	8.000
Septembrie	3.000	1.000	2.000	-	1.000	7.000
Octombrie	3.000	1.000	2.000	-	1.000	7.000
Noiembrie	3.000	1.000	3.000	2.000	1.000	10.000
Decembrie	3.000	1.000	3.000	1.000	1.000	9.000
Total	36.000	12.000	29.000	5.000	12.000	94.000

Secretar
[indescifrabil]

Resp. Admin. Financiar
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos.3/1949-1952, f.49)

23 decembrie [1950]

**Către C.C. al Comitetului Democrat Armean
București**

Vă comunicăm mai jos planul nostru de muncă întocmit pentru intervalul 1 ianuarie-31 martie 1951.

ORGANIZATORICE:

- Vom ține cel puțin 6 ședințe de lucru, adică 2 ședințe pe lună, unde se vor lua sarcini pentru activitatea trimestrului I.
- Vom pregăti un număr de 6 conferințe legate de evenimentele trimestrului.
- Vom mobiliza masa armenilor ca să participe în număr cât mai mare la aceste manifestări culturale, precum și în acțiunile partidului și guvernului.
- Vom trimite cel puțin 2 corespondențe la ziarul „Nor Ghiank” asupra activității și vieții populației armenice din Gherla.

CULTURALE:

- Vom populariza și vom antrena populația armeană arătând însemnătatea planului cincinal, astfel contribuind la îndeplinirea și depășirea planului de stat.
- Vom lua parte la viața culturală a organizațiilor de masă locale, participând la manifestările culturale.
- Vom scrie articole la gazeta de perete legate de evenimentele acestui trimestru, în număr de 12.
- Vom ține o legătură strânsă de colaborare cu organizațiile de masă și în special cu A.R.L.U.S..
- Vom antrena populația ca să citească un număr mai mare de cărți din bibliotecă.

ADMINISTRATIVE:

- Vom procura din timp materialele și furniturile de birou necesare pentru durata trimestrului.
- Vom efectua și ține la zi evidențele financiare, precum și diverse altele.

Secretar
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos.3/1949-1952, f.50)

23 decembrie [1950]

**Către C.C. al Com. Democrat Armean
București**

În legătură cu aniversarea de 71 ani a tov. Stalin comunicăm următoarele:

Am ținut o ședință festivă în ziua de 20 decembrie 1950, la ora 19, unde a luat parte un număr frumos de cetățeni armeni. S-a citit o teză în limba română de tov. Ervant Kozanlian, secretarul organizației locale, și în limba armeană de tov. Haruțiun Martaian.

Sala a fost pavoazăată cu portretul tov. I. Stalin, C.C. al P.M.R. și cu lozinci. A fost o atmosferă înălțătoare, publicul aplaudând și urând mulți ani Marelui Conducător și stegar al păcii din întreaga lume.

În ziua de 21 decembrie lumea armeană a fost mobilizată pentru a lua parte la ședința festivă organizată de partid, ce s-a ținut în oraș la Ateneul Popular. Tot cu această ocazie s-au scris articole la gazeta de perete.

Secretar
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos.3/1949-1952, f.51)

RAPORT DE ACTIVITATE

Pe trimestrul IV 1950

ORGANIZATORIC:

Comitetul a ținut 6 ședințe de lucru unde s-au întocmit planuri de muncă pe luni și s-au dat sarcini concrete colectivelor din planul de muncă și din sarcinile ivite între timp.

Am organizat 2 conferințe, ședințe festive pentru aniversarea zilei de 7 noiembrie și 21 decembrie, și am organizat a 30-a aniversare a R.S. Armene.

Am mobilizat populația armeană la mitingurile organizate de partid cu ocazia zilei de 7 noiembrie și 21 decembrie, precum și la alegerile din 3 decembrie.

CULTURALE:

Am ținut o conferință despre S. Spandarian din teza primită de la C.C. și în același timp l-am tradus în limba maghiară pentru armenii vechi din localitate.

Am popularizat alegerile pentru Sfaturile Populare, ținând o conferință unde s-a prelucrat importanța lor în mod amănunțit.

Am pregătit aniversarea zilei R.S.S. Armene cu un fast deosebit, la care a participat și delegatul C.C. în persoana tov. Hrant Hagopian. De asemenea, a luat parte delegatul partidului, al A.R.L.U.S. și al organizațiilor de masă.

Am aniversat ziua Marii Revoluții din Octombrie, de asemenea într-un cadru festiv, cu participarea efectivă a populației armene.

Am aniversat ziua de 21 decembrie, a 71 aniversare a nașterii tov. I.V. Stalin, tot printr-o ședință festivă, unde de asemenea a luat parte un număr frumos de armeni. Cu ocazia acestor serbări și manifestări atât în interiorul, cât și exteriorul sediului organizației noastre a fost pavoazat și ornamentat cu portrete și lozinci potrivite.

Am mai popularizat aceste manifestări prin gazeta de perete C.D.A.

Cu ocazia săptămânii Armeniei Sovietice, în colaborare cu A.R.L.U.S. comitetul raional Gherla, am organizat o vitrină unde au fost puse fotografiile primite din R.S.S. Armenia.

Am citit un număr de 41 cărți și broșuri. Am citit regulat organul C.C., ziarul „Nor-Ghiank”.

ADMINISTRATIVE:

Am procurat combustibilul necesar sediului. Am lărgit sediul cu încă o încăpere și cu mobilierul necesar.

GREUTĂȚI ȘI LIPSURI:

Numărul populației este foarte restrâns, adică în total suntem 31 cu mic cu mare. Pe lângă acești armeni avem un număr oarecare de armeni vechi, dintre care unii se alătură la viața și cultura armeană, dar pe care nu prea putem conta în ceea ce privește antrenarea și atragerea lor în problemele populației armenice, numai în problemele generale. Tocmai din această cauză activitatea noastră culturală, și în general activitatea noastră, este în raport cu numărul populației. Tocmai din acest motiv, numărul mic al armenilor, nu putem desfășura evenimente cu amploare mai mare.

O altă greutate este aceea că nu am reușit să punem un activist în fruntea organizației noastre, care ar fi putut intensifica în mare măsură activitatea de zi cu zi a Comitetului.

Din cauză că membrii comitetului sunt prea aglomerați cu munca în funcțiile lor profesionale și nici nu au experiență în muncile politico-culturale am întâmpinat greutăți.

Secretar
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.18; dos.3/1949-1952, f.35)

**COMITETUL DEMOCRAT AL POPULAȚIEI ARMENE DIN R.P.R.
COMITETUL CENTRAL**

No.11

București, 11 ianuarie 1951

Strada Armenească, 13

Telefon 3.49.96

TOVARĂȘE MINISTRU^[1],

Vă supunem spre rezolvare următoarele:

Începând cu ziua de 20 decembrie 1950 și până astăzi, au fost puși în disponibilitate un număr de aproape 100 de muncitori de naționalitate armeană, din diferite întreprinderi din capitală și provincie.

Motivul pentru care au fost puși în disponibilitate este că nu au cetățenia R.P.R.

În urma acestor măsuri s-a creat în sânul populației muncitoare armene o stare de spirit de mare îngrijorare, deoarece marea majoritate a populației armene sunt apatrizi și deci cad în prevederile acestor dispozițiuni.

- Credem că în aplicarea acestor dispozițiuni trebuie avut în vedere situația specifică a acestor categorii de armeni, pentru următoarele motive:

a) Majoritatea armenilor stabiliți în țară sunt supraviețuitori ai masacrelor organizate de guvernul Turciei imperialiste, în vederea desființării națiunii armene.

b) Aceștia au intrat în România în cea mai mare parte fără nici un fel de cetățenie, deoarece din Turcia au fugit în mod ilegal. Certificatele de apatrizi (fost pașapoarte Nansen) le-au fost date de către autoritățile existente pe atunci.

c) Simțămintele și năzuințele majorității covârșitoare a acestor oameni sunt îndreptate către Uniunea Sovietică, și fiind în același timp atașați regimului de democrație populară din R.P.R. în care trăiesc, simțindu-se legați de munca și lupta oamenilor muncii din R.P.R.

La această situație se adaugă faptul că în general armenii sunt repatriabili în Armenia Sovietică.

d) În ultimii ani, cu toată dorința majorității populației armene, nu au putut obține cetățenia română, pentru că cele două legi de încetățenire apărute după 6 martie 1945 nu oferă această posibilitate pentru armeni, prima din cauza datei care nu îngloba majoritatea lor, iar a doua, din cauza actelor care se cereau și pe care nu le puteau procura din cauza situației de refugiat.

Față de cele arătate mai sus, vă rugăm să binevoiți a dispune ca armenii din categoria celor menționați mai sus să nu intre în prevederile dispozițiilor privind unele categorii de cetățeni străini.

Totodată vă rugăm să binevoiți, pentru a veni cu amănunte necesare, să ne acordați o audiență.

Înainte pentru îndeplinirea planului cincinal!

Resp. Organizatoric și cu
Evidența Cadrelor
[indescifrabil]

(Arhivele Naționale București, Organizația „Frontul Armeniei”, Fondul 43, dos. 15/1951, f.10-11)

[1] Scrisoare adresată ministrului de Interne.

[no.] 48

19 ianuarie [1951]

**Către Comitetul Central al
Comitetului Democrat Armean din R. P. R.
București**

Prin prezenta revenim asupra hotărârii Comitetului local din ziua de 14 octombrie 1950, când s-a hotărât reorganizarea Comitetului nostru. Vă rugăm a rezolva propunerea noastră, îmbunătățirea muncii și activității Comitetului local.

Vă redăm mai jos noua formă de reorganizare conform hotărârii de mai sus:

Secretar:	Miran Iazigian
Secretar adjunct:	Ervant Kozanlian
Organizatoric:	Florian Anton
Cultural:	Demirgian Ana
Administrativ Fin.:	Harutiun Martaian

Deci în locul actualului secretar propunem pe tov. Miran Iazigian, iar ca secretar adjunct pe tov. Ervant Kozanlian. Tov. Haig Iazigian, actualul secretar adj., urmează să-i fixăm alte sarcini în cadrul activității noastre locale.

De asemenea vă rugăm să binevoiți a rezolva problemele activistului pentru comitetul nostru în persoana tov. Iazigian Miran tot în baza hotărârii amintite mai sus.

Avându-se în vedere motivele serioase pentru care am adus hotărârea de reorganizare a Comitetului nostru binevoiți a ne remite urgent rezolvarea.

Trăiască Lupta pentru Pace!

Secretar
[indescifrabil]

Resp. organizatoric
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos.4/1951, f.7)

**COMITETUL DEMOCRAT AL POPULAȚIEI ARMENE DIN R.P.R.
GHERLA**

No. 47

Gherla, 19 ianuarie 1951

Delegație

Se delegă prin prezenta tov. Miran Iazigian, în conformitate cu telegrama Comitetului Central al Comit. Dem. Armean, de a participa în ziua de 21 ianuarie 1951 la București la ședința Comitetului Central al Comitetului Democrat Armean al populației armene din R.P.R.

Secretar
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos.4/1951, f.6)

Proces-Verbal

Astăzi 25 ianuarie 1951

Dresat în ședința extraordinară a Comitetului Democrat Armean din Gherla. Prezenți tovarășii: Miran Iazigian, membru în C. Central; Ervant Kozanlian, secretar; Haig Iazigian, secretar adj.; Florian Anton, resp. org.; Demirgian Ana, resp. cultural; Martaian Harutiun, resp. adm. financiar. Absenți: nimeni.

Ordinea de zi:

1. Expunerea tov. Miran Iazigian, membru în C. C., despre ședința C. C. din ziua de 21 ianuarie 1951.
2. Întrebări și discuții.
3. Hotărâri pentru aplicarea directivelor.

Tov. Miran Iazigian a arătat ordinea de zi și felul cum a decurs ședința Comitetului Central, a arătat problemele ridicate, discuțiile în jurul acestora, noile directive date filialelor, precum și sarcinile trasate pentru activitatea viitoare a acestora.

Arată că în urma noilor directive primite, noua formă a comitetului de conducere a filialelor este următoarea:

1. Secretar (are ca atribuțiuni inclusiv și evidența cadrelor).
2. Resp. cu educația politică (va duce și munca de propagandă).
3. Resp. organizatoric (va duce și munca de îndrumare).
4. Resp. adm. financiar (va da ajutor și resortului organizatoric).
5. Membru (va da ajutor la educația politică).

În continuare arată că filialele în planul lor de muncă pentru trimestrul curent vor include, în limita posibilului, respectiv vor ține conferințe despre:

1. Planul cincinal al R.P.R.
2. Planul de electrificare.
3. Îndrumarea populației armenice către cooperativele de producție.
4. Organizarea agitației pentru ajutorarea pop. corean.
5. Îndrumarea tineretului la școli tehnice.
6. Sărbătorirea zilei de 23 februarie, Ziua Armatei Sovietice.
7. Sărbătorirea zilei de 6 martie.
8. 8 martie, ziua internațională a femeii.
9. Aniversarea lui Chanes Tumanian.

- De asemenea, arată că în urma noilor directive, conferințele ce se vor ține vor fi anunțate prin ziarul „Nor Ghiank” sau presa locală.
- Se va duce muncă de abonare la ziarele și revistele armene și române ca: „Armenia Sovietică”, „Arta și Literatura” și „Veac Nou”.
- Vor fi create echipe culturale.
- Conferințele vor fi urmate de programe artistice sau filme documentare.
- Se proiectează să se trimită ansamblul cultural al C.D.A., deci noi urmează să analizăm posibilitățile și acestea să le comunicăm Comitetului Central.
- De asemenea, arată că raportul de activitate și situația financiară trebuie remisă C.C. cel mai târziu în ziua de 1 a fiecărei luni.

2. La întrebări și discuții se înscriu tov. Florian Anton, H. Martaian și Miran Iazigian.

Tov. Florian ridică problema reorganizării comitetului, arătând că această problemă nu mai poate fi amânată. Felul în care funcționează acest comitet nu este satisfăcător. Arată că actualul secretar, tov. E. Kozanlian, fiind supra-aglomerat cu activitatea profesională, trebuie înlocuit și propune ca secretar pe tov. Miran Iazigian. De asemenea, arată că în calitate de funcționar tehnic, salarizat pe jumătate de zi, ar fi de dorit să fie tot tov. Miran Iazigian, dat fiind condițiunile adecvate pe care le întrunește. Accentuează că dacă tov. Miran Iazigian va prelua conducerea comitetului local, activitatea acestuia se va îmbunătăți simțitor.

Tov. Harutiun Martaian se arată de acord cu tov. Florian și pune aceleași probleme.

Tov. Demirgian Ana se arată de acord cu reorganizarea Comitetului în condițiunile propuse de tov. Florian, și în continuare propune să găsim mijloace de educare a maselor, să facem cerc de politică curentă și programe culturale după posibilități.

Ia cuvântul tov. secretar E. Kozanlian, care arată că problema reorganizării Comitetului nu se mai poate amâna. Această problemă a fost amânată și s-a adus hotărâre și s-au făcut propuneri încă în ședința din 14 octombrie 1950. Avându-se în vedere că soluționarea a întârziat, a recurs înaintând un memoriu C. Central și cerând reorganizarea Comitetului. Avându-se în vedere condițiunile speciale în care se găsește, fiind supraaglomerat cu activitatea profesională, a declarat că este de acord ca și pe mai departe să activeze în munci de mai mică răspundere în limita timpului și posibilităților sale. Propune ca conducerea Comitetului să fie preluată de persoana cea mai indicată și aceasta fiind tov. Miran Iazigian.

Ia cuvântul tov. Miran Iazigian, care arată că ar fi de dorit ca tov. Kozanlian Ervant să rămână și pe mai departe secretar, urmând ca dânsul să dea tot ajutorul. Recunoaște că tov. Kozanlian Ervant este foarte aglomerat cu activitatea profesională, dar crede că aducând unele eforturi în plus ar putea

să se mențină și pe mai departe. Dacă tov. Kozanlian Ervant nu este de acord și crede că nu poate să asume răspunderea politică ce-i incumbă este gata să primească această sarcină. În continuare arată că nu poate să accepte funcțiunea de salariat tehnic al Comitetului, deoarece dânsul este membru în C. Central.

Ia din nou cuvântul tov. secretar E. Kozanlian, care propune ca salariat tehnic al comitetului local pe tov. Haig Iazigian.

În urma discuțiilor avute, comitetul local în unanimitate hotărăște să fie format astfel:

1. Secretar tov. Miran Iazigian
2. Resp.organizatoric Florian Anton
3. Resp. cu educația politică tov. Demirgian Ana
4. Resp. adm. financiar Harutiun Martaian
5. Membru Kozanlian Ervant.

De asemenea, cu unanimitate de voturi acceptă ca funcționar tehnic al comitetului local pe tov. Haig Iazigian, care să fie salarizat cu jumătate salariu, adică Lei 3.000 lunar, începând cu ziua de astăzi.

Tov. Miran Iazigian, noul secretar al Comitetului, propune ca Comitetul, într-o ședință de lucru, să fixeze orele de lucru ale funcționarului tehnic și orele când va fi deschis localul Comitetului.

În urma analizării directivelor C.C. se hotărăște să se includă în programul de conferințe următoarele:

1. Planul de electrificare al R.P.R.
2. Pt. aniversarea zilei de 6 martie să se îndrumeze populația armeană să participe la serbările oficiale.
3. Pentru sărbătorirea zilei de 6 martie să se ducă muncă de lămurire pentru femeile armenice, iar populația armeană să fie îndrumată la serbările oficiale.
4. Să se formeze echipa culturală din tineretul armean.
5. Să se difuzeze revista ilustrată „Sevan”.
6. Să se ducă mai departe munca intensă de lămurire pentru ajutorarea poporului corean, ca duminică 28 ianuarie crt. populația armeană să contribuie prin efecte echipelor ce se vor prezenta.

Ordinea de zi fiind epuizată, ședința se ridică la orele 23.30.

Secretar
[indescifrabil]

Resp. organizatoric
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.20-21)

**COMITETUL DEMOCRAT AL POPULAȚIEI ARMENE DIN R.P.R.
COMITETUL CENTRAL**

No.46

București, 31 ianuarie 1950
Strada Armenească, 13
Telefon 3.49.96

Comitetului Democrat Armean
Gherla

Vi se face cunoscut că Comitetul Central, în ședința sa din 26 ian. a.c., a acceptat propunerile dvs. și a hotărât numirea tov. Iazigian Miran ca secretar general al Comitetului local, iar tov. Kozanlian Ervant, actualul secretar, ca secretar adjunct.

Înainte pentru îndeplinirea planului cincinal!

Secretar
D. Marcarian

*(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul
Democratic al Armenilor din România”, dos.4/1951, f.52)*

Comitetul Democrat Armean Gherla

Plan de Muncă

De la 1 ian. la 31 martie 1951

ORGANIZATORICE:

- Vom ține cel puțin 6 ședințe de lucru, adică câte 2 ședințe pe lună, unde se vor lua sarcini pentru activitatea trimestrului.
- Vom pregăti un număr de 4 conferințe legate de evenimentele trimestrului.
- Vom mobiliza masa armenilor ca să participe în număr cât mai mare la aceste manifestațiuni culturale, precum și în acțiunile partidului și guvernului.
- Vom trimite cel puțin 2 corespondențe la ziarul „Norg Ghiank” asupra activității și vieții populației armenice din Gherla.

CULTURALE:

Vom populariza și vom antrena populația armeană arătând însemnătatea planului cincinal, astfel contribuind la îndeplinirea și depășirea planului de stat.

Vom lua parte la viața culturală a organizațiilor de masă locale, participând la manifestările culturale.

Vom scrie articole la gazeta de perete legate de evenimentele acestui trimestru, în număr de 8.

Vom ține legătură strânsă de colaborare cu organizațiile de masă și în special cu A.R.L.U.S..

Vom antrena populația ca să citească un număr mai mare de cărți din bibliotecă.

ADMINISTRATIVE:

Vom procura din timp materialele și furniturile de birou necesare pentru durata trimestrului.

Vom efectua și ține la curent evidențele financiare, precum și diverse altele.

Secretar
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos.4/1951, f.1)

**Comitetul Democrat Armean
Gherla**

Plan de Muncă

De la 1 la 31 ianuarie 1951

ORGANIZATORICE:

- Vom ține 2 ședințe de lucru unde se vor lua sarcini pentru activitatea lunii curente.
- Vom pregăti o conferință legată de evenimentele lunii curente.
- Vom mobiliza masa armenilor ca să participe în număr cât mai mare la manifestațiile culturale, precum și la acțiunile partidului și guvernului.
- Vom trimite cel puțin 1 corespondență la ziarul „Nor Ghiank” din București asupra activității și vieții populației armene din localitate.

CULTURALE:

- Vom populariza și vom antrena populația armeană arătând însemnătatea planului cincinal, astfel contribuind la îndeplinirea planului cincinal.
- Vom lua parte la viața culturală a organizațiilor locale, participând la manifestările culturale.
- Vom scrie 3 articole la gazeta de perete.

ADMINISTRATIVE:

- Vom procura din timp materialele și furniturile de birou necesare organizației.
- Vom efectua în timp plățile aferente lunii curente.

Secretar
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos.4/1951, f.5)

COMITETUL DEMOCRAT AL POPULAȚIEI ARMENE DIN R.P.R. COMITETUL CENTRAL

No.11

București, 17 februarie 1951
Strada Armenească, 13
Telefon 3.49.96

Raportăm următoarele:

1) Înjghebarul C.D.A. a avut loc la 7 mai 1950, în urma unei conferințe pe țară a fostei organizații Frontul Armeniei, conferință care a avut drept scop transformarea organizației în C.D.A.

Imediat după conferință se puneau problema organizării Comitetelor Democratice în provincie, sarcină care a fost trecută în primul plan de muncă al nostru.

În scopul realizării acestei sarcini s-au luat următoarele măsuri:

– În ziua de 21 mai 1950 s-a trimis câte un delegat din partea noastră la fiecare filială. Delegații, împreună cu câte un membru de Partid din fostul comitet, au alcătuit câte o listă de propuneri (5 sau 7 nume) pe care le-au prezentat împreună la organele de Partid, cu propunerea de a fi verificați și fixați membrii viitorului Comitet Democrat Armean.

– La Ploiești deplasarea s-a făcut în ziua de 31 mai, iar la Gherla s-a trimis o scrisoare amănunțită.

– Delegații au pregătit și ședințele de transformare a filialelor fostei organizații în filiale ale C.D.A.

– În ziua de 4 iunie 1950 au avut loc ședințele de transformare la filialele: Constanța, Galați, Brăila, Focșani și Craiova.

– La Gherla această ședință a avut loc la 11 iunie, iar la Ploiești la 20 iunie. Toate aceste ședințe au avut loc după ce organele de Partid și-au dat aprobarea pentru propunerile făcute.

La ședințe au participat delegați din partea Comitetului Central al C.D.A., care au făcut și instalarea comitetelor numite.

2) La început toate filialele erau denumite comitete locale. Mai târziu, în luna august, pentru că C.D.A. Constanța – în urma directivelor primite - a organizat trei Comitete Democratice locale la Medgidia, Babadag și Tulcea, comitetul local Constanța s-a transformat în comitetul regional Constanța.

În prezent situația organizatorică se prezintă astfel:

– Comitetul Central (are și atribuțiuni de comitet al capitalei București).

– Comitetul regional Constanța (cu comitete locale Megidia și Tulcea, Babadagul între timp fiind dizolvat pentru că toți armenii de acolo au devenit muncitori pe șantierele Canalului Dunăre-Marea Neagră).

– Comitetele locale la Galați, Brăila, Focșani, Ploiești, Craiova și Gherla. În prezent comitetele sunt înghebate după cum se arată în tabelul anexat.

3) În general comitetele cuprind munca lor, deși cea mai mare parte a membrilor sunt în câmpul muncii și activează în mod voluntar.

Singurul comitet unde s-a petrecut o schimbare a fost C.D.A. Gherla, unde fostul secretar – Kozanlian Ervant – a devenit secretar adjunct (din cauza sarcinilor profesionale care îl țin pe drumuri tot timpul), iar ca secretar a fost numit tov. Iazigian Miran (membru al Comitetului Central al C.D.A.).

O schimbare în comitet poate va fi necesar să se facă la C.D.A. Brăila, unde pare că există neînțelegeri în sânul membrilor comitetului (se vor propune măsuri după ce vom cunoaște situația reală).

În orice caz, noua împărțire administrativă a țării noastre nu a produs greutate, deoarece așa cum am arătat s-a făcut o singură transformare a Comitetului Local Constanța în Comitetul Regional Constanța. (Trebuie menționat că C.D.A. Tulcea a fost legat de Regionala Constanța, pentru că tovarășii de la Constanța pot cuprinde mai ușor munca.)

Toate comitetele sunt complete.

4) În ceea ce privește schema de salariați, este completă la toate comitetele, afară de Comitetul Central, după cum urmează:

– Toate comitetele locale au câte un salariat tehnic, plătit cu un salariu de 3.000 lei pe lună pentru jumătate de zi.

– Comitetul Reg. Constanța, de asemenea, schema este completată cu: doi activiști salariați, un dirijor al ansamblului și un îngrijitor.

– Comitetul Central nu are completate după schemă următoarele posturi:

a) un activist principal

b) un administrator

c) un îngrijitor

Ca o apreciere asupra salariaților se poate afirma că o parte din personal nu corespunde sarcinilor ce le au, din cauza nivelului ideologic scăzut, iar vreo 3-4 (din personalul ziarului) nu corespund din punct de vedere al trecutului lor, însă suntem nevoiți să-i menținem deocamdată pentru că nu avem alte elemente cu care să-i înlocuim.

Salariații Comitetului Central sunt cursanți ai cursului seral de cunoștințe marxist-leninist-staliniste.

De asemenea, pentru a le veni în ajutor, Executiva C.D.A. a hotărât să participe la ședințele grupului sindical.

5) Ca o apreciere asupra muncii Comitetelor, se poate constata:

a) Comitetul Reg. Constanța, în general, cuprinde munca. Au avut unele lipsuri în toamna anului trecut, în sensul că unele conferințe fixate pentru termene diferite au trebuit amânate, tocmai pentru că s-au fixat în zile în care erau organizate și alte manifestări. Sau, la un moment dat, au dat prea multă atenție ansamblului „Sevan”, neglijând celelalte munci.

Aceste lipsuri au fost îndepărtate în urma prelucrărilor făcute și a unei critici serioase în cadrul unei ședințe la care au participat toți secretarii C.D.A.

Din comitetul reg., format din 7 membri, activează în mod continuu patru tovi, în timp ce ceilalți nu participă la 50% din ședințele comitetului, fiind angrenați în munci profesionale. Activitatea întregului comitet se bazează pe munca celor doi activiști scoși din producție.

b) Comitetul local Galați a avut unele inițiative frumoase, între altele a organizat chiar și o echipă de dansuri populare armenesi.

Se lovește de faptul însă că populația armeană este formată din elemente vârstnice sau copii, nu există decât 3-4 persoane până la 30 ani.

Secretarul C.D.A. Galați, Margos Cealâchian, cade în extreme, uneori se entuziasmează, muncește cu elan, alteori se descurajează.

Trebuie susținut în permanent.

c) C.D.A. Brăila, pare că în sânul comitetului s-au ivit unele neînțelegeri. Nu știm încă precis despre ce este vorba, vom face o verificare prin trimiterea unui instructor la fața locului și vom depune un raport. Părerea noastră că s-ar fi ivit neînțelegeri are la bază faptul că doi membri ai comitetului nu participă la ședințele comitetului.

d) C.D.A. Focșani, Ploiești, Craiova și Gherla nu au conferențieri în limba armeană.

La C.D.A. Gherla se lovesc de faptul că o mare parte din armeni sunt maghiarizați, însă cea mai mare parte a acestora sunt încadrați în U.P.M.

Toate filialele au strâns legături cu organele de Partid regionale sau raionale.

În privința aceasta cel mai bine stau C.D.A. Constanța, C.D.A. Ploiești și C.D.A. Gherla.

6) Comitetul Central a avut grijă ca să îndrume și să ajute îndeaproape activitatea comitetului regional Constanța și a comitetelor locale, astfel:

– Toate directivele primite de noi le sunt transmise prin circulare scrise în limba română și limba armeană.

– Materialul primit din R.S.S. Armeană (cărți ideologice, literare, manuale școlare, articole și conferințe scrise, colecții de fotografii, ziare, reviste, expoziții, note muzicale, plăci de patefon) se împart la toate filialele, iar în cazul când materialele nu ajung, ele se dau pe timp limitat la fiecare filială, prin rotație.

– Cel puțin o dată pe trimestru secretarii C.D.A. sunt chemați la sediul central, în ședințe de lucru, unde se dau îndrumări și se fac prelucrări asupra muncii. De obicei, ei sunt chemați la începutul trimestrului și se face în primul rând prelucrarea planului de muncă trimestrial.

– Filialele ne trimit rapoarte de activitate lunare și proiecte pentru planurile de muncă trimestriale, care sunt văzute de noi și li se restituie în formă definitivă.

– Planurile noastre de muncă sunt însoțite întotdeauna de câte un plan de rută pentru vizitarea filialelor. O atenție deosebită acordăm în această privință C.D.A Reg. Constanța, unde se face cel puțin o deplasare pe lună. Celelalte filiale sunt vizitate în general o dată pe trimestru.

O greutate în această privință o constituie faptul că toți tovarășii fiind în producție, aceste deplasări nu se pot face decât duminicile când suntem liberi. Or, în repetate rânduri am fost puși în situația de a nu putea lua contact cu organele de Partid respective, pentru că erau plecate pe teren.

În orice caz însă, legăturile cu filialele se adâncesc din ce în ce și capătă forme din ce în ce mai diverse. Astfel, cu începere din acest an, am început să trimitem conferențieri în limba armeană la filialele unde aceștia lipsesc, iar peste 2-3 săptămâni vom trimite echipa teatrală pe la toate filialele.

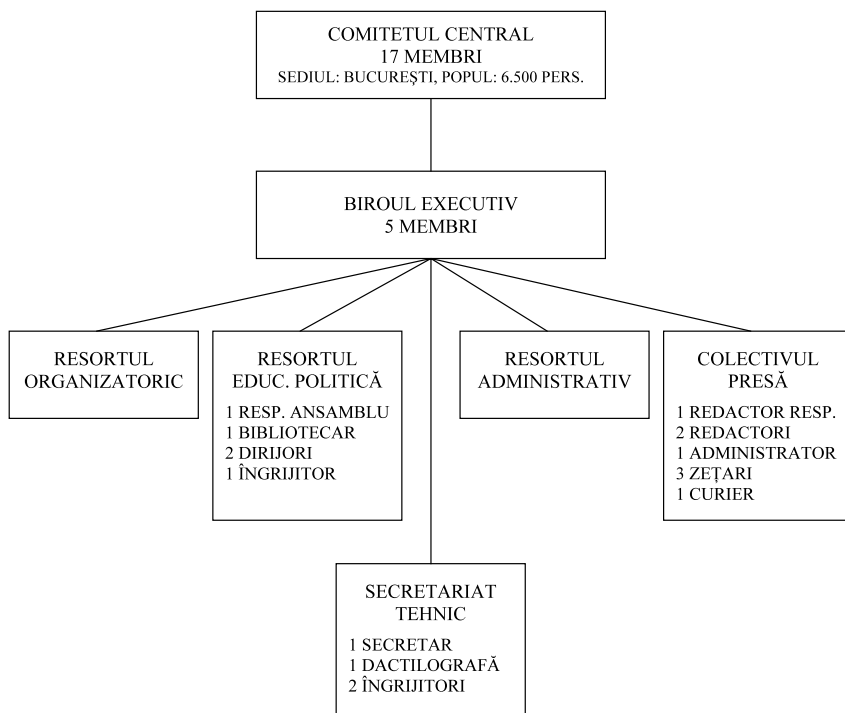
Subiectele acestor conferințe sunt alese cu grijă, în așa fel ca să se potrivească atât specificului armean, cât și realităților din R.P.R. Astfel, de exemplu: s-a trimis un conferențiar cu o expunere asupra romanului „Hațavan” (Orașul pâinii), în care este vorba de colectivizarea agricolă și lupta împotriva chiaburilor în R.S.S. Armeană, legându-se aceasta de lupta de clasă în momentul actual la sate, în R.P.R.

Străduința noastră este ca, în limita posibilităților, legăturile cu filialele să se adâncească și mai mult.

Secretar
[indescifrabil]

[ANEXĂ]

COMITETUL DEMOCRAT ARMEAN
SCHEMA DE ORGANIZARE A COMITETULUI CENTRAL

SALARIAȚI

1 Secretar tehnic
1 Dactilografă
1 Resp. ansamblu
1 Redactor resp.
2 Redactori
1 Administrator
1 Curier
3 Zețari
1 Bibliotecar
2 Dirijori
3 Îngrijitori

17

(Arhivele Naționale București, Organizația „Frontul Armeniei”, Fondul 43, dos. 15/1951, f.19-24)

No. 61/1951

4 martie 1951

**Către Biroul de Repartizare a Brațelor de Muncă
Dej**

Comitetul Democrat Armean, voind să angajeze un îngrijitor, cunoscător al limbii armene, prin prezenta vă rugăm să binevoiți a aproba angajarea tov. Bedros Kurușian, care este considerat de noi cel mai potrivit element pentru sarcina de mai sus.

Secretar
M. Iazigian

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos.4/1951, f.13)

No. 62/1951

4 martie 1951

Către Direcțiunea Operei de Stat Cluj

Prin prezenta, Comitetul Democrat Armean vă roagă să binevoiți a aproba participarea tov. D. Ohanesian la programul nostru artistic cultural, cu ocazia sărbătoririi a 1500 ani de la „Luptele de la Avarair”, care se va ține în ziua de 10 III la sediul nostru din Gherla.

Prezența tov. D. Ohanesian o considerăm de mare folos deoarece va îmbogăți programul nostru cultural-artistic.

Secretar
M. Iazigian

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos.4/1951, f.14)

**Comitetul Democrat Armean
Gherla**

Proces-Verbal

Dresat astăzi 10 martie 1951

Cu ocazia aniversării a 1500 ani de la Lupta de la Avarair ședința este deschisă de tov. secretar adjunct E. Kozanlian, care arată importanța prezentei aniversări. Se dă cuvântul tov. Harutian Maratian, care citește teza în limba armeană.

Aniversarea este urmată de un mic program artistic-cultural.

1. La masa verde, recitare de tov. Ana Demirgian
2. Melodie populară armeană, corul tineretului C.D.A.
3. Omagiu Armeniei, recitare de Dicran Martaian
4. Steagul roșu, recitare de Dicran Martaian
5. Cântece populare române și armene cântate de tov. Ohanesian, membru al Operei Române din Cluj, acompaniat de T. Niculașcu.

După cuvântul de închidere al tov. secretar adj. aniversarea ia sfârșit la ora 9.30 (21.30).

Secretar
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.22)

**COMITETUL DEMOCRAT AL POPULAȚIEI ARMENE DIN R.P.R.
GHERLA**

No. 65/1951

Gherla 27 martie 1951

RAPORT DE ACTIVITATE

Pe trimestrul I, 1951

ATMOSFERA POLITICĂ:

În cursul trimestrului I al anului curent, populația armeană și-a adus contribuția la consolidarea punerii bazelor socialismului în R.P.R., fiecare membru al micii populații armene muncind productiv în câmpul lui de muncă.

În ceea ce privește atmosfera politică, în sânul populației fiecare este conștient de lupta pe care o duce clasa muncitoare pentru primul nostru plan cincinal și lupta pentru pace condusă de marea Uniune Sovietică, în frunte cu tov. Stalin.

ORGANIZATORIC:

În acest trimestru, Comitetul a ținut un număr de 8 ședințe. Astfel, în 2 ianuarie, 3 februarie și 3 martie s-au discutat problemele din planul de muncă, rezolvând sarcinile din plan și cele ivite între timp.

În cursul lunii ianuarie, așa cum am arătat la timp, nu am ținut ședințe plenare din cauza aglomerării sarcinilor profesionale ale membrilor Comitetului, apoi fiind Comitetul în reorganizare, și trebuie să recunoaștem că a fost și o oarecare lipsă de efort, prin care am fi putut realiza măcar o plenară.

În luna februarie am organizat 2 ședințe plenare, iar în luna martie tot 2 ședințe.

Tot în cursul acestui trimestru am rezolvat reorganizarea Comitetului prin însărcinarea tov. Miran Iazigian ca secretar și trecerea tov. Ervant Kozanlian ca secretar adjunct, care a fost aprobată de Comitetul Central. Iar tov. Haig Iazigian, care a fost membru în Comitet, a devenit funcționarul tehnic al Comitetului nostru, conform instrucțiunilor Comitetului Central, cu jumătate de salariu, adică suma de Lei 3.000 lunar. De asemenea, pentru buna îngrijire și funcționare a sediului nostru și pentru a ușura mobilizarea etc. am angajat un îngrijitor în persoana tov. Bedros Kurusian, salarizat cu Lei 3.120, conform indicațiilor și cu aprobarea Biroului de Plasare.

CULTURAL:

În cursul lunii ianuarie nu am avut activitate și viață culturală pentru motivele arătate la capitolul organizatoric.

În luna februarie anul curent am aniversat a 33-a aniversare a Glorioasei Armate Sovietice, teza fiind primită de la Partid și A.R.L.U.S. De asemenea, în ședința plenară am citit și am prelucrat „Declarațiile tov. Stalin făcute corespondentului ziarului Pravda”. S-au scris 2 articole la ziarul de perete. Am difuzat revista „Sevan” în 50 exemplare, atât în sânul populației armenе, cât și în sânul naționalităților conlocuitoare. Din aceste reviste, 25 au fost difuzate în orașul Cluj. S-au citit un număr de 12 cărți și broșuri din bibliotecă.

În luna martie am ținut 2 ședințe plenare. Am sărbătorit în cadru festiv Ziua Internațională a Femeii, teza a fost primită de la UFDR.

Ziua Vartanienilor a fost sărbătorită în cadru festiv și a fost dinainte pregătită atât în ceea ce privește mobilizarea populației armenе, cât și partea artistică și culturală, astfel a fost prima dată când am reușit să dăm și un program cultural.

Corul tinerilor pionieri organizat de Comitet a cântat un cântec popular armean și mai multe cântece sovietice, române și maghiare. Am avut 3 recitări, 2 în limba armeană și 1 în limba română. La acest program și-a adus contribuția tov. David Ohanesian, prim-solist de la Opera de Stat din Cluj, care a cântat cântece populare armenеști și clasice.

Am trimis o corespondență la ziarul „Nor Ghiank”, s-au scris 3 articole la gazeta de perete, s-au citit un număr de 13 cărți și broșuri. S-au difuzat 25 de exemplare din revista „Sevan”.

În afară de citirea ziarelor de mai sus s-au citit ziarele „Nor Ghiank” și „Sovedagan Haiasdan”.

În ceea ce privește revista ilustrată „Sevan”, a făcut foarte bună impresie în sânul maselor, care urmăresc cu viu interes.

Afară de manifestările organizate de C.D.A., populația armeană a fost mobilizată și îndrumată la manifestările politico-culturale organizate de Partid și de organizațiile de masă.

AD-TIV FINANCIAR:

Soldul de numerar la data de 1 ianuarie	Lei	16.697
Suma primită în trimestrul I	<u>Lei</u>	<u>12.390</u>
Total sold + sumă primită	Lei	29.087
Sume cheltuite în trimestrul I	Lei	23.463
Sold la sfârșitul trimestrului I	Lei	5.624

LIPSURI:

În luna ianuarie nu am avut activitate pentru motivele arătate la capitolele anterioare.

Nu am reușit să implicăm mai mulți tov. la gazeta de perete și la citirea cărților și broșurilor din bibliotecă.

Nu am trimis corespondență la „Nor Ghiank”, decât una.

Secretar

[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.23-24)

Proces Verbal

Astăzi 8 aprilie 1951 s-a ținut ședința plenară a C.D.A. Gherla, unde s-a prelucrat de către tov. secretar M. Iazigian „Însemnătatea și importanța semnării Apelului Comitetului Permanent pentru Apărarea Păcii”, pentru încheierea unui pact între cele cinci mari puteri.

Totodată a fost prelucrată în limba armeană teza: „Contribuția poporului armean pentru pace” de către tov. H. Martaian.

Secretar
M. Iazigian

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.25)

Plan de Muncă

Trim. II 1951: aprilie, mai, iunie

Comitetul Dem. Armean din Gherla și-a fixat următoarele obiective pe trimestrul II:

1. Intensificarea muncii de lămurire în sânul populației armenice pentru întărirea păcii prin semnarea apelului pentru semnarea unui pact al păcii între cele cinci mari puteri. În acest scop se va ține o ședință plenară, unde se va prelucra importanța apelului, totodată se va arăta și contribuția poporului armean pentru cauza păcii.

2. Pentru întâmpinarea zilei de 1 Mai se va ține o ședință plenară și o conferință despre 1 Mai, dându-se sarcini totodată tuturor armenilor cinstiți de a întâmpina ziua muncii cu succese în câmpul muncii.

3. Vom aniversa ziua de 8 Mai, a 30-a aniversare a Partidului, cu fastul și importanța cuvenită, conform instrucțiunilor ce vom primi ulterior din partea organelor competente.

4. Pentru comemorarea a 36 ani de la masacrele armenilor din Turcia, vom mobiliza populația armeană din Gherla și vom proceda la comemorarea conform instrucțiunilor ce vom primi de la C.C. al Com. Dem. Armean.

5. Vom mobiliza populația armeană din Gherla la toate acțiunile Partidului și Guvernului în cursul acestui trimestru.

6. Vom populariza în sânul populației armenice victoriile cucerite de Marea Țară Socialistă Uniunea Sovietică, și în special cele din Armenia Sovietică, prin conferințele ce le vom ține, fie prin tezele primite de la C.C. al Com. Dem. Armean, fie din reviste, broșuri sau ziarele primite din Armenia Sovietică.

7. Vom da importanță deosebită pentru ca cărțile și broșurile din bibliotecă să fie citite în număr mare.

8. În cursul trimestrului vom trimite 3 corespondențe la ziarul „Nor Ghiank”.

Gherla, 28 martie 1951

Secretar
M. Iazigian

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos.4/1951, f.16-18)

Gherla, la 22 aprilie 1951
Trimis prin tov. A. Vartanian

Ședința festivă din ziua de 22 aprilie 1951

Comemorarea a 36 ani de la masacrele săvârșite de turci asupra populației armene

Ședința a fost deschisă la ora 12 de tov. secretar al Comitetului, Iazigian, întâi în limba armeană, pe urmă în limba română, invocând pe scurt însemnătatea și scopul sărbătoririi.

A dat cuvântul tov. Antranig Vartanian, delegatul C.C. al C.D.A., care a făcut o expunere despre această comemorare.

La această adunare festivă a participat populația armeană în mare majoritate.

Au luat parte la această adunare: secretarul Comitetului orășenesc, tov. Pinteia Ioan, delegații Uniunii Populare Maghiare, tov. Maroși Iosif și Kovács Árpád.

Atmosfera a fost vie, înălțătoare, asistența laudând victoriile cucerite de poporul armean în cadrul marii familii din U.R.S.S., conduse de Partidul bolșevic al U.R.S.S.-ului în frunte cu genialul său conducător, marele Stalin.

După terminarea conferinței, s-a dat citire în aplauzele asistenței telegramei trimise către Comitetul Permanent pentru Apărarea Păcii din R. P.R., în care s-a arătat hotărârea populației armene din Gherla pentru îndeplinirea și depășirea primului plan cincinal și apărarea păcii.

Secretar
M. Iazigian

[ANEXĂ]
Telegramă

Către Comitetul Permanent pentru Apărarea Păcii din R.P.R.
București

Populația muncitoare armeană din orașul Gherla, comemorând azi, 22 aprilie 1951, în adunare festivă, 36 ani de la masacrele barbarilor turci asupra populației armenice, își exprimă hotărârea de a lupta pentru împiedicarea dezlănțuirii unui nou măcel mondial. Stop.

Ne vom înzeca eforturile pentru îndeplinirea și depășirea primului nostru plan cincinal, cheazășie sigură a construirii socialismului în țara noastră. Stop.

Încadrați ferm în marele front al păcii în frunte cu invincibila Uniune Sovietică, condusă de marele învățător al popoarelor Iosif Vissarionovici Stalin, vom lupta pentru pace.

Comitetul Democrat Armean
Secretar
Iazigian Miran

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.26-27)

Proces-verbal

Astăzi, 29 aprilie 1951, s-a ținut ședința plenară pentru a arăta însemnătatea zilei de 1 Mai, ziua solidarității internaționale a oamenilor muncii din lumea întreagă.

În acest scop tov. Iazigian, secretarul C.D.A., a citit articolul de fond al numărului festiv de 1 Mai al ziarului „Nor Ghiank” și a prelucrat arătând importanța zilei, totodată dând sarcini membrilor Populației Armene de a întâmpina ziua de 1 Mai cu cinste, realizând și depășind sarcinile din planul muncii lor acolo unde lucrează.

Totodată a făcut apel ca toți armenii să ia parte la meetingul care va avea loc în ziua de 1 Mai.

Ședința deschisă la ora 19 s-a încheiat la ora 20.

Secretar
M. Iazigian

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.28)

R. P. R.

Sfatul Popular al Oraşului de Subordonare Raională Gherla

Secţia Secretariat

Nr. 981/1951

Către Frontul Armeniei

În urma Ord. nr. 4334/1951, a Sfatului Popular al Raionului Gherla, şi în urma sesizării Comisariatului Militar Gherla, că tinerii nu se prezintă în termen la încorporare, şi pentru înlăturarea acestei defecţiuni cu onoare Vă rugăm să binevoiţi a prelucra în şedinţele ocazionale ţinute cu membrii Organizaţiei Dvs., art. nr. 516 din Codul Justiţiei Militare, care spune „Neprezentarea în termen de 3 zile de la încunoştiinţarea celor chemaţi la Autoritatea Militară la încorporare, concentrare etc. se pedepseşte cu închisoare corecţională de la 1-5 ani”.

Gherla, la 4 mai 1951

Secretar
[indescifrabil]

Şef Sect. Secret.
[indescifrabil]

(Direcţia Judeţeană a Arhivelor Naţionale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.52)

Proces-verbal

Astăzi, 6 mai 1951, s-a ținut ședință plenară a Comitetului Dem. Armean Gherla, unde s-a prelucrat teza primită de la București, de la Com. C. Democrat Armean, cu privire la „A 30-a aniversare a Partidului”.

Ședința a fost deschisă la ora 11 de tov. secretar M. Iazigian și totodată a fost citit și prelucrat subiectul arătat mai sus.

Ședința a fost închisă la ora 12.15.

Secretar
M. Iazigian

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.29)

Proces-verbal

Încheiat azi, 12 mai 1951, în ședința extraordinară a C.D.A. din Gherla cu un singur punct la ordinea de zi:

1. Discutarea problemei lui Bedros Kurușian, îngrijitorul sediului nostru, în urma arestării lui.

Sunt prezenți tovarășii: Miran Iazigian, secretar; Ervant Kozanlian, secretar adj.; Harutin Martaian, resp. adm. financiar; Demirgian Ana, resp. cultural; Florian Antan, resp. organizatoric.

Tov. Miran Iazigian, secretar, arată scopul ședinței și expune situația lui Bedros Kurușian, care în ziua de 12 mai dimineața a fost arestat de Miliția din Gherla, în urma unei percheziții domiciliare, unde s-a găsit o oarecare cantitate de carne de vițel pentru a vinde în mod clandestin populației și mai multe piei în prelucrare. Toate aceste obiecte au fost ridicate de către Miliție, iar Bedros Kurușian arestat.

Având în vedere că acest fapt contravine legilor din R.P.R., având în vedere că prin aceasta Bedros Kurușian devine infractor [conform] legilor din R.P.R, propunem ca începând de azi să fie concediat din serviciul de îngrijitor ce-l deține.

După tov. Iazigian ia cuvântul tov. secretar adj. Ervant Kozanlian, care se arată de acord cu propunerea tov. secretar M. Iazigian și spune că în urma celor săvârșite Bedros Kurușian nu mai poate fi menținut ca îngrijitor.

În continuare iau pe rând cuvântul tov. membri din Comitet Harutiun Martaian, Demirgian Ana și Florian Anton, care nu au nimic de obiectat și se declară de acord cu propunerea tov. secretar.

Hotărâre

În urma celor discutate mai sus, Comitetul hotărăște în unanimitate concedierea lui Bedros Kurușian începând cu data de 12 mai 1951.

Secretar
M. Iazigian

Secretar adj.
[indescifrabil]

Membrii comitetului
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.30-31)

**COMITETUL DEMOCRAT AL POPULAȚIEI ARMENE DIN R.P.R.
COMITETUL CENTRAL**

București, 1 iunie 1951
Strada Armenească, 13
Telefon 3.49.96

RAPORT

Asupra situației populației armenice din R.P.R.
și asupra activității C.D.A.

**I. SITUAȚIA SOCIAL-ECONOMICĂ A POPULAȚIEI ARMENE
DIN R.P.R.**

Armenii din R.P.R., în marea lor majoritate, au venit în țară fiind refugiați din cauza masacrelor organizate de guvernele turcești între anii 1895-96 și 1915-1921.

Din punct de vedere social aceștia se împărțeau în: țărani săraci (în număr mare), mici meseriași (îndeosebi cizmari), intelectuali și burghezi.

Din cauza condițiilor economico-politice existente în România, compoziția socială a armenilor veniți în România a suferit schimbări radicale, în sensul că cei mai mulți au luat-o pe drumul comerțului (la început ambulant și apoi stabil) și al meseriei, creându-se în felul acesta o pătură mic-burgheză majoritară (raportat la numărul întregii populații armenesti din R.P.R.). Aceasta s-a întâmplat din cauză că legile existente în România nu permiteau locuitorilor de altă naționalitate să intre ca muncitori în fabrici sau ca salariați în instituții și nici ca să se stabilească la sate, astfel că țărani armeni nu se găsesc decât maxim 10 capi de familie (în toată țara), iar elemente muncitorești propriu-zise erau puține la număr, putându-se cita din acest punct de vedere doar muncitorii de port din Constanța, Galați, Brăila, Giurgiu și muncitorii din diferite fabrici de textile și de zahăr din București și din alte orașe (astăzi numărul acestora atinge circa 550-600 capi de familie).

Urmarea acestor situațiuni a fost că s-a produs o nouă împărțire pe clase sociale a armenilor, care se prezenta astfel:

Un număr restrâns de muncitori, o pătură majoritară mic burgheză (meseriași și mici comercianți) și un număr mic de mari comercianți și fabricanți.

Pe de altă parte, din punct de vedere politic o parte din populația armeană era grupată în partidele armenesti (care deși nu erau legalizate, activau cu

aprobarea guvernelor reacționare de pe atunci și aveau sediile lor proprii), o infimă parte se încadraseră în partidele românești, iar o mare parte se abțineau de la orice manifestare a simțămintelor politice.

Partidele armenesti existente erau: Partidul Deșnaghist (naționalist, anti-sovietic), Partidul Ramgavar (liberal-democrat), Partidul Hânceaghist (social democrat).

În 1929 a luat ființă organizația de masă pro-sovietică H.O.G. (Comitetul pentru ajutorarea Armeniei sovietice) ca o filială a centralei H.O.G. din Erevan (R.S.S. Armeană).

În jurul acestei organizații s-au grupat un număr mare de simpatizanți atât dintre armenii care nu își manifestaseră părerile politice, cât și un însemnat număr dintre ramgavari și hânceaghiști. Astfel s-a format un bloc de armeni pro-sovietici care au dus o luptă intensă împotriva deșnaghiștilor, reușind să spargă baza de mase pe care căutau să și-o creeze deșnaghiștii.

H.O.G.-ul a dus acțiuni de lămurire a populației armenice în legătură cu realizările din Armenia sovietică în special și ale regimului sovietic în general.

Lupta dintre armenii progresiști și deșnaghiști lua forme concrete cu prilejul ședințelor ce aveau loc pentru alegerea comunităților, comitetelor eparhiale și comitetelor școlare armenesti.

Menționăm în mod deosebit organizația H.O.G. Constanța, care a stabilit și a ținut un contact permanent cu organizația ilegală a Partidului și a U. T.C.-ului, fapt care explică de altfel și realizările mai însemnate ale H.O.G.-ului la Constanța.

După dizolvarea H.O.G.-ului în 1938, curentul progresist a continuat să existe, căpătând forme organizatorice după 23 august 1944, la început sub forma organizației Uniunii Patrioților Armeni, în ianuarie-februarie 1945 s-a înjghebat organizația de masă „Frontul Armeniei”.

După 23 august 1944 două evenimentele mai importante provoacă schimbări structurale în viața populației armenice din R.P.R., și anume:

1) Cele două repatrieri care au avut loc în anii 1946 și 1948, când au plecat în R.S.S. Armeană circa 3.000 suflete.

2) Strâns legată de succesele poporului muncitor român pe drumul construirii socialismului, a avut loc o nouă restructurare socială a populației armenice, în sensul că cea mai mare parte a foștilor mici negustori și mici meseriași s-au încadrat în câmpul muncii.

În această direcție C.D.A. a adus contribuția sa prin muncă de lămurire dusă cu populația armeană.

Partea negativă a acestei munci constă în faptul că nu am reușit să îndrumăm pe majoritatea armenilor amintiți mai sus înspre munci productive în întreprinderi industriale, ci o mare parte din ei au fost încadrați în cooperative și ca salariați în diferite întreprinderi de stat.

Exprimată în cifre, această situație se prezintă astfel:

- circa 400 de persoane în cooperative de producție (Veac Nou, Voința, cooperativa de covorari, și în curs de realizare o cooperativă de lenjerie, una de crescători de viermi de mătase, una de ceasornicărie la C[onstan]ța)
- circa 250 persoane îndrumate înspre întreprinderi de stat
- circa 80-100 armeni îndrumați spre munci productive ca salariați în diverse întreprinderi.

Am putea adăuga aici între 30-40 tineri îndrumați spre școlile medii tehnice, din care 10 la școala tehnică a Canalului Dunăre-Marea Neagră.

Dacă se ține seama de faptul că foștii mari comercianți și industriași – elemente dușmănoase – au fugit din țară, iar cea mai mare parte a muncitorilor armeni s-au repatriat în R.S.S. Armeană, populația armeană din R.P.R. în momentul de față rămâne mai departe formată din 5-600 de muncitori și o masă majoritară mic-burgheză, formată însă din salariați.

Ca orientare politică, în marea lor majoritate sunt atașați sincer Republicii Populare Române și Armeniei Sovietice.

În ultimele luni în sânul populației armenice din R.P.R. s-a născut un curent pronunțat pentru o repatriere în R.S.S. Armeană (mai accentuat la Constanța) datorită în special nemulțumirilor ivite în legătură cu greutățile de care se izbesc în îndeplinirea formalităților pentru obținerea cetățeniei R.P.R. și în legătură cu unele măsuri luate de organele de Miliție pentru trimiterea peste graniță a unor cetățeni străini, în care se cuprind circa 200 armeni cetățeni iranieni. Demn de menționat este faptul că din cei circa 180 armeni cetățeni iranieni cărora organele de Miliție le-au pus în vedere să părăsească țara, peste 100 au aruncat pașapoartele, spunând că ei vor să rămână în R.P.R. sau să fie trimiși în R.S.S. Armeană.

În prezent, populația armeană din R.P.R. numără (după cele două repatrieri care au avut loc) circa 10.500-11.000 suflete, stabilite astfel:

București – 6.500, Constanța – 1.800; Galați, Brăila, Focșani, Ploiești, Craiova, Pitești, Gherla, Roman-Bacău etc. – între 50-300 de suflete.

Lupta de clasă în sânul populației armenice din R.P.R. se manifestă în primul rând sub forme concrete de demascare a acțiunilor trădătoare ale deșnaghiștilor.

În conferințe, articole în presă, cu orice manifestare, se arată acțiunile mârșave și anti-patriotice ale deșnaghiștilor, care vroiau să doboare puterea sovietică, apoi conducătorii deșnaghiștilor din România deveniți colaboratori ai fasciștilor hitleriști, deșnaghiștii de azi provocatori și unelte servile ale spionajului american (întotdeauna cu fapte și date concrete, din care o bună parte le primim din R.S.S. Armeană).

Deșnaghiștilor li se spune lisânmanii poporului armean.

De asemenea sunt demascați toți aceia care manifestă atitudine dușmănoasă față de Republica Populară Română și de R.S.S. Armeană. Astfel, au fost demascați prin conferințe publice: Cazazian, fost proprietar al

întreprinderilor de textile Dâmbovița; Șeferian – mare industriaș –, care plecând cu o delegație în 1947, a rămas afară; Mesrobian, mare industriaș și conducător deșnaghist fugit din țară; apoi un grup de 5-6 tineri, fii ai unor familii înstărite care frecventau biroul de informații de pe lângă Ambasada engleză, preotul armean catolic Khoren Clemens, care a eliberat niște certificate false pentru „a ajuta” unor bandiți să fugă din țară etc, etc.

Trebuiește menționat faptul că cu prilejul alegerilor din 3 decembrie 1950 au fost propuși ca candidați și erau să fie aleși deputați două elemente cunoscute ca dușmănoase regimului și numai demascarea lor la timp și materialul pe care l-am prezentat la Partid au împiedicat alegerea acestora ca deputați.

C.D.A. Constanța a mers și mai departe cu aceste acțiuni, interzicând pur și simplu anumitor elemente dușmănoase de a călca prin sediu.

În prezent, atențiunea activiștilor este îndreptată înspre descoperirea elementelor care nu vor semna Apelul pentru un Pact al Păcii.

II. ACTIVITATEA COMITETULUI DEMOCRAT ARMEAN

În urma directivelor primite de la C.C. al P.M.R. la 7 mai 1950, a avut loc o conferință pe țară a organizației „Frontul Armeniei”, care a avut ca scop transformarea acestei organizații în Comitetul Democrat al Populației Armene din R.P.R. (C.D.A.).

Ședința fiind pregătită cu minuțiozitate, s-a desfășurat în bune condițiuni, și sarcinile trasate de Partid în această direcție au putut fi aplicate întocmai.

Problema principală care se punea în fața Comitetului Democrat Armean era să desfășoare o activitate intensă, în așa fel încât populația armeană să simtă această transformare care a avut loc, în adevăr, ca o schimbare înspre bine.

Activitatea Comitetul Democrat Armean de la 7 mai 1950 și până astăzi s-a desfășurat astfel:

a) ACTIVITATEA ORGANIZATORICĂ

1) O grijă deosebită am depus-o în organizarea colectivelor de muncă pentru București și a ședințelor de înjghebare a Comitetelor Democratice Armenesti la provincie, în locul filialelor Frontului Armeniei.

Între 7-31 mai au fost înjghebate la București 5 colective totalizând un mănunchi de 60-80 activiști voluntari – marea lor majoritate din câmpul muncii –, a căror activitate se desfășoară în jurul executivei de fiecare seară de la orele 20 în sus.

Numai al 6-lea colectiv (redacțional) s-a înjghebat la sfârșitul lunii iunie, deoarece cu greu s-au putut găsi elementele corespunzătoare (să cunoască bine limba armeană, să aibă cât mai puține sarcini).

În cursul lunii iunie 1950 au fost organizate Comitete Democratice Armenești în toate centrele unde existau filiale ale Frontului Armeniei, cu excepția orașului Pitești, unde avându-se în vedere numărul mic al populației armene și faptul că nu am găsit un singur element corespunzător, nu s-a mai organizat C.D.A.

La 4 și 11 iunie s-au înjghebat C.D.A. la Constanța, Galați, Brăila, Focșani, Craiova și Gherla, iar la 20 iunie 1950 la Ploiești.

În cursul lunii august, C.D.A. Constanța a organizat comitete la Medgidia, Babadag și Tulcea. Datorită faptului că o mare parte a populației armene din Babadag a trecut să muncească pe șantierele Canalului Dunăre-Marea Neagră (în Babadag nu au mai rămas decât 3 familii), Comitetul Democrat Armean din această localitate nu mai funcționează din oct.-noiembrie 1950.

În ce privește membrii acestor comitete, au fost numiți numai după ce organizațiile de Partid respective au aprobat propunerile făcute de noi.

Forma organizatorică a C.D.A. se prezintă astfel:

- un comitet regional (C.D.A. Constanța) la care sunt legate C.D.A. Medgidia și C.D.A. Tulcea.

- șase comitete locale la: Brăila, Galați, Focșani, Ploiești, Craiova și Gherla.

În ce privește C.D.A. București și C.D.A. Constanța, au fiecare un număr de 5 colective, și anume: îndrumători, educație politică, cultural, evidențe și administrativ, iar celelalte comitete democratice, dat fiind numărul mic al populației armene din localitatea respectivă, au numai câte două colective: îndrumători și cultural.

Aici trebuie menționat faptul că de la început fiecare comitet mai înjghebase și câte un colectiv organizatoric, căruia însă nu am reușit să-i stabilim sarcini precise, și în urma directivelor primite de la Partid aceste colective organizatorice au fost desființate.

Întreaga activitate de îndrumare și control a C.D.A. este dusă de comitetul executiv, format din 5 membri ai comitetului Central C.D.A.

Ședințele executivei, ale comitetelor și ale colectivelor se țin în mod regulat, după planul stabilit.

Legăturile cu filialele se țin prin corespondență, prin trimitere de instructori și prin chemarea secretarilor Comitetele Democratice.

În ce privește deplasările noastre pe teren, deși alături de planul de muncă ne fixăm întotdeauna și un plan de rută, acesta nu poate fi respectat datorită faptului că cei care vizitează filialele sunt toți în câmpul muncii și nu au liber decât duminicile.

Tot datorită acestui fapt, căutând să luăm contact cu organizațiile de Partid, de cele mai multe ori nu găsim pe nimeni, tovarășii fiind plecați din localitate cu diferite sarcini.

În general C.D.A. Constanța este văzut de cel puțin două ori într-un trimestru, celelalte comitete o dată la 3 luni, iar Gherla de două ori pe an.

Secretarii C.D.A. sunt chemați în general la fiecare început de trimestru, când se prelucrează planul de muncă trimestrial.

În orice caz, legăturile cu filialele C.D.A. sunt slabe și controlul efectuat pe teren este cu totul insuficient față de extinderea pe care a luat-o activitatea.

2) C.D.A., în urma directivelor primite, are un număr de 20 activiști salariați (15 politici, 5 administrativi), în care sunt cuprinși și personalul redacțional.

3) C.D.A. a sprijinit cele două școli elementare cu limbă de predare armeană, care funcționează una în București și una în Constanța.

Astfel:

- A fost purificat personalul didactic, înlăturându-se fostul director al școlii (un om incapabil, fără nivel și orientare politică, cetățean iranian) și unul din învățători care în trecut a fost simpatizant legionar și se dădea drept membru de Partid, deși nu avea nici un fel de legătură cu Partidul.

- A fost susținută conducerea școlii în ce privește deschiderea de noi grădinițe de copii și a unui internat cu 45-50 locuri, fapt care a adus o creștere simțitoare a numărului elevilor.

- Neputându-se tipări manuale didactice în limba armeană, am procurat manuale școlare respective din R.S.S. Armeană.

- În cursul lunii februarie 1951 s-au ținut o serie de ședințe cu întregul personal didactic al școlii din București, în care s-au luat hotărâri concrete cu privire la îmbunătățirea metodelor de predare a limbii armene (dialectul vorbit în R.S.S. Armeană).

- În tot timpul cât școala s-a găsit în reparații, pentru ca elevii să nu rămână în urmă cu învățătura le-am pus la dispoziție o parte din încăperile sediului nostru, unde au făcut săli de clasă.

Toate măsurile de sprijinire a școlilor le-am luat numai după ce au fost aduse la cunoștința Ministerului Învățământului Public și cu aprobarea acestuia.

4) Întreaga activitate a C.D.A. se desfășoară după planuri de muncă trimestriale. Acestea se depun din timp la Partid și suferă modificări în raport cu directivele pe care le primim între timp.

Planurile de muncă alcătuite se realizează aproape întotdeauna în întregime, însă îndeplinirea unor sarcini suferă întârzieri sau apar deficiențe organizatorice care ar putea fi evitate. Aceasta se datorește faptului că lipsește o bună coordonare și un control permanent din partea noastră asupra muncii desfășurate de colective.

b) ACTIVITATEA CULTURAL-EDUCATIVĂ

Pe plan cultural educativ, C.D. Armean a avut o serie întreagă de manifestări în scopul de a contribui la educarea populației armenice din R. P. R., în spiritul atașamentului și dragostei adânci față de lupta oamenilor cinstiți din lumea întreagă pentru o pace justă, față de invincibila Uniune Sovietică și Marele Stalin. În același timp s-a contribuit la adâncirea simțămintelor patriotice față de R.S.S. Armeană, precum și la educarea lor în spiritul contribuirii la lupta oamenilor muncii din R.P.R., pentru construirea socialismului.

S-au realizat următoarele:

1) Conferințele săptămânale.

În mod planificat s-au ținut în fiecare săptămână câte o conferință urmată de un program artistic sau proiecțiunea vreunui film. Conferințele au fost organizate pe cicluri, după cum urmează:

- ciclul să cunoaștem U.R.S.S.
- ciclul să cunoaștem R.P.R.
- ciclul să cunoaștem R.S.S. Armeană
- lupta pentru pace.

50% din aceste conferințe s-a ținut în limba armeană.

Programele artistice au fost organizate cu posibilitățile noastre sau alte ansambluri la care am făcut apel pe baza legăturilor ce le avem, cum au fost: ansamblul Ikuf, ansamblul sindicatului C.F.R., al artiștilor instrumentiști etc.

Filmele le-am obținut prin Sovrom film, căutând pe cât posibil să aibă legătură cu cuprinsul conferințelor.

În cadrul acestor conferințe trebuiesc menționate unele cu specific propriu armenesc, cum au fost: prezentarea unor poeți și compozitori sovietici (R.S.S. Armeană), comemorarea morții unor conducători din timpul Revoluției Socialiste (Șuren Spandarian, Stepan Sahumian, Malighian etc.).

Numai în București au avut loc peste 60 de astfel de manifestațiuni, participarea publicului armean fiind: iarna de 120–300 persoane (din cauza sălilor neîncăpătoare), iar vara, când manifestațiunile au loc în aer liber (în grădină), numărul lor se cuprinde între 300–700.

Ca o lipsă în această privință trebuie menționat faptul că întotdeauna aceste conferințe au început cu 30 și chiar 45 minute mai târziu. De asemenea, trebuie arătat că în repetate rânduri organizarea desfășurării acestor conferințe a avut lipsuri, fie în ce privește deschiderea și anunțarea lor, fie în legătură cu programul care se alcătuia în pripă, sau funcționarea amplificatorului.

Cu începere din luna februarie 1951 am început să trimitem la filialele noastre conferențieri în limba armeană.

Începutul s-a făcut cu prezentarea romanului „Hațavan” („Orașul Pâinii”) de scriitorul sovietic armean Nairi Zarian, socotind-o ca o lucrare actuală în legătură cu transformarea socialistă a agriculturii în R.P.R.

De asemenea, s-au trimis filialelor noastre un număr de opt conferințe scrise, care s-au ținut în București.

Tot aici trebuiesc menționate două evenimente cu un caracter specific deosebit pentru populația armeană, și anume:

- comemorarea victimelor de pe urma masacrelor organizate de guvernele turcești împotriva populației armenice (în fiecare an la 25 aprilie) și
- aniversarea întemeierii R.S.S. Armene, care are loc la 29 noiembrie.

Pentru ambele manifestațiuni s-au depus din timp planuri detaliate, la a căror realizare s-a trecut după aprobarea lor.

Cu prilejul celei de a 30-a aniversări a R.S.S. Armene – cu sprijinul A. R.L.U.S.-ului – am reușit pentru prima dată să organizăm „Săptămâna Armeniei Sovietice” (22-29 noiembrie 1950), toate manifestațiunile care au avut loc desfășurându-se în bune condițiuni și cu o participare mare din partea publicului armean.

2) Activitatea ansamblului.

În prezent C.D.A. are două ansambluri mari, formate fiecare din cor, orchestră și echipă de dansuri (110-120 persoane), unul la București (Komitas) și unul la Constanța (Sevan).

Repetițiile acestor ansambluri s-au desfășurat cu regularitate, de două ori pe săptămână, fapt care a făcut posibilă reînnoirea și îmbogățirea permanentă a repertoriului, astăzi fiecare având peste 130 numere pregătite.

Ansamblul „Komitas” (Buc.) a participat în total la 41 manifestări ale altor organizații (A.R.L.U.S., C.D.E., diferite sindicate, întreprinderi etc.), iar ansamblul „Sevan” (C-ța) 23 de participări.

Menționăm în mod deosebit participarea echipei de dansuri la cea de a IX-a ediție a Jocurilor Mondiale Universitare de la Poiana Stalin [Brașov].

În afară de acestea, ambele ansambluri au dat șase concerte pentru populația armeană, la care au participat peste 7.000 persoane.

S-au organizat de asemenea 3 concerte la radio.

În vederea organizării celei de a 30-a aniversări a R.S.S. Armene s-au mai înjghebat o echipă de dansuri la C.D.A. Galați și un cor mic (format din 20 persoane) la Craiova.

În prezent ne-am fixat organizarea unei orchestre și cor specific armenesc, folosind chiar instrumente populare specifice și fiind îmbrăcați toți în costume armenesti.

În activitatea ansamblelor întâmpinăm greutăți materiale, în sensul că nu dispunem de fondurile necesare pentru confecționarea unor uniforme sau costume pentru dans. De asemenea, cea mai mare parte a coriștilor fiind sindicalişti, sunt împiedicați de sindicatele respective de la a participa la

manifestațiunile noastre. Suntem pe cale de a rezolva aceasta prin C.G.M. cu care am luat legătura.

3) Activitatea teatrală.

Deocamdată C.D.A. dispune de un singur colectiv de actori-amatori, numai în București, și prin el reușim să satisfacem una din dorințele mari ale populației armenie, aceea de a asculta piese de teatru în limba armeană. De la 7 mai 1950 și până astăzi au fost pregătite 4 piese de teatru, fiecare fiind reprezentată de două ori. Menționăm: „Iarbă rea” în traducere armeană, „Să fie precum ziceți” în limba română, „Fericirii”, piesă ce reprezintă aspecte din viața repatriaților în Armenia Sovietică, și „O confuzie mică” (piesă sovietică în limba armeană).

Prezentarea acestor piese s-a bucurat de un succes mare și, în cursul acestei veri, ele vor fi repetate în București, organizându-se reprezentații și la filialele C.D.A.

Nu a dat rezultatele dorite „Iarbă Rea” din cauza traducerii, care în unele locuri a fost greoaie și cu greșeli care s-au făcut simțite de public. Aceasta pentru că nu am încredințat traducerea unui colectiv, ci a rămas pe o singură persoană, și nici la terminare textul nu a fost controlat.

În prezent colectivul teatral pregătește piesa în patru acte *Batvo Hamar* („Pentru Onoare”), care va fi prezentată la 24 iunie a.c.

4) Expoziții.

C.D.A. a organizat 3 expoziții în legătură cu R.S.S. Armeană, două la București și una la Constanța. Expozițiile s-au bucurat de un frumos succes, fiind vizitate de peste 30.000 persoane.

Prima expoziție însă deschisă cu prilejul începerii „Săptămânii Armeniei Sovietice” (la 22 decembrie 1950) a prezentat lipsuri în ce privește pregătirea materialului care trebuia expus.

Astfel, cu ½ oră înainte de deschiderea expoziției, încă se aduceau fotografii, iar expoziția a fost completată abia a doua zi. La aceasta au contribuit pe de o parte lipsa noastră de experiență în organizarea expozițiilor, iar pe de altă parte lipsa unui control asupra tovarășului care primise acea însărcinare (controlul nu s-a efectuat decât târziu – în ultimele 2-3 zile).

5) Curs seral de cunoștințe marxist-leniniste.

S-a deschis în București la 9 ianuarie 1951 și a continuat în mod regulat până astăzi după programul prezentat la partid și aprobat. La început cursul se desfășura prin ședințe săptămânale și în fiecare ședință ținându-se un seminar și predându-se o lecție înainte (studiul individual se făcea acasă). Din luna martie, însușindu-ne directiva trasată de Partid în această direcție, am început să ținem într-o săptămână prelegerea și în alta seminarul, rezultatele în ceea ce privește materialul predat îmbunătățindu-se în mod simțitor.

Cursul s-a deschis cu un număr de 54 participanți, din care au fost scoși 9 ca elemente slabe care îi țineau în loc și pe ceilalți (au fost trecuți la cercul

de politică curentă) și unul care a părăsit cursul deoarece urmează cursurile unui alt institut de specializare profesională, fiind trimis de întreprinderea unde lucrează.

Cei 44 de cursanți sunt prezenți cu regularitate și depun interes în însușirea cunoștințelor ce li se predau. La curs participă: activiștii salariați ai C.D.A., personalul didactic al școlii și activiști de bază ai C.D.A.

Până astăzi s-au predat un număr de 13 lecțiuni, adică s-a realizat ½ din programul cursului.

În general, rezultatele sunt modeste, participanții au reușit să-și însușească cunoștințele de bază.

Tot în București a luat ființă, paralel cu cursul seral de cunoștințe marxist-leniniste, un cerc de politică curentă, format din 32 activiști (îndrumători), care ține ședințe săptămânale.

Un cerc de politică curentă se va organiza de asemenea în cursul lunii iunie cu îndrumătorii din Constanța.

6) Presa și publicațiuni în limba armeană.

Organul C.D.A. este „Nor Ghiank” (Viața Nouă), care apare săptămânal în 4 pagini. În linii generale fiecare număr conține: o pagină pentru popularizarea realizărilor din U.R.S.S. și R.S.S. Armeană (menționăm în special rubrica Radio-Erevan), apoi rubrica R.P.R. pe drumul construirii socialismului, viața armenilor în R.P.R. (unde se oglindește activitatea comitetelor democratice armene), rubrica pentru probleme de politică internațională etc. Apoi ziarul a fost și este folosit în Lupta pentru Pace, campania pentru ajutorarea Coreei, campania electorală etc. Foarte rar se trec scurte știri în legătură cu viața unor colonii armenesti din statele imperialiste, știri ce se iau din ziarele care ne sunt trimise de acolo.

„Nor Ghiank” este continuarea ziarului „Haiasdanian Geagad” („Frontul Armeniei”), care apărea în aceleași condițiuni.

Personalul redacțional și zețarii corespund din punct de vedere profesional, însă nu corespund din punct de vedere politic și al trecutului. De altfel și pregătirea politică a lor este slabă, astfel că și în „Nor Ghiank”, ca și în „Haiasdanian Geagad”, s-au putut strecura unele greșeli politice, care au dat naștere la discuții și comentarii în sânul populației armenesti. („Nor Ghiank”, nr.9 de duminică 13 iulie 1950 etc.).

„Nor Ghiank” a apărut până acum într-un tiraj de 1.000 exemplare, însă începând din luna iunie va apărea în 1.500 exemplare. Până acum ne-am bazat numai pe numărul și așa destul de mic de abonați. Circa 80-100 exemplare pleacă în străinătate pe adresa unor ziare sau organizații armenesti progresiste și pe adresa câtorva abonați care ei singuri au cerut ziarul.

Numărul mic de abonați se datorează executivei C.D.A., care nu a depus suficiente eforturi în această direcție.

Trebuie menționat că în ceea ce privește conținutul ziarului, executiva duce o muncă de pompier, în sensul că sesizează anumite lipsuri numai

după ce acestea apar. Situația aceasta a fost mult îmbunătățită abia în ultimele luni, când executiva nu mai permite apariția anumitor materiale fără a fi mai întâi văzute și aprobate. Executiva fixează de asemenea și articolul de fond pentru fiecare în parte.

În ce privește colectivul redacțional, de când a fost înjghebat (iunie 1950) a suferit două modificări, până am reușit să-i dăm forma de azi (este format din 5 tovarăși), care pare că face față situației.

O altă publicație periodică care apare sub îngrijirea C.D.A. este „Sevan” – revistă ilustrată pentru popularizarea realizărilor din R.S.S. Armeană.

Primul număr al acestei reviste a apărut la 26 noiembrie 1950, cu prilejul celei de a 30-a aniversări a R.S.S. Armene. Până astăzi au apărut în mod regulat – lunar – 7 numere, executate în bune condițiuni tehnice.

Revista este primită de populația armeană cu multă satisfacție.

Fiecare număr a apărut în 1500 exemplare, însă din cauza cererilor mari – în special din partea armenilor care locuiesc în țările imperialiste – cu începere din luna iunie tirajul se va mări la 2.000 exemplare.

Ca o lipsă a noastră în privința editării revistei, trebuie menționat faptul că în paginile revistei nu am rezervat un număr de pagini realizărilor poporului muncitor român în frunte cu Partidul său de avangardă pe drumul luminos al construirii socialismului. Această lipsă însă va fi înlăturată începând cu nr. 7, când la fiecare număr două pagini vor fi rezervate pentru popularizarea realizărilor din R.P.R.

Tot sub îngrijirea Executiviei C.D.A. s-au editat următoarele broșuri:

a) Poeții armeni cântă lupta pentru pace.

b) O broșură de cântece populare armenesci.

Acestea la un loc cu o broșură intitulată „Noua ortografie a limbii armene” au însumat la un loc 3.500 exemplare.

Trebuie menționat de asemenea și un calendar în limba armeană (pe anul 1951) tipărit în condițiuni modeste, folosindu-se ca material un calendar zilnic primit din R.S.S. Armeană.

În general, publicațiile în limba armeană care au apărut prin îngrijirea C. D.A. sunt puține, insuficiente față de cerințele populației armene, însă au fost primite bine, pe de o parte datorită materialului atrăgător pe care l-au conținut, iar pe de altă parte datorită faptului că au fost difuzate la prețuri scăzute (10 lei buc. fiecare broșură sau revistă și 60 lei calendarul).

Lipsa materialului tipărit de noi în limba armeană a fost acoperită cu cantități mari de tipărituri pe care le-am primit din Armenia Sovietică prin A.O.K.S.

În orice caz, datorită celor 720 kg. litere armenesci noi pe care le-am primit prin E.P.D., atât cantitatea, cât și calitatea tipăriturilor noastre vor înregistra salturi mari.

7) Participarea în alegeri.

Activitatea C.D.A. în timpul campaniei electorale s-a desfășurat după un plan de muncă detaliat, întocmit din timp.

Astfel:

- S-au făcut câte două prelucrări la București și Constanța și câte o prelucrare la celelalte filiale, a legii electorale, arătându-se care va fi contribuția populației armene.

- S-au organizat echipe de îndrumători (30 în Buc., 15 în C-ța. și câte 5 la celelalte filiale), echipe care au fost puse la dispoziția F.D.P. sau a organizațiilor raionale de Partid.

- S-a realizat traducerea și tipărirea în limba armeană a manifestului F. D.P. și Chemarea Partidului.

- La toate sediile Comitetului Democrat Armean s-au organizat colțuri ale alegătorului.

- Organul nostru de presă „Nor Ghiank” a fost folosit pentru publicarea materialelor în legătură cu alegerile.

- În timpul campaniei electorale o serie de activiști ai Comitetului Democrat Armean au primit însărcinări importante ca: responsabili la casele alegătorului, membri în comitetele de votare etc.

- În ziua alegerilor (3 decembrie) ansamblul din București a organizat programe artistice la 4 secții de votare (la secția de votare I.T.B. dansatoarele noastre au fost felicitate) iar ansamblul „Sevan” din C-ța a organizat programe artistice la două centre de votare și într-o piață publică.

În urma alegerilor din 3 decembrie au rămas ca deputați: unul în București, unul în Constanța și unul în Focșani, propus de întreprinderea unde lucrează.

În timpul campaniei electorale am avut de luptat cu anumite stări de spirit de nemulțumire care s-au ivit între armenii apatrizi (în special în București și C-ța.), pentru că au fost opriți de la a vota, nefiind cetățeni ai R.P.R.

În ceea ce privește desfășurarea muncii noastre în cadrul campaniei electorale, trebuie arătat că ea a fost copleșită de munca desfășurată pentru organizarea săptămânii Armeniei Sovietice. De asemenea, nu am reușit să avem evidențe numerice ale celor ce s-au înscris în listele electorale, au ridicat certificatele de alegător și au participat la vot, deși lucrul acesta – cu un mic efort în plus – ar fi fost posibil.

8) Popularizarea luptei pentru Pace.

În această direcție am avut următoarele realizări:

- O bună parte a conferințelor săptămânale au conținut subiecte în legătură cu campania pentru pace, ele fiind urmate de filme sovietice adecvate, cum sunt: „Întâlnirea pe Elba”, „Bătălia Stalingradului”, „Jurământul”, „Judecata popoarelor” etc. Astfel de conferințe s-au ținut și la filialele C.D.A. S-au ținut câte două conferințe la Buc. și C-ța. și câte una la celelalte filiale pentru popularizarea Rezoluției celui de al doilea Congres Mondial al Partizanilor Păcii.

– Am tradus și tipărit în limba armeană interviul tov. Stalin acordat corespondentului ziarului „Pravda” și Apelul Consiliului Mondial al Păcii pentru începerea unui Pact al Păcii. Citate din interviul tov. Stalin și Apelul pentru un Pact al Păcii au fost afișate în limba română și armeană la toate sediile C.D.A.

– În „Nor Ghiank” apare la fiecare număr câte un articol cel puțin în legătură cu lupta pentru pace.

– Am editat în limba armeană broșura „Poeții armeni cântă luptându-se pentru Pace”, care conține o serie de poezii scrise de poeții din R.S.S. Armeană pentru Pace.

– S-au organizat un număr de șase manifestațiuni artistice, venitul total în sumă de lei 230.000 vârsându-se „Frontului Mondial al Păcii”.

– Pentru buna desfășurare a muncii de lămurire am creat echipe speciale de îndrumători care au vizitat: peste 800 case în Buc., 450 în C-ța., iar la celelalte filiale au fost vizitate toate casele, dat fiind numărul mic al populației armenice. Tot cu ajutorul acestor îndrumători s-au realizat peste 1000 abonamente pe câte șase luni la revista „Pacea” („Partizanii Păcii”), din care 580 în București.

– La cel de al doilea Congres al Comitetelor de luptă pentru Pace din R. P.R., C.D.A. a desemnat: 8 delegați la conferințele județene și 2 delegați la conferința pe țară.

Trebuie menționat faptul că în Comitetul Permanent pentru Apărarea Păcii din R.P.R., populația armeană nu are nici un reprezentant și aceasta dă naștere la diferite discuții în sânul populației.

III. LEGĂTURILE CU A.O.K.S.- EREVAN

Legăturile noastre cu A.O.K.S.-ul se bazează pe schimbul de corespondență care de la 7 mai 1950 a fost mult adâncit.

De la A.O.K.S. am primit și primim direct cantități mari de cărți cu caracter ideologic și literar în limba armeană, apoi cărți școlare, teze, conferințe scrise în întregime, articole pentru ziar, reviste și ziare, un număr mare de fotografii, plus două exemplare „Expoziția 30 ani de Putere Sovietică în R.S.S.Armeană” compusă din planșe cu fotografii și texte explicative.

Materialul primit a fost folosit în întregime în cadrul manifestațiunilor noastre și pentru tipărituri.

În schimbul materialelor primite, C.D.A. se străduiește să strângă de la populația armeană diferite obiecte de valoare pe care să le trimită R.S.S. Armene prin A.O.K.S. Au fost trimise astfel: prin Ambasada Sovietică sau prin I. Maximovski (reprezentantul A.O.K.S.-ului în R.P.R.) următoarele: trei picturi de valoare, manuscrisele și câteva obiecte ale unui poet armean, un lexicon complet în limba germană, două instrumente muzicale.

De asemenea, trimitem în mod permanent fotografii și materiale care oglindesc activitatea noastră.

Faptul că A.O.K.S.-ul a manifestat grijă față de noi, ne-a făcut să trecem chiar la formularea unor cereri directe, cum ar fi: să ni se trimită filme (documentare de scurt metraj), să se aprobe plecarea în excursie a unui grup de activiști C.D.A., trimiterea unui număr de 3-4 tineri armeni, pentru a urma acolo cursurile institutului de pedagogie și apoi să se întoarcă aici ca profesori de limba armeană pentru cele două școli[1].

În baza acestor relațiuni A.O.K.S.-ul a făcut aprecieri scrise asupra muncii desfășurate de C.D.A. Astfel:

- prin scrisoarea din 17 aprilie 1951 face o frumoasă apreciere asupra revistei „Sevan”.

- prin scrisoarea nr. 1174 din 24 ianuarie face o apreciere asupra întregii munci a C.D.A. și a ziarului „Nor Ghiank”.

- În revista „Sovietagan Haiasdan” (Armenia Sovietică) nr. 2 din februarie 1951, la pag. 36-37, face o largă apreciere asupra felului cum a fost organizată Săptămâna Armeniei Sovietice.

În scurt se poate afirma că A.O.K.S.-ul ne dă un sprijin prețios pe care îl apreciem la o justă valoare.

IV. GREUTĂȚI ȘI LIPSURI.

PROPUNERI PENTRU ÎNLĂTURAREA ACESTORA

Între greutățile pe care le-am întâmpinat în activitatea noastră menționăm:

1) Problema cetățeniei. Așa cum s-a arătat la început, este una din problemele cele mai importante pentru populația armeană.

Cele două legi apărute după 23 August 1944 (162 și 125), așa cum erau alcătuite, nu dădeau posibilitatea armenilor apatrizi să devină cetățeni români, pentru că se cereau unele acte pe care dâșii nu le aveau și nu le puteau procura din Turcia.

Nerezolvarea acestei probleme a adus scoaterea unui număr de peste 100 muncitori armeni din diferite fabrici. La intervențiile C.D.A. (făcute cu știința Partidului) s-au rezolvat circa 100 de cazuri până în prezent, prin acordarea cetățeniei R.P.R., însă lucrările merg foarte încet.

Aceasta dă naștere la o stare de spirit de nemulțumire.

C.D.A., în urma legăturilor luate cu M.A.I. și Ministerul de Justiție, sprijină de la caz la caz aceste cereri.

2) În legătură cu ziarul. Problema literelor a fost rezolvată definitiv prin cele 720 kgr. litere armenesti diferite pe care le-am primit prin E.P.D.

Avem greutate în ce privește transportul zăturilor (care se culeg în zețăria noastră) la tipografie, care se face cu mașina, fapt care în repetate rânduri a provocat răsturnarea zăturilor și deci întârzierea apariției ziarului deoarece a trebuit să se facă o nouă culegere a materialului de tipărit.

Acest inconvenient ar putea fi înlăturat prin procurarea unei mașini baston (tiparniță de mână).

De asemenea, pentru scoaterea primului exemplar necesar corecturii este nevoie de o presă pentru corecturi. Demersurile noastre la centrala grafică nu au dat rezultatul așteptat.

3) În privința școlilor cu limba de predare armeană. O greutate o constituie faptul că personalul didactic este în mare parte format din elemente vârstnice care fac față cu greu sarcinilor. Singura posibilitate de rezolvare a acestei situațiuni o vedem prin trimiterea în R.S.R. Armeană a 3-4 tineri armeni, care să studieze la Institutul Pedagogic din Everan și să se întoarcă ca învățători.

Ca lipsuri mai principale, menționăm următoarele:

1) Colaborarea dintre membrii executivei C.D.A., deși s-a îmbunătățit simțitor, nu se poate spune că se desfășoară în bune condițiuni.

În urma înjghebării C.D.A., înțelegând în mod greșit sarcinile trasate de Partid în această direcție am mers timp de câteva luni pe panta neprincipială, injustă, a cocoloșirii unor fapte care nu corespundeau cu linia ce ne-a fost trasată, manifestând astfel o lipsă de combatere a greșelilor noastre proprii. Această situație a fost remediată întrucâtva prin ședințele de analiză a activității depuse, pe care le ținem din timp în timp.

Pentru înlăturarea completă a acestei lipse propunem ca la una din ședințele de analiză ținută de executiva C.D.A. să participe un tovarăș din partea Sectorului sau să ni se ceară o copie de pe procesul verbal detaliat al ședinței.

2) Am neglijat complet problema educării îndeaproape a membrilor ansamblelor când am fi avut posibilități, dat fiind că sunt grupuri organizate (atât la Buc., cât și la Constanța).

Deocamdată am luat măsuri pentru ca o dată pe săptămână – la una din repetiții – să li se facă scurte expuneri asupra diferitelor probleme de actualitate.

3) Cu tot interesul pe care îl depunem, nu am reușit să cuprindem toate problemele, astfel că anumite sarcini sunt pregătite cu superficialitate sau sunt realizate în ultimul moment, iar controlul pe teren al activității filialelor se face sporadic și este cu totul insuficient.

Pentru înlăturarea acestor lipsuri propunem scoaterea din câmpul muncii a unui membru al executivei C.D.A., căruia să i se încredințeze coordonarea întregii activități a C.D.A.

4) În ce privește campania pentru Pace, noi am stabilit legături cu Comitetul de luptă pentru Pace al Capitalei, considerăm însă și propunem ca, pentru realizarea în cât mai bune condițiuni a acestei sarcini, un membru al executivei C.D.A să fie cooptat în Comitetul permanent pentru apărarea Păcii din R.P.R.

V. LEGĂTURILE CU PARTIDUL

După cum s-a menționat de la început, Comitetele Democrate au fost constituite peste tot numai după ce Comitetul Regional sau Raional de Partid și-a dat asentimentul pentru propunerile făcute de noi.

Toate Comitetele Democratice Armene au legături permanente cu Partidul, responsabilii C.D.A. fiind chemați o dată pe lună la ședințele ținute de responsabilul resortului respectiv.

Mai mult chiar, la anumite ședințe ale C.D.A. participă instructori din partea Partidului.

Executiva C.D.A. Buc., în afară de legăturile sale cu Sectorul, a mai stabilit legături pentru operativitatea în muncă cu organizația P.M.R. a Capitalei și cu Raionul 1 Mai, cărora le înaintăm în fiecare luni un tabel cu ședințele și manifestațiunile din cursul săptămânii respective.

Din partea Sectorului primim un sprijin permanent prin recomandările și îndrumările ce ni se dau asupra anumitor probleme cu caracter specific.

Cerem însă să fim mai mult sprijiniți în ce privește rezolvarea problemei armenilor apatrizi și în ce privește mai ales criticarea lipsurilor noastre, aceasta cu atât mai mult cu cât la ședințele și manifestațiunile noastre în general nu a participat nimeni din partea Partidului (cu excepția lui 29 noiembrie).

Menționăm îndeosebi sprijinul primit de C.D.A. Ploiești, care a fost ajutat din toate punctele de vedere (chiar și în înjghebarea unui sediu) de către Regionala P.M.R. Prahova.

În schimb, C.D.A. Galați menține cu Partidul legături sporadice, rare, neorganizate, aceasta datorită faptului că secretarul C.D.A. nu este membru de Partid.

În general, putem afirma că cu sprijinul permanent pe care ni-l dă Partidul, cu toate lipsurile pe care le avem, activitatea depusă de C.D.A. își atinge într-o bună măsură scopul. În fața populației armenice din R.P.R., C. D.A. se bucură de prestigiu și de autoritate.

Secretar
D. Marcarian

(Arhivele Naționale București, Organizația „Frontul Armeniei”, Fondul 43, dos. 15/1951, f.47-58; un text identic, în același fond, dos. 18/1952, f. 80-91)

- [1] Pentru aspectul din urmă vezi scrisoarea din 12 aprilie 1950 adresată președintelui A.O.K.S. (Asociația Armeană pentru Strângerea Legăturilor Culturale cu Străinătatea) din Erevan de către H. Baboian, președintele Comitetului Democrat Armean de la noi, în *Arhivele Naționale București, Organizația „Frontul Armeniei”, Fondul 43, dos. 11/1950, f.11-12.*

Proces-verbal

Astăzi, 10 iunie 1951, s-a ținut ședința Comitetului, fiind prezenți tov. Iazigian Miran, secretar, E. Kozanlian, secretar adj., și Harutiun Martaian, resp. adm. financiar.

S-au luat următoarele hotărâri:

1. S-a fixat pentru ziua de 14 iunie a.c. prelucrarea articolului din ziarul „Sovetagan Haiastan”, despre Marea Victorie a poporului sovietic (Planul cincinal după război), no.90/1951.

2. Pentru ziua de 26 iunie 1951 se va prelucra rezumatul „Congresului al 15-lea al P.C. (b.) Armean”.

3. Se vor scrie 3 articole la gazeta de perete cu subiecte legate de evenimentele zilei:

a) Intensificarea întrecerii socialiste, E. Kozanlian.

b) Despre Congresul al 15-lea al P.C. (b.) Armean, M. Iazigian.

c) Despre bătălia examenelor de fine de an, Demirgian Ana.
D.M.C.I.

Secretar
M. Iazigian

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.32)

Nr. 76/1951

PLAN DE MUNCĂ
Pe trim. III 1951

Comitetul Democrat Armean își fixează următorul plan de muncă:

1. Vom duce mai departe în sânul populației armenice muncă de lămurire în problema luptei pentru pace. În acest sens:

a) Vom ține strânsă legătură cu Comitetele de luptă pentru Pace, cel al Raionului și cele 2 de cartier din oraș.

b) Vom ține 2 conferințe în legătură cu lupta pentru pace.

c) Vom instrui în mod temeinic îndrumătorii în această problemă.

2. Vom duce muncă de lămurire în sânul armenilor apatrizi cu privire la încetățenirea lor, sprijinindu-i în această problemă. Vom ține o evidență despre armenii apatrizi.

3. Vom duce muncă de lămurire în sânul populației armenice pentru restructurarea în muncă. În acest sens vom îndrepta pe foștii mici comercianți și mici meseriași, și în special pe casnice, spre cooperativele de producție și alte munci productive.

4. Vom îndrepta tineretul să activeze în cadrul G.M.A. și vom activa corul tineretului pentru intensificarea vieții culturale armenice și a participa la manifestările culturale ale celorlalte echipe culturale din orașul Gherla.

Tineretul școlar va fi îndreptat înspre școlile tehnice ale Ministerelor.

5. Pentru ridicarea nivelului cultural și ideologic al membrilor Comitetului Dem. Armean și al îndrumătorilor vom forma un cerc de politică curentă.

– Populația armeană va fi îndrumată la conferințele organizațiilor de masă și în special la A.R.L.U.S..

– Pentru combaterea superstițiilor vom ține 2 conferințe, în acest sens vom lua legătura cu Asociația pentru Răspândirea Culturii și a Științei, cerându-i material potrivit și conferențiar.

– Vom trimite 3 corespondențe la ziarul „Nor Ghiank” și vom scrie 6 articole la gazeta de perete.

6. Vom demasca elementele dușmănoase care calcă legile R.P.R.

7. Vom organiza munci voluntare pentru folos obștesc.

Gherla la 3 iulie 1951

Secretar

M. Iazigian

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos.4/1951, f.27)

Proces-verbal

Astăzi, 17 august 1951, s-a ținut în sediul Comitetului Democrat Armean conferința în limba armeană de către tov. Miran Iazigian, „Popoarele din lumea întreagă semnează apelul pentru încheierea unui pact al Păcii”.

Au luat parte un număr de cetățeni ai populației armene din Gherla, reprezentând majoritatea populației armene.

Secretar
M. Iazigian

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.33)

Proces-verbal

Încheiat azi, 20 august 1951

În ședința plenară a Comitetului Democrat Armean, la care a participat majoritatea populației armene din Gherla, s-a preluat de către tov. secretar Miran Iazigian „Însemnătatea zilei de 23 August”.

Tov. Iazigian a arătat că această aniversare a eliberării poporului român de către Glorioasa Armată Sovietică a însemnat eliberarea de sub jugul fascist, de subjugarea națională și a celorlalte popoare din România. Mai departe arată că aceasta totodată a însemnat crearea forțelor populare și instaurarea regimului de democrație populară care este baza construirii Socialismului în R.P.R.

Mai departe s-a arătat că fiecare om al muncii trebuie să-și închine toate forțele pentru apărarea păcii, pentru îndeplinirea și depășirea planului de stat, care este cheazășia unui viitor fericit al oamenilor muncii din țara noastră.

Totodată, tov. Iazigian a făcut apel la populația armeană ca să participe cu toții la meetingul ce se va desfășura în ziua de 23 August și în orașul nostru.

Secretar
M. Iazigian

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.34)

No. 80

24 august 1951

**Către C.C. al C.D.A.
București**

În ziua de 20 august 1951, pe baza materialului indicat de Partid, s-a ținut un meeting la sediul C.D.A., unde a luat parte majoritatea populației armene din Gherla.

Tov. secretar M. Iazigian a arătat însemnătatea zilei de 23 August, invitând totodată ca toți armenii să participe în mod organizat în cadrul instituției sau întreprinderii din care fac parte la meetingul care va avea loc în ziua de 23 August și în orașul nostru.

La sărbătorirea celei de a 7-a aniversări a eliberării patriei noastre a luat parte și populația armeană în mod organizat din ziua de 23 August în cadrul meetingului desfășurat în orașul nostru.

Secretar
M. Iazigian

Secretar Adj.
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos.4/1951, f.29)

[no.] 84

20 septembrie [1951]

**Către C.C. al Comit. Dem. Armean
București**

Referitor la telegrama dvs. din 16 sept. a.c., semnată de tov. D. Marcarian, în ce privește să facem propuneri de activiști pentru a studia în Armenia Sovietică, Com. Dem. Armean din Gherla propune pe tov. Ana Demirgian, membră în Com. Dem. Armean din Gherla, cu funcția de responsabil cu educația politică.

Datele personale

Anua Demirgian, născută în anul 1931, ziua 3 aug., în Gherla; ocupația: studentă în anul I la Facultatea Pedagogică Superioară, Secția Naturale, Cluj.

Originea socială: muncitorească, averi nu are, necăsătorită, cetățeană română, face parte din U.T.M.

Caracterizare

Tov. Ana Demirgian este o tovarășă cinstită, sânguincioasă, are perspectivă de dezvoltare. Are mare dorință de învățătură, ca activistă a Com. Dem. Armean se achită de sarcinile primite cu conștiinciozitate. Ca membră a U.T.M.-ului este foarte apreciată.

Nu cunoaște limba armeană, vorbește perfect româna și mai puțin maghiara și limba turcă.

Nu are tată, are numai mamă săracă, muncitoare, bolnăvicioasă, care va fi greu să o lase singură.

Secretar
M. Iazigian

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos.4/1951, f.30)

Proces-Verbal

Încheiat astăzi, în ziua de 23 septembrie 1951, cu ocazia ședinței festive pentru comemorarea luptătorilor revoluționari Suren Spandarian și Sahumian.

Ședința este deschisă de tov. Miran Iazigian, care arată scopul ședinței și citește teza primită de la C. Central al C.D.A. București.

Din partea C.D. Armean din Gherla au fost prezenți tov. secretar Miran Iazigian, Ana Demirgian, Harutiun Martaian și Kozanlian Ervant, precum și un număr însemnat al populației armene din Gherla.

Secretar
M. Iazigian

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.35)

25 septembrie [1951]

**PLAN DE MUNCĂ
PENTRU PARTICIPAREA COMITETULUI DEMOCRAT ARMEAN
LA LUNA PRIETENIEI ROMÂNNO-SOVIETICE**

1. CONFERINȚE

a) Duminică 7 octombrie – Deschiderea Lunii Prieteniei Româno-Sovietice. Conferință urmată de un festival artistic sau de un film sovietic.

b) Joi 11 octombrie – Conferință: „Orânduirea sovietică, izvorul fericirii popoarelor sovietice”. Urmează un film sovietic.

c) Joi 18 octombrie – Conferință: „Ajutorul frățesc al Uniunii Sovietice, cheazășie a construirii Socialismului în R.P.R.”. Urmează un festival artistic sau un film sovietic.

d) Joi 25 octombrie – Conferință: „Marele democrat revoluționar din Caucaz: Micael Naloandian”. Urmează un film sovietic.

e) Duminică 28 octombrie – a 33-a aniversare a gloriosului comsomol leninist-stalinist. Urmează un festival artistic și o „Reuniune pentru tineret”.

f) Joi 1 noiembrie – Mari compozitori ai Armeniei Sovietice. Urmează o audiție muzicală și un program muzical special.

Unele din aceste conferințe vor fi ținute și la filialele C.D.A.

Se vor trimite conferențieri de la caz la caz.

2. Ansamblul artistic al Comitetului Democrat Armean va fi pus la dispoziția A.R.L.U.S.-ului de două ori în cadrul Lunii Prieteniei Româno-Sovietice. De asemenea, ansamblul va susține programele artistice ale manifestărilor C.D.A. Ansamblul „Sevan” din Constanța va organiza două concerte la dispoziția Reg. Constanța A.R.L.U.S..

3. Cel puțin câte două articole în fiecare număr al organului nostru „Nor Ghiank” (Viață Nouă). Număr festiv la 4 noiembrie – 6 pagini. Revista „Sevan”, nr. 12 – 4 pagini închinat U.R.S.S.

4. Organizarea unui concurs de poezii în cadrul C.D.A. pentru poeții armeni: versuri închinat prieteniei Româno-Sovietice.

5. Organizarea de fotoexpoziții care oglindesc mărețele realizări ale U. R.S.S. pe drumul construirii Comunismului (la toate sediile C.D.A. cu materiale obținute prin A.R.L.U.S., panouri cu caricaturi antiimperialiste la toate sediile).

6. Îndrumarea populației muncitoare armenă pentru a se încadra în A. R.L.U.S. (acțiune ce o vom organiza prin colectivele de îndrumători C.D.A.)

7. În cadrul săptămânii Cărții Sovietice se vor organiza standuri cu cărți la București și Constanța (obținute prin Cartea Rusă).

8. Concursuri de șah și ping-pong (între Buc. – C-ța C.D.A.)

9. Duminică 4 noiembrie – Aniversarea Marii Revoluții Socialiste din Octombrie. Urmează un festival artistic.

10. Pentru ziua de 7 noiembrie mobilizarea și pregătirea coloanei de manifestații C.D.A. după directivele ce le vom primi între timp.

Secretar
D. Marcarian

Resp. Agit. Propagandă
T. Ter. Grigorian

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos.4/1951, f.31-32)

COMITETUL DEMOCRAT AL POPULAȚIEI ARMENE DIN R.P.R.**Gherla**

No. 85

Gherla, 28 septembrie 1951

Către C.C. al Comitetului Democrat Armean,

București

RAPORT DE ACTIVITATE

Pe trimestrul III/951

SITUAȚIA POLITICĂ:

În această perioadă, populația armeană a fost îndrumată de către Comitetul nostru în a-și aduce contribuția la lupta pentru pace prin munca lor la locurile lor de producție. Totodată și pentru întâmpinarea zilei de 23 August, ziua eliberării României de către Glorioasa Armată Sovietică.

Atmosfera în sânul populației armene este înaltă prin faptul că Marea Uniune Sovietică și țările de democrație populară cuceresc zi de zi noi victorii pe drumul construirii socialismului în țările de democrație populară și a comunismului în Marea Uniune Sovietică. Aceste succese sunt cheazășia păcii în lumea întreagă și totodată lovituri de moarte date imperialismului americano-englez.

ORGANIZATORIC:

În perioada trimestrului III, Comitetul a ținut 5 ședințe, în care s-au întocmit planuri de muncă lunare, în vederea acțiunilor și problemelor actuale și rezolvarea sarcinilor ivite între timp.

S-au ținut 3 ședințe plenare cu caracter de conferință și de ședință festivă.

CULTURAL:

Deși în această perioadă viața culturală a fost relativ redusă din cauza aglomerării cu munci profesionale și politice a activiștilor Comitetului nostru, totuși am reușit să realizăm următoarele:

O conferință în limba armeană cu titlul „Popoarele din lumea întreagă semnează apelul pentru încheierea unui pact al păcii”. Despre acest fapt am trimis și o corespondență la „NorGhiank”.

În ședință festivă s-a arătat după teza indicată de Partid „Însemnătatea zilei de 23 August”.

Tot într-o ședință festivă au fost comemorați, după teza primită, în limba armeană, luptătorii revoluționari Suren Spandarian și Sahumian.

La aceste conferințe a participat marea majoritate a populației armene din orașul nostru.

Cu ocazia ținerii Conferinței „Partizanilor păcii din Armenia Sovietică”, Comitetul nostru a trimis o telegramă din partea populației armene, prin care trimite un salut fierbinte și frățesc acestei conferințe, care a apărut în ziarul „Nor Ghiank”,

- S-au scris articole la gazeta de perete în număr de șapte.
- S-au citit din bibliotecă un număr de 22 de broșuri și reviste.
- Am difuzat un număr de 80 de buc. reviste „Sevan”.

GREUTĂȚI:

Din cauza aglomerării cu sarcini profesionale și politice a întregului Comitet nu am reușit să depunem o activitate mai mare, în special pe linie culturală.

Secretar
M. Iazigian

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.36-37)

Comitetul Democrat Armean
Gherla, Reg. Cluj

Plan de muncă
Pe trimestrul IV/1951

OBIECTIVELE:

1. Participarea la luna prieteniei româno-sovietice
  2. Organizarea săptămânii Armeniei Sovietice
  3. Aniversarea nașterii tov. Stalin
  4. Sărbătorirea zilei de 30 Decembrie
- Toate obiectivele de mai sus fiind axate pe lupta pentru pace.

1. Pentru prietenia româno-sovietică, organizarea unui număr de 3 conferințe.

- a. Orânduirea sovietică, izvorul fericirii popoarelor sovietice.
- b. Ajutorul frățesc al U.R.S.S. – cheazășia construirii socialismului în R.P.R.
- c. Mari compozitori ai Armeniei Sovietice, urmat de muzică armeană (conferențiar de la C.C. al C.D.A.).
  - Trimiterea a 2 articole la ziarul „Nor Ghiank”.
- d. Organizarea de fotoexpoziție cu sprijinul A.R.L.U.S.-ului cu panouri antiimperialiste.
- e. Îndrumarea populației armene în A.R.L.U.S.
- f. Duminică 4 noiembrie ședință festivă la sediul C.D.A. urmată de program artistic.
- g. La 7 noiembrie populația va participa la manifestațiile organizate de Partid.

2. La 8 noiembrie nașterea tov. Gh. Gheorghiu-Dej.

- Se va ține o conferință în legătură cu biografia tov. Gh. Gheorghiu-Dej. În acest sens se va trimite și o corespondență la „Nor Ghiank” referitoare la tov. Gh. Gheorghiu-Dej. Scrisoarea va fi concepută în ședință publică.

3. Organizarea aniversării Armeniei Sovietice.
  - a. Se va organiza expoziția: 30 de ani de existență.
  - b. În ziua de 24 noiembrie: o petrecere urmată de program cultural.
  - c. În ziua de 25 noiembrie: miting festiv urmat de program cultural, unde va fi convocat publicul din oraș. Va conferenția un delegat din partea C.C. al C.D.A.
  - d. În intervalul 22-28 se va organiza săptămâna Armeniei Sovietice.

4. Aniversarea nașterii tov. Stalin în ziua de 21 decembrie: se va sărbători după îndrumările C.C.

5. Aniversarea zilei de 30 decembrie: proclamarea R.P.R. se va sărbători după îndrumările primite.

Gherla, 1 octombrie 1951

Secretar
M. Iazigian

Resp. Organizatoric
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos.4/1951, f.33)

PROIECT DE PLAN DE MUNCĂ

5 octombrie [1951]

Pentru cea de-a 50-a aniversare a zilei de naștere a

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej

Secretar General al Comitetului Central al

Partidului Muncitoresc Român

În vederea acestei mari sărbători a oamenilor muncii din țara noastră ne propunem realizarea următoarelor:

1) Conferințe de popularizare a biografiei tov. Gh. Gheorghiu-Dej.

Astfel de conferințe se vor ține câte una la fiecare filială, până cel mai târziu la 15 octombrie, folosindu-se ca material fie tezele de la Partid, fie broșura apărută la Editura P.M.R.

2) Se vor înființa grupe de activiști pentru citirea în comun a broșurii *Gh. Gheorghiu-Dej*, apărută la Editura P.M.R., și a „Raportului asupra proiectului de constituție” făcut în fața Marii Adunări Naționale (Gh. Gheorghiu-Dej, *Articole și cuvântări*, pag. 160-176, Editura P.M.R.), aici făcându-se legătura cu drepturile și libertățile acordate naționalităților conlocuitoare.

Vor fi înființate câte o grupă la fiecare filială și două în București, cu o durată de 3 ședințe (o dată pe săptămână) fiecare.

Termen de executare: 10 noiembrie.

3) Popularizarea prin publicații.

În fiecare număr al organului nostru „Nor Ghiank” (Viață Nouă) va apărea câte un articol și fotografii.

Aceasta se va realiza din momentul în care vor apărea astfel de materiale și în presa de Partid.

În revista „Sevan”, nr. 12 (luna octombrie), vor apărea două pagini cu fotografii și texte explicative, arătând aspecte din viața și lupta celui mai iubit fiu al poporului român.

4) Vom porni o acțiune de trimitere de scrisori către tov. Gh. Gheorghiu-Dej, din partea populației armene, astfel:

– Până la 20 octombrie la fiecare filială va avea loc o ședință publică în care, după scurte expuneri, se vor alcătui scrisori pe care le vor compune cei prezenți în sală.

Scrisorile vor fi centralizate la București cel târziu la 22 octombrie.

– Între 22-28 octombrie, după aceste scrisori, se vor compune versuri închinat tov. Gh. Gheorghiu-Dej (în limba armeană).

– Între 28 octombrie-1 noiembrie atât versurile, cât și scrisorile vor fi date la legat (pe cât posibil legătura va fi ornată cu motive armenesti).

5) Până la 31 octombrie vor fi pregătite și strânse la sediul nostru din București darurile ce vor veni din partea populației armene din Republica Populară Română.

6) Numele tovarășilor care vor face parte din delegația care va prezenta felicitările îl vom raporta imediat ce ni se va spune numărul tovarășilor care vor face parte din delegație.

Secretar
D. Marcarian

Resp. Agit. Propagandă
T. Ter Grigorian

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic al Armenilor din România”, dos.4/1951, f.34-35)

**COMITETUL DEMOCRAT AL POPULAȚIEI ARMENE DIN R.P.R.
COMITETUL CENTRAL**

No.43

București, 24 ianuarie 1952
Strada Armenească, 13
Telefon 3.49.96

**Către Comitetul Democrat Armean
Gherla**

Vi se face cunoscut:

Conform noilor dispozițiuni primite de la forurile superioare, privind bugetul care a fost redus cu 30%, vă rugăm să echilibrați cheltuielile dvs. conform noului buget.

Subvenția fixă ..... Lei 7.000

Salariul activistului ..... Lei 3.000

Total Lei 10.000

Nu v-am trimis subvenția pentru că mai dispuneți de un sold care trebuie consumat.

Luptăm pentru Pace

Secretar
D. Marcarian

Resp. Adm. Financiar
K. Sagatelian

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.123)

**COMITETUL DEMOCRAT AL POPULAȚIEI ARMENE DIN R.P.R.
COMITETUL CENTRAL**

No.62

București, 31 ianuarie 1952
Strada Armenească, 13
Telefon 3.49.96

**Către Comitetul Democrat Armean
Gherla**

Vă rugăm a ne comunica:

a) Soldul casei la 28 ianuarie 1952, în lei vechi, specificându-se proveniența încasărilor (subvenție, calendare, abonamente ziar etc.).

b) Soldul transformat în lei în urma aplicării reformei monetare, sold cu care veți începe operațiunile de la 29 ianuarie a.c.

Totodată vă comunicăm că prețul calendarului în lei noi este de lei 5.

Ne veți trimite o copie de pe procesul verbal încheiat.

Luptăm pentru Pace

Secretar
D. Marcarian

Resp. Adm. Financiar
K. Sagatelian

*(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul
Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.124)*

**COMITETUL DEMOCRAT AL POPULAȚIEI ARMENE DIN R.P.R.
COMITETUL CENTRAL**

No.117

București, 20 februarie 1952
Strada Armenească, 13
Telefon 3.49.96

**Către Comitetul Democrat Armean
Gherla**

V-am trimis prin mandat telegrafic suma de lei 100 (una sută), care se repartizează astfel:

- Lei 63, pentru cheltuieli pe luna februarie a.c. necesare în munca dvs.
- Lei 37, accont II pe luna februarie a.c. pentru activistul salarizat.

Vă atragem atențiunea că în conformitate cu directivele primite și politica de economii pe care trebuie să o aplicăm în cadrul disciplinei financiare, cu începere de astăzi nu vă vom mai trimite subvenția pe luna respectivă dacă nu vom primi decontările respective la fiecare 5 ale lunii.

Luptăm pentru Pace

Secretar
D. Marcarian

Resp. Adm. Financiar
K. Sagatelian

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.121)

**Comitetul Democrat al Populației Armene din R.P.R.
Gherla**

No. 12

Gherla, 31 martie 1952

**Plan de muncă
pe trimestrul II 1952**

Comitetul Democrat Armean din Gherla își ia următoarele obiective pentru trim. II 1952.

- Vom ține cel puțin trei ședințe de Comitet și trei ședințe Plenare.
- Vom sprijini Comitetul de Luptă pentru Pace din orașul Gherla în activitățile sale.
- Vom îndruma populația armeană în acțiunile de munci voluntare ale Sfatului Popular Orășenesc.
- Vom întâmpina ziua de 1 Mai și 9 Mai luând parte activă la locul de muncă în eforturile și întrecerile socialiste alături de toți oamenii muncii.
- Vom prelucra și pune în viață toate hotărârile partidului și ale guvernului.
- Vom pune în aplicare toate îndrumările și conferințele trimise de către Com. Centr. [al] Comit. Dem. Armean.
- Vom ține strânse legăturile cu partidul, A.R.L.U.S. și toate celelalte organizații de masă din oraș.

Secretar
M. Iazigian

Resp. org.
[semnătură]
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.129; dos.2/1950-1952, f.40)

**Comitetul Democrat al Populației Armene din R.P.R.
Gherla**

No. 11

Gherla, 31 martie 1952

**Raport de activitate
pe trimestrul I 1952**

În această perioadă mica populație armeană din orașul Gherla a fost antrenată de către Com. Dem. Armean în acțiunile partidului și guvernului.

Astfel, fiecare armean cinstit din câmpul muncii și-a adus contribuția sa la realizarea planului de Stat și lupta pentru Pace, prin eforturile depuse. Reamintim că peste 90 procente ale populației armene din Gherla sunt încadrați în câmpul muncii productive.

Atmosfera politică în sânul populației armene este bună.

Organizatoric

În perioada trimestrului I, Comitetul nostru a reușit să muncească pe un plan de muncă concret, totuși a ținut trei ședințe de Comitet, unde a discutat și rezolvat probleme curente, îndrumând și antrenând populația armeană în acțiunile partidului și guvernului, ca: întărirea reformei bănești prin eforturile depuse în câmpul muncii, participând la viața culturală în oraș etc.

Cultural

În perioada trimestrului nu am avut activitate culturală, decât populația a fost îndrumată la conferințele organizate de către organizațiile de masă din orașul nostru și viața culturală în cadrul celor sus amintite.

Din biblioteca comitetului s-au citit un număr de 14 cărți și broșuri. Au fost difuzate 30 reviste „Sevan”. Au fost citite de către unii armeni ziarul și revista „Sovetagan Haiastan”.

Greutăți

Am avut greutăți în perioada aceasta prin faptul că tov. Kozanlian Ervant, secretarul adjunct, a fost mutat cu serviciul la Cluj încă înainte de anul nou, deci n-a putut depune nici o activitate. Altă greutate a fost că tov. Haig Iazigian, activist salarizat, zace grav bolnav de mai bine de 2 luni de zile. Iar restul membrilor Comitetului fiind prea aglomerați în muncile profesionale nu au reușit a depune o activitate mai intensă decât cele arătate mai sus. Pe

de altă parte, populația noastră fiind mică la număr nu avem elemente necesare corespunzătoare pentru o activitate mai dezvoltată.

Raportul cerut pentru 30 martie nu am reușit să-l trimitem la timp din motive de forță majoră. Promitem în viitor să fim mai punctuali.

Secretar
M. Iazigian

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.2/1950-1952, f.38-39)

**COMITETUL DEMOCRAT AL POPULȚIEI ARMENE DIN R.P.R.
COMITETUL CENTRAL**

București, 11 aprilie 1952
Strada Armenească, 13
Telefon 3.49.96

PROIECT DE PLAN

**În vederea comemorării victimelor
masacrelor din 1915 împotriva populației armenice din Turcia**

În vederea comemorării victimelor masacrelor organizate de guvernul turc împotriva armenilor din Turcia, la 24 aprilie 1915, în urma cărora au pierit circa 1.500.000 de armeni pașnici, Comitetul Democrat Armean propune următorul proiect de plan:

1. Se vor organiza la București, precum și în centrele locuite de armeni: Constanța, Galați, Brăila, Focșani, Ploiești, Craiova și Gherla, ședințe comemorative pentru populația armeană. Manifestațiile vor avea loc în ziua de 24 aprilie, seara.

Conferința va fi ținută în limba armeană și în limba română.

2. Se vor trimite ziarelor cotidiene material documentar spre publicare, se vor publica prin presă dări de seamă asupra ședințelor ținute cu acest prilej. Se va scoate în relief grija deosebită arătată de tovarășul Stalin personal și de către guvernul sovietic față de problema armeană și supraviețuitorii masacrelor; de asemenea se vor accentua libertățile și drepturile de care se bucură populația muncitoare armeană alături de celelalte naționalități conlocuitoare în R.P.R.

3. La sfârșitul ședințelor comemorative se vor citi telegrame adresate Comitetului Permanent pentru Apărarea Păcii din R.P.R., prin care populația armeană înfierează barbariile imperialiștilor americani și englezi împotriva poporului coreean și a poporului chinez, aderarea Turciei la blocul agresiv al Atlanticului de Nord.

4. Textul expunerii și al telegramii se vor prezenta Secției de Agitație și Propagandă, până la 20 aprilie a.c.

Secretar
D. Marcarian

[ANEXĂ]

**Către
Comitetul Permanent pentru Apărarea Păcii din
Republica Populară Română**
Loco

Cu prilejul comemorării victimelor groaznicelor masacre săvârșite în 1915, împotriva pașnicei populații armenice din Turcia, de către regimul sângeros burghezo-moșieresc turc, populația armeană își manifestă voința fermă de a lupta pentru pace, alături de poporul român și celelalte minorități naționale din Republica Populară Română.

Prea grele și de neuitate jertfe a dat poporul armean – sute de mii de armeni au căzut însângerați datorită perfidelor manevre ale imperialiștilor – pentru ca acum fiecare armean cinstit să nu urască cu întreaga sa conștiință pe monștrii imperialiști americani și englezi, stăpânii și inspiratorii de ieri ai criminelor guverne turcești, în mârșava lor acțiune de exterminare a populației armenice din Turcia, canibalii de azi care prin puterea criminalului război bacteriologic încearcă să extermine eroicul popor coreean și care, ca cei mai josnici gangsteri, au răpus viața minunatului luptător pentru pace, fiul eroic al poporului grec, Nikos Beloiannis.

Populația armeană din R.P.R. își ia angajamentul, cu prilejul acestei comemorări, să lupte cu toată hotărârea pentru îndeplinirea și depășirea sarcinilor de plan ale celui de-al doilea an al cincinalului, pentru construirea unei vieți fericite și îmbelșugate în scumpa noastră Republica Populară Română, pentru pace și bunăstare în întreaga lume.

TRĂIASCĂ LUPTA PENTRU PACE!

**TRĂIASCĂ FRONTUL PĂCII ÎN FRUNTE CU INVINCIBILA UNIUNE
SOVIETICĂ CONDUSĂ DE MARELE STALIN!**

În numele populației muncitoare armenice din R.P.R., Comitetul Central al Comitetului Democrat al Populației Armenice din Republica Populară Română.

Secretar
D. Marcarian

(Arhivele Naționale București, Organizația „Frontul Armeniei”, Fondul 43, dos.18/1952, f.10-11)

**COMITETUL DEMOCRAT AL POPULAȚIEI ARMENE DIN R.P.R.
COMITETUL CENTRAL**

No.271

București, 12 aprilie 1952
Strada Armenească, 13
Telefon 3.49.96

**Către Comitetul Democrat Armean
Gherla**

V-am trimis prin coletăria C.F.R. expoziția fotografică Armenia Sovietică, pe care o veți expune împreună cu filiala A.R.L.U.S., fie la sediul C.D.A., fie într-un alt local potrivit.

Luați măsuri de popularizare pentru a fi vizitată cât mai mult de oamenii muncii din localitatea dvs.

Luptăm pentru Pace!

Secretar
D. Marcarian

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.130)

Telegramă

Copie

Către

Comitetul Permanent Pentru Apărarea Păcii din R.P.R.

București

Populația muncitoare armeană din orașul Gherla, comemorând azi, 24 aprilie 1952, în ședință festivă, 37 ani de la masacrele canibalilor imperialiști turci asupra populației pașnice armene, își exprimă hotărârea de a lupta pentru împiedicarea unui nou măcel mondial, fiind ferm încadrați în marele front al păcii în frunte cu invincibila Uniune Sovietică, condusă de marele învățător al popoarelor Iosif Vissarionovici Stalin.

Comitetul Democrat Armean

Secretar

Iazigian Miran

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.137)

**Către Comitetul Democrat Armean
Comitetul Central
București**

21 iulie [1952]

Confirmăm adresa dvs. no. 69 din 6 iulie a.c., prin care ne dați lămuriri în legătură cu întocmirea unui plan de muncă trimestrial.

În legătură cu aceasta vă comunic că comitetul organizației noastre, în planul de muncă întocmit în ședința din 16 iulie a.c. în conformitate cu directivele dvs., a prevăzut conferințe cu subiectele de mai jos în perioada 1 iul.- 30 sept. 1952.

1. Codul muncii
2. Marxism în lingvistică
3. Agresiunea imperialistă din Coreea
4. Întărirea lagărului păcii
5. Lupta poporului corean
6. Comemorarea de personalități proeminente ale vieții culturale și politice armene, ca Spantarion, Gomidas, Sandukian etc.
7. Înființarea gospodăriilor agricole în R.P.R.

Conferințele de mai sus vor fi întregite cu cronica evenimentelor de actualitate.

Secretar
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.280)

Comitetul Democrat Armean
Gherla-Someș R.P.R.

[iulie-august 1952]

TELEGRAMĂ

Către
Consiliul de Securitate al Națiunilor Unite
Lak Success, USA

În numele Comitetului Democrat Armean din R.P.R., orașul Gherla, județul Someș, cerem ca să se oprească imediat bombardarea orașelor cu populație civilă, pașnică și dornică de pace din Coreea.

Cerem retragerea imediată a trupelor americane din Coreea.

Cerem libertate populației din Coreea pentru a-și putea hotărî singură soarta.

În numele Comitetului Democrat Armean din Gherla-Someș, R.P.R.

Secretar
E. Konzalian

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.281)

**COMITETUL DEMOCRAT AL POPULAȚIEI ARMENE DIN R.P.R.
GHERLA**

No. 36

Gherla, 1 aug. 1952

**Către
C.C. al C.D.A.
București**

Conform adresei dvs. no. 484 din 25 iulie 1952 am fost convocat la ședința care trebuie să aibă loc în zilele 3 și 4 august a.c. în sediul C.C. al C.D.A. București, str. Armenească no. 13.

Pe baza notei telefonice comunicate de tov. Papazian din ziua 1 aug. 1952, orele 13, prin care mi s-a făcut cunoscut să nu mai plec la ședință până la noi dispoziții, ședința fiind amânată. Deci, conformându-mă notei telefonice mai sus amintite, nu am mai plecat la ședință.

Aștept noi dispoziții.

Cu salutări tovărășești,
M. Iazigian

P.S. Adaug că comunicarea mi s-a adus la gara Gherla de un salariat al Intrepr. „Someșul”. No. telefonului Intrepr. „Someșul” este 72, Gherla.

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.138)

TELEGRAMĂ

Comitetul Democrat Armean
Str. Armenească 13
București

[august 1952]

Noi, populația muncitoare armeană din orașul Gherla, trimitem salutul nostru frățesc Conferinței din Erevan a Partizanilor Păcii din Armenia Sovietică și totodată sentimentul nostru de recunoștință pentru eforturile depuse de Marea Uniune Sovietică în frunte cu stegarul păcii Marele Stalin pentru apărarea și menținerea păcii în lumea întreagă. Stop.

Secretar CDA
Miran Iazigian

Exp.
Comitetul Democrat Armean
Gherla – Reg. Cluj

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.139)

**COMITETUL DEMOCRAT AL POPULAȚIEI ARMENE DIN R.P.R.
COMITETUL CENTRAL**

No.271

București, 12 august 1952
Raionul 1 Mai
Strada Armenească, 13
Telefon 3.49.96

**Către Comitetul Democrat Armean
Gherla**

Deși știm că realizând economii strângeți fonduri pentru cumpărarea unui aparat de radio pentru sediu, ne-am permis ca luna aceasta să nu vă trimitem subvenția fixă.

V-am trimis deci prin mandat telegrafic suma de lei 150 (una sută cincizeci) reprezentând salariul activistului.

Luptăm pentru Pace

Secretar
[indescifrabil]

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.140)

Ședința nr. 35 din 16 octombrie 1952

Sunt prezenți:

D. Marcarian
T. Ter Grigorian
Dr. Gr. Pambuccian
K. Sagatelian
A. Nazaretian

Ședința este deschisă la orele 21, având pe ordinea de zi următoarele probleme:

1. Informarea asupra ședinței C.C. al P.M.R.
2. Ședința cu activul C.D.A.
3. Diverse

Tovarășul Secretar face o expunere asupra problemelor discutate la Sector cu responsabili în problemele minorităților naționale. Se pune accentul asupra următoarelor probleme de linie:

Campania electorală – Partidul a constatat că organizațiile de masă și comitetele duc o slabă activitate în această direcție. Planurile de muncă sunt insuficiente, slabă agitație pe teren, în unele cazuri a slăbit chiar și activitatea F.D.P. (unele organizații de masă și-au retras activității pe care îi dăduseră). Presa a dezbătut foarte puțin problemele în legătură cu campania electorală.

Problema economiei – În problema înșămânțărilor, a vechilor colective de tip TOZ care s-au transformat în gospodării colective, Partidul cere să se organizeze un control prin activiștii care să meargă pe teren; cazul se prezintă pentru C.D.A. Constanța. În problema impunerilor și a asigurărilor de stat (A.D.A.S.), partidul a constatat că există devieri în ce privește problema aplicării impunerilor (impus prea mult – devieri de stângă); unii nu-și plătesc impozitele. Rolul Comitetelor va fi de a sesiza comisiile și a duce o acțiune temeinică de îndrumare printre cei impuși.

Pentru populația armeană, această muncă va consta în muncă de lămurire de la om la om, printre micii meseriași necooperativizați, foștii mici comercianți și meseriași încadrați în câmpul muncii, care au restanțe de impuneri, locatari care nu și-au plătit impozitele etc.

În privința asigurărilor de stat, populația trebuie să privească cu încredere această instituție și să se asigure împotriva incendiilor, transporturi, păstrării de bunuri etc.

Congresul pentru Apărarea Păcii – trebuie desfășurată o largă mișcare de masă în dezbaterile documentelor ce vor apărea.

În legătură cu lipsurile arătate mai sus, Partidul pune accentul asupra rolului organizațiilor de masă, care vor face prelucrarea activiștilor în acest sens.

Departamentul naționalităților – s-a reorganizat, va deveni un organism viu, comitetele minorităților vor pune în fața departamentului problemele legate de activitatea lor (probleme privind școala, ansamblurile etc.). Până la 20 a lunii curente, comitetele vor desemna un delegat la acest departament.

Se aprobă propunerea lui Kevorkian Kevork ca delegat al C.D.A. pe lângă Departamentul naționalităților.

Se hotărăște ca la 29 octombrie să aibă loc la orele 21 ședință cu activul. Se va prezenta planul de muncă pe trimestrul IV 1952.

Se ia în discuție unele probleme privind resortul cultural prezentat de tovarășul Ter Grigorean.

De asemenea, se discută unele propuneri pentru restructurarea C.C. al C. D.A., fără a se lua nici o hotărâre.

Ședința se ridică la orele 23,30.
[semnături]

(Arhivele Naționale București, Organizația „Frontul Armeniei”, Fondul 43, dos.22/1952, f.35v-36)

22 octombrie [1952]

REFERAT**Asupra situației populației armenice din R.P.R.**

Populația armeană din R.P.R. numără, conform statisticii efectuate de Frontul Armeniei în 1949, 8.500 suflete. Aceștia sunt armeni veniți în cea mai mare majoritate din Turcia, ca refugiați, începând de la sfârșitul secolului al XIX-lea, care mai păstrează limba maternă și conștiința lor națională. Afară de această categorie de armeni mai există alte două categorii de imigranți armeni veniți în țările românești cu multe secole înainte, astfel:

a) Armenii stabiliți în Moldova și Muntenia încă din evul mediu, care și-au pierdut limba maternă, și-au schimbat numele armenesc, dar mai păstrează încă legătura cu Biserica armeano-gregoriană.

b) Armenii stabiliți în Transilvania cu câteva secole în urmă, care s-au maghiarizat complet și au trecut la Biserica catolică. Centrul religios al acestor armeni maghiarizați este orașul Gherla (regiunea Cluj) unde se găsește o Episcopie armeano-catolică.

Ultimele două categorii de armeni sunt aproape complet rupți de viața politico-culturală a populației armenice în R.P.R.

În ceea ce privește armenii refugiați din Turcia în urma masacrelor, din punct de vedere social, aceștia se împărțeau în țărani, mici meseriași, câțiva burghezi și o slabă pătură intelectuală. După Marea Revoluție Socialistă din Octombrie și victoria regimului sovietic în Armenia, un număr restrâns de dașnaci din Caucaz s-au refugiat de asemenea în România.

Din cauza condițiilor economico-politice existente în România, compoziția socială a armenilor veniți în România a suferit schimbări radicale, în sensul că cei mai mulți au luat-o pe drumul comerțului (la început ambulant și apoi stabil) și al meseriei, creându-se în felul acesta o pătură mic-burgheză majoritară (raportat la numărul întregii populației armenesci din R.P.R.). Aceasta s-a întâmplat din cauză că legile existente în România nu permiteau locuitorilor de altă naționalitate să intre ca muncitori în fabrici sau ca salariați în instituții și nici ca să se stabilească la sate, astfel că țărani armeni nu se găsesc decât maxim 10 capi de familie (în toată țara), iar elemente muncitorești propriu-zise erau puține la număr, putându-se cita din acest punct de vedere doar muncitorii de port din Constanța, Galați, Brăila, Giurgiu și muncitorii din diferite fabrici de textile și de zahăr din București și alte orașe (astăzi numărul acestora atinge 550-600 capi de familie).

Urmarea acestor situațiuni a fost că s-a produs o nouă împărțire pe clase sociale a armenilor, care se prezenta astfel:

Un număr restrâns de muncitori, o pătură majoritară mic burgheză (meseriași și mici comercianți) și un număr mic de mari comercianți și fabricanți.

Pe de altă parte, din punct de vedere politic, o parte din populația armeană era grupată în partidele armenesti (care deși nu erau legalizate, activau cu aprobarea guvernelor reacționare de pe atunci și aveau sediile lor proprii), o infimă parte se încadraseră în partidele românești, iar o mare parte se abțineau de la orice manifestare politică.

Partidele armenice existente erau: partidul dașnaghist (naționalist, anti-sovietic), partidul ramgavar (liberal-democrat), partidul hânceanhist (social democrat).

În 1929 a luat ființă organizația de masă pro-sovietică H.O.G. (Comitetul pentru Ajutorarea Armeniei Sovietice), ca o filială a centralei H.O.G. din Erevan (R.S.S. Armeană).

În jurul acestei organizații s-au grupat un număr mare de simpatizanți atât dintre armenii care nu își manifestau părerile politice, cât și un însemnat număr dintre ramgavari și hânceanhiști. Astfel, s-a format un bloc de armeni pro-sovietici care au dus o luptă intensă împotriva dașnaghiștilor, reușind să spargă baza de mase pe care căutau să și-o creeze dașnaghiștii.

H.O.G.-ul a dus acțiuni de lămurire a populației armenice în legătură cu realizările din Armenia Sovietică în special și a regimului sovietic în general.

După dizolvarea H.O.G.-ului în 1938, curentul progresist a continuat să existe, căpătând forme organizatorice după 23 august 1944, la început sub forma organizației Uniunii Patrioților Armeni; în ianuarie-februarie 1945 s-a înjghebat organizația de masă „Frontul Armeniei”.

După 23 august 1944, două evenimente mai importante provoacă schimbări structurale în viața populației armenice din R.P.R., și anume:

1) Cele două repatrieri care au avut loc în anii 1946 și 1948, când au plecat în R.S.S. Armeană circa 3000 suflete.

2) Strâns legată de succesele poporului muncitor român pe drumul construirii socialismului, a avut loc o nouă restructurare socială a populației armenice în sensul că cea mai mare parte a foștilor negustori și mici meseriași s-au încadrat în câmpul muncii.

În această direcție, C.D.A. a adus contribuția sa prin muncă de lămurire dusă cu populația armeană.

În urma inițiativei Comitetului Democrat Armean au mai fost înființate și 6 cooperative (2 cizmărești, 2 alimentare, 1 produse chimice, 1 covorari și 1 de lenjerie) în care au intrat un mare număr de meseriași și mici comercianți armeni.

În ceea ce privește răspândirea teritorială a populației armenice trebuie spus că majoritatea (cca 5-6.000) trăiesc în București și cca 1.600 în Constanța. În orașele Ploiești, Galați, Brăila, Focșani, Roman, Bacău, Pitești, Craiova, Gherla trăiesc câte 50-200 de oameni, în alte orașe ale țării trăiesc numai grupuri răzlețe.

Activitatea Comitetului Democrat Armean

În urma directivelor primite de la Partid, fosta organizație de masă „Frontul Armeniei” a fost transformată în Comitetul Democrat al Populației Armene din R.P.R. la 7 mai 1950.

Comitetul are ca scop îndrumarea populației mic-burgheze armene spre câmpul muncii, lămurirea armenilor apatrizi sau cetățeni străini în sensul ca să ceară cetățenia R.P.R., întărirea dragostei față de Uniunea Sovietică și Armenia Sovietică, mobilizarea populației muncitoare armene la construirea socialismului în R.P.R., demascarea și lupta împotriva elementelor dașnakiste, mobilizarea la lupta pentru pace.

Activitatea Comitetului este condusă de un Comitet Central compus din 17 persoane, din sânul cărora a fost ales un Comitet Executiv compus din 5 tovarăși.

La Constanța există un Comitet regional de care sunt legate C.D.A. Medgidia și C.D.A. Tulcea.

La Ploiești, Galați, Brăila, Focșani, Craiova, Gherla există Comitete locale.

Comitetul Central al C.D.A. lucrează prin resoartele sale de propagandă și agitație, cadre și îndrumători, presă, administrativ. Resortul de propagandă și agitație din București are 9 colective care conduc școala serală de cunoștințe politice, documentarea și organizarea conferințelor, ziarul de perete și agitația vizuală, munca de traduceri și editură, corul „Komitas”, echipa de teatru, Ansamblul de cântece și dansuri „Saiat Nova”, orchestra de estradă, cercul de cititori ai Bibliotecii Casei Culturale Armene.

În filialele C.D.A. activitatea se duce cu un număr mai redus de colective, concentrându-se asupra muncii îndrumătorilor și echipelor artistice, acolo unde există. La Constanța, C.D.A. dispune de un ansamblu de cântece și dansuri, care dă concerte nu numai în fața populației armene, ci și a populației române și a muncitorilor veniți la odihnă în stațiunile de pe malul Mării Negre. La Constanța există de asemenea o echipă de artiști amatori, care dă reprezentații cu piese în limba armeană. Atât la Constanța, cât și la București au fost reprezentate în ultimii ani o serie de piese din literatura clasică armeană și piese scrise de autori din Armenia Sovietică.

C.D.A. organizează cu regularitate conferințe publice, cel puțin o dată pe săptămână la București și o dată la 2-3 săptămâni în filiale. În ultimul timp, la unele filiale activitatea a slăbit din cauza lipsei de control pe teren din partea membrilor Comitetului Central, care nu s-au putut deplasa din motive de economie bugetară.

C.D.A. controlează de asemenea desfășurarea muncii la Școlile armenesti din București și Constanța.

Presa

Ziarul „Nor Ghiank” (Viața Nouă), organul C.C. al C.D.A., apare săptămânal în 4 pagini redactat în întregime în limba armeană. Tirajul actual al ziarului

este de 1.450 exemplare, din care un număr de 300 exemplare sunt expediate în străinătate. Ziarul este condus de un colectiv de redacție, din care numai Baboian Haratian și Aslanian Aghas (Horion) sunt redactori salariați. Ziarul este redactat efectiv de Horion, care scrie de asemenea articolele de fond. În ziar sunt publicate știri din R.P.R., știri internaționale, articole primite de la A.O.C.S. din Erevan, articole de popularizare a realizărilor din U.R.S.S. și din Armenia Sovietică, poezii ale poeților armeni din Armenia și din R.P.R., știrile transmise de Radio Erevan, precum și reportagii despre viața coloniei armene din R.P.R. și activitatea Comitetului Democrat în București și provincie. Articolele sunt controlate înainte de publicare atât de către colectivul ziarului, cât și de membrii Comitetului Executiv.

Revista ilustrată „Sevan” al Comitetului Democrat apare în fiecare lună în mod regulat, folosindu-se în special materialul documentar primit din R. S.S. Armeană. În prezent revista are un tiraj de 2.000 exemplare (numerele festive au apărut într-un tiraj de 2.500 exemplare), din care 350 exemplare sunt trimise în străinătate. Revista este apreciată foarte mult atât de publicul din R.P.R., cât și de armenii din străinătate.

Problema cetățeniei

În urma publicării noilor legi de încetățenire, marea majoritate a armenilor apatrizi au depus cereri pentru dobândirea cetățeniei R.P.R. Mai există însă unele categorii care șovăie. Astfel, există unele familii care având un venit foarte mic nu reușesc să plătească cheltuielile relativ mari legate de procurarea și legalizarea actelor de încetățenire (cca. 150 lei de persoană). Pe de altă parte, mai sunt unele rămășițe ale burgheziei sau oameni cu rude apropiate în străinătate, care nefiind mulțumiți de situația lor materială prezentă sau având sentimente dușmănoase regimului de democrație populară, intenționează să plece în țări capitaliste. În ultimii ani un număr de circa 300 armeni cetățeni străini sau apatrizi au plecat în țări capitaliste. În prezent mai trăiesc în țară un număr de aproximativ 350 armeni cetățeni iranieni, greci, turci, francezi, libanezi etc. Dintre aceștia o parte au renunțat sau intenționează să renunțe la cetățenia străină, cerând cetățenia R.P.R. Trebuie menționat că printre armenii care își păstrează până în prezent cetățenia turcă sunt o serie de elemente suspecte.

În sânul populației armene continuă să se manifeste un curent de repatriere în Armenia Sovietică. Persoanele care doresc să se repatrieze sunt în special oameni care au rude repatriate în ultimii ani în Armenia Sovietică sau sunt foști meseriași și mici comercianți nemulțumiți de situația lor materială de aici. La aceasta contribuie și neîncrederea micii burghezii armene în autoritățile locale. Din cauza originii lor sociale, mulți armeni întâmpină dificultăți la încadrarea lor în câmpul muncii sau la înscrierea copiilor lor la diferite școli.

Problema intelectualității

După cum s-a arătat mai sus, foarte puțini intelectuali armeni s-au refugiat în România. Pe de altă parte, neexistând în țară școli armenesti medii sau superioare, nu s-a putut forma din sânul tinerei generații intelectuali care să stăpânească bine limba armeană. Astfel, acei care cunosc bine limba armeană sunt numai oameni bătrâni.

În această situație, populația armeană în R.P.R. riscă să rămână în curând fără o intelectualitate de limbă armeană. Singura posibilitate de a remedia situația creată este de a trimite tineri armeni să-și continue studiile superioare în Armenia Sovietică. C.D.A. a luat în acest sens primele măsuri, propunând 3 eleve și o învățătoare de la Școala armeană pentru a studia pedagogia în Armenia Sovietică. Trebuie spus aici că rezolvarea acestei probleme întârzie încă la C.C. al Partidului.

Situația materială a C.D.A.

Comitetul Democrat Armean, nefiind o organizație de masă cu [numeroși] membri, își procură foarte puține fonduri prin mijloace proprii. Cea mai mare parte a cheltuielilor sunt acoperite de subvenția primită de la Partid. Această subvenție a fost redusă în cursul ultimului an, ceea ce a dus la o oarecare restrângere a activității Comitetului. În prezent, Comitetul ar putea de exemplu să editeze într-un număr mai mare broșuri și cărți în limba armeană, însă acest lucru nu este posibil din lipsa de fonduri. Partidul a promis o mică majorare a subvenției, dar această majorare tot nu ar putea acoperi nevoile de propagandă a C.D.A.

În concluzie se poate spune că în ultimul timp populația armeană din R.P.R. s-a încadrat în număr din ce în ce mai mare în câmpul muncii, se întărește voința de a contribui în construirea socialismului în R.P.R., lucru dovedit și prin numărul mare de cereri pentru încetățenire, crește și se întărește atașamentul și dragostea majorității populației armene față de patria de origine, Armenia Sovietică, și față de Uniunea Sovietică.

Secretar
[indescifrabil]

Secretar adjunct
și resp. cu agit. propagandă
[indescifrabil]

(Arhivele Naționale București, Organizația „Frontul Armeniei”, Fondul 43, dos.18/1952, f.52-57)

**COMITETUL DEMOCRAT AL POPULAȚIEI ARMENE DIN R.P.R.
GHERLA**

No. 54

Gherla 17 nov. 1952

**Către
Consiliul Raional F.D.P.
Gherla**

Ca delegați din partea Comitetului Democrat Armean din Gherla pentru Secțiile de votare No. I și II din Gherla propunem pe următorii tovarăși:

1. Harib Emanuil, membru de partid, îngrijitor la Școala tehnică de Cooperatie Gherla.

2. Tarisnyas Ștefan, membru de partid, decorat cu medalia Muncii, maestru crescător la G.A.S. Gherla.

Secretar
Iazigian Miran

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.134)

**COMITETUL DEMOCRAT AL POPULAȚIEI ARMENE DIN R.P.R.
COMITETUL CENTRAL**

No.825

București, 26 noiembrie 1952
Strada Armenească, 13
Telefon 3.49.96

**Către Comitetul Democrat Armean
Gherla**

Vă rugăm a ne confirma primirea subvenției de lei 1000 (una mie) trimisă prin mandat telegrafic în ziua de 20 noiembrie a.c., destinată cheltuielilor pentru sărbătorirea celei de a 32-a aniversări a Armeniei Sovietice.

Acest fond va fi separat gestionat și decontat cu prima ocazie cu acte justificative pentru fiecare din cheltuială făcută.

Luptăm pentru Pace!

Resp.Adm.-Financiar
K. Sagatelian

(Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Cluj, Fondul „Comitetul Democratic Armenesc”, dos.1/1949, f.174)

STENOGRAMA

Ședinței de autodizolvare a Comitetului Democrat Armean din 29 martie 1953

Ședința se deschide la orele 11,30.

Tov. Marcarian Dinar: Comitetul Central al Comitetului Democrat Armean a convocat această ședință lărgită, pentru ca împreună să discutăm situația Comitetului Democrat Armean și tot împreună să luăm hotărâri în această privință.

Participă la această ședință membrii C.C., tov. delegați din partea filialelor Comitetului Democrat Armean și tov. activiști de bază din activul salariat și voluntar al Comitetului Democrat Armean București.

Ședința se va desfășura în felul următor:

Se va prezenta o expunere făcută din partea Executiviei Comitetului Democrat Armean. După această expunere, tovarășii vor pune întrebări, cerând lămuriri asupra chestiunilor [pe] care cred că trebuie să le adâncească, iar după aceea discuții și ca rezultat al întrebărilor puse, al lămuririlor primite și al discuțiilor care vor avea loc, la urmă întreaga ședință va lua o hotărâre în privința desfășurării mai departe a activității și a situației Comitetului Democrat Armean.

Dacă sunteți de acord cu ordinea de zi propusă.

În unanimitate se declară de acord.

Tov. Pambuccian Grigor va prezenta expunerea.

După ce a citit expunerea, urmează întrebări. Au pus întrebări următorii tovarăși:

Aslanian Agas-Horion: Cu privire la viața zarului nu s-a arătat nimic.

Tov. Terzian Ludvig: Comitetul Democrat Armean duce o acțiune de popularizare a Armeniei Sovietice prin conferințe, filme, expoziții, publicitate etc. Cum se va desfășura mai departe această activitate?

Tovarășa Ingian Nurița: Cum vor rezolva Sfaturile Populare anumite probleme ale populației armene? Cum se va desfășura munca de lămurire pentru armenii care nu cunosc bine limba română?

Tov. Kevorkian Kevork: În ce situație vor rămâne legăturile care le avea Comitetul Democrat Armean cu organizațiile progresiste armene din țările capitaliste?

Tov. Nazarian Arșag: Care va fi situația ansamblurilor, adică a corului, orchestrei de instrumente populare, ansamblului de dansuri și teatrului?

Tov. Iazigian Miran: Cum se vor păstra mai departe legăturile cu A.C.X.-ul, știind că am primit materiale culturale, reviste etc.?

Tov. Cealâchian Margos: De ce existența pe mai departe a Comitetului Democrat Armean, în condițiile prezente, ar oferi posibilitatea de manifestare a unor tendințe de izolare națională?

Întrucât comitetele locale și centrale au dus o muncă serioasă de lămurire în privința cetățeniei, cum se va rezolva această problemă a muncii de lămurire?

Tov. Andonian Agop: În cadrul activității Comitetului Democrat Armean au fost diferite cercuri de studiu. Ce se va întâmpla cu ele, și anume: cursul scurt de istorie a P.C.U.S. și cercuri de cititori de pe lângă bibliotecă.

Tov. Timosian Garabet: Cum se va duce lupta antidașnaghistă.

În ce formă se va difuza presa și materialele de literatură venite din Armenia Sovietică, în sânul populației armenice?

Cum se va organiza viitoarea activitate organizatorică pentru a menține legătura cu Armenia Sovietică și oamenii muncii armeni?

Vor avea loc conferințe în limba armeană? Vor mai fi cursuri?

Tov. Vartanian Onig: Școlile armenesti primeau materiale din Armenia Sovietică. Cine ne va procura de acum încolo manualele de școli din Armenia Sovietică?

Tov. Andonian Antranic: Ați spus că în problema repatrierii C.D.A. a dus muncă. Pentru o eventuală repatriere, cine va organiza aceasta?

Care va fi viitoarea formă organizatorică a redacției ziarului „Hor-Ghianh” și a revistei „Sevan”? Legat de aceasta, cum se va duce propagandă în străinătate în rândul maselor democrate armenice?

Tov. Nonu Krikorian: S-au format la noi o serie de cadre, mai ales din elemente tinere, care activează mai mult în org. noastre decât în org. celelalte, ca: U.T.M., A.R.L.U.S. Ei, acum, prin autodizolvare, vor trebui să treacă la alte organizații. Cum se va face, și dacă există un serviciu de cadre să-i pună la dispoziție celorlalte org. de masă.

Tov. Marcarian Dinar: La unele din întrebările puse va răspunde tov. Pampuccian.

Tov. Pampuccian: Tovarășa Ingian a întrebat cum vor rezolva Sfaturile Populare anumite probleme ale populației armenice.

În privința aceasta, lucrurile stau destul de clar. Toți oamenii muncii sunt în diferite circumscripții, unde sunt deputați, și comitete cetățenești. Prin urmare, problemele lor se vor rezolva local, în circumscripția unde locuiesc. Anumite probleme pe care eventual deputatul din circumscripția respectivă nu le cunoaște, atunci dacă voi fi sesizat eu, în calitate de deputat, voi lua legătura cu deputatul din circumscripția respectivă, ce doleanțe juste ale cetățenilor să fie rezolvate prin deputații circumscripției locului unde domiciliază. Prin urmare, în loc direct să mă duc la sfat pentru rezolvarea

acestor probleme, voi lua legătura cu deputatul circ. respective, ca el să rezolve problemele oamenilor muncii de naționalitate armeană. În acest mod se va întâmpla aci, în capitală, urmând ca la Constanța, unde de asemenea există din cadrul minorității armene un deputat, să facă acest lucru, iar în celelalte localități, prin deputații circumscripțiilor, care înțeleg să ducă linia partidului și atunci ce doleanțe vor fi juste, vor fi rezolvate. În privința aceasta, de altfel, se vor da și directive speciale tuturor organizațiilor de masă, Sfaturilor Populare, fiind organizațiile cele mai largi de masă și instituțiile respective care vor rezolva aceste probleme.

În privința faptului că sunt și armeni care nu cunosc limba română, aceasta se va face în felul următor:

Prin această autodizolvare a Comitetului Democrat Armean, în jurul căruia activează toți oamenii muncii de naționalitate armeană, ei o să ducă de acum munca în cadrul comitetelor cetățenești, în cadrul circumscripțiilor electorale și aceasta nu înseamnă că toți armenii de acolo nu vor cunoaște limba română, și vor fi oameni care vor înțelege limba armeană și vor fi interpreți celor care nu cunosc bine limba română.

În privința aceasta, de altminteri, Constituția R.P.R. dă dreptul de folosire a limbii materne, și acest lucru e respectat de toate instituțiile din Republica Populară Română.

Cu privire la întrebarea pusă de tov. Nonu Krikorian despre cadrele noastre de activiști care duc în același timp munci în alte organizații de masă. Pentru aceștia, noi, în limita în care i-am cunoscut și am fost solicitați de a da caracterizări sau aprecieri, le-am dat și în privința aceasta, asupra celor care au fost activiști într-adevăr activi, care au depus muncă aci, avem o evidență a lor și fără îndoială că vom pune la dispoziția organizațiilor de masă, a instituțiilor, aprecierile acestea pentru ca tovarășii să fie cunoscuți în activitatea lor, cu calitățile și lipsurile lor, pentru ca astfel plecând în altă muncă să fie cunoscuți.

Extinzând întrebarea aceasta cu privire la activiștii salariați ai Comitetului Democrat Armean, problema lor se va rezolva prin încadrarea în formele organizatorice care vor prelua activitatea în cadrul muncii ce s-a desfășurat până acum sub formă de Comitete Democrate Armene, adică la Așezămintele Culturale, Sfaturi Populare. Directive în privința aceasta se vor da și fără îndoială că oamenii vor fi puși după capacitatea lor, n-o să rămână nici unul din salariați în afara muncii. Ei vor fi încadrați și vor duce munca după capacitatea lor.

Tov. Marcarian Dinar: În ceea ce privește celelalte întrebări, în expunerea care v-a fost prezentată de tov. Pambuccian, se arată clar că Sfaturile Populare, A.R.L.U.S.-ul, Așezămintele Culturale, comitetele de luptă pentru pace, cuprind toate formele de muncă ale Comitetului Democrat Armean. Acesta va fi răspunsul general la întrebările ridicate, însă luându-le rând pe rând vom da răspunsuri la fiecare.

În ceea ce privește toate verigile, toate formele de activitate ale Comitetului Democrat Armean, vor fi continuate fiecare în legătură cu org. de masă care se ocupă cu acele atribuțiuni.

– Cum se va desfășura mai departe acțiunea de popularizare a Armeniei Sovietice.

Știm că nu numai Comitetul Democrat Armean desfășoară o acțiune de popularizare a unei republici sovietice. Există A.R.L.U.S., care popularizează întreaga Uniune Sovietică, deci va populariza și o republică a Uniunii Sovietice, Armenia. Chiar acele manifestări care le organiza cu prilejul aniversării Armeniei Sovietice, vor fi asigurate mai departe de A.R.L.U.S.

Tot în legătură cu Armenia Sovietică, cum se vor desfășura mai departe legăturile cu A.O.X-ul. Aceste legături vor exista, numai că nu le va mai ține Comitetul Democrat Armean, pentru că se va autodizolva, după cum va suna hotărârea. Dar toate materialele care le primeam prin A.O.X., respectiv conferințe, fotografii, chiar filme, și vor mai veni probabil cărți școlare, toate acestea vor putea să vină prin A.R.L.U.S., și el, cum duce o acțiune de popularizare a cărții sovietice, va avea grijă să asigure și răspândirea cărții armene în rândul populației armene, fie că le va pune în biblioteci, fie că anumite reviste vor fi difuzate prin Cartea Rusă etc.

– Care va fi situația ansamblurilor, corului, orchestrei de instrumente populare, ansamblului de dansuri și teatrului.

Acestea sunt forme de activitate culturală care în mod normal vor fi legate fie de resortul cultural al Sfaturilor Populare, fie de un cămin cultural, așa că și activitatea lor va fi asigurată. De altfel, toți știți că am avut un club artistic care are toate formele acestea de activitate. S-ar putea că în viitoarea formă nu va mai ține de Comitetul Democrat Armean și toate aceste forme vor fi trecute la Așezămintele Culturale, la Sfatul Popular, cum prevede hotărârea care se va lua de întreaga ședință.

– De ce existența pe mai departe a Comitetului Democrat Armean, în condițiile prezente, ar oferi posibilitatea de manifestare a unor tendințe de izolare națională.

Problema a fost ridicată de tov. Cealâchian Margos, care e secretar al unei filiale. Sunt convins că chiar și acolo a avut cazuri de astfel de manifestări și e bine că a ridicat. Să luăm un singur exemplu. Noi am dus de multe ori o acțiune de lămurire a populației armene pentru ca să facă formalități pentru obținerea cetățeniei române. Am alunecat însă pe o pantă nejustă: în loc să-i îndrumăm, ca să le arătăm unde să se adreseze, ce formalități, pur și simplu i-am luat de mână, am pus un delegat al Comitetului Democrat Armean, i-am făcut delegație și s-a făcut acest oficiu de către Comitetul Democrat Armean. Nu s-a prezentat în fond cetățeanul, ci Comitetul Democrat Armean, care a cerut pentru cetățeanul respectiv obținerea cetățeniei. Care au fost urmările: au existat la un moment dat manifestări foarte dese, când armenii au vorbit astfel: „De ce să mă duc la Miliție și să nu mă duc la Comitetul

Democrat Armean?” Arătau mai multă încredere Comitetului Democrat Armean. Or, aceasta ce e? E o manifestare a unor tendințe de izolare națională. Se duce la organizația lui cu caracter național, și aceasta și din lipsa noastră, că s-au încurajat astfel de tendințe.

Sau dacă am lua situația anumitor tineri de la Constanța, care au ajuns la vârsta să facă armata, sunt apatrizi și nu vor să dobândească cetățenia română, ca să nu facă armata, nu înseamnă o manifestare a tendinței de izolare națională?

Comitetul Democrat Armean, în actuala situație, prin menținerea sa în actualele condiții, ar crea posibilități elementelor dușmănoase în primul rând, ca să se manifeste în mod dușmănos, să ajungă la manifestări de izolare națională.

În expunere se spune că existența mai departe a Comitetului Democrat Armean ar oferi posibilitatea de manifestare a unor tendințe de izolare națională și trebuie să le punem în proiect.

În ceea ce privește problema cetățeniei. În privința aceasta, și în expunere s-a arătat și fiecare știe că pe baza acordării drepturilor depline în R.P.R. pentru toate minoritățile naționale, problema cetățeniei e rezolvată pe cale de lege și Comitetul Democrat Armean a desfășurat o largă activitate, lăsând la o parte formele nejuste, ca populația armeană să îndeplinească aceste formalități. Fără îndoială, marea majoritate au îndeplinit formalitățile să obțină cetățenia. La cea mai mare parte a venit aprobarea, au obținut cinstea de a deveni cetățeni ai Republicii Populare Române. Mai sunt o parte ale căror formalități sunt în curs, ei o vor primi.

În ceea ce privește problema de lămurire mai departe pentru obținerea cetățeniei. Cei care au întârziat din diferite motive – nu mă refer la cei care din dușmănie nu vor să devină cetățeni – cred că s-a vorbit destul în această privință, au cunoștință de legi, n-au decât să meargă să îndeplinească formalitățile. Cel care a înțeles și a devenit cetățean al R.P.R. e prieten al poporului român, iar cel care până acum nu și-a fixat atitudinea din acest punct de vedere poate fi considerat ca un dușman și tratat ca atare.

– Cercul de studiu al Cursului scurt de istorie și cercurile de citit.

Responsabilul cercului de studiu e un tov. profesor de la școala cu limba de predare armeană. La acest cerc participă toți tovarășii profesori și activiștii salariați ai Comitetului Democrat Armean București. Acum, în loc să înființăm cerc aci, va funcționa mai departe, pentru că se simte nevoia, va continua la școală, iar activiștii salariați ai Comitetului, care vor rămâne mai departe în formele de muncă ce se vor organiza, vor participa la cercul de studiu al Cursului scurt de istorie organizat la școală.

În ceea ce privește cercul de cititori, aceasta nu era o muncă excepțională a Comitetului Democrat Armean. La orice bibliotecă publică se organizau astfel de cercuri, astfel că cei care vor prelua biblioteca noastră vor păstra

mai departe și vor organiza încă noi cercuri de cititori. E un principiu de funcționare al oricărei bibliotecii.

– Dacă se vor continua conferințele în limba armeană și vor mai fi cursuri.

În privința cursurilor cred că am dat un răspuns.

În ceea ce privește conferințele, vor fi organizate mai departe și conferințe în limba armeană, nu se vor organiza numai aci, care se organizau numai aci și acesta e încă un aspect al tendințelor de izolare națională.

La căminele culturale situate în raioane locuite de populație armeană și acolo se vor organiza conferințe în limba armeană și fiecare va putea să meargă pentru că acest drept de manifestare e asigurat de Constituția R.P.R. fiecărei minorități naționale.

În ceea ce privește desfășurarea mai departe a luptei antidașnaghiste, care erau formele concrete? Demascarea acțiunilor mârșave ca slugi ale imperialiștilor americani și englezi și în primul rând demascarea ca trădători ai populației armenice, ca lisânmaniști, se făcea în cadrul conferințelor care le țineam aci, prin presă, prin „Hor-Ghiank”, prin revistă, folosind material din Armenia Sovietică și așa mai departe.

Ziarul va rămâne mai departe în limba armeană, așa că nu se pune problema aceasta. Conferințe vor avea loc în cadrul anumitor cămine culturale și chiar organizate de organizațiile obștești care vor prelua activitatea. Așa că aceste posibilități de demascare, de luare de poziție, vor fi asigurate și pe viitor, cam în aceleași forme.

– Cine va organiza o eventuală repatriere?

Deocamdată o asemenea problemă nu se pune.

În expunere s-a arătat că partidul și guvernul Republicii Populare Române au dat un sprijin neprecupețit celor 2 repatrieri care au avut loc și acum vă sunt cunoscute. S-au pus trenuri gratuite la dispoziție până la Constanța, s-au asigurat fonduri pentru plata drumului, s-au scutit de orice taxă vamală toate bunurile luate cu ei. După ce au ajuns în Armenia Sovietică s-au asigurat sume mari pentru cumpărarea de chereștea și trimiterea ei să fie folosită pentru casele pentru repatriați. S-a văzut sprijinul partidului și guvernului. Dacă se va pune problema vreunei repatrieri, există partidul și guvernul care vor organiza ca să decurgă în cele mai bune condițiuni. Însă să nu ne facem o problemă din aceasta.

– Propaganda în rândul armenilor din afară, și o să răspund și tov. Horion, care a arătat că cu privire la ziar și revistă nu s-a menționat nimic.

Ne-am adunat aci să hotărâm autodizolvarea din punct de vedere organizatoric. Deci această hotărâre a noastră se referă la toate formele de activitate ale Comitetului Democrat Armean din punct de vedere organizatoric. În ceea ce privește presa, ziarul și revista, nu vom lua nici o hotărâre, rămânând să fie rezolvată ulterior această problemă de către forurile competente – poate Direcția Presei, poate Partidul. Deocamdată atât

ziarul, cât și revista continuă să apară în aceleași condiții până la noi dispoziții. Ziarul și revista vor rămâne și mai departe, vor continua să fie expediate în străinătate. Alt mijloc de propagandă în rândul armenilor nu avem, pentru că acesta era singurul mijloc. Ziarul și revista ajungeau în coloniile armenesti din țările capitaliste, prin acele abonamente individuale. Sigur că mai departe, pe măsură ce apar, vor fi trimise.

În ceea ce privește colectivul redacțional viitor al ziarului și revistei, se va hotărî ulterior. Azi privim numai din punct de vedere organizatoric toate problemele.

În ceea ce privește legăturile cu organizațiile progresiste ale armenilor din țările capitaliste. Să vedem concret care erau aceste legături. Ele se bazau pe un oarecare (oarecare pentru că era foarte rar) schimb de corespondență (primeam cam 2-3 scrisori pe an), pe trimiterea ziarului și a revistei acestor organizații și sigur le folosesc, reproducând în organizațiile lor diferite materiale apărute aci în R.P.R. Se mai întâmplă ca atunci când venea vreodată o delegație în Republica Populară Română, să se găsească vreun reprezentant al unei organizații progresiste din afară și prin mijlocirea Partidului se lua legătura cu ei și atunci vorbeam, le dădeam material etc.

Toate aceste posibilități de legătură vor fi menținute pe mai departe chiar dacă nu există Comitetul Democrat Armean. Atâta timp cât există ziarul și revista vor fi trimise mai departe. Schimb de corespondență va face organul care va rămâne, sau un anume resort care se va ocupa și dacă va fi nevoie, încă nu e, pentru că erau prea puține scrisori. Toate legăturile se bazau pe expedierea ziarului și a revistei în afară.

Dacă problema a fost pusă în legătură cu drepturile de care populația armeană se bucură în Republica Populară Română, drepturi consfințite în Constituția R.P.R., apoi toți care vin sub formă de diferite delegații în Republica Populară Română și vizitează diferite întreprinderi, instituții, se vor lovi de muncitori fruntași, stahanoviști, intelectuali, de armeni cinstiți, care le vor explica felul cum se desfășoară viața aci în R.P.R. Le va arăta în mod practic drepturile și libertățile de care se bucură, așa că nici aceasta nu constituie o problemă.

Tov. Horion: Cărțile care ar veni prin A.R.L.U.S. nu s-ar da gratuit, ci contra cost elevilor școlilor.

Tov. Marcarian Dinar: Aci, când am dat răspuns, de la început am spus că toate formele de activitate și toate legăturile vor fi asigurate mai departe de organizațiile obștești respective, în ceea ce privește cărțile școlare, am dat ca exemplu că vor veni prin A.R.L.U.S. E clar că cele care le primește gratuit, tot gratuit le va da, și la fel cu manualele școlare. În cazul de față s-ar putea ca acest aranjament să se facă prin Ministerul Învățământului Public. Am dat numai ca exemplu că una din aceste organizații care va prelua forma de activitate va prelua și această formă de organizare.

Tov. Maganian Anahid: Toate răspunsurile au fost foarte bine venite, însă situația filialelor o să fie ceva mai grea, pentru că primeam directive de la C.C. și ne conformam. Acum când în filiale sunt armeni puțini, cum vor desfășura manifestările cu caracter pur armenesc, de exemplu cine va mobiliza pentru 24 aprilie, care e pur armenescă?

Tov. Pambuccian a spus că conferințe se pot asculta la cămine de circumscripții, însă la filiale unde se pot asculta asemenea conferințe.

Tov. Marcarian: În expunere s-a arătat că propunem autodizolvarea Comitetului Democrat Armean și a filialelor sale, deci nu va mai exista această legătură de la o filială la un Comitet Central și toate manifestările în limba armeană vor fi asigurate de org. obștești care vor prelua întreaga muncă a Comitetului Democrat Armean. Acolo, desigur, vor activa în cadrul acestor organizații și o serie de foști activiști ai Comitetului Democrat Armean, care au datoria să sesizeze problemele specifice, și fără îndoială conducerea căminului sau organizației obștești respective va ține seama și va lua măsuri să se mobilizeze și există posibilități de mobilizare, fie prin afișaj etc.

Tov. Marcarian Dinar: Trecem la discuții.

Au luat cuvântul următorii tovarăși:

Aianian Agop: Am ascultat cu toții expunerea executivei Comitetului Central asupra problemei care se pune în fața noastră. Suntem cu toții tovarăși de muncă și de luptă în cadrul problemelor populației armenice din Republica Populară Română de ani de zile. Această muncă, această luptă am dus-o în condiții și grele, și mai târziu, după cucerirea puterii de către clasa muncitoare în Republica Populară Română, în condiții deosebite, care s-au desfășurat cu ajutorul Partidului, cu ajutorul statului nostru democrat popular, pe care l-am simțit și de care ne-am bucurat deplin. Trebuie să spunem că toți activiștii ne-am legat de această muncă, pentru că ea a reprezentat și reprezintă un scop, care urmărea lupta împotriva elementelor reacționare încă existente ale minorității armenice din Republica Populară Română, pentru sudura frățască între frații și surorile populației armenice de la noi din țară, cu țara noastră de origine, Armenia Sovietică, pentru că iubeam Uniunea Sovietică, pentru că aveam dragoste neprecupețită față de ea.

Dar problema se pune altfel. Trebuie să judecăm nu după anumite sentimente care ne-au legat de această muncă ci trebuie să judecăm după învățătura marxist-leninistă, de alianță frățască a oamenilor muncii de orice naționalitate, și de altfel în expunerea C.C., a Executivei C.C. a Comitetului Democrat Armean, se arată clar că izolarea națională nu mai putea continua în actuala etapă, pentru că munca și lupta noastră sunt deosebite în etape deosebite. Aceasta totuși nu înseamnă că de acum am terminat cu munca, cu lupta. Munca și lupta, în condițiile existenței sistemului capitalist, care înconjoară lagărul păcii în frunte cu Uniunea

Sovietică, trebuie continuată cu și mai mare vigilență, cu și mai mare hotărâre, cu și mai mare consecvență, și aceasta e datoria noastră a tuturor.

Prin autodizolvarea Comitetului Democrat Armean, nu trebuie să se înțeleagă și nu poate să se înțeleagă de nici un cetățean cinstit, nici un muncitor, că am terminat cu munca, cu lupta. Nu tovarăși, în etapa nouă, în condiții deosebite, trebuie să continuăm această muncă cu și mai mare hotărâre, dragoste față de Uniunea Sovietică, față de statul nostru democrat popular, sub conducerea partidului nostru scump, sub conducerea iubitului conducător al partidului nostru, tov. Gheorghiu-Dej. Aceasta e o datorie și o sarcină de onoare pentru toți armenii cinstiți din țara noastră.

Libertățile și drepturile de care ne bucurăm în condițiile statului democrației populare, în condițiile cuceririi puterii de către clasa muncitoare din Republica Populară Română, le datorăm glorioaselor armate sovietice care au eliberat țara noastră și luptei consecvente a Partidului Comunist, și azi continuăm sub conducerea Partidului Muncitoresc Român.

La Congresul al XIX-lea al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, marele Stalin, vorbind de țările de democrație populară, le-a numit brigăzi de șoc. Și populația armeană trebuie educată pe mai departe, pentru ca într-adevăr cuvintele marelui Stalin să fie aplicate și ca populația armeană să constituie, alături de poporul muncitor român, brigăzi de șoc, de luptă împotriva tendințelor agresive ale imperialiștilor americani și englezi și a tuturor agresorilor. Rămâne sarcina de a lupta împotriva tendințelor de a cuprinde populația armeană sub influența izolării naționale, și aceasta trebuie să constituie o luptă și o muncă mai viguroasă, mai accentuată pentru noi. Sarcina noastră e de a îndeplini planul cincinal în 4 ani și cu toții la locurile noastre de muncă, mobilizând și pe ceilalți, de a munci cu dragoste, de a avea stahanoviști armeni, de a avea luptători consecvenți armeni în comitetele de luptă pentru pace, de a avea luptători hotărâți pentru toate problemele în cadrul sfaturilor populare, în munca noastră de zi cu zi să desfășurăm o luptă aprigă, o muncă care să asigure îndeplinirea planului cincinal în 4 ani.

De asemenea, ne revine sarcina de a lupta în cadrul comitetelor de luptă pentru pace, de a întări lagărul păcii și a demasca pe ațățătorii imperialiști americani și englezi, provocatori la un nou război.

Poporul armean, prin suferințele, prin masacrele suferite din ordinul imperialiștilor americani și englezi și de către ienicerii turci, cunoaște ce înseamnă umilința, jugul, batjocora, ce înseamnă să rămâi flămând și surghiunit, el știe ce înseamnă lupta pentru pace. Depinde de noi, de felul cum vom munci, să asigurăm creșterea puterii lagărului democrației, creșterea luptei pentru pace, pentru a asigura pacea oamenilor muncii de pe întreg globul pământesc.

Noi avem un scop final de la care nu ne abatem, acela ca pe întreg globul pământesc oamenii muncii să fie liberi, să stăpânească în țările lor, și acest

scop îl urmărim toți oamenii muncii, indiferent de naționalitate. Aceasta e sarcina, scopul luptei și muncii noastre și atunci aceasta e sarcina tuturor armenilor, a tuturor minorităților naționale, de a lupta pentru prietenia de nezdruncat cu Uniunea Sovietică, cu frații și surorile din Armenia Sovietică, pentru construirea socialismului în Republica Populară Română.

Acestea consider că sunt sarcinile cu care trebuie să continuăm să muncim și să luptăm.

În calitate de membru încă al Comitetului Central al Comitetului Democrat Armean consider că e necesar în actuala etapă să se autodizolve Comitetul Democrat Armean, dar nu consider și nu văd că cu aceasta am încetat lupta. Lupta noastră continuă într-o nouă etapă. Închei strigând: „Trăiască victoria luptelor noastre, a tuturor oamenilor muncii de pe întreg globul pământesc”.

Kecegian Araci: Poporul muncitor armean și oamenii progresiști armeni din această țară, în ultimii 25 ani, au organizat, au fondat anumite organizații politice, prin care au dus lupta contra fascismului reacționar și popularizarea realizărilor din Uniunea Sovietică. Astfel, înainte de cel de-al 2-lea război mondial a fost fondat H.O.G.-ul, care a mobilizat întreaga populație progresistă armeană contra fascismului din această țară și contra reacțiunii armene.

După eliberarea noastră de către armata sovietică a fost înființată Uniunea Patrioților, care a dus o luptă intensă de a mobiliza populația în jurul P.M.R., de a participa masiv la manifestările pe care le organiza partidul contra capitaliștilor reacționari. După venirea la putere a guvernului în frunte cu Dr. Petru Groza a fost înființat Frontul Armean, care a organizat cele 2 repatrieri ale fraților noștri în Armenia Sovietică. În 1950 a fost înființat Comitetul Democrat Armean, care din primele zile a dus o acțiune însemnată de a mobiliza populația, de a o încadra cât mai repede în câmpul muncii pentru a participa mai activ la construirea socialismului.

A 2-a problemă pe care a pus-o a fost de a mobiliza populația armeană de a depune actele pentru cetățenie, și azi majoritatea covârșitoare sunt cetățeni ai Republicii Populare Române.

Azi am ajuns însă la o nouă etapă, în etapa în care existența unei organizații cu caracter politic a populației noastre nu numai că nu ar aduce folos, dar ar fi și periculoasă, pentru că ar duce la izolare națională, și știm care sunt urmările.

Azi, în Republica Populară Română, Partidul Muncitoresc Român, aplicând întocmai învățăturile politice înalte despre problema națională leninist-stalinistă, a rezolvat definitiv această problemă.

Pentru populația armeană există libertăți depline. Orice armean care e devotat regimului și e capabil poate să ajungă în posturile cele mai înalte în aparatul de stat.

În afară de Uniunea Sovietică și Republica Populară Bulgaria, Republica Populară Română e singura țară în care au libertăți depline egale cu populația majoritară.

În ultimul timp, am observat că activitatea merge din ce în ce mai slab. Punem fel de fel de întrebări, fără a adânci această problemă, și mă refer la un citat al marelui scriitor Ilia Ehremburg într-un articol unde spune că izolarea națională vine când există o persecuție. La noi nu mergea bine, deși persecuțiile încetaseră și toți tovarășii găsiseră un larg câmp de activitate, deci ei înșiși, nu noi venim cu propunerea noastră, în conștiința lor de mult [organizația se] dizolvase. De altfel, se mai pune problema: nu dizolvăm, ci se autodizolvă, și am putea pune întrebarea: suntem 35 oameni, oare avem dreptul să vorbim în numele întregii populații? Se poate, pentru că tovarășii care sunt aci la ședința aceasta nu sunt oameni luați la întâmplare. Avem pe fostul președinte și secretar general al H.O.G.-ului, președintele și secretarul general al Uniunii Patrioților, avem mulți membri ai Frontului Armean și toți membrii Comitetului Democrat Armean, și aceștia au condus lupta progresistă contra reacțiunii. Noi îi cunoaștem și acești tovarășii au dreptul în numele populației armenice să hotărască soarta Comitetului Democrat.

Mulțumim Partidului și Guvernului care ne ajută în munca noastră și în afară de aceasta ne dă posibilitatea și de acum să ducem activitatea noastră prin Clubul „Ștefan Sahumian”.

Cred, ca și orice armean, că trebuie să ducem activitatea noastră la locurile de muncă, să participăm activ pentru realizarea planului cincinal în 4 ani, pentru construirea socialismului, să luptăm pentru o prietenie cu marele popor sovietic, să luptăm pentru socialism și pentru pace.

Tov. Cealăchian Margos: Așa cum au arătat antevorbitorii, autodizolvarea Comitetului Democrat Armean în contextul actual e un lucru necesar și imperios. Sunt într-un tot de acord și o să vă spun, pentru a cunoaște mai bine cei care nu cunoașteți specificul Galațiului, de ce e necesară autodizolvarea organizației noastre.

Noi, în Galați, vorbesc ca secretar al filialei, suntem 75 de suflete. Acești 75 armeni au un local mai mare decât acesta în care suntem acum și am putea spune și o parte din clădirea de vis-à-vis. Activitatea noastră în general a fost mulțumitoare față de oamenii pe care i-am avut, însă nu era just, atâția oameni să folosească o clădire atât de mare, care putea deservei activitatea unei ramuri industriale sau a unui club al unui șantier din Galați. Era întrebuintat din două în două săptămâni sau o lună o dată în scopurile noastre. Era un lucru foarte nejust și dacă ni se solicita de a da această clădire, ne-am încăpățânat și am spus că e a noastră, cum pot trece peste organizația noastră. Era o orientare complet greșită și vedem acum foarte bine, și nu am vrut s-o dăm. Acest lucru e un lucru foarte nejust și care duce la fel pe panta izolării naționale, care e un lucru foarte periculos și dăunător. Aceasta nu înseamnă însă că noi nu mai trebuie să muncim în viitor, în

momentul când se autodizolvă organizația noastră, munca care trebuie s-o depunem trebuie să fie înzecită, însutită, să muncim cu mai mult elan pentru realizarea sarcinilor, să aducem fiecare contribuția noastră la construirea socialismului în scumpa noastră patrie. Muncim fiecare în producție, acolo fiecare din noi are diferite răspunderi, majoritatea din noi. Unii președinți A.R.L.U.S. sau în comitet, alții în comitetele de luptă pentru pace etc. Trebuie ca în cadrul acestor organizații să ducem munca mai departe.

Personal, îmi iau angajamentul, în calitate de membru al Comitetului Regional de luptă pentru pace din regiunea noastră, în calitate de corespondent al ziarului „Viața nouă” și în toate celelalte funcții pe care le avem fiecare din noi, să duc munca mai departe, să fiu hotărât în toate acțiunile, să fiu vigilent pentru a demasca uneltirile dușmanului și să lupt pentru realizarea tuturor sarcinilor, pentru a apăra pacea pentru care azi milioane de oameni luptă cu însuflețire, să lupt pentru a populariza realizările din Armenia Sovietică, pentru că acesta e un lucru care trebuie să-l fac nu numai eu, ci fiecare om cinstit care dorește să făurească o viață cinstită și bună.

Tov. Kevorkian Kevork: Azi e o zi istorică pentru noi, cei care am trăit în România și trăim în Republica Populară Română azi. În trecut, ca minoritate națională, am avut o luptă între naționalități, între armeni, între lagărul fascist dașnaghist și între lagărul progresist prieten al Uniunii Sovietice și al Armeniei Sovietice.

Am activat de mic copil în rândurile organizației H.O.G., pentru ajutorarea Armeniei Sovietice, pentru a îndeplini și eu datoria mea ca cetățean armean, refugiat din masacrele turcești.

A trecut timpul din 1938-1940, neagra luptă care se dădea atunci, când clica dașnaghistă, ajutată de Siguranță și de polițiștii din guvernul burghezo-moșieresc, ne-a dizolvat forțat, fiecare din noi care luase răspunderea să conducă mai departe fiind bătuți de Siguranță să încetăm activitatea noastră.

Odată cu venirea glorioasei armate sovietice în 1944, ne-am eliberat de guvernul burghezo-moșieresc, de dașnaghiști, care dominau în colonia noastră, în frunte cu generalul fascist ..... și am început activitatea noastră într-o nouă formă organizatorică progresistă.

În momentul de față nu avem decât să exprimăm o mare mulțumire pentru guvern, pentru partidul nostru, care ne-a ajutat foarte mult, pentru că am simțit cu toții, care am muncit în org. aceasta, tot ajutorul pe care ni l-a dat partidul nostru.

În expunerea făcută găsesc și eu foarte justă autodizolvarea Comitetului Democrat Armean. Sunt de acord și sunt de aceeași părere cu tovarășii care au vorbit înaintea mea.

Noi am votat pe deputații noștri în Marea Adunare Națională, am votat Constituția R.P.R., care ne asigură drepturi naționale, ca naționalitățile conlocuitoare din Republica Populară Română să dezvolte în limba lor maternă cultura în cadrul școlilor, al organizațiilor existente.

Ca cetățean al Republicii Populare Române îmi iau angajamentul de a lupta mai departe pentru a demasca pe toți dușmanii, fie armeni, fie români, ai regimului de democrație populară, și cozile de topor ale imperialiștilor americani și englezi. Îmi iau angajamentul ca în locul de muncă, și în orice sarcini, să duc mai departe lupta pentru cauza păcii și pentru triumful nostru, al clasei muncitoare.

Tov. Ascian Bohos: E justă autodizolvarea. Comitetul Democrat Armean a avut și lipsuri în muncă, care au reieșit în ultima ședință de activ de acum 3 luni.

Sunt de acord cu această propunere. Ca sarcină rămâne mai departe demascarea elementelor dușmănoase. Eu îmi iau acest angajament. Propun pregătirea unor activiști C.D.A. pentru lămurirea întregii populații armenice cu privire la autodizolvare.

Tov. Andonian Antranic: Ședința aceasta, subiectul acestei ședințe, aș vrea să o leg de o problemă care de altfel a fost discutată acum 35-40 de ani.

Discipoli credincioși și elevi ai lui Lenin și Stalin, Ștefan Sahumian și Spandarian, când erau trimiși în Transcaucazia, spuneau că duc lupta împotriva elementelor burgheze naționaliste de atunci, și aci leg, trebuie să se ducă cu tot aceeași putere și o luptă împotriva celor care se mențin pe poziția specifismului, pentru că și el este un dușman tot ca și naționalismul burghez.

Legat de această problemă, s-a pus azi această chestiune a tendinței de izolare națională și e foarte just, pentru că specifismul în mod implicit duce la izolare națională, care e un dușman tot atât de periculos ca și naționalismul burghez. Pentru a preîntâmpina această primejdie s-a găsit o justă rezolvare și aceasta ne vine prin autodizolvare. Desigur, prin aceasta nu înseamnă că activitatea noastră va dispărea complet, de ex. activitatea culturală, presa, teatrul, vor trece fie la org. culturale, fie la Sfatul Popular, și aceasta cu sprijinul partidului și guvernului nostru. Dacă această activitate se va duce prin org. obștești și Sfaturi Populare, va duce implicit și la o mai mare strângere a unității între muncitorii români, armeni și celelalte minorități naționale din Republica Populară Română. Deci, pentru că numai la anumite manifestări cu caracter festiv avem prilejul de a constata în rândul nostru muncitori români și celelalte minorități, azi acest lucru se va inversa, vor fi prezenți la toate manifestările noastre și noi la ale lor. Munca care se va duce în comun, va duce la sudura acestei unități, va duce la cunoașterea și mai mult a fiecărui om al muncii și prin aceasta va cimenta și mai mult simțământul în fiecare armean, că muncind mai bine va munci pentru o

viață mai bună, pentru pace, că va munci pentru îndeplinirea planului nostru cincinal în 4 ani.

Eu îmi iau angajamentul, ca activist al fostului Front al Armeniei, al Comitetului Democrat Armean, de a munci mai mult, mai bine și mai cu folos la locul de muncă, și de a fi vigilent împotriva tuturor uneltirilor dușmanilor dinăuntru, care vor să întunece viața fericită pe care ne-o dă azi regimul democrat popular.

Tov. Ingian Nurița: Până acum duceam munca de îndrumare în Comitetul Democrat Armean. Duceam toate muncile trasate de partid și tov. mei din Comitetul Democrat Armean și în Comitetul de Luptă pentru Pace. Când ieșeam pe teren, aveam de a lămuri pe armeni în limba armeană, să-i pot lămuri din toate punctele de vedere. Însă azi, fiind și în Comitetul de Luptă pentru Pace, îmi iau angajamentul că voi antrena cât mai mulți cetățeni în lupta pentru pace, de va fi român, o să-i vorbesc românește, de va fi armean, voi vorbi limba armeană, să nimicim dușmanii care ațâță la un nou război. Noi nu vrem să fie un nou război, să fim măcelăriți de dușmani, și îmi iau angajamentul că voi scoate la iveală toți dușmanii pe care îi cunosc.

Trăiască lupta pentru pace!

Tov. Garabetian Garbis: Tovarășii care au vorbit înainte au arătat că în diferite etape organizațiile politice își schimbă forma, metodele de muncă sau își pierd necesitatea de a exista.

Comitetul Democrat Armean a fost o continuare a unor activități politice, a unor org. politice care în etapa lor au avut un rol deosebit, pe care întreaga masă l-a înfăptuit.

Comitetul Democrat Armean, fiind o organizație politică, în noile condiții create nu își mai are rostul, pentru că dacă celelalte organizații politice au avut menirea să lupte pentru drepturile populației armene din R.P.R., în condițiile care există azi, când problema națională e definitiv rezolvată, nu își are rostul existența unei organizații politice armene. Însă dacă din punct de vedere politic nu e vorba de drepturi ale minorității armene în Republica Populară Română, totuși minoritatea armeană are nevoie de o viață culturală. Viața aceasta culturală care s-a dezvoltat în cadrul Comitetului Democrat Armean, și care încetul cu încetul a venit și a împins celelalte activități la o parte, prin faptul că și-au pierdut necesitatea, și a luat locul majorității activității în cadrul Comitetului Democrat Armean, această activitate culturală vine și cere ca acest Comitet Democrat să fie dat la o parte, să fie dizolvat, pentru că activitatea culturală a simțit o frână în existența Comitetului Democrat Armean, și o să explic de ce.

În Republica Populară Română, în lupta care se duce pentru culturalizarea maselor, există diferite organizații obștești care duc această activitate. Prin prezența Comitetului Democrat Armean această activitate culturală în cadrul minorității armene era încătușată, era izolată. O să dau un exemplu.

Acum, în anul acesta, în întreaga țară, se desfășoară întreceri între căminele culturale, între formațiunile artistice ale căminelor culturale, ale formațiunilor artistice sindicale. La aceste întreceri, care nu sunt primele, nu au participat niciodată formațiunile din cadrul Comitetului Democrat Armean, care aveau dreptul. Nu au putut să ia parte, pentru că nu erau sub controlul și îndrumarea directă a org. de care aparțin căminele culturale, deci e clar că forma organizatorică care a existat și care a conturat activitatea existentă în cadrul Comitetului Democrat Armean a fost o frână în desfășurarea activității culturale.

Statul democrat popular din țara noastră asigură dezvoltarea culturii naționale în formă și socialistă în conținut. Statul democratic popular asigură condițiile pentru ca să se desfășoare această activitate.

Ca activist al Comitetului Așezămintelor Culturale, vreau să fac o propunere. În expunerea făcută și în răspunsuri s-a spus probabilitatea unei forme pe care o vor avea formațiunile artistice care au activat în cadrul Comitetului Democrat Armean. Propun ca aceste formațiuni să treacă direct la Comitetul Așezămintelor Culturale, fiind un organism de stat care controlează activitatea culturală a tuturor așezămintelor culturale din țară, poate da un sprijin serios, să îndrume mai bine activitatea culturală de aici, asigurând și limba care este necesară minorității armene de aici.

Am arătat că se desfășoară concursurile artistice pe țară la care pot participa toate elementele din formațiunile artistice, iar ele se vor evidenția în acest concurs. Comitetul Așezămintelor Culturale tipărește o serie de publicații în cadrul acțiunilor culturale. În cadrul Comitetului Democrat Armean activau diferiți activiști culturali care erau lipsiți de această îndrumare, deși veneau o serie de materiale din Uniunea Sovietică, prin presa pe care o primeam, însă fiind sub directa îndrumare a noastră, activitatea culturală a populației armene se va dezvolta și mai intens, dă posibilitatea ca elementele armene să se poată ridica în diferite activități artistice.

Am expus acestea pentru a arăta că însăși activitatea culturală, însăși masele noastre pot pretinde de la noi să dăm o extindere a acestei activități culturale și răspund unei probleme la care s-a răspuns deja, dacă avem dreptul sau nu să cerem autodizolvarea. Putem să răspundem încă o dată, că avem și obligația de a răspunde cerințelor de cultură ale populației armene prin asigurarea unei activități culturale și mai intense.

În ceea ce privește activitatea politică care se duce în rândul populației armenesti, cred că e de datoria noastră, a fiecăruia care suntem aici, și îmi iau angajamentul că activitatea politică în cadrul populației armene trebuie dusă, indiferent dacă există Comitet, ca orice cetățean conștient, să ducem muncă de lămurire a armenilor cinstiți și să demascăm cu tărie pe toți dușmanii statului, fie armeni sau români.

Tov. Diradurian Diran: Ne-am adunat aici, membrii Comitetului Central și activiști de bază, ca să luăm în discuție dacă mai e oportun să existe Comitetul Democrat Armean. În referatul prezentat s-a arătat în ce condiții a luat ființă Comitetul Democrat Armean și s-au dat cazuri concrete de motivare care determină ca în viitor să nu mai poată duce activitatea pe care a dus-o.

Noi cunoaștem sarcinile avute de către Comitetul Democrat, în ce măsură mare parte din sarcini au fost duse la îndeplinire și în același timp și anumite lipsuri pe care le-a avut.

Am să caut să trec să arăt câteva din lipsuri, să vedem că dacă vom continua mai departe munca sub forma care a existat, înseamnă că comitem grave abateri. Tov. Marcarian a dat cazuri concrete de tendințe de izolare națională și alte cazuri în legătură cu cetățenia, cum înțelegeau anumiți tovarăși că aceasta cade în sarcina noastră.

În munca noastră am asistat deseori, când anumite elemente, o parte elemente nelămurite, în alte cazuri chiar dușmănoase, considerau că rolul Comitetului Democrat Armean e acela de a face intervenții la organele de stat, și atunci asistam la diferite discuții, când unii erau trimiși în judecată, mutați cu serviciul, și aceștia veneau și cereau sprijinul, ca și cum organele de stat în Republica Populară Română nu-și făceau cu conștiinciozitate datoria. Ce se întâmplă? Comitetul se orienta just și îi îndrepta unde trebuie, dar în cadrul populației armene mai existau și mai există elemente dușmănoase care interpretau în tot felul și căutau să submineze autoritatea, spunând că ce rost are dacă nu poate aranja situația unora și a altora.

Am mers pe o linie puțin greșită nu în sensul că nu am demascat, dar au fost cazuri când elementele dușmănoase căutau să ne convingă că în cadrul nostru lupta de clasă s-a stins, adică dacă e Armenia Sovietică toți armenii sunt la fel legați de ea. Am avut cazuri când anumite elemente dușmănoase s-au strecurat în jurul nostru și după aceea și-au aranjat situația să plece. Deci trebuie să recunoaștem că am avut cazuri când vigilența noastră nu a fost destul de trează, elemente care au încurajat din conducere și au fost înlăturate. Au fost unele cazuri când din conducerea Comitetului Democrat Armean și a fostului Front făceau uz de Legația Sovietică. Acestea au fost demascate. Până unde s-a mers cu acest naționalism și dușmănie față de Republica Populară Română! A spune că te duci la legație înseamnă a submina chiar statul de democrație populară. (Cazul Baboian, care a fost îndepărtat din conducere.)

Tovarășii și-au luat angajamente și au arătat ce sarcini ne revin. Consider că mai avem o sarcină, aceea de a duce muncă de lămurire în ce sens? Sunt tovarăși armeni muncitori nelămuți și poate o să privească cu tristețe situația acestei autodizolvări și în același timp elemente dușmănoase, că noi știm că așa ne învață toată literatura marxist-leninistă, că lupta de clasă nu se stinge și că dușmani ai regimului se găsesc și printre armeni. Armenii

nelămuriți care o să privească cu tristețe, ne revine sarcina să le arătăm de ce trebuie să se autodizolve Comitetul Democrat Armean. Elementele dușmănoase o să găsească teren și o să înceapă cu fel de fel de zvonuri, o să caute să submineze autoritatea de stat. Cu curaj să demascăm aceste elemente și să arătăm unde trebuie cum gândesc și cine sunt.

Îmi iau angajamentul să duc muncă de lămurire și să arăt oportunitatea acestei autodizolvări și să demasc elementele dușmănoase.

Chiar în discuțiile pe care le vom avea cu elemente nelămurite, unii o să spună că s-a dizolvat, deci munca culturală sau legăturile cu Armenia Sovietică s-au rupt și suntem izolați. Elementele progresiste, armene, înainte de 23 august au avut și ziar și club, aflau tot ce se află în Armenia Sovietică, dar azi, în condițiile actuale, nu vom putea duce activitatea culturală în cadrul Așezămintelor Culturale, în cadrul Căminelor Culturale? Deci nu e o problemă. Pentru unii, totul va fi că nu mai avem Comitet Democrat ca să facă intervenții. Noi ne vom întâlni, vom cunoaște toate scrierile, reviste, vom edita revista „Sevan” mai departe, deci această muncă va continua și în viitor.

Se pune problema muncii politice. Munca politică e foarte simplă. Fiecare dintre noi știm că Comitetul a avut sarcina să îndrume populația spre munci productive. Majoritatea din tineri, femei, sunt încadrați, deci muncă politică pe linie de Sindicat, U.F.D.R. sau U.T.M. va duce fiecare. Așa că nu e o problemă pentru munca politică. De altfel se suprapuneau aceste munci. De altfel, de acum un an, mulți tovarăși, în discuțiile pe care le aveam, ne puneam întrebarea: suntem în 1952, mai e cazul să existe Comitet Democrat Armean? Vedeam că e ceva putred și probabil că atunci condițiile nu erau coapte sau încă eram în etapa când trebuia să mai funcționeze, am ajuns când nu mai are rațiune existența lui.

Sunt în totul de acord cu referatul, sunt pentru autodizolvarea Comitetului Democrat Armean. Îmi iau angajamentul să țin legătura cu noua formă organizatorică culturală care va lua ființă. Cred că propunerea tov. Carabedian, de a trece ansamblurile la Așezămintele Culturale, e o propunere justă, vom vedea în ce măsură ulterior se poate realiza.

În concluzie, sunt de acord cu autodizolvarea.

În ceea ce privește munca politică, îmi iau angajamentul ca la locul de producție, sub formele organizatorice existente, să duc o activitate susținută, să contribui pentru realizarea planului cincinal în 4 ani și să lupt pentru construirea socialismului în Republica Populară Română.

Tov. Sagatelian Karechin: Problema punerii în discuție a autodizolvării Comitetului Democrat Armean, așa cum de altfel au spus și tovarășii, nu e pentru noi, pentru cei care am fost la conducerea acestei organizații de masă, o problemă nouă. Această problemă însă se pune azi, pentru că azi condițiile sunt pe deplin formate. Azi mai ales, în ședința noastră, s-a constatat că toți tovarășii activiști de bază ai Comitetului Democrat Armean au hotărât, și în cuvântările lor au spus cuvântul lor răspicat, că într-adevăr condiții sunt

create și din punct de vedere politic nu mai avem ce face sub această formă de organizare.

Așadar, dacă această formă de organizare ar fi rămas mai departe, am fi contribuit în mod conștient la izolarea populației armenе, din punct de vedere național, de celelalte naționalități, de poporul român, de celelalte populații conlocuitoare ale acestei țări.

Legat de această problemă, și de ceea ce s-a spus până acum, e bine să reamintim că în 1950, din momentul în care fostul Front al Armeniei s-a transformat în Comitet Democrat Armean, Comitetul a avut un sprijin neprecupețit din punct de vedere financiar de la organele locale sau alte organizații de masă. Se știe că orice acțiune fără un sprijin material nu se poate duce. Înainte de 1950, pentru oricare manifestare de a noastră trebuia să umblăm de la unul la altul, sau la burghezii de altă dată, să putem face față sarcinilor. Or, aceasta nu era politic. De aceea, de la transformarea noastră în Comitet Democrat au fost asigurate posibilitățile noastre financiare și noi am fost într-adevăr motorul care se poate spune că am dinamizat, am popularizat și am adus pe un tărâm mai mult sau mai puțin al realității populația armeană din Republica Populară Română. Aceasta am făcut cu ajutorul, cu sprijinul partidului nostru, cu sprijinul și ajutorul org. din Republica Populară Română.

Azi am spus că, în condițiile create ca această organizație a noastră, să nu mai funcționeze în situația în care funcționează până în momentul actual, pentru că din lămurirea dusă, din toate prelucrările făcute, cetățenii români de origine armeană, majoritatea sunt de acum în câmpul muncii și la locul de muncă duc o activitate fie politică, fie culturală în cadrul întreprinderilor respective, în cadrul instituțiilor respective.

Ce trebuie să facem noi de acum încolo? E o sarcină pe care au spus-o și ceilalți tovarăși. Noi, la locul de muncă, trebuie să fim conștienți în epoca, în timpul în care trăim, astfel trebuie să îmbrățișăm toate aspectele muncii noastre fie administrative, fie profesionale, în mod special politice, ca într-adevăr țara noastră, Republica Populară Română, care merge cu pași înainte, cu pași repezi spre socialism, să poată cu o zi mai înainte să înfăptuiască această nouă societate.

Comitetul Democrat Armean a avut o muncă frumoasă de culturalizare, de educare politică. Această muncă, de acum încolo, și până acum s-a dus și se poate duce unde fiecare își are munca. Noi am dus o muncă aproape suprapusă. Acum s-a creat această premisă să trecem sub o altă formă organizatorică, dar fiecare să ducă munca unde este. Trebuie să fim cetățeni conștienți ai Republicii Populare Române, să avem o înaltă ținută morală și politică față de cei cu care venim în contact, să avem o vigilență sporită față de dușmanul de clasă, ca prin aceasta să putem să realizăm țelurile noastre. Fiecare din noi, la fel și eu, în locul meu de muncă unde din punct de vedere politic nu am putut aduce contribuția mea, având această sarcină în cadrul

Comitetului, îmi iau angajamentul să duc această muncă în cadrul instituției în care lucrez, ca în felul acesta să dovedesc că sunt un cadru conștient al minorității armenе din Republica Populară Română, că sunt un cetățean conștient al Republicii Populare Române.

Tov. Tigran Ter Gregorian: Ședința noastră constituie o cotitură în viața minorității armenе din Republica Populară Română.

Vorbitorii au arătat și din punct de vedere istoric cum s-au născut, au activat organizațiile de masă. Alții au arătat anumite stări de spirit în sânul populației, diferite interpretări date autodizolvării.

Aci noi am convocat un activ ridicat din punct de vedere politic, care își va însuși linia justă și va duce o acțiune temeinică de lămurire.

E bine să arătăm că în general, într-o viață colectivă, se organizează organizații de masă și obștești, comitete, cu scopuri precise, de exemplu sindicatele.

Când interesele respective sunt soluționate, organizația respectivă îndeplinindu-și sarcinile, își stinge din atribuțiuni.

În România în trecut au fost diferite organizații: Apărarea Patriotică, Uniunea Patrioților, care au avut scopuri bine precizate: lupta împotriva fascismului, în mobilizarea păturilor largi ale populației. După eliberare aceste organizații s-au autodizolvat. Apoi Frontul Plugarilor, organizație de 1000 ori mai mare ca C.D.A., care de asemenea s-a autodizolvat în momentul în care condițiile au fost coapte și ea și-a îndeplinit sarcinile. Astfel se va continua și mai departe, și în condițiile înlăturării încercuirii capitaliste va dispărea chiar statul. Trebuie explicat deci că nu trebuie ținută coada unei organizații. Care a fost situația C.D.A., pentru ce a luat ființă, ce sarcini a avut? În primul rând, a trebuit să restructureze din punct de vedere profesional populația armeană, formată în majoritate de o masă mic burgheză. Apoi lămurirea armenilor apatrizi pentru îndeplinirea formalităților de dobândire a cetățeniei Republicii Populare Române. Sarcinile cu caracter cultural veneau să completeze aceste sarcini cu caracter politic ale C.D.A.

Putem spune azi că C.D.A., printr-o activitate susținută, a reușit să îndeplinească, cu toate lipsurile, aceste 2 sarcini principale. Majoritatea populației armenе e încadrată în câmpul muncii și au făcut formalități pentru obținerea cetățeniei Republicii Populare Române. (A subliniat sprijinul dat de guvern și partid).

În ceea ce privește problema creării de condiții pentru manifestarea unor tendințe de izolare națională, e bine să arătăm că tov. Stalin, încă demult, special pentru poporul armean, a arătat că există 2 căi: una de organizare națională în frunte cu trădătorii dașnaghiști și alt drum revoluționar, de unire cu georgienii, azerbaigienii și celelalte popoare din Transcaucazia pentru doborârea exploatarei și crearea unui stat care să asigure libertatea tuturor naționalităților și clasei muncitoare în întregime. Tovarășul Stalin

punea problema organizării oamenilor muncii în sindicate, care să cuprindă pe toți oamenii muncii din Transcaucazia, indiferent de naționalitate.

Suren Spandarian și Ștefan Sahumian, discipoli credincioși, au aplicat linia trasată de tov. Stalin și azi vedem cu toții că există armeni în Uniunea Sovietică, în diferite centre, peste granițele Armeniei Sovietice. Cum sunt organizați ei? În aceste centre nu există astfel de comitete pentru locuitorii armeni, există cluburi, case culturale, școli etc. La fel în Armenia Sovietică, Azerbaigean, Georgia etc. nu au comitete, sunt asigurate condiții de a se manifesta în limba maternă. De ce atunci în Republica Populară Română, unde problema națională s-a rezolvat, trebuie să mai existe comitete? Se vor asigura condiții pentru ca să aibă manifestări în limba armeană, în scopul educării populației armene în spiritul internaționalismului proletar.

Există deja, așa cum s-a subliniat, organizații de masă de care se leagă perfect munca specific culturală a C.D.A. S-a adus o propunere justă de către tov. Garabetian, ca activitatea să fie preluată de Așezămintele Culturale, care e o instituție de stat în stare să asigure educarea multilaterală a populației armene într-un spirit just.

De asemenea, nu înseamnă că prin autodizolvarea C.D.A. noi am terminat cu munca. Mulți dintre foștii activiști ai C.D.A. vor aduce contribuția lor în munca organizației obștești care va prelua munca. Vom adânci legăturile cu oamenii muncii, indiferent de naționalitate, pentru construirea socialismului în Republica Populară Română. Vom lupta cu hotărâre împotriva imperialiștilor, pentru apărarea păcii. Acesta e scopul principal, nimic nu ne va îndepărta de pe acest drum.

Tov. Iazigian Miran: Ca urmare a expunerii și discuțiilor, propun să se formeze o comisie de redactare a unei hotărâri în legătură cu autodizolvarea Comitetului nostru și propun pe tovarășii: Gregorian Tigran, Sagatelian Karekin și Aianian Agop.

Tov. Marcarian supune la vot propunerea de formare a unei comisii care să redacteze proiectul de hotărâre. Tov. în unanimitate se declară de acord. Apoi supune votului propunerea tovarășilor care să facă parte din comisie. În unanimitate se hotărăște să facă parte din comisie tovarășii propuși.

Urmează o pauză în care se redactează proiectul de hotărâre.

Tov. Marcarian Dinar: Reluăm ședința noastră, să vedem proiectul de hotărâre al Comisiei pe care am ales-o.

Tov. Sagatelian Karekin are cuvântul (Tov. citește proiectul de hotărâre [Anexa 2]).

Tov. Marcarian întreabă dacă are cineva completări.

Tov. .... să fie trecut termenul de autodizolvare a comitetelor locale.

Tov. .... se spune în proiect că activiștii salariați vor fi îndrumați către Sfaturi. Activiști suntem și noi, cei nesalariați.

Tov. Garabetian Garbis: Vreau să explic de ce fac obiecțiuni.

În ședința în care s-a discutat despre autodizolvare, au vorbit numeroși tovarăși care au arătat condițiile istorice care au existat înainte, care au făcut necesară existența unor anumite organizații, condițiile istorice care există azi și puteam vorbi mult, pentru că am discutat o etapă istorică când socotim că datorită condițiilor nu mai e necesar. Or, hotărârea trebuia să reflecte cele discutate, pentru că de vreme ce în noile condiții se ia azi o hotărâre care putem spune că e o hotărâre istorică pentru minoritatea armeană, și acest document e un document istoric, pentru că oricând se poate să se analizeze care au fost condițiile, ce hotărâre s-a luat.

Cred că e necesar ca în introducere să se arate organizațiile care au activat, de ce s-au transformat și care condiții sunt create azi care fac necesară autodizolvarea acestei organizații.

2. E vorba de trecerea la Așezămintele Culturale. Cred că e bine să fie în hotărâre, că se propune a se trece la Comitetul Așezămintelor Culturale, prin faptul că e un organ de stat, care nu e obligat să se supună adunării, ci se propune pentru a se trece.

Tov. Marcarian: Ceea ce s-a arătat, e menționat în hotărâre. Cred că n-a trecut absolut toate discuțiile, pentru că în fond atât expunerea, cât și întrebările, răspunsurile, discuțiile care au avut loc, împreună cu hotărârea, sunt consemnate toate în procesul verbal al ședinței. Procesul verbal prevede hotărârea de autodizolvare.

În ceea ce privește termenul, putem să înserăm, aceasta nu e nimic nepotrivit.

Noi am luat hotărârea. Fără îndoială că această hotărâre va trebui să fie aplicată și va fi aplicată de cineva, și cei care vor aplica această hotărâre a ședinței, desigur că vor face un plan de muncă cu termene concrete, precise, la care se va termina un plan de acțiune propriu-zis, la care se va termina în totalitate această hotărâre luată aici.

Tov. Marcarian pune apoi la vot hotărârea.

Hotărârea a fost votată în unanimitate.

Tov. Marcarian: Cu aceasta, Comitetul Democrat Armean se consideră autodizolvat și C.C. al Comitetului Armean încetează exercitarea funcțiunilor sale.

Tov. Cealâchian Margos: În momentul de față nu mai avem Comitet Central. În momentul de față Comitetul nostru s-a autodizolvat. Totuși, s-a dat citire la un proiect de hotărâre, care a devenit hotărâre și care trebuie aplicat întocmai. Cine să aplice această hotărâre? Propun și susțin să alegem

o comisie centrală, care să urmărească aplicarea acestei hotărâri întocmai și propun să facă parte tovarășii: Marcarian Dinar, Tigran Ter Gregorian, Dr. Pambuccian, Sagatelian Karekin, Nazarian Arșag.

Tov. Marcarian pune la vot propunerea de a se forma o comisie centrală. Propunerea a fost votată în unanimitate. Apoi pune la vot aprobarea propunerilor făcute de către tov. Cealâchian Margos. Se votează în unanimitate.

În încheiere **tov. Marcarian** spune următoarele:

Nu rămâne decât să vă mulțumim pentru această nouă încredere, aceea de a duce la îndeplinire hotărârea luată. Vă asigurăm că vom trece imediat la alcătuirea unui plan de activitate pe care să-l respectăm în așa fel ca în cel mai scurt timp hotărârea să fie pusă în aplicare în întregime.

Suntem convinși că fiecare tov. care a participat la această ședință va pleca de aici cu hotărârea neclintită de a traduce în fapte angajamentele luate, că va munci din toate puterile pentru strângerea legăturilor de prietenie sinceră cu toți oamenii muncii din Republica Populară Română, indiferent de naționalitate, că va lupta din răputeri pentru realizarea planului cincinal în 4 ani, că va lupta cu toată hotărârea pentru demascarea elementelor care caută să pună piedici drumului luminos pe care pășesc azi toți oamenii muncii din țara noastră, că va contribui la marea cauză a apărării păcii.

Trăiască Republica Populară Română!

Trăiască avangarda revoluționară a oamenilor muncii din Republica Populară Română, forța conducătoare a lor, în frunte cu iubitul conducător, tov. Gh. Gheorghiu-Dej!

Trăiască invincibilul bastion al păcii, marea Uniune Sovietică, în frunte cu gloriosul partid al lui Lenin și Stalin!

Glorie nepieritoare marelui Stalin!

Ședința se ridică la orele 15.

[ANEXA 1]

EXPUNERE

Cu privire la autodizolvarea și încetarea activității
Comitetului Democrat al Populației Armene din R.P.R. și a comitetelor
sale locale

Tovarăși,

Între viața neagră de asuprire și exploatare în care trăia poporul român și minoritățile naționale în România burghezo-moșierească și viața luminoasă liberă și fericită pe care o trăiesc astăzi în condițiunile create de regimul democrat popular este o deosebire fundamentală.

În trecut populația armeană, ca și celelalte minorități naționale, era supusă jugului sălbatic al asupririi naționale, apariția unui armean nevoias în vreuna din instituțiile statului burghezo-moșieresc constituia un prilej de batjocură și umilințe. Pentru muncitorii armeni, porțile fabricilor erau închise sub pretextul că sunt „străini”. Populația armeană era târâtă aproape în fiecare lună la odioasa Siguranță burghezo-moșierească „pentru reglarea actelor”. În mai 1941 sute de armeni au fost închiși în lagăre numai pentru vina de a fi legați prin sânge de minunatul popor al Armeniei Sovietice.

Datorită urii turbate a clicilor conducătoare din România burghezo-moșierească față de marea țară a Socialismului victorios, populației armene îi era interzis sub amenințarea celor mai crunte persecuții de a vorbi sau a-și exprima dragostea pentru Uniunea Sovietică, pentru Armenia Sovietică.

În aceste timpuri de prigoană și teroare fascistă Partidul Comunist din România a fost singura forță care s-a ridicat cu hotărâre împotriva exploatarei, a fascismului și a războiului antisovietic, împotriva asupririi naționale, pentru egalitatea deplină în drepturi a tuturor oamenilor muncii, indiferent de naționalitate, pentru prietenie și frăție a tuturor celor ce muncesc.

Conduc de Partidul Comunist pe calea sigură a victoriei socialismului, poporul muncitor, folosind din plin condițiile favorabile create prin eliberarea țării noastre de către invincibila armată sovietică, a zdrobit pentru totdeauna puterea claselor exploatare și a instaurat regimul de democrație populară.

Consecvent învățaturii leninist-staliniste în chestiunea națională, P.M.R. a lichidat politica sălbatică de asuprire națională, a asigurat egalitate deplină în drepturi a minorităților naționale cu poporul român și a creat acestora cele mai largi posibilități de dezvoltare multilaterală.

Astăzi, minoritățile naționale din țara noastră, deopotrivă cu poporul muncitor român, se bucură de drepturi și libertăți depline, consfințite în noua Constituție a Republicii Populare Române.

A fost reglementată pe cale de lege situația cetățeniei majorității armenilor apatrizi, acordându-le cinstea de a fi cetățeni ai Republicii Populare Române.

Oamenilor muncii armeni li s-a asigurat învățământul în limba maternă. În București există o școală elementară în limba armeană, în centrele locuite de armeni sunt numeroase biblioteci cu mii de cărți, reviste, se editează ziare și alte publicații în limba armeană. Numai în 2 ani s-au organizat 12 expoziții, oglindind realizările Armeniei Sovietice. Un număr mare de armeni sunt încadrați în aparatul de stat și în armata Republicii Populare.

În toate sectoarele vieții economice, culturale și obștești, oamenii muncii armeni întâlnesc prețuirea și dragostea frățească a oamenilor muncii români și ai minorităților naționale. Se întărește și se cimentează frăția de nezdruccinat între poporul român și minoritățile naționale.

În regimul democrat-popular dreptul la muncă, dreptul la odihnă, la asigurarea de bătrânețe sunt garantate prin Constituție. A rămas de domeniul

amintirii vremea când muncitorii armeni, ca și toți muncitorii din țara noastră, trăiau cu nesiguranța zilei de mâine, erau zvârliți afară din întreprinderi, îndurând chinul șomajului.

Astăzi n-a mai rămas nici urmă de șomaj. Expropriind pe exploataorii burghezi, capitaliști, și trecând minele, fabricile, transporturile, băncile etc. în proprietatea poporului muncitor, statul nostru dezvoltă neîncetat industria socialistă asigurând baza materială a folosirii largi a dreptului la muncă.

Muncitorii armeni muncesc cu râvnă în fabrici și uzine, mulți dintre ei devenind fruntași în producție și stahanoviști, contribuind astfel prin munca lor la realizarea sarcinii trasate de partid și guvern – realizarea cincinalului în 4 ani.

Tovarăși,

Dacă în trecut armenilor din România le era interzis să vorbească despre Țara Socialismului, despre viața fericită a poporului sovietic, în condițiile de azi ale regimului de democrație populară, populației muncitoare armenie i s-au creat cele mai largi posibilități de cunoaștere a realizărilor minunate din Uniunea Sovietică, din Armenia Sovietică.

Se dezvoltă neconținut dragostea fierbinte a oamenilor muncii armeni față de patria lor de origine – Armenia Sovietică –, parte inseparabilă a U. R.S.S., în cadrul căreia popoarele sovietice și-au găsit libertatea și fericirea.

La proclamarea Armeniei Sovietice, Marele Stalin spunea:

„Mult încercata și chinuita Armenie, care prin grația Antantei și a dașnacilor a fost condamnată la foamete, ruină și pribegie, Armenia înșelată de toți «prietenii» săi și-a găsit astăzi izbăvirea, declarându-se țară sovietică”.

„Să afle toți cei care trebuie s-o știe că *numai* Puterea Sovietică a fost în stare să rezolve o anumită «problemă» armeană, cu care zadarnic și-au bătut capul bătrânii lupi ai diplomației imperialiste”.

Partidul Muncitoresc Român și Statul Democrat Popular au dat un sprijin deosebit pentru repatrierea oamenilor muncii armeni care doreau să se întoarcă în patria lor de origine. În ultimii ani, peste 3.000 de persoane din rândul populației armenesti, care au cerut repatrierea, au fost ajutați să se întoarcă în Armenia Sovietică.

Prin munca desfășurată, C.D.A. a contribuit la lupta Partidului Muncitoresc Român pentru educarea populației muncitoare armenie în spiritul frăției și prieteniei de nezdruclinat cu poporul muncitor român și minoritățile naționale din țara noastră, al devotamentului față de Republica Populară Română, al dragostei fără margini față de marea Uniune Sovietică și față de Marele Stalin, neuitatul învățător și conducător al omenirii progresiste al cărui nume nemuritor va rămâne veșnic în inima poporului român și a popoarelor din întreaga lume.

Populația muncitoare armeană, recunoscătoare Partidului Muncitoresc Român și Comitetului său Central, în frunte cu tov. Gheorghe Ghorghiu-Dej, iubitul și încercatul nostru conducător, pentru viața luminoasă, liberă și fericită ce s-a creat minorităților naționale, se alătură din ce în ce mai activ în lupta întregului popor muncitor pentru întărirea și înflorirea scumpei noastre patrii, Republica Populară Română.

Mii de oameni ai muncii armeni încadrați în sindicate și cooperative de producție meșteșugărești sunt organizați și mobilizați în efortul comun pentru construirea socialismului în R.P.R.

În cadrul comitetelor de luptă pentru pace populația muncitoare armeană își manifestă solidaritatea cu lupta partizanilor păcii din lumea întreagă, împotriva imperialismului americani și englezi ațâțători la un nou măcel mondial.

A.R.L.U.S.-ul, comitetele de luptă pentru pace, căminele culturale asigură educarea culturală, națională în formă, socialistă în conținut, a maselor largi populare din țara noastră.

În cuprinderea și antrenarea oamenilor muncii în activitatea politică, economică și culturală a țării, un rol deosebit îl au sfaturile populare, cele mai largi organizații de masă ale întregului popor muncitor, organizații care prin comisiile permanente și comitetele cetățenești atrag sute de mii de oameni ai muncii – români, maghiari, armeni, evrei etc. – la rezolvarea tuturor problemelor legate de munca și viața lor zilnică. Sarcinile pe care le avea Comitetul Democrat Armean în momentul creării sale sunt astăzi rezolvate în întregime de către Sfaturile Populare și celelalte organizații de masă.

Întărirea cuceririlor revoluționare ale poporului nostru muncitor și asigurarea de noi victorii pe drumul luminos al construirii socialismului se realizează prin îndrumarea și încadrarea tot mai activă a tuturor oamenilor muncii din țara noastră, fără deosebire de naționalitate, în activitatea Sfaturilor Populare, a Sindicatelor, Cooperației, A.R.L.U.S.-ului și a celorlalte organizații largi de masă, conduse de Partidul Muncitoresc Român.

Reiese în mod clar că în noile condiții de deplină libertate și egalitate în drepturi, pe care le-a creat Partidul Muncitoresc Român și regimul democrat-popular, și ale existenței unor asemenea organizații largi cum sunt Sfaturile Populare – organe locale ale puterii de stat – și alte organizații ale întregului popor muncitor, care rezolvă cu succes toate problemele care preocupă pe toți oamenii muncii indiferent de naționalitate, nu mai este necesară menținerea mai departe a Comitetului Democrat al Populației Armene din R.P.R. ca organizație aparte a populației armene. Aceasta ar împiedica întărirea și mai puternică a unității de luptă și a frăției de nezdruccinat a întregului popor muncitor, oferind condițiuni pentru menținerea unor manifestări de izolare națională din partea populației armene.

Fără îndoială că într-o asemenea situație menținerea în continuare a Comitetului Democrat Armean nu mai este necesară și de aceea propunem autodizolvarea sa și încetarea activității sale, cât și a comitetelor locale.

Tovarăși,

Analizând munca desfășurată de la înființare sa, se poate constata că bucurându-ne de grija părintească și permanenta îndrumare dată de Partidul Muncitoresc Român, Comitetul Democrat Armean a îndeplinit în mare măsură sarcinile care i-au fost trasate.

Pentru îndrumările și sprijinul pe care partidul i l-a acordat în tot timpul activității sale, Comitetul Democrat Armean exprimă sentimentul său de adâncă recunoștință față de Partidul Muncitoresc Român și Comitetul său Central, în frunte cu tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Asigurăm conducerea partidului și personal pe conducătorul nostru iubit, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej, că nu vom precupeți nici un efort pentru realizarea planului cincinal în 4 ani, pentru construirea socialismului, pentru apărarea păcii, în felul acesta contribuind și la lupta fraților și surorilor noastre din patria de origine, care în cadrul marii familii a popoarelor sovietice făuresc astăzi comunismul.

Trăiască scumpa noastră patrie – Republica Populară Română!

Trăiască frăția de nezdruncat dintre poporul român și minoritățile naționale în lupta pentru construirea socialismului și apărarea păcii!

Trăiască Partidul Muncitoresc Român și Comitetul său Central în frunte cu iubitul nostru conducător, tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej.

Trăiască marea și invincibila Uniune Sovietică, în frunte cu gloriosul și încercatul Partid Comunist al Uniunii Sovietice.

Glorie nepieritoare slăvitului învățător, prieten și părinte, neuitatul și scumpul nostru Iosif Vissarionovici Stalin!

29.III.1953

2 ex. E.R.

[ANEXA 2]

HOTĂRÂRE

cu privire la autodizolvarea și încetarea Comitetului Democrat al Populației Armene din R.P.R. și a comitetelor sale locale

Conduc de Partidul Comunist pe calea sigură a victoriei socialismului, poporul muncitor, folosind din plin condițiile favorabile create prin eliberarea țării noastre de către invincibila armată sovietică, a zdrobit pentru totdeauna puterea claselor exploatare și a instaurat regimul de democrație populară.

Consecvent învățaturii leninist-staliniste în chestiunea națională, P.M.R. a lichidat politica sălbatică de asuprire națională, a asigurat egalitate deplină în drepturi minorităților naționale cu poporul român și a creat acestora cele mai largi posibilități de dezvoltare multilaterală.

Astăzi, minoritățile naționale din țara noastră, deopotrivă cu poporul muncitor român, se bucură de drepturi și libertăți depline, consfințite în noua Constituție a Republicii Populare Române.

În regimul democrat-popular dreptul la muncă, dreptul la odihnă, la asigurarea de bătrânețe, sunt garantate prin Constituție. A rămas de domeniul amintirii vremea când muncitorii armeni ca și toți muncitorii din țara noastră trăiau cu nesiguranța zilei de mâine, erau zvârliți afară din întreprinderi, îndurând chinul șomajului.

Muncitorii armeni muncesc cu râvnă în fabrici și uzine, mulți dintre ei devenind fruntași în producție și stahanoviști, contribuind astfel prin munca lor la realizarea sarcinii trasate de partid și guvern – realizarea cincinalului în 4 ani.

Mii de oameni ai muncii armeni încadrați în sindicate și cooperative de producție meșteșugărești sunt organizați și mobilizați în efortul comun pentru construirea socialismului în R.P.R.

În cadrul comitetelor de luptă pentru pace populația muncitoare armeană își manifestă solidaritatea cu lupta partizanilor păcii din lumea întreagă, împotriva imperialiștilor americani și englezi, ațâțători la un nou măcel mondial.

A.R.L.U.S.-ul, comitetele de luptă pentru pace, căminele culturale, asigură educarea culturală, națională în formă, socialistă în conținut, a maselor largi populare din țara noastră.

Sarcinile pe care le avea Comitetul Democrat Armean în momentul creării sale sunt astăzi rezolvate în întregime de Sfaturile Populare și celelalte organizații de masă.

Transformările sociale din R.P.R. și noile condiții de deplină libertate și egalitate în drepturi, pe care le-a creat Partidul Muncitoresc Român și regimul democrat popular, existența unor organizații largi cum sunt Sfaturile Populare, organe locale ale puterii de stat și de alte organizații ale întregului popor muncitor, care rezolvă cu succes toate problemele care preocupă pe toți oamenii muncii indiferent de naționalitate, fac ca menținerea mai departe a Comitetului Democrat al Populației Armene din R.P.R. ca organizație aparte a populației armene să nu mai fie necesară.

Comitetul Democrat Armean hotărăște:

- 1) Autodizolvarea și încetarea activității Comitetului Democrat Armean și a comitetelor sale locale.
- 2) Comitetele locale ale Comitetului Democrat Armean își vor analiza în sedințe munca desfășurată și vor lua măsuri de încetare a activității lor.
- 3) Activiștii Comitetului Democrat Armean și ai comitetelor locale vor fi încadrați corespunzător capacității fiecăruia în activul sfaturilor populare și

a celorlalte organizații culturale și obștești și în aparatul de stat. Clubul artistic „Stepan Sahumian” din str. Armenească nr. 11, format din cor, echipă de dansuri, orchestră populară și echipă teatrală, împreună cu Casa Culturală Armeană din Bulevardul Republicii nr. 43, cu biblioteca și cu inventarul respectiv, să fie trecute la Așezăminte Culturale.

4) Împreună cu președintele comitetului executiv al Sfatului Popular, comitetele locale vor hotărî căror organizații obștești să repartizeze bunurile lor mobile și imobile.

Comitetul Democrat Armean exprimă întreaga sa dragoste și recunoștință Partidului Muncitoresc Român și Comitetului său Central în frunte cu iubitul nostru conducător, tov. Gh. Gheorghiu Dej, pentru permanenta îndrumare ce i-a fost acordată în tot timpul activității sale.

Activul Comitetului Democrat Armean și toți oamenii muncii armeni au sarcina să se încadreze și mai activ în comisiile permanente și comitetele cetățenești ale sfaturilor populare, în sindicate și alte organizații obștești ale întregului popor, în cadrul cărora să mărească eforturile lor în lupta întregului popor muncitor pentru construirea socialismului în R.P.R., pentru apărarea păcii, împotriva ațâțătorilor la război americani și englezi.

29.III.1953

ER 3 ex.

(Arhivele Naționale București, Organizația „Frontul Armeniei”, Fondul 43, dos. 21/1953, f.6-38)

C.C. al P.M.R.

Secția Organelor Conducătoare de Partid, Sindicale și de U.T.M.

Registratura, Nr. 8801

Data: 12 V 1953

RAPORT**ASUPRA AUTODIZOLVĂRII****COMITETULUI DEMOCRAT AL POPULAȚIEI ARMENE DIN R.P.R.**

Duminică 29 martie a.c. a avut loc în sediul din str. Armenească nr. 13 o ședință lărgită a C.C. [al] C.D.A., la care au mai participat responsabili colectivelor C.D.A. București și delegați din partea filialelor C.D.A. (total 39 participanți).

S-a luat în discuție situația Comitetului Democrat Armean în condițiile actuale și necesitatea autodizolvării acestui comitet precum și a comitetelor sale locale.

Expunerea a fost făcută de tov. Gr. Pambuccian. S-au pus întrebări și s-au făcut discuții: în legătură cu problema presei și a publicațiilor în limba armeană, problema legăturilor cu A.O.K.S., Armenia Sovietică, cu manifestări de tendințe de izolare națională, posibilitatea de organizare de manifestațiuni culturale în limba armeană etc. Au dat ample lămuriri și au tras concluzii tov. D. Marcarian și T. Ter Grigorian.

Ședința a fost de acord cu cele arătate și a hotărât autodizolvarea C.D.A., numind o comisie care să aplice hotărârea. Comisia a fost formată din: D. Marcarian, Tigran Ter Grigorian, G. Pambuccian, K. Sagatelian și A. Nazaretian.

Comisia și-a alcătuit un plan de muncă la a cărui realizare a trecut imediat. Astfel:

miercuri 1 aprilie a avut loc o ședință cu un număr de 73 activiști voluntari ai C.D.A. București, cărora li s-a comunicat hotărârea ședinței lărgite a C.C. [al] C.D.A. din 29 martie a.c., dându-se în același timp lămuriri, în scopul ca fiecare să poată duce mai departe muncă de lămurire.

Ședințele de autodizolvare la toate filialele au avut loc în prezența delegaților trimiși de la centru, după cum urmează:

C.D.A. Craiova – miercuri 1 aprilie a.c., delegat din partea comisiei pentru aplicarea hotărârii Tov. T. Sismanian.

C.D.A. Ploiești – duminică 5 aprilie – tov. K. Sagatelian

C.D.A. Gherla – duminică 5 aprilie – tov. A. Vartanian

C.D.A. Focșani – sâmbătă 4 aprilie – tov. D. Diradurian

C.D.A. Brăila – duminică 5 aprilie – tov. T. T. Grigorian

C.D.A. Galați – duminică 5 aprilie – tov. G. Pambuccian

C.D.A. Constanța – duminică 5 aprilie – tov. D. Marcarian

La toate filialele, delegații trimiși de la centru au luat legătura cu Comitetul P.M.R. și cu Sfatul Popular. Cu excepția C.D.A. Gherla, la toate ședințele de autodizolvare ale celorlalte filiale C.D.A. au participat tovarăși din partea organizației locale sau regionale a P.M.R.

Arhiva filialelor C.D.A. a fost predată în întregime la Partid, afară de arhiva C.D.A. Gherla, care a fost adusă la București[1].

La Gherla, Craiova, Ploiești, Focșani, Brăila și Galați, sediile C.D.A. împreună cu inventarele respective s-au pus la dispoziția Sfatului Popular respectiv, iar la Constanța, sediul cu biblioteca, cu ansamblul și inventarele respective au rămas la dispoziția Regionalei P.M.R. Constanța.

La ședința de autodizolvare a filialei Constanța au participat 43 activiști.

Cei doi activiști salariați ai C.D.A. Constanța au fost imediat plasați în alte munci, cu ajutorul Regionalei P.M.R. Constanța.

În București s-au luat următoarele măsuri:

Întreaga arhivă a C.D.A. și arhiva mai veche aparținând fostei organizații Frontul Armeniei și H.O.G. (Comitetul pentru ajutorarea Armeniei Sovietice) a fost împărțită în 3 părți:

- a) Arhivă propusă pentru a fi depusă la Partid.
- b) Arhivă propusă pentru distrugere prin ardere.
- c) Arhivă în legătură cu activitatea adm.-financiară.

Clubul artistic „Stepan Sahumian” din str. Armenească nr. 11, compus din cor, orchestră, echipă de dansuri și teatru, precum și biblioteca din B-dul Republicii 43, împreună cu inventarele respective au fost trecute la Așezămintele Culturale. De asemenea, s-a propus un număr de 14 foști activiști voluntari ai C.D.A., care să sprijine (toți prin muncă voluntară) activitatea responsabilului numit de Așezămintele Culturale.

În ce privește ziarul „Nor Ghiank” și revista „Sevan”, ele își vor continua deocamdată apariția în aceleași condițiuni. S-a scos titulatura de „organ al C.D.A.”. Până la dispozițiunile ce se vor primi, tovarășii din comisia pentru aplicarea hotărârii de autodizolvare vor sprijini îndeaproape activitatea colectivului redacțional.

* * *

Ca stări de spirit care s-au ivit în sânul populației armenie în legătură cu autodizolvarea C.D.A., semnalăm următoarele:

a) Atât în București, cât și în Constanța există o stare de oarecare neîncredere în rândurile celor vârstnici, care cred că în urma autodizolvării C.D.A., nu vor mai avea posibilitatea de a frecventa biblioteci cu cărți în limba armeană și conferințe în limba armeană.

b) Unii tineri din Constanța și-au arătat părerea de rău pentru concertul de estradă la a cărui pregătire au muncit aproape trei luni și care nu se va mai da.

c) Unii activiști voluntari ai C.D.A. au manifestat mulțumirea de faptul că li s-a ridicat această sarcină, pentru a activa mai intens la locurile de muncă.

d) Nu s-au semnalat până în prezent manifestări cu caracter dușmănos, iar cei ce au participat la ședințele de autodizolvare (în special București și Constanța) continuă să ducă muncă de lămurire acolo unde se lovesc de situațiuni care cer aceasta.

* * *

Credem că comisia pentru aplicarea hotărârii de autodizolvare și-a îndeplinit însărcinările primite și deci tovarășii care au făcut parte din această comisie pot înceta activitatea.

Dinar Marcarian
Gr. Pambuccian
Arșag Nazarian
Karekin Sagatelian
Tigran Ter Gregorian

(Arhivele Naționale București, Organizația „Frontul Armeniei”, Fondul 43, dos. 21/1953, f.39-42)

[1] Ulterior a revenit la Cluj, unde astăzi poate fi consultată în cadrul filialei din localitate a Arhivelor Naționale.

ILUSTRĂȚII

1892. 12. 22.

Amos
 „Frontul Armeniei.” 1892. 18

Armeny Népi Követség Főosztályának.

Kaukasusjárás.

Alolirod Kérésrel fordult az Ö. N. Sz.
 Főosztályához Kegyességek tagjai sorába felvétel.
 Urmasy Göbör, született Kaukasusjáró. 1892. 5/2.
 apám Urmasy János
 anyám Perint Amália
 foglalkozásom Nyersbőr specialista
 Bácsány és Marha borbély
 Lakásom Kaukasusjáró, Caudia, Kaukasusjáró 3.
 Igérem hogy minden tudásom az Ö. N. Sz.
 érdekében fogom fel használni.
 Főleg, a Bácsány. Kaukasusjáró tagjai között
 Holmosságon

Eljött a Román Népi
 Követség.

Kaukasusjáró 1949. 5/2i.
 Urmasy Göbör.

Fascimil 1: Document din arhiva Frontului Armeniei din Gherla.

„FRONTUL ARMENIEI“
ORGANIZAȚIE PROGRESISTĂ-PATRIOTICĂ
PERSOANĂ JURIDICĂ
COMITETUL LOCAL

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՃԱԿԱՏ
ՅԱՌԱՋԻՄԱԿԱՆ - ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱԿԱՆ
ԿԱԶՄԱԿԵՐԳՈՒԹԻՒՆ
ՏԵԴԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵ

No. 5

Titl. h8

Biroul Securitatii Poporului

Gherla

Rugam binevoiti a aproba organizarea unei serate
in vederea deschiderii festive a Sediului organizatiei noastre,
care va avea loc in ziua de 30 Ianuarie a.c.orele 16 la sediul
organizatiei noastre din Gherla, str.Gh.Gheorghiu-Dej No.3.

Traisca Republica Populara Romana :

Presedinte :

Secretar :

A. Kozaul

G. Karaisian

Fascimil 2: Document din arhiva Frontului Armeniei din Gherla.

"FRONTUL ARMENIEI"
ORGANIZAȚIE PROGRESISTĂ-PATRIOTICĂ
PERSONĂ JURIDICĂ

COMITETUL CENTRAL

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՃԱԿՈՏ

ՅԱՌԱՋԻԿԱԿԱՆ-ՀԱՅՐԵՆԱՊԱՐԱԿԱՆ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ

ԿԵՐՈՂԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵ

No. 12/12

București, 1. 10 August 1949
Str. Armenască, 9
Telefon 3.49.96

sonun 2
m-60

LP

FRONTUL ARMENIEI
ORGANIZAȚIE PROGRESISTĂ PATRIOTICĂ DE MASE

FILIALA ...G.H.R.R.A....

Peste câteva zile se împlinesc 5 ani decând victorioasele Armate Sovietice au adus eliberarea poporului muncitor român.-

23 August 1949 se va sărbători anul acesta cu un fast deosebit, cu o mobilizare totală a forțelor progresiste, dat fiind că se sărbătorește 5 ani dela eliberare în condițiuni de continuă ascutire a luptei dintre lagărul democratic, antiimperialist, -forțe apărătoare ale păcii care au crescut în ultimul an- și lagărul imperialist, ajutător la noui războaie, care își vede pozițiile pierzându-se una câte una.

Pentru sărbătorirea zilei de 23 August, vi se transmit următoarele directive, de executat:

a) Comitetul local trebuie să ia contact imediat cu colectivul de organizare al festivităților, de unde se va primi directive și materialul necesar sărbătoririi.-

b) Sediul va fi pavoazat încă din ziua de 21 August și până la terminarea festivităților.-

c) Filiala își va convoca membrii într-o sedință festivă, care va avea loc între 15-21 August a.c. unde vor lua cuvântul doi vorbitori, unul în limba armeană și unul în l. română. Sedința se va deschide cu Imnurile R.P.R. și U.R.S.S. iar închiderea se va face cu Internaționala.-

d) La materialul obținut pentru conferință se va adăuga contribuția pe care a adus-o naționalitatea conlocuitoare armeană atât în lupta de eliberare a poporului român de sub ciotopirea fascistă, cât și după 23 August, în toate realizările democratice

PRESEDINTE

SECRETAR GENERAL,

A. Jangoc

A. Marcu

119

ՄԻՏ Արաւիքի.

Եւ այ աշխարհաւոր ժողովո-րդը և նրա եւրոպացի
 անժողով աշխարհաւոր ժողովից քան-ժեմ միտ Արաւիքի
 71-րդ փառապանք քաղաքացիք իւրաւաւորութեամբ և
 նորաւոր նշան-ձեւով սոցիալիզմի կառուցումով ժողովրդական
 հետեւեալի տնտեսութեան և կոմունիզմի կառուցումով և ուրիշ
 հրա-թան մէջ. նոյնպէս ճշշում ժողով-րդից քան-ժեմ
 այս միտ օրը երէկ աշխարհիւն պայքարի պայմաններ
 մէջ:

Դանիէ ինքեւրաւորութեան փոփոխութեամբ աշխարհաւոր
 ժողովանց պանծաւ յաջողութեանց կարգաւորութեան պայ-
 քաւորութեան մի նոր սպանք. իսկ իւրաւորութեան ժող-
 վո-րդից և անժողով աշխարհաւոր աշխարհաւոր դա-
 ւաւորութեան առաջնորդութեամբ երէկ հանձնարել առաջ-
 նորի՝ ՄԻՏ Արաւիքի կողմից պրոլետարիատի ոչնչացնել
 ինքեւրաւորութեան խառն վարձանք խառնութեան:

ժողով-րդի առաջնորդ և իւրաւորութեան որոշ-
 ակ միտ Արաւիքի 71-րդ պանծաւ քաղաքացիք արթն-
 խառնութեան եւ իրաւորութեան քաղաքացիք:

Fascimil 4: Document în limba armeană din arhiva Frontului Armeniei din Gherla.

217

Թ Ի Ի

ԱՆԴԱՄԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԴԻՄՈՒՄՆԱԳԻՐ

Մականուն և անուն *Merza Grigore*

Ծննդավայր և ծննդկան թուական *Gherla, 1919 Decembrie 28*

Հօր անուն *Grigore*

Զբաղում *Handicraft*

Ամուսին, ամուսնացած *ամուսին*

Քանի՞ տարեկան *—*

Ո՞ր քաղաքական կուսակցության պատկանած է և ե՞րբ *—*

Ո՞ր միութենական անդամակցած է և ե՞րբ *ORLUS և U.P.M. և այլն*

հիմա

Հասցե, քաղաք *Gherla* քաղաք *Cetății № 4*

Պատրաստվելով, անկեղծօրէն կը լայտարարեմ թէ կ'ընդունիմ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ
ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ և հարեւոյն տարածական ուղղութիւնը և կը խոստանամ իմ քա-
ղաքական և նախնական ուժերուս ներած չափով սատարել այդ նպատակի իրագործման,
յանձն առնելով ենթարկուիլ կազմակերպութեան կարգապահական օրէնքներուն:

Gherla, 29 Decembrie, 1940

ՅԱՆԶԱՐԱՐՈՂ ԸՆԿԵՐՆԵՐ

Grigore Merza

ԱՄՈՒՍՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Merza Gero

Grigore Merza

Fascimil 6: Fişa de cadre a unui membru din Frontul Armeniei din Gherla.

229

Նոյեմբեր 29.

Հայ ժողովուրդը, ամբողջ աշխարհի մէջ անսահման
խանդավառութեամբ կրող է այսօր իր հայրենիքի ազադամբարձութեան
32-րդ փառապանք գարեդարձը: Կարող է և որչափ իր ժողովուրդը,
դիմելով ինչպիսի պայքարի և շինարար աշխատանքի անշեղ
գործչերուն, նոյնպիսի և իր զենք-թիան ու փառքի այս օրին,
իր հաշման է իր հարազատ ճարտակամները - Առվերական մէջ
ընթացիկ թուր ժողովուրդները, Գլխավոր-թիան՝ Ռուս
մէջ ժողովուրդի, ինչպիսի հաւ ժողովուրդական դիմելակցի
իշխանական ժողովուրդները, որոնց կարգին շատ ռուսներ
աշխարհամար ժողովուրդներ:

Հայ ժողովուրդը իր ազադամբարձութեան և հսկա
շվածաններուն 32-րդ գարեդարձը կրկնապէս խաղաղ-
թիան, դիմելակցի և անկախութի ճակատի հարաձուռ-
ութեան և իմպերիալիզմի ու պայքարչի ճակատի
դիմադրական պայքարներուն մէջ, իր երանգաւորին ճա-
նաչողութեան վերելում կոմունիզմի կառուցումներուն,
նախընտրելով թիրեւում կոմունիզմի կառուցումներուն,
որոնք Գլխավորներն ինչ աշխարհային Առվերական
հիմքերն աւելի ևս հզորացնեն և խաղաղ-թիան
համաշխարհային ճակատի աւելի ևս ամրապնդման:

Կեցի Առվերական Խայապանը.

Կեցի մէջ Առվերական հիմքերն.

Փառաք մէջ Արաւելին.

Fascimil 7: Document în limba armeană din arhiva Frontului Armeniei din Gherla.

27 4
Comitetul Democrat Armean
Gherla, judetul Somen

P r o c e s - V e r b a l

Drept astazi 16 Iulie 1950 in sedinta Comitetului
organizatiei Comitetul Democrat Armean din Gherla,
Prezenti tovarasii : Ervanț Kozanlıen, Haig Iasigian, Florian
Anton si Harutium Martisian.--

Ordinea de zi :

- 1/. Desemnarea unui activist
- 2/. Intomirea unui plan de munca pe trei luni Iulie-Sept.
- 3/. Diverse

a/. La discutare chestiunea desemnării unui activist
al organizatiei conform instructiunilor Comitetului Central/prin
scrisoare No.69 din 6 Iul. s.c./tov.secretar face cunoscut ca sa
consultat in aceasta privinta si cu Partidul si sa ajuns la
concluziunea cu organizatia noastra nu poate desemna o persoana
care sa corespunda cerintelor si conditiunilor Comitetului Central
ca stare propune sa se raspunde in acest sens, cerand totodata Co-
mitetului Central ca sa se face tot posibilul si sa trimita un acti-
vist din Bucuresti.--

b/. Sa intocmit un plan de munca pe trei luni Iulie-Sep-
tembrie in conformitate cu instructiunile Centralei din scrisoarea
No.70.--In acest plan de munca sau prevazut un numar 6 conferinte
avand ca subiect, Codul muncii, Marxism in lingvistica, Agresiune
Imperialista din Corea, Intrarea lazerului pacii, Comemorarea de
Personalitati marcate amene, si Constituirea de noi gospodarii
agricole in tara.--

c/. La Diverse sau luat in discutie modul de intrebuintare
a subventiei Comitetului Central. Sa hotarat sa se angajeze un om de
serviciu in persoana tovarasului Fejérdi Stefan care va deveni sa-
larizat cu L si L.500.-- Unanimitate Lei lunar.-- Deasemenea sa
hotarat cumpararea urgenta de carti in limba maghiara romana pentru
imbogacirea bibliotecii si efectuarea de alte plati mai marcate si
cumpararea de diverse materiale.--

Drept pentru care am dresat prezentul proces-verbal.

D.C.M.S. Comitetul

Secretar,

Proces Verbal

Dresat in sedinta din ziua de 10 August 1950.--

Ordinea de zi :

- 1/.Conferinta tov.Fejérdi Stefan intitulat Agresiunea Imperialista in Corea.
- 2/.Intrebări raspunsuri
- 3/.Pregatiri pentru 23 August
- 4/.Diverse

In conferinta tov.Fejérdi Stefan incepe prin aratarea motivelor care au determinat agresiunea imperialistilor in Corea arat succesele poporului coreean in lupta sa pentru unificarea tarii. Accentuaza aratand sprijinul asopierii maselor muncitoare din lumea intreaga cauzei poporului coreean.

In incheiere se arata situatia prezenta militara al operatiunilor din Corea,aratandu-se ca teritoriul ocupat de inima reprezinta un teritoriu foarte redus si scarii eliberare este in curs.--

Cu complectari vin tov.Erv.Kozanlian si Ajen Ioachim ambii arata justetea cauzei poporului coreean.Tov.Erv.Kozanlian arata importanta marilor intruniri ce se fac in tara si care infieraza agresiunea imperialistilor.--

In vederea ornamentatiilor ce se vor face pentru ziua de 23 August se formeaza un colectiv din tov.Fejérdi Stefan si polyák Dominic care vor lucra sub conducerea tov.secretar adjunct Haig Iazigian avand ca sarcina impodobirea si ornamentarea stat in exterior cat si in interior al sediului organizatiei.--

La diverse se inscrie tov.Florian Anton care arata marile sarcini ale comitetelor de pace,descrie alegerea delegatilor pentru conferinta Comitetelor de Pace ce se va tine in Septembrie la Bucuresti.--Arata importanta acestui congres si ca incheiere descrie felul in care putem sa contribuim in modul cel mai activ pentru impiedicarea manevrelor imperialiste.

Secretar,

21 IX 49
Ber...
[Signature]

Թ Ի Ի

251

ԱՆԴԱՄԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԴԻՄՈՒՄՆԱԳԻՐ

Մականուն և անուն Daibukat Edmund (այդր-բաթ էր.)

Ծննդավայր և ծննդյան թուական Gherla, 1924 Febr. 4.

Հոր անուն Daibukat Edmund

Զբաղում particular

Ամուսին, ամուսնացած Ա. Բ. Բ.

Քանի՞ զաւակ ունի _____

Ո՞ր քաղաքական կուսակցութեան պատկանած է և ե՞րբ _____

Ո՞ր միութիւններու անդամակցած է և ե՞րբ U.P.M. / անցած է 1949 թ.

Հասցէ, քաղաք Gherla փողոց Bobalna nr. 6

Ստորագրեալս, անկեղծօրէն կը յայտարարեմ թէ կ'ընդունիմ ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԶԱՆԿԱՏ-ի լաւաջգիւմական և հարեհետեւական ուղղութիւնը և կը խոստանամ իմ բարոյական և նիւթական ոյժերուս ներած չափով սատարել այդ նպատակի իրագործման, լանձն առնելով ենթարկուիլ կադմակերպութեան կարգապահական օրէնքներուն:

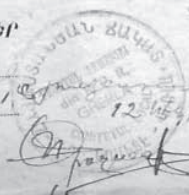
Gherla, 3 Octobr. 1949

ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՅԱՆՉՍԱՐԱՐՈՂ ԸՆԿԵՐՆԵՐ

[Signature]

Beimontou

Daibukat Edmund

Fascimil 11: Fişa de cadre a unui membru din Frontul Armeniei din Gherla.

21/IX 1944
 254
 Թ Ի Ի

ՀԱՄԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԴԻՄՈՒՄՆԱԳԻՐ

անուն Leangel Martin (Liffy Martin)

Մենզափար և ծննդեան թուական Gherla 1911 Febr. 13

Հօր անուն Ludovic

Զբաղում Cojocar

Ամուսնացած մեծ ամուսնացած

Բանի՞ զառակ ունի չունի

Ո՞ր քաղաքական կուսակցության պատկանած է և ե՞րբ

Ո՞ր միութիւններու անդամակցած է և ե՞րբ Frontul Plugarilor-ի անդամ
1946-ից հետո

Հասցէ, քաղաք Gherla փողոց Mintiuului № 9

Պատրաստելով, անկեղծօրէն կը լալտարարեմ թէ կ'ընդունիմ ՀԱՅՍՏԱՆԵԱՆ
 ՃԱՆՈՒՄ-ի լատալիմական և հայրենասիրական ուղղութիւնը և կը խոստանամ իմ բա-
 րակական և նիւթական սթեբուս ներած չափով սատարել աղ նպաստակի իրազօրծման,
 լանձն առնելով ենթարկուիլ կաղմակերպութեան կարգապահական օրէնքներուն:

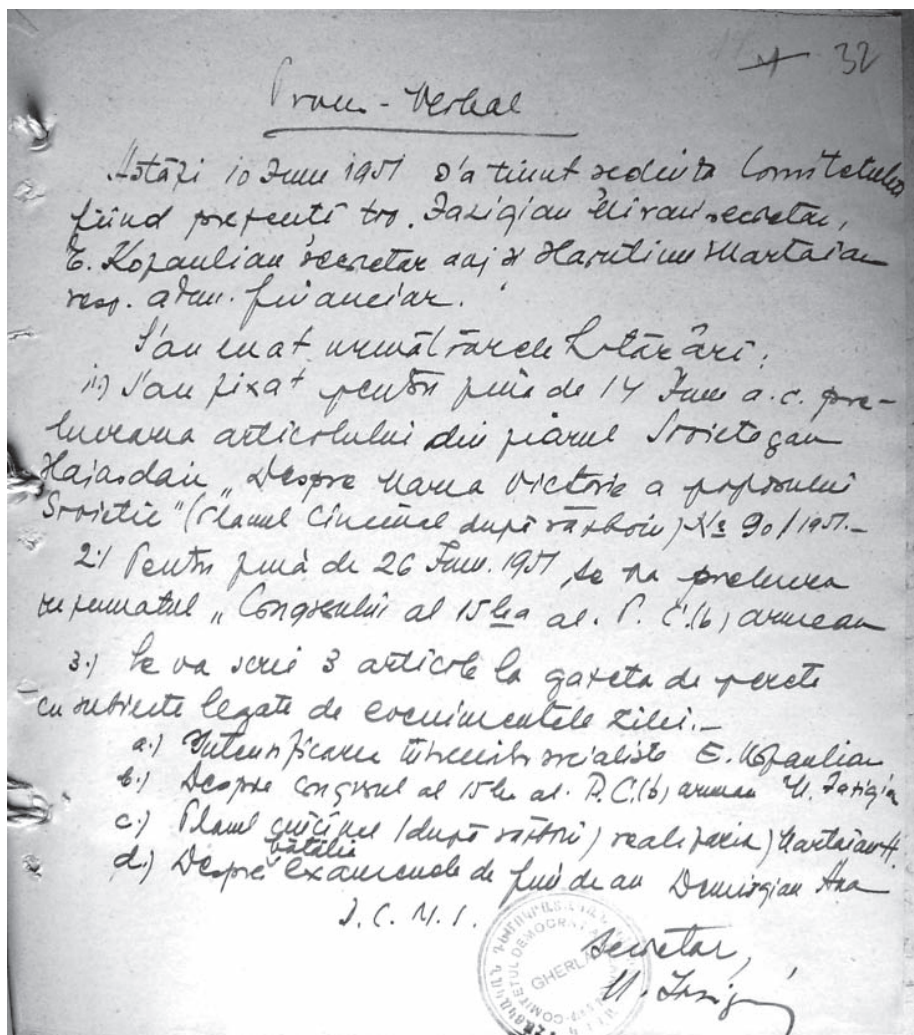
21/IX/1944 194

ՅԱՆՁՆԱՐԱՐՈՂ ԸՆԿԵՐՆԵՐ
L. Martin
O. Florenia

ՍՏՈՐԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Leangel Martin
Frontul Plugarilor - L. Florenia
 ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ
 ՄԻՆԻՍՏԵՐՈՒԹՅԱՆ
 ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ
 ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ
 ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ

Fascimil 12: Fişa de cadre a unui membru din Frontul Armeniei din Gherla.

Fascimil 13: Document din arhiva Frontului Armeniei din Gherla.

Plan de Muncă
pe trimestrul IV./1951.-

OBIECTIVELE :

- 1/.Participarea la luna prieteniei Româno-Sovietice
  - 2/.Organizarea săptămânii Armeniei Sovietice
  - 3/.Aniversarea nașterii tov.Stalin
  - 4/.Sărbătorirea zilei de 30 Decembrie
- Toate obiectivele de mai sus fiind axate de lupta pentru

pace !

- 1/.Pentru prietenia româno-sovietică organizarea unui număr de 3 conferințe.
  - a/.Orânduirea sovietică izvorul ericirii poparelor sovietice.
  - b/.Ajutorul frăcesc al URSS.chezăgia construirii socialismului in R.P.R.-
  - c/.Mari compozitori ai Armeniei Sovietice, urmat de muzică armeană/conferențiar dela C.C.al C.D.A./
  - Trimiterea 2 articole la ziarul Nor-Ghiank
  - d/.Organizarea de fotoexpoziție cu sprijinul ARLUS-ului cu panouri antilperialiste.-
  - e/.Indrumarea populației armene in ARLUS.-
  - f/.Duminică 4 Noembrie sedință festivă la sediul CDA urmat de program artistic.-
  - g/.La 7 Noembrie populația va participa la manifestațiile organizate de Partid.-

- 2/.La 8 Noembrie nașterea tov.Gh.Gheorghiu-Dej

- Se va ține o conferință in legătură cu biografia tov. Gh.Gheorghiu-Dej. in acest sens se va trimite și o corespondență la *Mr. Ghiank*
tov.Gh.Gheorghiu-Dej.- Scrisoarea va fi concepută in sedință publică.-

- 3/.Organizarea aniversării Armeniei Sovietice

- a/.Se va organiza expoziția : 30 de ani de existență.-

b/.In ziua de 24 Noembrie o petrecere urmată de program cultural.-

c/.In ziua de 25 Noembrie meetig festiv,-urmat de program cultural, unde va fi convocat publicul din oraș, va conferenția un delegat din partea C.C.al C.D.A.-

d/.In intervalul 22-28 se va organiza săptămâna Armeniei Sovietice.-

4/.Aniversarea nașterii tov.Stalin in ziua de 21 Decembrie se va sărbătorii după indrumările C.C.-

5/.Aniversarea zilei de 30 Decembrie proclamarea R.P.R. se va sărbătorii după indrumările primite.-

Gherla, 1 Octombrie 1951.-

Secretar, *h. [signature]*

Resp.organizatoric,

22
6

S T E N O G R A M A

=====

sedinței de autodizolvare a Comitetului Democrat Armean
din 29 Martie 1953.

Sedința se deschide la orele 11,30.

Tov. Marcarian Dinar. Comitetul Central al Comitetului Democrat Armean a convocat această ședință lărgită, pentru ca împreună să discutăm situația Comitetului Democrat Armean și tot împreună să luăm hotărâri în această privință.

Participă la această ședință membrii C.C., tov. delegați din partea filialelor Comitetului Democrat Armean și tov. activiști de bază din activul salariat și voluntar al Comitetului Democrat Armean București.

Sedința se va desfășura în felul următor:

Se va prezenta o expunere făcută din partea Executivului Comitetului Democrat Armean. După această expunere tovarășii vor pune întrebări, cerând lămuriri asupra chestiunilor care cred că trebuie să le adâncească, iar după aceea discuții și ca rezultat al întrebărilor puse, al lămuririlor primite și al discuțiilor care vor avea loc, la urmă întreaga ședință va lua o hotărâre în privința desfășurării mai departe a activității și a situației Comitetului Democrat Armean.

Dacă sunteți de acord cu ordinea de zi propusă.

În unanimitate se declară de acord.

Tov. Pambuccian Grigor va prezenta expunerea.

După ce s'a citit expunerea, urmează întrebări. Au pus întrebări următorii tovarăși:

Aleanian Agas - Horion. Cu privire la viața ziarului nu s'a arătat nimic.

Tov. Terzian Ludvig. Comitetul Democrat Armean duce o acțiune de popularizare a Armeniei Sovietice prin conferințe, filme, expoziții, publicitate, etc. Cum se va desfășura mai departe această activitate ?

Tovarășa Ingian Nurița . Cum vor rezolva sfaturile populare anumite probleme ale populației armene.

- Cum se va desfășura munca de lămurire pentru armenii care nu cunosc bine limba română ?

*./.

"FRONTUL ARMENIEI"
ORGANIZAȚIE PROGRESISTĂ-PATRIOTICĂ
PERSONĂ JURIDICĂ
COMITETUL LOCAL

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ԶԱԿԱՏ

ՅԱՌԱՋԻՄԱԿԱՆ - ՀԱՅԻՆԱՍԻՐԱԿԱՆ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԻՒՆ

ՏԵԼԱԿՆ ԿՈՄԻՏԵ

No. 19

Contra

Parohia Cruc. Catolica

Gherla

În partea organizației Frontului
Armeniei, vă rugăm, dacă aveți posibilitate, să
buneroști a ne împrumuta, pentru folosința în
sediuul nostru local următoarele,

12 scaune simple

2 mese " " micse

1 dulap pentru biblioteca

Rugăm și sperăm rezolvarea cere
rei noastre în mod favorabil, într-un timp mai
scurt.

Cu profund respect

Gherla 21 Aprilie 1949

Gherla
copie

102 19 1949

17

Fascimil 16: Document din arhiva Frontului Armeniei din Gherla.

"FRONTUL ARMENIEI"
ORGANIZAȚIE PROGRESISTĂ-PATRIOTICĂ
PERSONĂ JURIDICĂ
COMITETUL CENTRAL

ՀԱՅԱՍՏԱՆԵԱՆ ՃԱԿՈՏ

ՅԱՌԱՅԻՄԱՆ - ՀԱՅՐԵՆԱՍԻՐԱՆԻ
ԿԱՐԱՎԱԿԵՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԵՐՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵ

No. 12/12

București, 1. 10. August 1949
Str. Armenască, 9
Telefon 349.96

sonun 2
m-60

LP

FRONTUL ARMENIEI
ORGANIZAȚIE PROGRESISTĂ PATRIOTICĂ DE MASE

FILIALA ...G.H.E.R.L.A....

Peste câteva zile se împlinesc 5 ani decând victorioasele Armate Sovietice amadus eliberarea poporului muncitor român.-

23 August 1949 se va sărbători anul acesta cu un fast deosebit, cu o mobilizare totală a forțelor progresiste, dat fiind că se sărbătorește 5 ani dela eliberare în condițiuni de continuă ascuțire a luptei dintre lagărul democratic, antiimperialist, -forțe apărătoare ale păcii care au crescut în ultimul an- și lagărul imperialist, așgător la noi războaie, care își vede pozițiile pierzându-se una câte una.

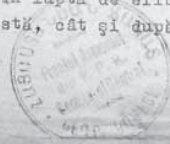
Pentru sărbătorirea zilei de 23 August, vi se transmit următoarele directive, de executat:

a) Comitetul local trebuie să ia contact imediat cu colectivul de organizare al festivităților, de unde se va primi directive și materialul necesar sărbătoririi.-

b) Sediul va fi pavoazat încă din ziua de 21 August și până la terminarea festivităților.-

c) Filiala își va convoca membrii într-o sedință festivă, care va avea loc între 15-21 August a.c. unde vor lua cuvântul doi vorbitori, unul în limba armeană și unul în l. română. Sedința se va deschide cu Imnurile R.P.R. și U.R.S.S. iar închiderea se va face cu Internaționala.-

d) La materialul obținut pentru conferință se va adăuga contribuția pe care a adus-o naționalitatea conlocuitoare armeană atât în lupta de eliberare a poporului român de sub cîmpirească fascistă, cât și după 23 August, în toate realizările democratice

PRESEDINTE
Ryangoie

SECRETAR GENERAL,
Amara

Fascimil 17: Document din arhiva Frontului Armeniei din Gherla.

2 37

S C A N T E I A   Nap

1949 szeptember 25-én lesz megünnepelve a Scanteia-nak a román munkáspártlapjának 5-ik legális megjelenésének évfordulója.

Mindjányon jól tudjuk, hogy milyen nagyra nyújtott munkát fejtet ki ezen sajtó orgánum, még a múlt regimiek alatt, amikor csak nagy nehézségek árán jelenhetett meg. De a Scanteia szerkesztősége és támogatói minden veszélyt félre téve, a valódi kommunista megatartás jegyében véghez vitték a nagy feladatot, azaz a volt rendszer ellen a megingatlan harcot. Ez bizonyára nem volt könnyű feladat. A harc szelleme napról napra növekedvén, növekedett a presszió is, de az elszánt akarat felülkerekedett.

Bekövetkezett augusztus 23 1944, amikor az Scanteia megjelenési formája és változhatott, átváltott. Ettől a dátumtól kezdve a Scanteia nyíltan felvehette a harcát a káppitálist és kulákok ellen és egy széles körű felvilágosító munkát fejtethet ki.

Miután ezen feladatokat sikeresen befelyezte, megmutatván azt, hogy a párt által megadott feladatokat készségesen teljesítette, újabb és nagyobb feladatokat bízott rá. Ez uttal elő kellett, hogy készítse a munkásságot a nagy szociális és gazdasági reformokra. Miután a volt zsarnok királyt a nép eltávolította és bekövetkeztek a nagy reform sorozatok és így aztán hozzáfűhettünk a demokrácia megszilárdítására, a Scanteia-ra egy még nagyobb feladat vár, az a nagy felvilágosító munka, amit a nagy harcban, a szociális társadalom megvalósításáért kell folytatni.

Miután régi feladatokat hűségesen és készséggel véghezvitte, minden reményük meg van, hogy ezt a feladatot is a legnagyobb sikerrel végre fogja hajtani.

A SCANTEIA-nak, aki a múltban a mi utmutatók volt, teljes sikerességét kívánjuk.

Éljen a SCANTEIA 5-ik évfordulója
Éljen a SCANTEIA a R.M.P. mellett

[Signature]

INSERATIA ZILEI DE 7 NOIEMBRIE.-

3 1949/44

Ziua de 7 Noiembrie, este o zi mareă în istoria omenirii, prin faptul că în această zi, cu 32 ani înainte, s-a deschis drumul eliberării celor ce muncesc, din ghiarele exploatareii și a asupririi imperialiste, devenind dintr-o clasă asuprită o clasă conducătoare. - această pe a 6-a parte a globului pământesc.-

Ami, după 32 ani, dela această mareă dată, vedem că acest fapt s-a extins, azi clasa muncitoare fiind conducătoare pe a 4-a parte a globului pământesc.-

Fiecare luptă de eliberare națională cuprinde tot mai multe popoare subjugate de jugul capitalist.- Partidule comuniste și muncitorești din întreaga lume cresc și se întăresc, în ciuda lagărului imperialist care este aguduit de puternice conflicte sociale, contradicții ce se nasc în sânul său.-

Lagărul imperialist, condamnat la pierire de legile de dezvoltare a societății, albește din zi în zi, în timp ce lagărul păcii și democrației - în frunte cu Uniunea Sovietică - se întărește pe zi ce trece.-

În timp ce țările marșalizate se cufundă tot mai mult într-un haos economic de neînscut, - greve, foamete, etc.- în Uniunea Sovietică, și în țările din lagărul democrației, această mareă aniversare, este întâmpinată de clasa muncitoare cu mărețe realizări în toate sectoarele vieții atât economice cât și culturale.-

Antimperialismul constructiv al oamenilor muncii din lagărul democratic, se manifestă în întrecerile socialiste în cadrul planurilor lor de Stat.-

La a 32-a aniversare a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, toate popoarele lumii își îndreaptă gândurile și speranța într-un viitor mai bun, către puternica țară a socialismului victorios, către U.R.S.S., luptătoare neînfricată și consecventă pentru cauza păcii, libertății și independenței popoarelor. Voiața de pace a Uniunii Sovietice, și lupta ei hotărâtă pentru pace, cuprinde năsuințele cele mai vitale ale tuturor popoarelor din lume, și are sprâjinul necondiționat al oamenilor simpli din lumea întreagă, cari văd în Uniunea Sovietică câmpionul luptei pentru pacea și progresul omenirii.-

La noi, în Republica Populară Română, partidul nostru, urmas pas cu pas, drumul trasat de P.C./b/, continuă marea și lupta oamenilor muncii pe drumul construirii socialismului.-

Trecerea la economia planificată, în cadrul primului plan economic de Stat, a dat un nou impuls - prin întrecerile socialiste - creșterii volumului producției în toate ramurile ei.-

În sectorul economiei agricole, se fac primii pași pe calea construirii socialismului, prin socializarea agriculturii.-

La sate, muncitorii dela C.A.S., și S.M.T., și țărânii muncitori din tinerele gospodării colective, iau parte la această aniversare a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, prin îndeplinirea angajamentelor ce și-au luat fiecare în cinstea acestei mărețe zile.-

A 32-a aniversare a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, are loc în preajma aniversării a 70 de ani a Tov. Stalin, iubitul învățător și genialul conducător al oamenilor muncii din lumea întreagă, în lupta pentru pace și socialism.-

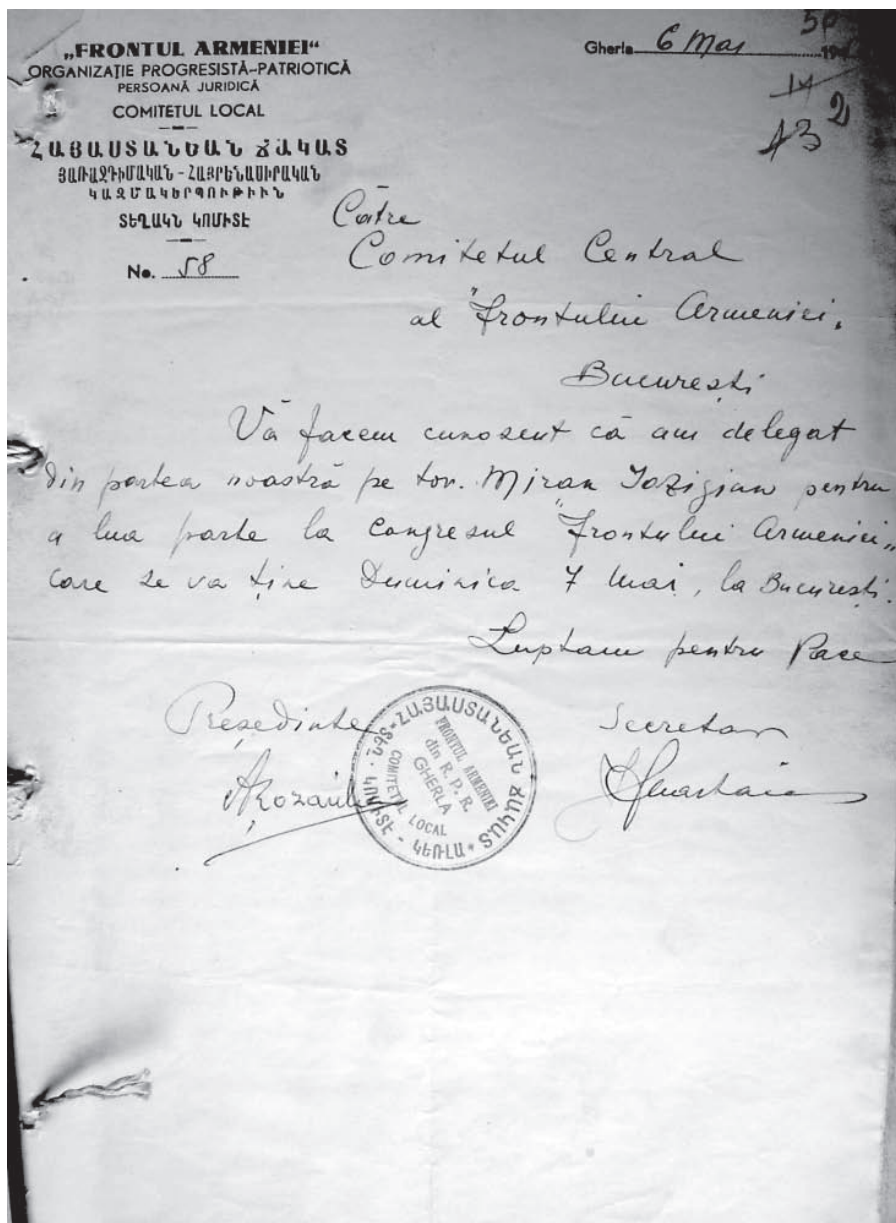
Trăiască a 32-a aniversare a Marii Revoluții Socialiste din Octombrie !

Trăiască Iosif Vîșarionovici Stalin, genialul învățător și conducător al clasei muncitoare din lumea întreagă !

Gherla, la 4 Noiembrie 1949.-

e. A. Antul

Fascimil 19: Document din arhiva Frontului Armeniei din Gherla.

Fascimil 20: Document din arhiva Frontului Armeniei din Gherla.

Proces Verbal

16 19

Notă: anul 1951 Luna Ianuarie ziua 29 la comitetul din
Moi Serg Dogan Comandant Instrucția de Raion
în unire cu tov Ervant Kozanlian Secretar cum execută un
comitet de la firea noastră mărșăluie de pământ și condiții
incendiu unde am constatat următoarele:

În caz de incendiu, așadar se face prin telefon.

Reakții împotriva
Material de incendiu existent nu este

Neceșar Stingo toam 3 bucăți

Șopet 8 bucăți, găleți 8 bucăți, țărna coaptă 2 bucăți, țepuri 2 bucăți

Cangii 2 bucăți, Securi 2 bucăți.

În caz de incendiu se servă de pompieri așadar.
La comitet pe care sa făcut să constatat că materiale
de incendiu nu sunt în cazurile noastre mărșăluie
din pământ avem material pământ moșii sau țărna să
cu mărșăluie cu pământ comitetul să fie curat și să
și să pământ țărna cu mărșăluie sau pământ la firea noastră
și să fie cota găleto cu apă să se un așadar și cota
șopet de firea noastră de mărșăluie
surse caupă este în cazurile pământ din care se
poate lauză apă cu mărșăluie.

Drept pentru care să încheiat procesul verbal
în două exemplare din care unul rămâne arșă
Comitetul să moș arșă Instrucția de Raion

Ervant Kozanlian

Instrucția de Raion
Serg Dogan iton

Fascimil 21: Document din arhiva Frontului Armeniei din Gherla.

Telegramă

4 26

Către
Comitetul Permanent Pentru apărarea păcii
din R.P.R. București

Populație muncitoare armeană din Gherla
Gherla conștientizând că pe 22 Aprilie 1957 în
ademnare festivă 36 ani de la masacrelor barbare
tutere asupra populației armenice își exprimă
hotărârea de a lupta pentru împiedicarea
destrămării unui nou război mondial stop

Ne vom înfruntă eforturile pentru îndeop-
lirea și depășirea primului nostru plan
cinșinal cheșănă îngrăa a construcției socialis-
mului în țara noastră stop

Tucadati ferim în marele front al păcii
în frunte cu inamicile Uniunii Sovietice conducute
de dlarele înalate al popoarelor Ionif bi-
sariunovici Stalin vom lupta pentru pace

Comitetul Secretat Armean
secretar, Hasiqian Miran

Fascimil 22: Document din arhiva Frontului Armeniei din Gherla.

Proces-verbal

4 20

Încheiat ori 12 mai 1947 în sedința extraordinară a C.D.A. din Gherla cu ^{prezent la} 15 singuri membri de zi

1.) Discutarea problemei lui Bedro Kevunian îngrăditul sediului nostru în urma arestării lui.

Sunt prezenți tovarășii :

Mihail Tazigian secretar

Gheorghe Kozamlian secretar adj.

Flarutiu Martianu resp. adm. financiar

Dumigian Huc resp. culturale

Florian Nutoru resp. organizatoric

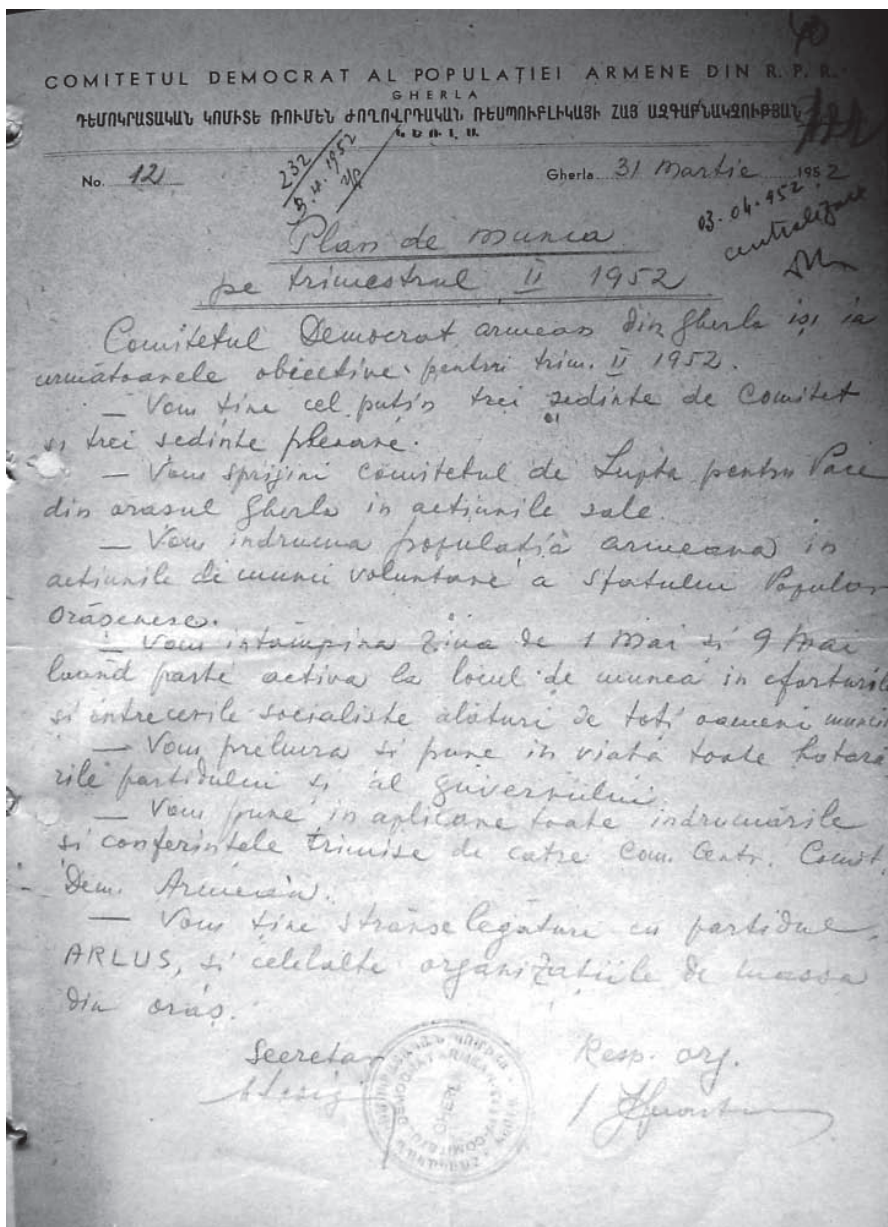
Too. Ilvian Tazigian secretar, prete-

ședintele sedinței și expune situația lui Bedro Kevunian care în ziua de 12 mai din urmă a fost arestat de Militia din Gherla, în urma unei percheziții domiciliare, unde s-a găsit o varietate de cantitate de carne de vitel pentru a vinde în mod clandestin populației și mai multe piei de proclucan. Toate pîrcițele obținute au fost ridicate de către Militia, iar Bedro Kevunian arestat. -

✓

Fascimil 23: Document din arhiva Frontului Armeniei din Gherla.

Fascimil 24: Document din arhiva Frontului Armeniei din Gherla.

3

Prin îndeplinirea sarcinilor Planului
Cinccial contribuim la întărirea Patriei noastre.

Obărite succese pe care poporul muncitor din țara
noastră sub conducerea îndrăgășită a Partidului, le-a do-
lăndit și datorăm în primul rând ajutorului multilateral
pe care țara noastră l-a primit de la obștea noastră
Prietenă, uniunea Sovietică. De experiența sa bogată
în construirea unei vieti noi, ne folosim noi astăzi. Lucrul
putem face hotărât pe drumul construirii socializmului.

La baza acestor construcții stă economia planificată
singura capabilă să ne scotoască din înăpăcarea din
toate punctele de vedere în care trăim până acum.
Cei doi ani de economie planificată a țării în reșet
superioritatea acestor metode, însumând frumusețea
pentru întărirea Patriei noastre.

Îstăzi cum putem ajunge ca să avem în țara
noastră primul plan cinccial, prin îndeplinirea economiei
noue țării din țara noastră din puterile slabe ale
proletariatului și tehnicii înăpăcătoare, o țară sărită de mo-
duri și temută de dușinarii.

Pentru realizarea sarcinilor planului cinccial
pe care o încredere a fostelor milituri celor ce
muncesc, o înaltă constanță în formarea unei a-
titudinii noi față de muncă, grădărită de ascul
stăten disciplinat în muncă, precum și folosirea de
metoda colectivă a culturii socialiste urmând
cumpătul muncii stăruinștă din U.R.S.S.

Încă dintr-un noi trebuie să ne încredem cu
aceste calități ale omului de tip nou, constructor
a unei vieti noi, renunșând a înclătura cu usă-
rită orice piedică sau greutate ce ne-ar sta în
față.

Sub conducerea Partidului să porșim de la bu-
put cu toate puterile de muncă la lucră neclorită
pentru realizarea sarcinilor planului nostru pleșu
cinccial.

E. V. Lozaviciu

19

Date personale
ale salariaților

despre nașteri dintr-un an: 1902 - 1926 - (barbati)

Numele și prenumele	Data nașterii	Locul nașterii	Numele parinților -Tată și mamă	Adresa locuinței	Obs -
Iazigian Haig	1914 10 Feb.	Cesaria - Turcia -	Astir Maria	Str. Mihail V. Teșgal N° 12	
Kurucian Bedros	1910 3 Martie	Cesaria - Turcia -	Artin Filma	Str. Stefan. ul. nr. N° 31	

Stat la f. pag. 100 -
17 IV 1957

Secretar
M. Iazigian

Fascimil 26: Document din arhiva Frontului Armeniei din Gherla.

No.

Oluzi

București, 15 Ianuarie 1951
Str. Armenescă, 13
Telefon 3.49.96

R A P O R T

Asupra participării în campania alegerilor
de deputați pentru Sfatările Populare

Urmare raportului de activitate pe perioada 1 Oct. - 31 Dec. 1950 în legătură cu munca desfășurată în cadrul campaniei electorale, aplicând directivele primite - raportăm următoarele:

1) În ziua de 8 Oct. 1950 a avut loc o ședință a C.C., la care au participat și toți secretarii Comit. Dem. Armene din țară; În această ședință, pe lângă prelucrarea organizării săptămânii Armeniei Sovietice, s'a prelucrat legea electorală și sarcinile care ne revineau.

2) Aceeași ședință de prelucrare a legii electorale și a sarcinilor ce ne revineau, a avut loc cu activul C.D.A. Buc., în ziua de 22 Oct. 1950. Ședința era fixată pe data de 9 Oct., ea fiind amânată din cauza absenței tov. Baboian H., care era plecat în concediu și care s'a întors în ziua de 21 Oct.

În această ședință, s'au repartizat sarcini concrete pentru fiecare colectiv în parte.-

3) În urma acestor ședințe, s'a trecut la organizarea unor conferințe pentru popularizarea legii electorale, astfel:

Două la București și Constanța și câte o ședință la celelalte Com. Dem. Armene. Ședințele au avut loc între 22 Octombrie - 10 Noie

În continuare, la toate comitetele au avut loc ședințe de prelucrare a populației pentru a se înscrie în listele electorale și câte o ședință unde s'a prelucrat tehnica operațiunii de votare.

4) Pentru o mai bună realizare a sarcinilor s'au stabilit imediat legături pe teren: în Buc. cu Capitala și cu Raionul II, în provincie cu organele de Partid și Consiliile P.D.P., fapt care a făcut să primim directive și materiale la timp.

5) S'au organizat echipe de îndrumători la toate filialele astfel: Buc. 30 echipe (puse la dispoziția Capitalei și Raionului II) la Constanța 15, iar la celelalte filiale câte 5 echipe. Fiecare echipă de îndrumători era formată din 2 membri. Îndrumătorii recomandați au făcut parte din echipe care mergeau din casa în casă, însă acolo unde se întâlnea o familie de armeni, discuțiunile se duceau în limba armeană.

6) Organul nostru - Nor Ghiank - a fost folosit pentru publica-

././.

Sedinta nr. 1. Luni 4. Ianuarie 1952.

Prezenta: Mercusian Dinar
Ter Grigorian Tigran
D. Tautburciu Grigor
Lagatelian Karckin
Baboiu Harutun
Dinadurian Dorian
Nazarethian Orsag.

Sedinta a fost deschisa la orele 12. cu urmatoarea ordine de zi:

1. Numarul 85 al Ziarului Nor Ghiank.
2. 21 Ianuarie.
3. Includerea expozitiei.
4. Reorganizarea Colectivului Cultural.
5. Comunicari asupra sedintei tinute la F.
6. Diverse.

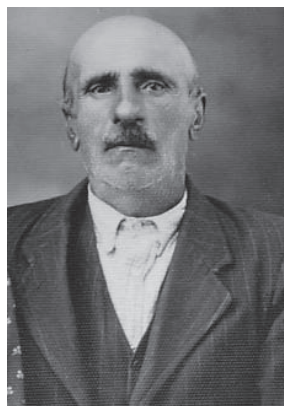
1. După examinare sa fixaşa materialul numarului 85 al Ziarului Nor Ghiank. Sa răzută şi sa fixat articolul de fond, un articol pentru pace, un articol în legătura cu R.P.R. şi paginată Ziambi.
2. Data de 21 Ianuarie, comemorarea Marelui Lenin, va fi comemorată în cadrul C.D.A. la Casa Culturală, în Seva de Luminică, 20 Ianuarie 1952, orele 19. Va conferinţa tr. Nazarethian D. în limba armeană. La urma audierea de discurs cu vocea lui Lenin, filmul "Generaţia învingătoare" (restul din 1945).
3. Se hotărăşte includerea expozitiei pe luri. T. Nazarethian tr. Ter Grigorian va lua legătura cu Comitetul General Arhiv, în această privinţă, pentru obţinerea tr. Stanislav, iar pentru păstrarea materialului se va îngriji tr. Lagatelian prin Colectivul administrativ. Ghireck de flori vor fi rânduite.
4. În cadrul reorganizării colectivului cultural, vor fi

Fascimil 28: Document din arhiva Comitetului Central al Comitetului Democrat Armean (Bucureşti).

Foto 1: Joachim Ajan, membru al Frontului Armeniei din Gherla.

Foto 2: Lucaciu Urmanczy, membru al Frontului Armeniei din Gherla.

Foto 3: Anton Florian, membru al Frontului Armeniei din Gherla.

Foto 4: Ștefana Mozar, membră a Frontului Armeniei din Gherla.

Foto 5: Teodor Alacs,
membru al Frontului
Armeniei din Gherla.

Foto 6: Parseh Iazigian,
membru al Frontului
Armeniei din Gherla.

Foto 7: Ana Demirgian,
membră a Frontului
Armeniei din Gherla.

Foto 8: Martin Lengyel,
membru al Frontului
Armeniei din Gherla.

Foto 9: Perspectivă asupra orașului Gherla de la sfârșitul perioadei interbelice.

Foto 10: Casă armenescă din Gherla.

Foto 11: Casă armenească din Gherla.

Foto 12: Poarta unei case armenesti din Gherla.

Foto 13: Biserică armenească din Gherla

Foto 14: Biserică armenească din Gherla

Foto 15: Poarta unei case armenesti din Gherla.

Foto 16: Poarta unei case armenesti din Gherla.

Foto 17: Casă armenească din Gherla.

Foto 18: Poarta unei case armenesti din Gherla.

Foto 19: Poarta unei case armenesti din Gherla.

Foto 20: Poarta unei case armenesti din Gherla.

Foto 21: Catedrala armenească din Gherla.

Foto 23: Piatra de mormânt a familiei Deák din Cimitirul Armenesc din Gherla.

Foto 24: Piatra de mormânt a actorului și regizorului Bálint Enyedi din Cimitirul Armenesc Gherla.

INDICE

Ádám, Gábor – 2, 23, 24
 Agopian, Hrant – 106, 137, 142, 144, 145, 149
 Aianian, Agop – 242, 254
 Ajan, Ioachim – 105, 108, 110, 115, 119-121
 Akcam, Taner – 14
 Aldea, Bogdan – 8
 Alexa, Francisc – 25, 52
 Andonian, Agop – 236
 Andonian, Antranic – 236, 247
 Andreescu, Gabriel – 23
 Andreopolous, George J. – 7
 Arabagian, Sarchis – 17
 Araksi, Dease – 50
 Ararat, regiune – 63
 Armenia Sovietică – vezi R.S.S. Armenia
 Aslanian, Agas-Horion – 230, 235
 Aslanian, Garabet – 90

Babadag – 87, 89, 161, 162, 184
 Babain, Aram. – 63
 Babian, Matak – 105
 Baboian, Harutiun – 39, 85, 90, 99, 100, 137, 195, 230, 250
 Bacău – 14, 19, 38, 87, 182, 229
 Bădărău, Dan – 9
 Bazarcic (astăzi orașul Tolbuhin, în Bulgaria) - 19
 Bedő – 95
 Beloiannis, Nikos – 218
 Benedict al XIV-lea – 11
 Bergen, Doris L. – 7
 Bessemer, Paul – 14
 Bistrița – 11
 Boiti, Vilhelm – 114
 Boston (S.U.A.) – 18
 Brăila – 14, 18, 19, 38, 39, 86, 87, 89, 91, 97, 137, 161-163, 180, 182, 184, 217, 228-230, 263, 264
 Bratislava – 49
 Bucea, Vasile – 144
 Bucovina – 9
 București – *passim*

Buruiană, Ovidiu – 16

Cairo (Egipt) – 18
 California – 21
 Canalul Dunăre-Marea Neagră – 162, 182, 184
 Caproșu, Ioan – 9
 Carol al VI-lea – 8
 Căuș, Bogdan – 22
 Cazazian – 182
 Cealâchian, Margos – 236, 238, 245, 255, 256, 163
 Cernavodă – 87, 89
 Chaliand, Gerard – 14
 Chelcu, Marius – 9, 10
 Chezan, V. – 65
 Chișinevschi, Iosif – 77
 Ciocan, Nistor – 9
 Ciubancan, Vasile – 80
 Ciurea, D. – 9
 Cluj – 12, 16, 23, 26, 30, 38, 67, 141, 167, 168, 170, 215, 265
 Constanța – 14, 18-20, 38, 39, 42, 43, 62, 84-87, 89, 91, 95, 97, 99-101, 134-137, 161-164, 180-185, 187-189, 191, 194, 203, 204, 217, 226, 228-230, 264, 265
 Constantinescu, Miron – 99
 Constantinopol – 9
 Coreia de Nord – 114, 221
 Costan, Mircea – 144, 145
 Craiova – 9, 14, 18, 19, 38, 39, 86, 87, 89, 91, 137, 161-163, 182, 184, 187, 217, 229, 230, 263, 264
 Crimeea – 9
 Crișan – 64
 Czikó – 95

Dâmbovița – 183
 Danielian, Vahan – 17
 Dédéyan, Gérard – 10
 Demirgian, Ana – 81, 106, 108-110, 118, 130, 138, 153, 155-157, 168, 179, 196, 201, 202
 Deukmejian, George – 14

Diradurian, Diran – 250, 263
Dobrințu, Dorin – 23
Dongulian, Sahak – 20
Drăgoi, Livia – 11
Dumbrăveni – 11, 38

Enache, Smaranda – 23
Erețian, Vahram – 17
Erevan – 14, 19, 21, 32, 63, 82, 89,
94, 98, 181, 189, 192, 195, 224,
229-231

Fejerdi, Stefan – 106, 111, 115
Florian, Anton – 50, 59, 81, 105,
106, 108, 109, 111, 115, 119, 130,
153, 155-157, 179
Focșani – 14, 38, 39, 86, 87, 89, 91,
137, 161-163, 182, 184, 191, 217,
229, 230, 263, 264
Francisc I – 7, 25
Frumoasa – 11, 13, 38
Furungian, Zeron dr. – 17, 90

Gabelian, Sarchis – 17
Galați – 14, 18, 19, 38, 39, 86, 87,
89, 91, 97, 137, 161-163, 180,
182, 184, 187, 195, 217, 228-230,
245, 263, 264
Galiția – 9
Ganin, Zh.I. – 63
Garabedian, Ervant – 17
Garabedian, Sahac – 105
Garabetian, B. – 117
Garabetian, Garbis – 248, 254, 255
Georgescu, Teohari – 77, 123
Georgia – 15, 254
Gheorghieni – 11
Gheorghiu-Dej, Gh. – 31, 47, 53,
72, 77, 87, 88, 105, 144, 207, 209,
243, 256, 260, 262
Gherla – *passim*
Ghițan, Teodor – 11
Giurgiu – 9, 97, 180, 228
Glatz, Ervant – 13
Grecia – 18, 59

Gregorian, Tigran Ter – 99, 100,
253, 254, 256, 265
Grigoraș, N. – 10
Grousset, René – 9
Groza, Petru dr. – 77, 104, 244
Gurghiu – 11
Gyulay, Lajos – 12

Haceatur, Abovian – 26, 63
Hagopian, Hraut – 106, 142, 144,
145, 149
Harib, Emanuil – 233
Harutiunian, Grigor – 105, 145
Hassargian, Ardases – 17
Hohenzollern, dinastia – 74
Horasangian, Melcon – 17
Khoren, Clemens – 13, 183
Horenian, Ohanik – 50, 110, 121,
124, 129
Horváth, Andor – 23
Hovannisian, Richard G. – 14
Hovhannisyan, Nikolay – 14
Hriban, Cătălin – 9

Iași – 9, 14, 19, 38
Iazigian, Haig – 50, 81, 115, 130,
132, 138, 139, 153, 155, 157, 169
Iazigian, Miran – 28-30, 81, 103,
105, 106, 111, 124, 129-133, 138,
139, 141, 153, 155-158, 162, 166,
167, 169, 172-176, 178, 179, 196-
202, 206, 208, 214-216, 220, 223,
224, 233, 236, 254
Iazigian, Parseh – 50
Ichim, Aurica – 9
Ilfov – 17, 25, 35-37, 46, 55-58
Imperiul Otoman – 10, 53
Imperiul Habsburgic – 8, 10, 53
Ingian, Nurița – 235, 236, 248
Iran – 15
Ivan, Paula – 24
Ivănescu, Dumitru – 10

Jamgocian, Agasi – 90

Kalustian, Cricor – 90

Kanaian, Drastamar (Dro) – 18
 Karady, Victor – 13
 Karapetian, Sahak – 104
 Karniol, Dionisie – 50, 59, 64
 Katus, László – 13
 Kavanian, Suren – 17
 Kevorkian, Kevork – 227, 235, 246
 Kim Ir Sen – 114
 Kiss, Attila – 24
 Konya, Zoltán – 119
 Kosutan, Teodor – 27, 79, 80
 Kovács, Árpád – 174
 Kozanlian, Armenag – 50
 Kozanlian, Ervant – 29, 50, 71, 81, 105, 106, 108, 110, 111, 115, 118-121, 123, 124, 129-132, 138-140, 143, 144, 153, 155, 156, 179, 196, 202, 215
 Kozanlian, Haigazuhi – 50, 138
 Krikorian, Nonu – 236, 237
 Kurnaian, Bedros – 50, 236, 237
 Kurnaian, Maria – 50
 Kurnaian, Vartuhi – 50
 Kurusian, Bedros – 119, 138, 166, 169, 179

Lambi – 99
 Lászlóffy – 105, 119, 138
 Lazăr, Marius – 23
 Lebanon (Beirut) – 15
 Lengyel, Zoltán – 14
 Lenin, Vladimir Ilici – 15, 92, 247, 256
 Loru-Pambak – 19
 Luka, Vasile – 77

MacArthur, Douglas – 114
 Maganian, Anahid – 242
 Mâgârdici, Bodurian – 13
 Marcarian, Dinar – 85, 90, 99, 100, 116, 137, 142, 158, 195, 201, 204, 210-213, 217-219, 226, 235-237, 241, 242, 250, 254-256, 263-265
 Mardanyan, Svetlana – 14
 Mărginean, Gheorghe – 80
 Maria Tereza – 11

Maroși, Iosif – 174
 Martaian, Dicran – 168
 Martaian, Elmone – 50
 Martaian, Harutium – 25, 26, 48, 50, 59, 61, 62, 64, 81, 105, 106, 108, 109, 111, 121, 124, 127-130, 143, 148, 153, 155-157, 168, 172, 179, 196, 202
 Maruțiun, Martian – 105
 Maximovski, I. – 192
 Medgidia – 87, 89, 161, 184, 230
 Merza, Grigore jun. – 50
 Mesrobian – 183
 Mezincescu, Ed. – 95
 Minas, Dicran – 117
 Minas, Ticran – 57, 90
 Mogyorosi, Al. – 77
 Morar-Vulcu, Călin – 16
 Moscova – 16
 Muraru, Andrei – 24
 Mureșan, Vincențiu – 64

Nasch, Ernest – 47
 Nazaretian, A. – 137, 226, 263
 Nazarian, Arșag – 235, 256
 Nicolae I – 10
 Niculașcu, T. – 168

Ohanesian, David – 30, 167, 168, 170
 Orientul Apropiat – 11
 Osztian, Maria – 108, 110, 121, 124, 127, 138
 Osztian, Teodor – 50
 Öztürk, Mustafa – 14

Pál, Judit – 8, 12
 Pambuccian, Grigor – 137, 226, 235, 237, 242, 256, 263, 265
 Pam-Mun-Jom – 114
 Papazian, Vahe – 100, 223
 Papian, Mațac – 145
 Parhon, I.C. – 77
 Pauker, Ana – 77
 Pecican, Ovidiu – 23
 Pinte, Ioan – 174

Pitești – 9, 14, 18, 19, 38, 86, 87,
89, 91, 182, 184, 229
Ploiești – 14, 19, 38, 86, 87, 89, 91,
137, 161-163, 182, 184, 195, 217,
229, 230, 263264
Polonia – 9
Polyák, Dominic – 115
Pop, Virgil I. – 11

R.S.F.S. Transcaucazia – 15, 247,
253, 254

R.S.S. Armenia – *passim*
R.S.S. Azerbaidjan – 14, 15
R.S.S. Georgia – 15, 254
Rădăceanu, Lothar – 77
Radu, Gh. – 65
Roman – 14, 38
Rosenbaum, Alan S. – 7
Roth, Zoltán – 80
Rubens – 7

Sabău, N. – 11
Sagatelian, Karechin – 112, 137,
211-213, 226, 234, 251, 254, 256,
263, 265
Sahumian, Ștefan – 31, 186, 202,
205, 245, 247, 254, 262, 264
Salat, Levente – 2, 23, 24
Sava Dongulov – vezi Dongulian,
Sahak
Șeferian – 183
Semelin, Jacques – 7
Seropian, Ervant dr. – 17, 137
Sfântul Grigore Luminatorul - 10
Shaw, Martin – 7
Siberia – 20
Siemon, Horen – 17

Silistra – 19
Sirabionian, Ervant – 35, 37, 55,
90, 117
Sismanian, Tacvor – 17, 85, 90, 99,
100, 263
Spandarian, Suren – 31, 149, 186,
202, 205, 247, 254
Stalin, I.V. – *passim*
Stoicescu, N. – 9
Stoide, C.A. – 10
Stone, Dan – 7

Takács, Ludovic – 96
Târgoviște – 9
Tarisnyás, Ödön – 114
Tarisnyas, Ștefan – 233
Tbilisi – 15
Ternon, Yves – 14
Terzian, Ludvig – 235
Tichran, Minas – 57, 90, 117
Timosian, Garabet – 236
Tirațian, Ardașes dr. – 17
Transilvania – *passim*
Tulcea – 14, 38, 87, 89, 161, 162,
184, 230

U.R.S.S. – *passim*

Văcaru, Silviu – 9
Varduca-Horenian, Azaduhi – 11
Vartanian, A. – 174, 263
Vartanian, Onig – 236
Viena – 7, 13
Vlădescu-Răcoasa, Gh. – 16

Zarian, Nairi – 187
Zuckermann, Moshe – 13